

ฉันทิมปัทภักตกา เป็นต้น

ภาคที่ ๒

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น วชิรญาณวโรดม

ทรงชำระแล้ว.

~~พิมพ์ที่~~ พิมพ์ที่โรงพิมพ์บางกอก ใน วัน สิ้น พระชนม์

แห่ง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรม สมเด็จ พระ ปวเรศ วิทยาลัยการณ

วันที่ ๒๖ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๓.

๑๐๐๐ ฉบับ

ได้ลงพิมพ์ที่ โรงพิมพ์บางกอก ประสิทธิการ บริษัท สยาม

ออฟฟิศหน้าศาลของวิกปัฐนบรรณาคาร

ราคา ๑๕

Department of Education Library

Case _____ No. _____

ห้องสมุดกรมศึกษาธิการ

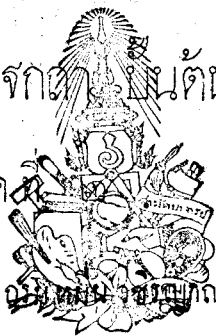
ที่ _____

Room _____

8.2.98

ธัมมปัทฏิกจากต้น

ภาค

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส

ทรงชำระแล้ว.

พิมพ์เป็น ส่วน พระราชกุศล ในวัน สิ้น พระชนม์

แห่ง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรม สมเด็จพระ ปวเรศ วิทยาลัย กรม

วันที่ ๒๘ กันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓.

๑๐๐๐ ฉบับ

ได้ลง พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ บางกอก ประสิทธิ์ การ บริษัท ลิมา

ออฟฟิศ แพ่งปากคลอง วัดประยุรวงศาวาส

กิตติสารบัณฑิต

อภัยปมาทวักควัณณนา		
สามาวตวักถุ		หน้า	๑
กุ่มภโฆสกวักถุ		”	๒๐
จุฬีนถกวักถุ		”	๒๘
พาลนักษัตรวักถุ		”	๔๑
มหากัสสปัตถเรวักถุ		”	๔๓
เทวสหายภิกขุวักถุ		”	๔๔
ลักถวักถุ		”	๔๗
อัญญตรภิกขุวักถุ		”	๑๐๑
นิคมวาสิทิสัตถเรวักถุ		”	๑๐๓
จิตตวักควัณณนา		
เมฆียัตถเรวักถุ		”	๑๐๖
อัญญตรภิกขุวักถุ		”	๑๐๘
ชุกกัณฐิตภิกขุวักถุ		”	๑๑๕
ภาคเนยยสัมภวิกขัตถเรวักถุ		”	๑๑๘
จิตตหัตถิตถเรวักถุ		”	๑๒๒
อวาทอวัชสิสภิกขุวักถุ		”	๑๒๘
ปุตติตถิตถเรวักถุ		”	๑๓๓
นันทโคपालวักถุ		”	๑๓๖
โสเวยยัตถเรวักถุ		”	๑๓๘

อัมปิมาทวักควินณา.

สามาวตีวัตถุ.

อัมปิมาโท อมคิ ปทนต์ติ อิมิ อัมมิเทสนิ สัตถา โภสมิพี
อุปนิสสาณ ไชลิตารามะ วิหรัโต สามาวตีปมุขานัน บัญจันนิน
อิตถิสทานัน มาคณินทียปมุขานัญจัน คัสสา บัญจันนิน ญาติสทานัน
มรณพียสนัน อารพิก กเถสิ. ตัตถิรายัน ออนุพพิกธา.

อติเต “อัสลลกันปิปรักุเร อัสลลกันปิปราชานาม เวฏฐูทีปกรักุเร
เวฏฐูทีปกราชานามาคิ อิมะ เทวี ททรกาดโต บัญชราย สหายนกา
ทุคฺวา เอกาจรียกฺุเล สิบบิ อุกคณินทิดฺวา อตฺตโน อตฺตโน บิตุณ
อิจฺเจเนน ฉตฺตติ อุกคณินทิดฺวา ทลทลโยชนินเก วัฏฐูเร ราชานโน อเทสุ.
เตกาเลน กาลัน สมากณินทิดฺวา เอกโต คิฏฐุนฺดา นิสิตินฺดา นิบฺบิชนินฺดา มหาชน
ชายนมานัญจัน มียมานัญจัน ทิสฺวา “ปรโลกัน คัจฉนินฺติ ออนุคัจฉนินฺโต
นาม นินฺติ, อนนฺตมโส อตฺตโน สวิริบิ, สัพพิท ปทาย คินฺตพิต.
กินโน ขรวาเสณ, บัพพิชิสสามาคิ มินฺเตคฺวา รัชชานิ
ปุตฺตทวาริสฺส นียยาเทคฺวา อิลิบบพิชชช บัพพิชิตฺวา ทิมวันคฺบิปีเตเต
วณินฺดา มินฺตยิสฺสุ “มย รัชช ปทาย บัพพิชิตา ๓ วิริคฺ

ฉบับปมาทวักควัดภินนา.

อัสถ์โกณธา, เท มยฺ เอกฐฺฐาเน วสันทา ขบัพพะชิตตทิสสา เวย
โหม, ตัสมา วิสุ วสิสสามะ: ตวั เอตัสมี บัพพะเต วส, ขห
อิมัสมี บัพพะ.ต วสิสสามิ; อันวัชฒมาสํ ปน อุโปสถทิวเส เอกโต
ภวิสสามาติ. อถ เนสํ เอตทโหล, “เอวปี โน คนลสังคณิกาว
ภวิสสภ. ตวั ตว บัพพะเต อคคิ ชาเลยฺยาสิ, ขห มม บัพพะเต
อคคิ ชาเลสสามิ; ทาย สญฺญาย อหฺมิกาโร ชานิสสามาติ. เต
ตถา กริสฺ.

อถาปรภาเค เวฏฺฐทปอกตาปโส กาลํ กัตถวา มหเสถกฺโข เทวราชา
หุตฺวา นิพพัตติ. ตโต อหฺมมาเส สัมบัตเต. อคคิ อทิสฺสวา
อิตโร “สหายโก เม กาลกโตติ อญฺญาสิ. อิตโรปิ นิพพัตตักขเน
เยว อคคโน เทวสิริ โยโลเกตฺวา กัมมํ อุกฺขาเวเนโต เนกขัมมโต
บฏฺฐาย อคคมา กตวิริยํ ทิสฺสวา “อิตานาหํ คณฺถวา มม สหายกํ
บัสสิสสามิติ จินฺตวฺวา ตัสมี ข.ณ ตํ อคคภาโร วิชทิตฺวา
มคฺคมุพฺพิหฺปุริโส วิย ตัสสิ สันติกํ คณฺถวา วันทิตฺวา เขมณฺติ
อญฺญาสิ, อถ นํ โส อาท “กฺโต อาคโตสฺสติ. “มคฺคมุพฺพิหฺปุริโส ขห
ภันเต ทฺวโร อาคโตมฺหิ. ก็ ปน ภันเต อัยโย อิมัสมี จาเน
เอกโกว วสติ, อญฺโฆยฺปิ โภจ อคคิติ อาท. “อคคิ เม เอก
สหายโกติ. “กฺหิ โสติ. “เอตัสมี บัพพะเต วสติ, อุโปสถทิวเส ปน
อคคิ น ชาเลสิ. นน มโต ภวิสสติ. “เอว ภันเตติ.
“เอวมาวุโสติ. “อหฺ โส ภันเตติ. “กฺหิ นิพพัตโตสฺสติ. “เทวโลเก
มหเสถกฺโข เทวราชา หุตฺวา นิพพัตโตสฺมิ ภันเต, ‘อัยย
บัสสิสสามิติ ปน อาคโตมฺหิ. อมฺ นุ โข อัยยานํ อิมัสมี ฐาเน

วสันตทานัน โภจิ อุกัทโธ อัตถิเก “อาม อากุโล หัตถิ นิสสัย
 กิลมาหิตี. “เก ปณ โว ภันเต หัตถิ กโรนตีติ. “สัมมัชชัญญฐานะ
 ลันท์ ปาเคนตี, ปา.ททิ ปหริตวา ปัส อุกัธวันตี; ลีวาหิ ลันท์
 ฉัทฑินโต ปัส สมิ กโรนโต กิลมาหิตี. “เก ปณ เตส อณาคมนิ
 อิจจถาติ. “อามาวุโสติ. “เตนทิ เตส อณาคมนิ กริสสัยมาหิตี
 ตาปัสสัส หัตถิณันตวันญเญว หัตถิณันตมันตญเญว ขทาลิ: ททันโต
 จ ปณ วิณาย ติสโส ตันตีโย หัส.สตีวา ตโย มันเต อุกคณินทาเปตีวา
 “อิมิ ตันตี ปหริตวา อิมัสสิมี มันเต วุตเต นีวัตตีตีวา โอโลเกตุบี
 อสักรโกนทา หัตถิ ปรายันตี, อิมิ ตันตี ปหริตวา อิมัสสิมี มันเต
 วุตเต นีวัตตีตีวา บัจจโต โอโลเกนทา ปรายันตี, อิมิ ตันตี
 ปหริตวา อิมัสสิมี มัน.ต วุต.ต หัตถิ ยุตปติ บัจจันตุ อุนาเนโต
 อากัจจติ อากัจจตีวา, “ย โว รุจจติ, ต กเรยยาถาติ วตีวา
 ตาปัส วันตีตีวา ยักกามิ. ตาปโส ปณณมนันตี วตีวา ปรายณตันตี
 ปหริตวา หัตถิ ปรายเปตีวา วสิ.

คัสสิ สมนเย โสสมพิย ปรันตโป นาม ราชา อโหสิ. ได้
 เอกทิวส คัพภินยา เทเวีย สัทธี พาลาตโป ตปัปมาโน อากาสตเต
 นิสสิทิ. เทวี รัญญู ปารุแปน สกลหัสสัสคัมภิกิ รัคคกัมพล ปารุบตีวา
 นิสินนา รัญญา สัทธี สมุลลปมานา รัญญู ชังคูลิโต
 สกลหัสสัสคัมภิกิ ราชมุตทิกิ นีหริตวา อักตโน อังคูลิยิ ปัลลันธิ.
 คัสสิ สมนเย หัตถิลิงคตกุโณ อากาเสนาคัจฉันโต เทวี ทิสวา
 “มัส.เปลติ สัญญาบ บัก.ช วิส.ช.ชตีวา โตะริ. ราชา คัสสิ
 โตะรณสัทเทเน ภีโต อัญจาย อันโตนิเวสนิ ปาวิสิ. เทวี

ฉบับปมาทวักควัณณนา.

ครุคัพททาย เจว ภิกขุชาตีกาย ๑ เวคฺชน คัณฺโฑ นาสักขิ. ธน นั
 โส สกฺขโณ อัสสนุบิบัติโต นชบญฺชเว นิสิตาเปตฺวา อากาส บักขันธิ.
 เก กิร สกฺขนา บญฺจันนุ หัตถินิ พล ธารเนติ, ตัสมา อากาเสน
 เนตฺวา ยจารุจิกฺขุจानเน นิสิติตฺวา มลฺล ชาทนต์ิ, ธาบี เตน
 นียมานา มรณภยภิกขา จินฺเตสิ “สจาทํ วิววิสฺสามิ, มนุสฺสสัทโท
 นาม ทิรจฺจานคฺชานํ อุพฺเพชนโย, ตํ สุตฺวา มํ ฉัท.ทสฺสติ, เขว
 สันเต สห คัพเพน ชีวตักฺขยํ ปาปุณิสฺสามิ; ยัสมี ปน จาน
 นิสิติตฺวา มํ ชาติกุ อารภิสฺสติ, ตตฺร มํ สัททํ กตฺวา ปลาเปสฺสามิติ.
 ตา อภฺกโม บันฑิติกาย อธิวาเสสิ. ตทา ๑ ทิมวันฺตุบิเปเตเส โลก
 วัฑฒิตฺวา มณฺฑปกาเรน อูโต เอโก มทานิโครฺไฮ โทติ. โส
 สกฺขโณ มิคฺรุปาทีนํ ตตฺถ เนตฺวา ชาตติ, ตัสมา ธบิ ตตฺถเว
 เนตฺวา วิญฺชนฺตร อูเปตฺวา อากตมคฺคํ โอโตเกสิ. อากตมคฺคโคโลกน
 กิร เกลํ ธम्मตา. ตัสมี ชเน เทวี่ “อิทานิ อิมิ ปลาเปตฺ
 จักฺกสิตติ จินฺเตตฺวา อูโก หตฺถเ อุกฺขบิบัติวา ปาณิสฺสทฺทญฺเจว
 มุขสฺสทฺทญฺจ กตฺวา ตํ ปลาเปสิ. อถัสสา สฺริยตฺถังคฺมนกาเล
 คัพเพ กัมมชวาตจ จลิสฺสุ. สัพฺพิทิสาสฺสุ คชฺชันโต มหาเมโข อญฺจฺรูหิ.
 สฺเช อูทาย ราชมहेสิยา “มา ภายิ อัยเยติ วจนมคฺคธบิ อลภมานาย
 ทุกฺขปเวตาย สัพฺพรคฺติ นิตฺทา นาม นาโหสิ. วิภายมานาย ปน
 วัคฺติยา วลาทกโวโม ๑ อรฺจนคฺคฺมนญฺจ ตัสสา คัพภวฺจฺจฺฐานญฺจ
 เอกกชฺเชน เยว อโหสิ. ตา เมฆอตุญฺจ อรฺจนคฺคฺมนอตุญฺจ คเหตุวา
 ชาตฺตทา ปุตฺตัสส “อุเทโนติ นามมกาลิ.

ถลลกับเปตาปลลลลลลล โข คโค อวิทุร วสนญฺฐานํ โทติ. โส

ปกติยา วัลลทิวเส สิตกเยน ผลาผลัตถาย วนํ น ปวิสติ, ตํ
 รุกข์มุเล คันตีวา สกฺกณน ชาภิตมฺลัน อัญญู อหริตีวา โกฎฺเฏตีวา วัล
 ปจิตฺวา ปวีติ; ตัสมา ตํทิวสปี "อัญญู อหริสฺสามิติ ตตฺถ คันตีวา
 รุกข์มุเล อัญญู ปริเยสฺนโต อุปริ ทารกสฺสทํ สุตฺวา โอลเณโต
 เทวี ทิสฺวา "กาสิ ตวันตี วัตฺวา, "มานุสิมฺหิติ, "กถํ
 อากคาสฺติ, "หตฺถิงคฺลคฺกณน อานตฺมฺหิติ วุตฺเต, "โศตราติ อห.
 "ชาติสฺมเกทโต ภายามิ ษยฺยาติ. "กาสิ ตวันตี. "ชตฺติยาติ.
 "อหํปี ชตฺติโยวาติ. "เตน ทิ ชตฺติยามายํ กเถหิติ. โส กเถสิ.
 "เตน ทิ อารุญฺห ปุตฺตํ เม โศตราเวหิติ. โส เอเกน บัสฺเสน
 อภิรฺทนมคฺคํ กตฺวา อภิรฺทิตฺวา ทารกํ คณฺหิตฺวา "มา มํ
 หตฺถเณ อูเปติ วุตฺเต, ตํ ออุเปกฺวาว ทารกํ โศตราเวสิ.
 เทวียี โศตริ. อถ นํ อสฺสมปทํ เนตีวา สีสเกทํ อกตฺวาว
 อนุกมฺปาย ปฏฺชคฺคิ, นิมนฺกํ ชิกมธู อหริตีวา สญฺชาตสฺสตี
 อหริตีวา ยาคํ ปจิตฺวา อทาสิ. เอวํ ตัสฺมิ ปฏฺชคฺคณฺโต สว
 อปรภาเค จินฺเตสิ "อหํ เนว อากคมคฺคํ น คมนมคฺคํ ชานามิ,
 อิมินาปี เม สทฺธิ วัลลสาสมคฺคปปี นตฺถิ; สเจ ปนายํ ชเมห
 ปทาย กตฺถจि คมิสฺสติ, อุโภยี อิวา มวณํ ปาปุณิสฺสาม. ยํกิญฺจ
 กตฺวา อิมสฺส สีสํ ภาณิตฺวา ยถา มํ น มุญฺจจิ ทถา กาคุ
 วัญฺจติ. อถ นํ ทุนฺนิวัตถคฺคปฺปารุคทสฺสเนน ปโลเกตีวา สีสวณสํ
 ปาเปสิ. ตโต ษฺฏฺฐาย เทวียี สมคฺคตฺวาสํ วัลลสุ.

อถกทิวสํ คาปโล นกฺชตฺติโยคํ โอลเณโต ปรมคฺคปฺสส
 นกฺชตฺติยพินํ ทิสฺวา "ภทฺเท โทสฺมคฺคปํ ปรมคฺคปฺราชา มโตติ อห.

“กัล์มา อัยย เหว วเทสิ. กิณเต เคน สัทธี อาฆาโต ชัตถิติ.

“นัตถิ ภัทเท: นกัชชบพิณมัสส ทิสวา เหว วทามิติ. สา ปโรหิ.

ชด น “กัล์มา โรทสิติ ปุจฉิตวา ต.ย ตัสส อัทถโน สามิกภาเว

อภุชเต อาห “มา ภัทเท โรหิ. ชาตัสส นาม นิยโต มัจจุติ.

“ชานามิ อัยยาคิ. “ชด กัล์มา โรทสิติ. “ปุตโต เม กุลลันถกัลล

รัชชัสส อนุจฉวโก; สเจ ต.วามิ ภวีสสิติ, เสตัจฉัตต อุลลาปยีสสิติ;

อิทานิ มหาชานิกอ วต ชาโตติ โสเกณ โรทามิ อัยยาคิ. “โหตุ

ภัทเท มา จินตย. สจัสส รัชช บัตเตสิ, อหมัสส รัชช ลกณาการ

กรีสสามิติ. ชดัสส หัตถิกินทวินญูเจว หัตถิกินถมนันเต จ อทาสิ.

ชทา อเมกานิ หัตถิลลตลหัสสานิ ชาคันถวา วัญญุกัมมุเต นิสินนติ.

ชด น อาห “หัตถิลล อเนคเตสุ เหว, รุกข อภิวิหิตวา, เตสุ

ชาคเตสุ, อิม มันต วิทวา อิม ตันตี ปท. ลัพเพ นิวัคิตวา

โธโลเกตุมี อลล กอนธา ปลาบีสสันติ. อโธตริวา ชาคัจฉเยยาสิติ.

โส ตตา กัตวา ชาคันถวา ปุจฉิตวา อาโรเจสิ ชด น ทุชยทิวเส

อาห “อชช อิม มันต วิทวา อิม ตันตี ปทเยยาสิ. หัตถิ

นิวัคิตวา บัจฉโต โธโลเกตุมา ปลาบีสสันตติ. ชทานิ ตตา กัตวา

ชาคันถวา ต ปุจฉิตวา อาโรเจสิ. ชดัสส มาตริ อามันเตตวา “ภัทเท

ปุตทัสส เต สาสน เทหิ. เอโตว คันถวา ราชว ภวีสสิติ อาห.

สา ปุตติ อามันเตตวา “ชาท คิว โกลัมพยิ ปรัณจปรันญ

ปุตโต, ม สลัพภิ หัตถิลลจิงคฺรกุโณ อานีสสิ วิทวา เสนาปติยาทิน

นามานิ อาจิกชิตวา “อลลททหันตานิ อิม บิตุ ปารุปนกัมพลญูเจว

นีสันนอมุททิกัญญู หัสเสยยาสสิ วิทวา อญโยเชสิ. กุมารอ คาปล

“อิทานิ ก็ กโรมิตี อาท. “รุกข์ลัสส เหญฐิมสาขาย นิสสิทิตฺวา อิมมิมันตี วัฑฺฒา อิมมิมันตี ปทพ. เหญฐิมหัตถิ เต ปญฺญี อูปนาเมตฺวา อุลลังกมิลลสสิ, ตัง ติลล ปญฺญี นิสสินโนว คณฺฑา รัชชคณฺโฑหิตติ. โส มาตาบิตโร วันทิมวา ตถา กัฑฺฐา อากตฺถิลลหัตถิโน ปญฺญี นิสสิทิตฺวา ตํ กณฺณณ มนฺโฑยิ “อหํ โกลลิมพิยปรนฺตปรนฺญ โญ ปุทฺโต. เปตฺติกํ เม รัชชคณฺโฑหิตฺวา เทหิ สามิตติ. โส ตํ สุตฺวา “อนเนกานิ หัตถิลลหัตถานิ สันนิปตฺตุนฺติ หัตถิรววิ อนเนกานิ หัตถิลลหัตถานิ สันนิปตฺตฺส. ปุณ “ชินฺณหัตถิปฏิกกมณฺฑุหิ ววิ. ชินฺณหัตถิ ปฏิกกมิลล. ปุณ “อติตรุนาหัตถิ นินฺวตฺตณฺฑุหิ ววิ. เตยฺย นินฺวตฺตฺส. โส อนเนเกหิโยชหัตถิลลหัตถเสเหว ปริวฺโต บัจจันนํคามา มิตฺวา “อหํ วัลล โญ ปุทฺโต, สิมมิตฺติ มิตฺถยมานา มยา สัตถิ อากตฺถิลลหัตถิโนว มนฺธิลลลสังคหํ กโรมันโต คณฺฑา นคเร ปริวาเวตฺวา “ยฺย อหํ วา เม เทนฺตุ รัชชคณฺโฑ สาสนํ เปเสสิ. นาควา อากตฺถ “มยฺย เทวฺย น หัตถิลล, อมฺหากํ หิ เทวฺย ครุคัพฺพา หัตถิลลคิลลคณฺณเนนา, ติลลสา อคฺคิภาวํ วา นิตฺติภาวํ วา น ชานาม; ยาว ติลลสา ปวตฺติ น สุนฺณม, ตาว เนว ยฺย อหํ หัตถิลล น รัชชคณฺโฑ. ตถา กิร ตํ ปเวณรัชชคณฺโฑ อโหสิ. ตโต กุมาโร “อหํ ติลลสา ปุทฺโตติ วัฑฺฒา เสนาปติอาทณฺณ นามานิ กเถตฺวา ตถายิ อลลททฺทณฺณตานิ วัลลคณฺโฑพลญฺจ มุทฺทิกญฺจ หัตถิลล. เต ตํ วัลลคณฺโฑพลญฺจ มุทฺทิกญฺจ สญฺญชานิตฺวา นิกกัชฺชา หุตฺวา ทวารํ ววิตฺวา ตํ รัชเช อภิลลญฺจิตฺส.

อหํ ตาว อูเทมิลล อหํมิตฺติ.

คทา อลลภกัปปัฏฐาญเ ปณ-ทพฺภิกโข อุပ္ปันเน ชีวักุ อลลภโกนโต
 เอโก โถตฺถลโก นาม มนุสฺสโส กาทิ นาม ตฺรณปฺจตี ภริยํ
 อาทาย "โกสम्मํพิยํ คณฺฑีวา ชีวีสฺสามาติ ปาเดยฺยํ คเหตุวา นิภขมิ.
 "อหิวาทกโรเคน มหาชเน มวันฺเต นิภขมิตฺติ วทฺนฺติเยว. เต
 คัจฉนฺตีตา ปาเดยฺเย ปรีกขิเนน ชุทฺธาภิกฺขุตา ทารกํ วทิตุํ นาสกํชิสฺสุ.
 ธตฺถ สามีโก ปชวาปตี อาท "ภัก.ท มยํ ชีวณฺตีตา ปุณ ปุคฺติ
 ลภิสฺสาม, ฉทฺทเหตุวา นํ คัจฉามาติ. มาตุ ททยํ นาม มุทฺทกํ โทติ,
 ตัสฺมา สว อาท "นาทํ ชีวณฺตีเมว ปุคฺติ ฉทฺทเหตุ ลภฺขิสฺสามิติ.
 "ธตฺถ กิํ กโรมาติ. "วาเรน นํ วาหามาติ. มาตา อคฺคโคเน วาเร
 ปุบฺบํทามํ วिय นํ อุกขิยิตฺวา อฺเร นิภขฺชาเปตีวา อังเกณํ วทิตฺวา บิตฺตุ
 เทติ. ตัสฺส ตํ คเหตุวา สฺวปีตฺต
 อุပ္ปชฺชติ. โส ตํ ปุณฺนํปุณฺนํ อาท "ภัก.เท มยํ ชีวณฺตีตา ปุคฺติ
 ลภิสฺสาม, ฉทฺทเทม นนฺตี. สวปี ปุณฺนํปุณฺนํ ปฏฺกขิยิตฺวา ปฏฺกวงฺ
 นาทาสิ. ทารโก วาเรน ปรีวคฺคิตฺยมาโม กิลนฺโต บิตฺตุ หตฺถเถ นิทฺทาย.
 โส ตัสฺส นิทฺทายนภาวํ ญฺตีวา มาตฺรํ ปุโรโต กคฺตีวา เขกฺลล
 คัจฉลลฺล เหฏฺฐา ปณฺณณลลฺลเร ตํ นิภขฺชาเปตีวา ปายาสิ. มาตา
 นิวคฺคิตฺวา โอโลเกณฺตี ปุคฺติ อทิสฺวา "สามิ กุทฺติ เม ปุคฺโตติ
 ปุจฺจติ. "เขกฺลล เม คัจฉลลฺล เหฏฺฐา นิภขฺชาเปโตติ. "สามิ
 มา มํ นาสยิ, ปุคฺติ วิมา ชีวักุ น ลภฺขิสฺสามิ, อาเนหิ เม
 ปุคฺตณฺตีติ อฺริ ปทฺริตีวา ปรีเทวิ. ธตฺถ นํ นิวคฺคิตฺวา อาเนสิ. ปุคฺโตโย
 ชนฺตฺรามาคฺเค มโต โทติ. อิติ โส เอกคฺคเถ สฺวเน ปุคฺติ ฉทฺทเหตุวา
 ลลลล นิตฺตณฺเนน ลลลลลล ลลลล ลลลล ลลลล ลลลล ลลลล ลลลล ลลลล ลลลล

สามาวดีวรรค.

“ อัยยักัณตี นามมัญญักัณตีพิ เต ตัจฉันตา เกก โคปาลกุล ปาปุณสี.

ตี ทิวลัญจ โขปาลกัณสี เณมัจ. ล โทติ. โคปาลกัณสี เคเต
นิพทัธ เอโก บัจเจกพุทโธ ภูณฺชติ. โส ต. โภเชตฺวา มัจจลลมาลี.
พุ พายาส ปฏิมคโต โทติ. โคปาลโก เต ชาคเต ทิสฺวา “ กุโต
ชาคทฺถิตาติ ปุจฺฉิรฺวา สัพพิ ปวัคตี สุตฺวา มุทฺชชาติโก กุลปฺโต
เตสุ อนุกัมเป กตฺวา ปทุ.คน สัมปึษา ปายาส ทาเปสิ. ภริยา
“ สามี คยิ ชีวัน.เต ยหิ ชีวามิ นาม. ทิขรตฺติ อุนฺเทโรสิ,
ยาวทตฺถิ ภูณฺชติ วัชฺวา สัมปึษา สัพพิ ตทมิขมฺญญฺเวย กัณฺวา
อตฺตนา มนฺทลสัมปึ โถกเมว ภูณฺชิ อิตโร พหุ ภูณฺชิตฺวา
สตฺตัญฺจทิเวเส ฉาตตยา อาทวตฺถนฺหิ นิมนฺทิตุ นาสกฺขิ. โคปาลโก เต
ปายาส ทาเปตฺวา สยมิ ภูณฺชิตุ ชารภิ โถตฺทลโก ต. โยโตเนโต
นิสิทิตฺวา เญฐาป.ฐ นิมนฺนาย สุนชียา โคปาลเนน วัฏฺเฐตฺวา
ทียมานํ ปายาสป้อมทํ ทิสฺวา “ ปุณฺญวตฺตยา สุนชึ นิพทัธ เชาวุเป
โกชนํ ลภตี จิน.เตสิ. โส รัตติภา.ค ต. ปายาส ชีวาเปตุ
อสิกฺโกเนโต กาลํ กตฺวา ตัสสา สุนชียา กุจฺฉิมิ นิพทัตฺติ.
อสิสฺส ภริยา สริภิจจํ กตฺวา ตัสมีเยว เคเห ภตี กตฺวา
ตฺถนฺทลนาฬิ ลภิตฺวา ปจิตฺวา บัจเจกพุทฺธสฺส บัดเต ปติภฺจจาเปตฺวา
“ กนฺเต ทาสสฺส โว ปาปุณาคฺติ วัชฺวา จินฺเตสิ “ มยา อีเฮว วสิตุ
วัฏฺฐติ, นิพทัธ อัยโย อีชาคจฺฉติ, เหยบธมฺโม โทตุ วา มา ว,
เทวลิกํ วันนํนตี เวยฺยวจฺจํ กโรนตี จิตฺติ ปสาเทนตี พหุ ปุณฺญ
ปสวีสฺสามิ. ตา ตตฺถเวว ภตี กโรนตี วสิ.

อภัยมาทวักคัณณนา.

ลำบิ โข สุนชิ ฐัญญู วา สัตตเม วา มาเส เอกเมว กุกกัร
 วิชาเย โคปาลโก ตัสส เอกเสนุยา ชีริ ทา.ปสิ. โส นจิรสเสว
 วัทธมิ. อตัสส บัจเจกพทโธ ภูญชันโต นิพทธี เอกิ ภักคปิณท
 เทติ. โส ภักคปิณท นิสสาเย บัจเจกพทโธ สินทมกาลิ. โคปาลโกปิ
 นิพทธี เทวี วาเร บัจเจกพทธัสส อุบุญจานัน ยาคิ. โส คัจฉนโตปิ
 อ้นตรามัคเค วาลมิกัญจานเน ทณเฑเน คัจฉเน จ ภูมิญจ ปหริตวา
 " สุตฺตติ ติกขัตตํ สัททํ กัตวา วาลมิกเ ปลาเปสิ. สุนโขปิ เตน
 สัทธี คัจฉติ. โส เอกทิวรํ บัจเจกพทธี อาท " ภัน.ต, ยทา เม
 โอภาโส น ภวิสสติ, ตทา อิมํ สุขํ เปเสสสามิ, อิมัสส
 ปหิตสญญาเนน อาคัจฉเยยยาถาคิ. ตโต ฐัญญาย อโนกาลทิวเส
 " คัจฉ ตาต อัยย อานะทเท สุนโข เปเสสิ. โส เอกวงเนเนว บักขันตีตวา
 ตามิกัสส คัจฉนุมิไปถนัญจานเน ติกขัตตํ ภูสสิตวา เตน สัทเทเน
 วาลมิกานํ ปลาเยนภาวํ ญัตตวา ปาโตว สวีรปฏิคคณ กัตวา บัณณสาถ
 ปวิสิทวา นิสินนัสส บัจเจกพทธัสส วสนัญจานัน คณิตวา บัณณสาถทวาเร
 ติกขัตตํ ภูสสิตวา อตฺทโน อาคทภาวํ ชานาเปตวา เอกมณเเต
 ภูบชชติ. บัจเจกพทโธ เวลํ สัสสภเชตวา นิกขันเต โส ภูสสันโต
 ปุโรโต ปุโรโตว คัจฉติ. อ้นค.นัตรา บัจเจกพทโธ ตํ วิมสันโต อัญญ
 มัคคํ ปฏิบชชติ. อตัสส ปุโรโต ติริยํ ฐิตวา ภูสสิตวา อิตรมัคคเมว
 น อารोเปสิ. เอกทิวรํ อัญญ มัคคํ ปฏิบชชิตวา เตน ปุโรโต
 ติริยํ ฐิตวา วาเวยามานะ อนิวตติตวา สุนโข ปาเทเน อปนุทิตวา
 ปายาสิ. สุนโข ตัสส อนิวตตนภาวํ ญัตตวา นิวตติตวา นิวาสนภันณ
 ทลิตวา อากัทธมนโต อิตรมัคคเมว น อารोเปสิ. เหว โส ตัสมิ

พลวสนเณห์ อุษิปาเทสิ. ตโต อปรภาเค บัจเจกพุทเธสส์ จิวร จิว.
 ธตัสส์ โคปาลโก จิวรวัตถานิ ธทาสี. ต.มนั บัจเจกพุทเธ ธาทิ
 “อาวโล จิวรณนาม เอนเณ ทุกักร กากุ. ผาสกัญจัน คันตีวา
 ทาเรสสามีติ. “อิเเฮ ภันเต กโรถาติ. “น ลักกา อาวโลติ.
 “เตนหิ ภันเต มา จิวร พหิ วสิธธาติ. สุนโข เตส กถิ สุนันโต
 ธัญจาลี. บัจเจกพุทเธ “ติฏฐุ อปาสกาติ โคปาลกั นีวัตตะกาเปววา
 เวหาสั อัมภักคันตีวา คันธมาตนาภิมุโข บักกามิ. สุเขสส์ ต
 ธากาเสณ คัจฉันตี ทิลลวา ภาภิเวตีวา ฐิตัสส์ ตัสสิ มี จักขุปถิ
 วิชันเต ททัญ ผลิตุ. ติวัจฉานา นามะเต อุษุชาตีกา โหนติ ธกฺกุลา;
 มนุสสา ปน อัญญู ททเขน จินเตนตี, อัญญู มุเขน กถณตี;
 เตนเวท “คหนิ เทต ภันเต ยทิตุ มนุสสา, อุตตานิ เทต ภันเต
 ยทิตุ ปสวติ. อติ โส ตาย อชุตัญฐิตาย ธกฺกุลาตาย กาลิ กัจวา
 ตาวาสีทวเน นิพพัตโต อัจฉาสสัสสปริวโต มหาสम्मัตตี ธนโกลิ.
 ตัสสิ กัสสิจิ กัจฉณมฺเเต มัตตยันตัสสิ สัตโต โสพิธโยชนัญฐุน
 ผรวิ, ปถกิกถาสัตโต ปน สกถิ ทสโยชนนตัสสิ เทวนลวิ นาทติ;
 เตนวสสั โขลกเทวปุตโตติ นามิ อโหสิ. “กัสสิ ปเนส นิสสันโตติ
 บัจเจกพุทเธ เปเมน ภาภิรณตัสสิ. โส ตตถ น จิวร ฐิตวา จิว.
 เทวโลกโต หิ เทวปุตตา อายุกเขเนน ปญฺญุกเขเนน อหารวิกเขเนน
 โทเปนาติ จตุหิ การเณหิ จวัณตี. ตตถ เยน พหุ ปญฺญุกम्मมิ กถิ
 โหติ, โส เทวโลก อุษิปชชีตีวา ยาวตายุกั ฐิตวา อปรุปริ
 นิพพัตติ: เหว อายุกเขเนน จวติ นามิ เยน ปริตติ ปญฺญู
 กถิ โหติ; ตัสสิ ราชโกฏฐาธาเร บักชิตติ จตุมญฺจนาพิมัตติ วิย

ฐัญญู อันทราว ค ปุญญู ขิยติ, อันทราว กาล กโรติ:
 เหว ปุญญูกัชเยน จวติ นาม. อปโร กามคุณ ปริญญูชมาโน
 สติสัสมโสมเนน อาหาริ อปริญญูชิตวา กิลันตกาโย กาล กโรติ: เหว
 อาหารักชเยน จวติ นาม. อปโร ปรัสส สัมปัตตี อสหนัโต
 กุศลิกวา กาล กโรติ: เหว โภ.ปน จวติ นาม. อป ปน กามคุณ
 ปริญญูชัณโต มุฏฐัสสติ หุคฺวา อาหารักชเยน จวติ. จวติวา จ
 ปน โกลัมพิย นครโลภินยา กุญฉิมมี ปฏิสันธิ คณ्हี. ตา
 วิชาคทิวเส "ก็ เอตฺถติ ทาสี ปุจฺฉิตฺวา " ปุคฺโต อัยเยติ วุคฺเต,
 "หนัถฺเช อิมํ ทารกํ กัถฺตมสฺสเป อารोเปตฺวา สจฺจการุญฺเณ ฉัถฺเทหิติ
 ฉัถฺทาเปสิ. นครโลภินโย หิ อิตฺถํ ปฏิชคฺคณ्हี น ปุคฺตํ; อิตฺธา
 หิ ทาสี ปเวณิ ขญฺยติ. ทารกํ ทากายี สุนขายี ปริวาเรตฺวา
 นิสฺสีกฺสุ. บัจฺจพฺพทฺธเส สินฺหปฺปภาวัสส รุกฺกวณฺสส นิสฺสเนเทน เยโกปิ
 อุกคฺคณ्हี น วิสฺสตี. ตัสสมี ขณฺเณ เยโก มนุสฺสโส พหิ นิกขมณฺโต ตํ
 ทากสุนขสนฺนิปาจํ ทิสฺวา "กิมฺนุ โข เอตฺถติ ตักฺถ คจฺฉณฺโต
 ทารกํ ทิสฺวา ปุคฺตสฺส.นหํ ปฏฺฐลภิตฺวา " ปุคฺโต เม ฉัถฺโตติ เคยฺ เนสิ.

ตทา โกลัมพิกเลญฺฐี มาชกุลฺล คจฺฉณฺโต ราชนิเวสนีติ ยาคจฺฉณฺติ
 ปุโรหิตํ ทิสฺวา "ก็ อจฺจริย อชฺช เตะ ตติการณนํ.เชตฺตโยโค โยโรกิตฺติ
 ปุจฺฉตี. " ตาฆ มหาเชญฺฐี, อัมหากํ กิณฺญญู กิจฺฉณฺตี. " ขแปสฺส กิ
 ภวีสฺสติ อจฺจริยาติ. " อณฺญู นตฺถิ, อิมํ สมี ปน เคน อชฺช ขตฺทวารโก
 เชญฺฐูกเลญฺฐี ภวีสฺสตี. ตทา เชญฺฐูโย ภริยา ครุคฺคภา โหติ, ตัสสา โส
 สจฺจ เคยฺ ปุริส เปเสสิ "คจฺฉนฺ ชานาหิ น ' วิชิตฺวา วา โน วาติ, " น
 วิชิตฺเว สคฺวา ราชานํ ทิสฺวา เวเคน เคยฺ คคฺเตวา กาล นาม

ทาสี บักโกลิตัว สหัสล หัตถิว่า "คัจฉิม อิมัสมี นคร อุปะฮาเวตวา
 สหัสล หัตถิว่า อัสซ ชตทารกั คณ्हิตัว เเทหิต. สอ อุปะฮาเวตวา
 คั เคะห คณ्हิตัว ทารกั ทิสวา "อญ ทารโก กทา ซาโตติ
 คหปทานิ ปุจ ฉิตัว "อัสซ ซาโตติ วุต.ค, "อิม มัยหิ เเทหิต
 เอก กทาปน ฉาทิ กัตวา มุล วิชคณ्हิตี สหัสล หัตถิว่า คั
 ฮานตวา เสฏฐิโน สห.สลิ. เสฏฐิ "สจ เม อิตา ซายิสลติ,
 ทาย น สัทธี นิเวเสตวา เสฏฐิฐานัสล ลามิกั กริสลามี, สเจ
 เม ปุตโต ซายิสลติ, มาเรลลามี นันติ จินเตตวา น เคะท กเวสิ.
 อลลล ภริยา กติปาหัจเจเนน ปุตติ วิชาย. เสฏฐิ "อิมัสมี อลติ
 มม ปุตโต เสฏฐิฐานิ ลภิสลติ, อิทาเนว คั มาเรตุ วิญจติ
 จินเตตวา กาลิ อามัน.ตทวา "คัจฉิม เซ เวโต คณ्हนิ นิกขมนเวลาย
 วชทวารมัสเส อิม ควิย นิขชาเปหิ, คาวโย น มัททิตวา
 มาเรลลันติ, มัททิตนาทตททาว ปัสล ญิวา เเทหิต ฮาท. สอ
 คณ्हิตวา โคปาลเกน วชทวาร วิวญมัตเตเยว คั ตวา นิขชาเปหิ.
 โคคณ.ชฏฐโก อุลโก อัญญัสมี กาลे สัพพบัจจา นิกขมันโตย
 คั ทิวล สัพพปุม นิกขมิตวา ทารกั จตุเน ปาทานิ อเนเว
 กัตวา อฏฐาสิ. อเนกธา คาวโย อุลภัสล เทว ปัสลลานิ มณ्हิตโย
 นิกขมิต. โคปาลโกเป "อญ อุลโก ปุพเพ สัพพบัจจา นิกขมิต,
 อัสซ ปน สัพพปุม นิกขมิตวา วชทวาร นิจโจลว ฐิต. กิณนุ
 โย เตะนติ จินเตตวา คณ्हิตวา ลลล เสฏฐา นินัน ทารกั ทิสวา
 ปุตติ.เนหิ ปฏิจจิตวา "ปุตโต เม สัทโตติ เคะห เนสิ. กาลิ
 คณ्हิตวา เสฏฐินา ปุจ ฉิตา คณ्हิต ฉาโรเจตวา "คัจฉิม น ปุน อิม

สหัสส์ ทักวา อาเนหิติ วุฑฒา สหัสส์ ทักวา ปุณ อาเนหิตวา
 อทาลี. อถ นั อาท “อัมม กาลิ อิมส์มี นลเว บัณจ สกฏฐทานิ
 บัจจุสกาลเอ อฏฐาย วณิซซาบ คัจฉันติ, ตัง อิม เนหิตวา จักกัมคเค
 นิบัสซาเปหิ, โคณา วา นั มัททิสสันติ จักกานิ วา ฉินทิสสันติ,
 ปวัตตัญจัสส ญัตตวา อาคัจฉเยยาสิติ. ตา ตั เนหิตวา จักกัมคเค
 นิบัสซาเปหิ. ตทา สกฏฐเอฐโก ปุโรโต อโหสิ. ธตัสส โคณา ตั
 จานั บัตตวา อูริ ฉัทเทส, ปุณ்பุณ อาโรเปตวา ปาซิเมฆานาปี
 ปุโรโต น คัจฉิส. เอว ตัสส เตหิ สัทธี วายมันตัสเสว อรณ
 อฏฐหิ. โส “กีนเณเมตัง โคณา กรีสุติ มัคคัง โอโธเคนโต ทารกั
 ทิสวา “ภาวิยั วต เม กัมมันติ จินเตตวา “ปุตโต เม สัทโธติ
 อฏฐุฆานโส นั เคหัง เณสิ. กาลิ คันตวา เสฐฐินา ปุจฉินา ตั
 ปวัตตัง อัจฉิตวา “คัจฉนั ปุณ สหัสส์ ทักวา อาเนหิติ วุฑฒา
 ตทา อทาลี. อถ นั อาท “อิทานิ นั อามกสุสานัง เนหิตวา คัจฉันตเว
 นิบัสซาเปหิ, ตัตถ สุนชาทธี วา ชาทิโต อมณฺสเสน วา ปหโต
 มวิสสติ, มตามตภาวัญจัสส ชานิตตวา อาคัจฉเยยาสิติ. ตา ตั
 เนหิตวา ตัตถ นิบัสซาเปตวา เขมณฺเต อฏฐาสิ. ตัง สุนโข วา กาโก
 วา อมณฺสโส วา อุปสังกมิตุ นาสกัช. “นุ จัสส เเนว มาตา น
 ปิตา น ภาตีกาสิ, โกจิ รักัชิตา นาม อตฺถิ. โก นั รักัชิติ.
 สุนชกาลเอ บัจเจกพฺท.ธ ลินเนเนน ปวัตติตัง ภูกัถณมตฺตเมว นั
 รักัชิติ. อถโก อชปาโล อเนกตสสหัสสา อชา โจรัง เณโต
 สุตานบัสเสน คัจฉติ. เอกา ชา บันณาทินี ชาตมาเนว คัจฉันตวั
 ฆวิสิตวา ทารกั ทิสวา ชันนุเกหิ ฐิตวา ทารกัถส ธนั อทาลี.

อชปาลเกณ “เทเหติ สัทเท กเตปิ น นิกขิมิ. โส “ยัญญูริยา น
 ปหริตวา นีหริสสามิติ คัจฉันตริ ปวิญ्ञุโร อช ชันนุเกหิ ฐิตวา
 ทารกั ชีริ ปาเยนตี ทิสวา ทารเก ปุตฺตลีนเห ปฏฺฐลภิตวา “ปุตฺโต
 เม สัทโธติ ตํ อาทาย บั๊กกามิ. กาลิ ตํ ทิสวา คันถิวา เสฏฺฐริยา
 ปุจฺฉิตา ตํ ปวตฺตี อจฺจิกฺขิตวา “คัจฉ นํ ปุณ สหัสสํ ททฺวา
 อานเหตี วุฑฺธา ตถา อกาลิ. ธน นํ อาท “ธम्म กาลิ อิมํ อาทาย
 โรปปาทบัพฺพหํ อภิริหิตวา ปปาเต ขิป, บัพฺพตถกฺขณํ ปฏฺฐัญญูมาโน
 ชันนํทาสันนํทโก หุทฺวา ญมฺยํ ปตีสสติ, มตามคภาวฉลฺลํ ญุตฺวา
 อจฺจ.ฉยยาสติ. ตา ตํ ตตฺถ เนตฺวา บัพฺพตถกฺกเก ฐิตวา ขิป.
 ตํ โข ปุณ บัพฺพตถกฺขณํ นิสฺสาย มหาเวณฺคุมฺโพ บัพฺพตานุสาเวเนว
 วัตถมิ. ตสฺส มตฺถกํ มนชาโต ชินฺยชุกฺคุมฺโพ อวตฺถริ. ทารโก
 ปกฺกนฺโต โภชเว วีย ตสฺสมี ปติ. ตํ ทิวสํ นพิการเซฏฺฐกฺกสฺส
 เวณฺณมา อักโก โหสิ. โส ปุตฺเตน สัทธึ คันถิวา ตํ เวณฺคุมฺพิ
 ฉินฺนํทิตฺตุ อารภิ. ตสฺสมี จลันเต ทารโก สัททิมกาลิ. โส “ทารกสัทโท
 วิทยาติ เอเกณ บัลลเสน อภิริหิตวา ตํ ทิสวา “ปุตฺโต เม สัทโธติ
 ตฺวญฺจิจฺจโต อาทาย คโต. กาลิ เสฏฺฐริสฺส สันติกํ คันถิวา เตน
 ปุจฺฉิตา ตมฺปวตฺตี อจฺจิกฺขิตวา “คัจฉ นํ ปุณ สหัสสํ ททฺวา
 อานเหตี วุฑฺธา ตถา อกาลิ.

เสฏฺฐจฺฉินฺน อิตฺถญฺจิจฺจญฺจ กโรนตฺสเสว ทารโก วัตถมิโต. “โฆสโก-
 เทววิสฺส นามํ อโหสิ. โส เสฏฺฐจฺฉินฺน อักขิมฺหิ กณฺฏโก วีย
 ขายิ, อชฺชกํ โอลเณคฺคปิ น วิสหิ. อถสฺส มรณฺปาเย จินฺเตนฺโต
 อตฺถกโน สทาบภกฺกมฺภการสฺส สันติกํ คันถิวา “กทา อวาเป อานิยมเปลตฺสสิติ

ปรุจฉิตวา, “เสวติ วุฑฺเต, “เตนที อิทํ สหัสฺสํ คหเตวา มเมกํ
 กัมมํ กโรหิตี อาท. “ก็ สามีติ. “เอโง เม อวชาตปุตฺโต
 อตฺถิ, ตํ ทว สันตักํ เปเสสฺสามิ, อถ นํ คัพภํ ปเวเสตฺวา
 ตินฺนยาบ วาสึยา ชันฑาชันฑิกํ ฉินฺทิตฺวา จาญฺยํ บัถฺชิปิตฺวา
 อวาเป ปเจยฺยาสึ, อิทันเต สหัสฺสํ สญฺจการสทิสฺ, อุตฺตริ ปฺน
 เต กตฺตัพพยุดฺดกํ บัจฉา กริสฺสามีติ. กุมภกาโร “สาธฺตุติ สัมปฺญิจฺฉิ.
 เสฏฺฐิ ปฺนทิวเส โขสกํ บัถฺ โกลา ปตฺวา “ตาท ธีโย มยา กุมภกาโร
 เอกํ กัมมํ อาณตฺโต, เตหิ ตฺวี ตสฺส สันนิกํ คันตฺวา เวว วเทหิ
 “ธีโย กิร เม บิตฺวา อาณตฺตํ กัมมํ นิปฺปเภาเทหิติ ปฺหิณฺนิ. “โส
 “สาธฺตุติ อคฺมาสิ. ตํ ตตฺถิ คัจฉันตํ อิตโร เสฏฺฐิโน ปุตฺโต ทวารเกหิ
 สทฺธิ คุฬิ กัฬันโต ทิสฺวา ตํ บัถฺ โกลิตฺวา “กฺุหิ คัจฉสิ
 ภาตึภาตึ ปรุจฉิตฺวา, “บิตฺุ สาสนํ ค.หเตวา กุมภการสฺส สันติกันตึ
 วุฑฺเต, “อหํ ตตฺถิ คมิลฺลสามิ, อิเม ทวารกา มํ พหุสฺสขํ ชินฺนึ, ตํ เม
 ปฺญชินตฺวา เทหิตี อาท. “อหํ บิตฺุ ภายามีติ. “มา ภายิ ภาตึก,
 อหันตํ สาสนํ ทริสฺสามิ, พหุหิ ชิโต, ยาวาหํ อาคฺฉามิ, ทาว
 เม ลักขํ ปฺญชินาเทหิติ. โขสโก กิร คุฬิกึฬาย เฆโก, เตน ตํ
 เหว นิพฺพนฺธิ. โสปี นํ “เตนที คันตฺวา กุมภการํ วเทหิ ‘บิตฺวา
 กิร เม ธีโย เอกํ กัมมํ อาณตฺตํ, ตํ นิปฺปเภาเทหิติ วตฺวา อฺยุโยเสสิ.
 โส สหัสฺสํ สันตักํ คันตฺวา ตถา อวจ. อถ นํ กุมภกาโร เสฏฺฐิโน
 วุฑฺตนิยามเนว มาเรตฺวา อวาเป ชิปฺปี. โขสโกปิ ทิวสภาคํ กิฬิตฺวา
 สยัณฺทสมเย เคหํ คันตฺวา, เสฏฺฐิโน ทิสฺวา “ก็ ตาท น
 คโธสิตึ วุฑฺเต, อตฺถโน อคฺตการณญฺจ ฌณฺญูสิลล คคการณมฺบจ

อาโรเจสิ. เสฏฐี ฐี ตํ สุตฺวา “มา อวธิตี มหาวิรวํ วิรวิตฺวา
 สกตสรีเร บั๊กกฺญฺจิตฺโลหิตโต วิย หุตฺวา “อัมโภ กุมภการ มา มํ
 นาสยิ มา มํ นาสยิตี พาหา บัคคฺยฺท กัณฺทํโต ตัสส สันติกิ
 ขดมาสิ. กุมภกาโร ตํ ตถา ขาดจันฺตํ ทิสฺวา “สามิ มา สัททํ
 กวิ, กัมมํเต นิยฺมํนํนํติ อาท. โส บัพฺพเตน วิย มหํเตน
 โสเคน อวคฺติโต หุตฺวา อนนฺตํ ปกํ โทมนัสฺสํ ปฏฺฐิเวเทสิ, ยถา ตํ
 อนนฺตํ ฐึสฺสํ ปทฺฐุจฺจโม. เคนาห ภควา

“โย ทถฺแทน อทถฺเทสุ
 ทสฺนํนํมัญญฺตฺวํ ฐานํ
 เวทนํ ฆรฺสํ ชานํ
 ครุกํ วาปี อาพาธํ
 ราชโต วา อปฺสัคคํ
 ปริกขยว ญฺาตํ
 ขด วาสฺส ขคาราณิ
 กายสฺส เกทา ทฺยํบญฺโญ

อนนฺตํ ฐึสฺสํ, หุตฺสฺสํ,
 ขิยฺมํเมว นิคจฺจติ:
 สวีรสฺสํ จ เกทนํ
 จิตฺตํกฺเขปว ปาปุणे
 อพฺภักขานว ทารุณิ
 โภคานว ปภคฺคณิ
 อคฺคิ ทหติ ปาวโก
 นิรบํ โส อุนนฺตํตฺติ.

เอวํ สันเตปิ ปุณฺ นํ เสฏฐี ฐึ อชฺชกํ โสโลเกตุํ น สักโกติ.
 “กีนฺติ นํ มาเรยฺมํนํติ จินฺเตนฺโต “มม คามสฺเต อายตฺตํกสฺส
 สันติกิ เปเสตฺวา มาราเปสฺสสามิติ อุนนํ ทิสฺวา “อนนํ เม
 อวชาตปฺตโต, อิมํ มาเรตฺวา วจฺจกฺุเป ขิยฺมํ, เอวํ กเต อนนํ
 มาตุลสฺสํ กตฺตํทพฺพตฺตํ บัจจนา ชานิสฺสสามิติ ตสฺส บันณํ ลิจิตฺวา
 “คาต โฆสก อมฺหากํ คามสฺเต อายตฺตโก อคฺคิ, อิมํ บันณํ

หริศวา ตัสส เทหิตี วติวา บันณิ ตัสส ทุสสันเต พนฺธิ โส
 ปน อักขรสมยฺ นชานาติ. ทหกราลโต บัญฺชาย ทิ นํ มาราเปเนโตว
 เสฏฺฐิ มาราเปตุ นาสักขิ, ทิ อักขรสมยฺ ลิกขาเปสฺสติ. อิติ โส
 อตฺตโน มาราปนฺนินฺนเมว ทุสสันเต พนฺธิ อติวา นิคมมฺนโต อาห
 “ปาเอยฺยํ เม ตาต นตฺตติ. “ปาเอยฺเยน เต ทิจจํ นตฺติ,
 กนฺตรามคฺโค อสฺสกตฺตเม มม สหายโก เสฏฺฐิ อตฺติ, ตัสส ชเว
 ปาตฺราลํ กตฺวา ปุโรโต คจฺฉาหิตี. โส “สาธฺติ ปิตฺโร วันทิตฺวา
 นิคมมฺนโต ตํ คามํ บตฺวา เสฏฺฐิขฺวรํ ปุจฺฉิตฺวา คณฺตีวาเสฏฺฐิชาเย
 บลฺลิตฺวา, “กฺโต อาคโตสฺสติ วุตฺเต, “อณฺโตนครโตติ อาห. “กัลล
 ปุตฺโตสฺสติ. “ตุมฺหากํ สหายกเสฏฺฐิโน อมฺมาติ. “ตฺวมลิ ไพลโก
 นามาคิ. “อาม อมฺมาติ. ตัสสา สห ทลฺลเนเนว ตลฺลมิ ปุตฺตลเนโท
 อပ္ปชฺชช.

เสฏฺฐิโน ปเนกา อิตา อตฺติ, บันณรลโลพิลลวตฺตทเทสิกา อภิรฺยา
 ปาสาทิกา. ตํ รัคฺชิตฺุ เอกเมว เปสฺนการิกํ ทาลี ทิตฺวา สตฺตกฺมิกัลล
 ปาสาทลฺล อฺปฺริตเล สิวิคฺคพะเก วสาเปสิ. เสฏฺฐิอิตา ตลฺลมิ
 ชเนน ตํ ทาลี อณฺดรปณฺ เเปเสสิ. อถ นํ เสฏฺฐิชาเย ทิตฺวา
 “กฺทํ คจฺฉลฺลิตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อัยโย อิตาย เปสฺนเนนาติ วุตฺเต, “อิโต
 ตาว เอหิ, ตัญฺชิตฺติ เปสฺนํ, ปุตฺตลลล เม ปิรฺรุกํ อตฺตริตฺวา ปาเท
 โธวติวา เตลลํ มกฺกชิตฺวา สยนํ อตฺตริตฺวา เทหิ, บจฺฉา เปสฺนํ
 กริลลลลิตฺติ อาห. สวา ตถา อกาสิ. อถ นํ จิเรนาคตํ เสฏฺฐิจิตฺตา
 ลนฺตชฺชเชสิ. อถ นํ สวา อาห “อัยเย มา เม กุชฺฌมิ, เสฏฺฐิปุตฺโต
 ไพลโก อาคโต, ตลฺล อิทัญฺจิจิตฺตํจ กตฺวา ตตฺถ คณฺตีวา อาคตฺตมฺหิตี.

โธ ทิวสภาคํ นิทฺทหายตีว อญฺฐุญาย ญญชิตฺวา บั๊กกามิ.
 ปุณฺทิวเส ปาโตว ตํ คามํ คันตีว ภายุตฺตํ คามกัจจํ กโรนฺตญฺเอย
 บั๊สสิ. โธ ตํ ทิสฺวา “กั ตาตาทิ ปุจฺฉิ. โธ “บัตฺวา เม ตุมฺหากํ
 บัณฺณํ เปลิตฺนฺติ อาห.” “กิสฺส บัณฺณํ ตาต, อาหฺวาทิ บัณฺณํ
 คเหตุว วาเจตฺวา ตุญฺฐุมาโนโธ “บั๊สสฺส โภ มม สามีโน มยิ
 สินฺเห, ‘เขญฺฐุปุตฺตัสฺส เม มังคลํ กโรตุติ มม สันตํ ปฺหิณิ,
 สีนํ ทารุอาทนี อาหฺรธาติ คหฺปติโก วัตฺวา คามมฺชฺเอย วุคฺตํปฺการิ
 เคหิ กาวเรตฺวา คามสทฺโต บัณฺณาการิ อาหฺรธาเปตฺวา ชนฺปทเสญฺฐุจิโน
 ธิตรํ อาเนตฺวา มังคลํ กัตฺวา เสญฺฐุสิสฺส ตาสนํ ปฺหิณิ “อิทฺญฺจิทฺญฺจ
 มยา กตฺนฺติ.

ตํ สุตฺวา เสญฺฐุจิโน “ยํ กาวเรมิ, ตํ น โหติ; ยํ น กาวเรมิ,
 ตทฺเว โหติติ, มหฺนตํ โทมนัสฺสํ อุมฺบัสฺชชิ. ปุตฺตโสเกน สทฺธิ โธ.
 โธโก เอกโตว หุตฺวา กัจฉิทาหํ อุมฺบปาทฺตฺวา อติสํวํ ชเนสิ.
 เสญฺฐุชิตฺวาปี “สเจ โภจิ เสญฺฐุจิโน สันตํภา อาคัจฉติ, ตุมฺเหหิ มม
 อกเขตฺวา เสญฺฐุปุตฺตัสฺส ปจฺมตรํ มา กถยิตฺวาติ ชเน อาณาเปสิ.
 เสญฺฐุชิตฺวาปี โข “นทานิ ตํ ตุญฺฐุปุตฺตํ มม สุปเตยฺยัสฺส สามีกํ
 กวิสฺสามีติ จินฺตเตตฺวา เอกํ ภายุตฺตํ อาห “มาตุล ปุตฺตํ เม
 ทญฺจุกาโมมฺหิ, เอกํ ปาทมุสิกํ เปเสตฺวา มม ปุตฺตํ บั๊กโกสาเปหิติ.
 โธ “สาธุสิ บัณฺณํ ทิตฺวา เอกํ ปริตํ เปเสสิ. เสญฺฐุชิตฺวาปี
 ตัสฺสาคันตีว ทิวาเร ฐิตวาวํ สุตฺวา ตํ บั๊กโกสาเปตฺวา “กั ตาตาทิ
 ปุจฺฉิ. “เสญฺฐุสิ คิลานํ ปุตฺตํ บั๊สสิตุ บั๊กโกสาเปสิ อัยเยติ. “ตาต
 เสญฺฐุสิ พลวา หุพฺพโลติ. “พลวา ทาว อาหารํ ญญชิติ เวย

อัยเยติ. ตา เสฏฐิรูปุตฺถิ อชานาเปตฺวา วา ตัสส นีวาถญฺจ ปรีพพญฺจ
 ทาเปตฺวา “ มยา เปตฺกกาเล คมิตฺถสฺส, อัจฉ ทาวาติ อาท. มหาเสฏฐิรูปุ
 ปุณ อายุตฺตํ อโวจ “ กิ มาตุล น เต มม ปุตฺถัสส สันตํ ปทิตฺตํ.
 “ ปทิตํ สามิ, คตปุริโต น ทาว เขตฺติ. “ เตน ทิ ปุณ อปร
 เปเสหิตฺติ. โส เปเสสสิ. เสฏฐิรูปุตา ตัสสมิปี ตเถว ปฏฺฐิซฺชช. ถถ
 เสฏฐิโน โรโค พลวา ซาโต เอกํ ภาชนํ ปวิสติ, เอกํ นิถมมตฺติ.
 ปุณ เสฏฐิ อายุตฺตํ ปุจฺฉิ “ กิ มาตุล น เต มม ปุตฺถัสส
 สันตํ ปทิตฺตํ. “ ปทิตํ สามิ, คตปุริโต ปน น เขตฺติ. “ เตน
 ทิ ปุณ อปร เปเสหิตฺติ. โส เปเสสสิ. เสฏฐิรูปุตา ตตฺติยวเร อากตฺถิ ตํ
 ปวตฺตํ ปุจฺฉิ. โส “ พาฬิหคฺคิลาโน อัยเย เสฏฐิ อหารํ บัจฉินํ ทิตฺวา
 มัจจุปรายโน ซาโต: เอกํ ภาชนํ นิถมมตฺติ, เอกํ ปวิสติ อาท. เสฏฐิรูปุตา
 จินฺเตสสิ “ อิทานิ คณฺถุ กาลอติ เสฏฐิรูปุตฺถัสส “ ปิตา กิร เต
 คฺคิลาโนติ อวโรเจตฺวา “ กิ วทสิ ภาทเทติ วุสฺเต, “ อมาตุกมฺสส สามิตฺติ
 อาท. “ อิทานิ กิ ภาคฺคัพพนฺติ. “ สามิ คามสฺสโต อฏฺฐานํ
 บัณฺณการํ อาทาย คณฺถวา บัสสิสสาม นนฺติ อาท. โส “ สาธุ
 บัณฺณการํ อาทาเปตฺวา สกฺเขทฺติ อาทาย บักกามิ. ถถ น ตา
 “ ปิตา เต ทุฬฺฟโล, เขตฺตํ บัณฺณการํ คเหตุวา คัจฉนฺตํ
 ปบฺบญฺโจ ภวิสสติ, เขตฺติ นีวตฺเตหิตฺติ วตฺวา ตํ สัพพํ อตฺตโน
 กุลเคหํ เปเสตฺวา ปุณ อาท “ สามิ ตวํ อตฺตโน ปิตุ ปาหบฺบสเส
 ตฺถิรฺฐยฺยาสิ, ขนํ อุตฺถัสสํมตฺเต ฐิตฺตํสามิตฺติ, เคหํ ปวิสฺมานา เยว
 เคหัสส ปุโรโต จ บัจฉโต จ อารกฺขํ คณฺถภาติ อตฺตโน ปุริเส อานาเปสิ
 ปวฺวิฐฺฐกาเล ปน เสฏฐิรูปุโต ปิตุ ปาหบฺบสเส อฏฺฐาสสิ, อิทวา

อุลลิสกบัลเส. ตัสมี ชเน เสฏฐี อุตทานโก นิบันโน โทติ. อายุตฺตโก
 ปนัสส ปาเท ปริมชชันโต “ปุตฺโต เต สามิ อากโตติ อาท.
 “กหิ โสติ. “เฮส ปาทมฺเฐ อุตฺโตติ อาท. อถ นํ ทิสฺวา อายุตฺตกํ
 บั๊กโกสาเปตฺวา “มม โคเท กิตฺตกํ อนันฺติ ปุจฺจติว, “สามิ
 ธนัสเสว จตฺตาทิส โภจฺจโย, อุปโกตปริโกตภินฺทานํ ปน ความักเขตฺต-
 ทวีปทจคฺขีปทยานวาทนानญฺจ อญฺญํ อญฺญํ ปริจฺเจโทติ วุตฺเต,
 “อหิ เอตฺตกํ มม ปุตฺตัสส โฆสกัสส น เหมติ วัตฺตกาโม
 “เหมติ อาท. ตํ สุตฺวา เสฏฐี อุตฺตา “อญฺ ปุณ กเถนฺโต อญฺญํ
 กิณฺญํ จิ กเถยฺยติ จินฺเจตฺวา โสกาตุรา วิย เกเส วิกิริตฺวา โรทมานา
 “กีนฺนามेतํ ตาต วเทถ, อิทฺปิ นาม โว วณฺํ สฺโนม, อลฺกชฺคา
 วตฺมฺหาติ วัตฺวา มตฺถเกน ตํ อุมฺชฺเช ปทฺรณฺตี ปติตฺวา, ยถา
 ปุณ วัตฺตํ น สักโกติ, ตถาสส อุมฺชฺเช มตฺถเกน ฆตฺถนฺตี
 อารอหนํ ทลฺลเสสิ. เสฏฐีปิ ตํชนญฺญเวยว กาลมกาสิ.

“เสฏฐี มโตติ คณฺตีว อูเทนัสส วัลโลญฺ อารอญฺส. ราชา
 ตลฺล สริริกัจจํ การาเปตฺวา “อตฺถิ ปนัสส ปุตฺโต วา อิตา วติ
 ปุจฺจ. “อตฺถิ เทว โฆสโก นาม สลฺล ปุตฺโต, สัพพะ
 สวาปเตยฺยํ ตลฺล นียฺยาเทตฺวา มโต เทวาติ. ราชา อปรภาเค
 เสฏฐี ปุตฺตํ บั๊กโกสาเปสิ. ตลฺลมิญฺจ ทิวเส เทโว วัลลสิ, ราชจฺคเณ
 ตตฺถ ตตฺถ อุกํ สณฺฐาติ. เสฏฐีปุตฺโต “ราชานํ บลฺลสิสฺสามิติ
 ปายาสิ. ราชา วาตปานํ วิวริตฺวา ตํ อากจฺฉนฺตี โอลเกนฺโต
 ราชจฺคเณ อุกํ ลมฺเขตฺวา อากจฺฉนฺตี ทิสฺวา อากนฺตีว วนฺทิตฺวา
 อุตฺ “ตฺวี โฆสโก นาม ทาตาติ ปุจฺจติว, “อาม เทวาติ วุตฺเต,

“มีตา เม มโตติ มา โสจิ, ตว เปตฺติกํ เสฏฺฐิฐฺฐิชาเนํ ตุຍ်ทเมว
 ทลฺลํสามิตฺติ ตํ อลฺลํสามิตฺติว “คัจฉนฺ ตาตาทิ อุกฺกโยเชลฺล. ราช
 คัจฉนฺตํญฺจ นํ โอลฺลเกเนโตว อัญญาสิ. โส อคคมนกาเล ลํขิตํ
 ลขิตํว โอลฺลทริตํว สณฺนิกํ อคคมาสิ. . อถ นํ ราชฯ อโตว
 บกฺกโกสาเปตฺติว “กีนฺนุ ตาต คจฺฉิ มม สันตฺติกํ อคคัจฉนฺโต อุกฺก
 ลขิตํว อคคํมม คัจฉนฺโต อิทานิ โอลฺลทริตํว สณฺนิกํ คัจฉลลิตฺติ ปรุจฺฉิ.
 “อาม เทว: อหํ ตลฺลํมี ขณฺเณ กุมารโก, กิพินกาโล นามโส อิทานิ
 ปน เม เทเวเน ฐานนฺตริํ ปรุจฺฉิสฺสุตํ, ตลฺลํมา ยถาปรุํ อจฺฉริตํว อิทานิ
 สณฺนิเกเน หุตฺติว จริตฺติ วัญญาสิตฺติ. ตํ สุตฺติว ราชฯ “อิตฺติมา อญฺ ปรุวิโส,
 อิทาเนวลฺลํ ฐานนฺตริํ ทลฺลํสามิตฺติ มีตฺรา ภูตฺตโกคํ ทจฺฉิว สัพฺพสฺสเทเน
 เสฏฺฐิฐฺฐิชาเนํ อทาสิ. โส ฆเณ ฐิตฺติว นคฺรปทกฺกํขินิ อทาสิ.
 โอลฺลเกโตโลเกตฺติฐฺฐานํ กัมปติ. เสฏฺฐิฐฺฐิชาเนํ กาลิททาสิยา ลลฺลํ
 มนฺตยมาเน นิสินฺนา “อัมม กาลิ ปุตฺตลลํ เต เอตฺตกา ลลฺลํบัตฺติ
 มํ นิสฺลสาย นิยฺยมนฺนาติ อห. “กิการณา อัมมาติ. “อญฺ ภิ
 อตฺตโน มรณบณฺณํ ทลฺลํลนฺโต พนฺนํ อิตฺติว อัมหากํ ฆรํ อคคโต.
 อถลลํ มยา ตํ บณฺณํ ฆาเลตฺติว มยา ลลฺลํ มจฺจคคณฺณตฺถาย
 อญฺญํ บณฺณํ ลลฺลํ อิตฺติว เอตฺตกํ กาลิ ตตฺถ ฆารกฺโข กโตติ.
 “อัมม ตจฺฉิ เอตฺตกํ บลฺลํลลํ, อิมํ ปน เสฏฺฐิฐฺฐิ ทฺทรกาลโต ปรุจฺฉิ
 มาเวตฺตกาโม มาเวตฺติ นาสกฺกํ, เกวลํ อิมํ นิสฺลสาย พหุ อญฺ ฆยสิตฺติ.
 “อัมม อติภาริยํ วต เสฏฺฐิฐฺฐิชาเนํ กตฺตนิตฺติ. สฯ นคฺร ปทกฺกํขินิ
 กจฺฉิว เคนํ ปรุวิสนฺตํ นํ ทลฺลํว “อญฺ เอตฺตกา ลลฺลํบัตฺติ มํ
 นิสฺลสาย นิยฺยมนฺนาติ หลิตํ อทาสิ. อถ นํ เสฏฺฐิฐฺฐิปรุโต ทลฺลํว

“ก็การณา หลีติ ปุ่จนิ. “เอก การณ นิสสายาติ. “กเถถิ นันติ.
 ลา-น กเถลิ. โส “สเจ น กเถลิ, ทวีธา ตัง ฉินทิสสามีติ
 ทซ์เชตฺวา อสิ นิกกัฑมิ. ส่า “อโย เอกตกา สัมปัตติ ตยา
 มํ นิสสาย ลัทธาติ จินเตตฺวา หลินฺติ อาท. เสฏฺฐิ ฐึ “ยทิ มม
 ปีตฺวา อตฺตโน สันตํ มัย्हํ นียยาทิต, ต்வํ เอกถ กิ อโหสิติ. โส
 กิร เอกตกํ กาลํ กิณฺจि น ชานาติ, เคนฺสสา วณํ น สุตฺททิ.
 อลลล ส่า “ตุหมากํ ปีตฺวา มรณบฺนณํ ทตฺวา เปเสสิ, ตุมฺเห
 มยา อิทํ จิตฺตญํ กตฺวา รักชิตาติ สัพพิ กเถลิ. “อญฺคํ กเถลิติ
 อลททหนฺโต “มาตริ กาลิ ปุ่จนิสสามีติ จินเตตฺวา “เอวํ กิร
 อมฺมาติ อาท. “อาม ตาต: ทหรกาลโต บัญฺชาย ตํ มาเรตฺกาโม
 มาเรตฺ อลล กิณฺโต ตํ นิสสาย พหุ ธนํ ชิยิ, สตฺตลฺ ฐานลฺ ต்வํ
 มรณโต มุตฺโต, อิทานิ โภคคามโต อากมม สัพพิเตน สทฺธิ
 เสฏฺฐิ ฐึ ฐานํ ปตฺโตติ. โส สุตฺวา “ภาริยํ วต เม กมฺมํ, เอวรฺปา
 โข ปน มรณา มุตฺตลลล มม ปมาทชีวิตํ ชีวิตํ อยุตฺตํ, อภัยมตฺโต
 กวิสสามีติ จินเตตฺวา เทวลิกํ สทลลล วิสลลชเชตฺวา อทฺธิกปณาทินํ
 ทานํ บัญฺชูปลสิ. มิทฺโต นามลลล กุญฺมพิโก ทานพิยาวญฺ อโหสิ.

อิทํ ไชลกเสฏฺฐิ ฐึโน อภัยมตฺติ.

ตลลล มํ ปน กาลเ ภัททวคิยนคเว ภัททวคิยเสฏฺฐิ ฐึ นาม ไชลก-
 เสฏฺฐิ ฐึโน อทฺธิจฺปพฺพสหายโก อโหสิ. ภัททวคิยนคเวโต ทิ อากทานํ
 วาณิชาณํ สันติเก ไชลกเสฏฺฐิ ฐึ ภัททวคิยเสฏฺฐิ ฐึโน สัมปัตติฉนฺจ
 วยมฺปิเทสฉนฺจ สุตฺวา เตน สทฺธิ สหายกภาวํ อิจฉนฺโต มณฺณการํ
 เปเสสิ. ภัททวคิยเสฏฺฐิ ฐึ โส สัมพิโต อากทานํ มนุสฺसानํ สันติเก

โฆสกเสฏฐิโน สัมปัตติมังจ วยัปปเทสญัง สุตฺวา เตน สัทฺธิ สหાયภาว
 อัจฉินฺโต ปันณการุ เปเสสิ. เหว เต อัญญมัญญุ อธิฏฐุပ္พั-
 สหายภา หุตฺวา วลฺลสุ. อปรภาเค ภาททวตฺยเสฏฐิโน เคเท
 อหิวาดโรโจ ปวิโต. ตัสมี ปติเต ปจฺมมํ มกฺกิกา มวันฺติ, ตโต
 อนุกัมเมเนว กิฏฺฐา มุสิกา กุกกฏฺฐา สุกฺวา สุนฺชา มัชชารว คาโว
 ทาสี ทาลา, สัพพัชฺจมา ชรमानุสกา มวันฺติ. เตสุ เย ภิกฺขุ
 ภินฺนิตฺวา ปลายันฺติ, เต ชิวิตฺ ลภันฺติ. ตทามิ เสฏฐิ ๑ ภริยา ๑
 ธิดา ๑ ตถา ปลายิตฺวา โฆสกเสฏฐิ ๒ สลฺลิตฺตุ มัตตเนตฺตา โกลัมพี
 ปฏฺวิชชิสฺสุ. เต อนัตตมัตตเคเยว ชินฺปาเดยฺยา วาตาคเปน เจว
 ชุขฺขีปาสาหิ ๑ กิลฺลิตฺตริวรา กิจฺจเนน โกลัมพี มัตฺวา อุตฺกผาสฺกฏฺฐิฐาน
 นหาคฺวา นครทิวเว เอกิ สาลิ ปวิสฺสุ. ตตฺรว เสฏฐิ ๒ ภริยํ อาท
 “ภักเต อิมินา นิหารเนน อาคัจฉินฺตา วิชาตมาคฺคฺยามิ อมฺนาปา โหนฺติ.
 สหાયโย ภิร เม อทฺธิกฺกปณาทีนํ เทวสิกํ สทฺธิสฺส วิสฺลชฺชิตฺวา
 ทานํ ทาเปสิ. ตตฺถ ธิตฺว เปเสตฺวา อาทารํ อาทราเปตฺวา เอกาหํ
 ทํวีสํ อิวเว สวีรํ สันตปฺเปตฺวา สหાયกํ ๒ สลฺลิตฺตมาตติ. “สาธ
 สามีภิ. เต สาสาบเมว วลฺลสุ. ปุนทิวเส กาลเ อวโรจเต กปณทฺธิ-
 กาทิสฺสุ อาทารํตฺถาย คัจฉินฺเตสุ มาตมัตโร “อัมม คณฺตีวา อัมหากํ
 อาทารํ อาทราติ ธิตฺว เปสยฺสุ. มหาโกคกฺลฺลิสฺส ธิดา วิมตฺติยา
 อัจฉินฺนลชฺชิตฺตาย อลชฺชमानาว ปาฏฺฐิ คเหตุวา กปณชเนน สทฺธิ
 อาทารํตฺถาย คตา มิตฺตกฺกฺกมฺพิเกน “กติ ปฏฺวิเส คณฺธิสฺลลิสฺส อัมมาติ
 ปฏฺฐิธา “ตโยติ อาท. อตฺถสฺสา ตโย ปฏฺวิเส อทาลิ. ตาย ภักเต

อาท.ฏ. ตโยยิ เอกโต ภุญชิตุ นิสีทิสุ. ขถ มาตาศีตโร เสฏฐิ
 อาหตุ "สามิ วิษัติ นอม มหากุลานัมปิ อัมปิษัชติ. อัมเเท
 อโนโลเกทว ภุณช, มา จิมชยิติ อิติ นัง นานัมปิภาเวทิจา ยาจิตวา
 โภเชสสุ. โส ภุณชิตวา อาหารุ ชีวาเปตุ อลักรโกณโต อรุณ
 อุดคัจฉันเต กาลมกาสี มาตาศีตโร นานัมปิภาเวทิจา ปริเทเวตีวา โรทิสุ.
 กุมาริกา ปุนทิวเส โรทมาเนา อาหารัตถาย คันตีวา เตน ตัง ทิสึวา
 "กทิจิ ปฏิวีส คณ्हิสลลสิ อัมมาติ วุตตา "เทเวติ อาท. โส เทเว
 ปฏิวีส อาทาสี สา อาหริตีวา มาทรุ ยาจิตวา โภเชสสิ. ฉา ตาย
 ยาจियมานา ภุณชิตวา อาหารุ ชีวาเปตุ อลักรโกณตี ตังทิวส กาลมกาสี.
 กุมาริกา เอกิกาว โมทิตวา ปริเทเวตีวา ตาย ทุกขัมปิษัตติยา อติวिय
 สญชิตัจฉาภคทวชา ปุนทิมเส ยวเจเท สัตถิ โรทันตี อาหารัตถาย
 คันตีวา, "กทิจิ ปฏิวีส คณ्हิสลลสิ อัมมาติ วุตเต, "เอกณตี อาท.
 มิตถกฏัมพิโก ตัง คอย ทิวเส ภาตติ คณ्हันตี สญชานิ, เตน นัง
 "อเปทิจิ นัสส วสสิ, อัสช ทว กุญฉิมปิมาณัง อัญญาสิติ อาท.
 ทิโรทกัมปิษัมปนนา กุลลิตา มัจจิวีสมี สัตติมิปหารุ วिय วเน
 ขารปริ.สกัง วिय จ มัจฉวา "กิ สามิติจิ อาท. "คยา ปุเร ตโย
 โภฏฐาสา คหิตา, ทิโย เทเว, อัสเชกั คณ्हสิ. อัสช เเต อัตตโน
 กุญฉิมปิมาณัง ญาณันติ อาท. "มา มัง สามิ อัตตโนว อัตถาย
 คณ्हิสสิ มัญญูจิวาติ "ขถ กัสมา ตโย คณ्हิจิ อัมมาติ. "ปุเร
 ตโย ชนา ยหุทา สามิ, ทิโย เทเว, อัสช เอกิกาว ชาตัมหิติ.
 โส "เกน ทาวเจนาติ ปุญฉิตวา อาทิตโต ปฏฐาย ตาย กถิต
 สัพพัมปิวัตติ สุตวา อัสสุนุ สันธาวะตุ อลักรโกณโต สญชิตพลา-

โทมนัสโส หุ้ควา “อัมม เหว สันเต มา จินตโย, ตัง ภัททเวคิย-
เสฏฐิโน อีทา อชชกาลโต บัญญา มม อีทาเอว นามาติ วัหฺวา
สึเส จุมพิตฺวา ขร เนตฺวา อตฺตโน เภฏฐิเชฏฐานเ รุปลิ.

สา ทานคฺเค อจฺจาลทฺทํ มหาสทฺทํ สุตฺวา ตาต กัลมา เตะ
ชนํ นิสสทฺทํ กตฺวา ทานํ น เทถาคิ ยาท. “น สักกา กาคู
อัมมาติ. “สักกา ตาตาคิ. “กถ อัมมาติ. “ตาต ทานคฺค
ปริกขบิตฺวา เขกเกสฺเสว ปเวสนํ ปมาเนน เทว ทวารานิ โยเซตฺวา
‘เอเกน ทวารเณ ปวสิตฺวา เอเกน นิกขมตาคิ วชถ, เหว นิสสทฺทา
หุ้ควา คณฺหิสสณฺตีติ. โส ตํ สุตฺวา “ภัททโกว อัมม อฺปาโยติ
ตถา กาวลสิ. “สาบี ปุฬเพ สามา นาม, วติยา ปน กวีตฺตทา
สามาวดี นาม ขวตา. ตโต บัญญา ทานคฺเค โกลาหลํ บังนิณฺ.
โฆสกเสฏฐิ ปุฬเพ ตํ สทฺทํ สุลณฺโต “มยฺหิ ทานคฺค สทฺทิตฺติ
ตฺตติ, ทวีหตีหํ ปน สทฺทํ อสุณฺโต มิตฺตจฺจุมพิกํ อตฺตโน
อฺบฺญานํ อาคคิ ปุจฺฉิ “ทียติ ปณทํ อีทาคินํ ทานนฺติ. “อาม
สามีติ. “อถ กิ ทวีหตีหํ สทฺทิตฺ น สฺยเจติ. “ยถา นิสสทฺทา
หุ้ควา คณฺหณฺตี, ตถา เม อฺปาโย กโตสิ. “อถ ปุฬเพว กัลมา
นากาสิติ. “อชานนตาย สามีติ. “อิทานิ เต กถ ญฺาโตติ. “อิตฺวา
เม อักขาโต สามีติ. “มยฺหิ ขวติตา ตว อีทา นาม อตฺถิติ.
โส อทิวาทกโรคฺขบัตฺตติโต บัญญา สทฺทํ ภัททเวคิยเสฏฐิโน ปวทิต
อจิกขิตฺวา ตสฺสทา อตฺตโน เภฏฐิเชฏฐานเ รุปลิภาวํ มาไมเวสิ. อถ น
เสฏฐิ “เอว สันเต มม กัลมา น กเวสิ? มม สทฺทากัลลํ อีทา มม อีทา
นามาติ ตํ บักโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “อัมม เสฏฐิโน อีทาสิติ. “อาม

ตาคาคิ. "เตนหิ มา จินตยิ, ตัง มม อิตาสตี ตัง สีเส. จุมฺ พิตฺวา ปริวาริตฺถาย
ตัสสา บัญฺจ อิตถีสทานิ ทตฺวา ตํ อตฺตโน เชฏฺฐีชฺฌิตฺถุเน รุเปสสิ.

อ.ถกทิวลฺ ตัสสิ มํ นคเร นกฺขตฺตํ สํฆญฺฐํ ไทติ. ตัสสิ มํ ปน
นกฺขตฺเต พหิ อนิกฺขมนกา . กุลลิตฺตโรปิ อตฺตโน ปริวาเรน สกฺขี
ปทฺถาว นทํ คณฺตีวา นหายันตี. ตัสสิมา ตํทิวลฺ สามาวตฺตี. บัญฺจหิ
อิตถีสเตหิ ปริวาริตา ราชังคณเนว นหายิตฺตุํ อคมาสี. อุเทโน
ราชายํ สิหปณฺชเว รุโธ ตํ ทิสฺวา "กัสสิมา นานฺนิกตฺถิโยติ ปุญฺฉิ.
"น กัสสิจ นานฺนิกตฺถิโย เทวาคิ. "เอถ กัสสิ อิตโรติ. "โฆสธ-
เสฏฺฐีรฺุโน อิตา เทว สามาวตฺตี นามเสวาคิ. โส ทิสฺวาว อุมฺมปณฺณินเนโ
เสฏฺฐีรฺุโน สาสนํ ปาหเสสิ "อิตฺรํ กิร เม เปเสตฺตุ. "น เปเสมิ
เทวาคิ. "มา กิร เอวํ กโรตฺตุ, เปเสตฺตุ เยวาคิ. "มยํ คหปตฺติกา
นาม กุมาริกานํ วิเทเชวคฺคิรณินนา กถนภเยน น เทม เทวาคิ. ราช
กุชฺฌิตฺวา เคหํ สลฺยฺฉาเปตฺวา เสฏฺฐีรฺุณจ ภาวัญญํจัสสํ หคฺคเถ คเคหฺตฺวา พหิ
การาเปสิ. สามาวตฺตี นหาคฺคิรณินนา คเคหํ ปวิสิตฺตุํ โยกาสิ อภินนฺตี "ก
เอตํ ตาคาคิ ปุญฺฉิ. "อัมม ราชา ทว การณา ปหิสิ; เอถ มยํ "น
ทสฺสํมาตฺติ รุตฺเต, ขรํ สลฺยฺฉาเปตฺวา อัมเห พหิ การาเปสิติ. "ตาค ภาวัญ
โว กัมมํ กตํ, รัญฺญา นาม ปหิเต "น เทมาติ อวทฺตีวา "สเจ เม อิตฺร
สปริวารํ คณฺหนถ, เทมาติ วัตตตฺถัพพํ ภเวยฺย ตาคาคิ. "สาธู อัมม,
ทว รุจฺยา สติ เอวํ กวิสสํมาตฺติ วัตฺตีวา รัญฺโญ ตถา สาสนํ ปาหเสสิ.
ราชา "สาธูติ สัมปญฺจิจฺฉิตฺวา ตํ สปริวารํ อานนฺตีวา อภิสัญฺจิตฺวา
คคฺคคฺคเมลลิจฺฉานเน รุเปสสิ. เสสา ตสฺสาเยว ปริวาริตฺถิโย อหเสสิ.

อิทํ สามาวตฺติยา วัตถุ.

อุเทนส์ส ปน อปราชย์ วาสุตหัตถ์ดา นาม เทวี อโหสิ จันท์บรัชไชยส์ส
 ชิดา. อชเชนิยั หิ จันท์บรัชไชยโต นาม วาชา อโหสิ. โส เอกทิวส์
 อุษยานโต อาคัจฉันโต อคัตโน สัมบัคคิ โฮโลเกตุวา "อติถิ
 มุโข อัญญ์สสิปปี กัสสิจจิ เอรุปลา สัมบัคคิจิ วัตวา, "ก็ สัมบัคคิ
 นามธา, โกลัมพิยั อุเทนส์ส รัญโญ อติเมหิ สัมบัคคิจิ วุจเต,
 อาท "เตนหิ คณ्हิสส์สามิ นันติ. "น สักกา โส คเหตุณ्हี. "กัณ्हิจิ
 กัตวา คณ्हิสส์สามิวาติ. "น สักกา เทวาติ. "กั การณติ. โส
 หัตถ์ถิกันติ นาม สิบบิ ชานาติ, มันติ ปวิจัตเตตวา หัตถ์ถิกันโชวิน
 วาเทมโต นาคะ ปลาเปติยิ คณ्हีหาเจยิ, หัตถ์ถิวาหเสมโนโน เตน
 สหิโส นาม นัตถิ. "น สักกา เมยา ตั คเหตุณ्हี. "สเจ เต
 เทว เอกันเตน อยั นิจันโย, เตเนหิ ทารุหัตถ์ถิ กาวเรตวา สัส
 วสนัญญูจัน โปเสหิ. โส หัตถ์ถิวาหนั วา สัสสวาหนั วา สุตวา
 ทูรมัสสิ คัจฉติ, ตัตถ นั อาคต คเหตุ สักกา ภวิสส์จิติ. ราช
 "อติเถโส อูปาโยติ ทารุเมยั ยันหัตถ์ถิ กาวเรตวา พหิ ยัสโสติกหิ
 เวเชตุวา กคจิตตักมัม สัสสิ วิชิต อาสนัญญูราเน เอกัสมิ สรวเ
 วิสส์ชชาเปสิ. หัตถ์ถิโน อันโตกัจฉยิ สัจจิจิ ปุริสา อปราชย์
 จังกมนันติ, หัตถ์ถิถันหิ อาหริตวา ตัตถ ตัตถิ นันท์เทส. เอโก
 วนจรโก หัตถ์ถิ หิสส์วา "อัมหากั รัญโญ อนุจฉวโกติ จันเตจวา
 คณ्हีตวา อุเทนส์ส รัญโญ อาโรเจสิ "เทว เมยา สัพพเสโค
 เกลาสกุญญปฏิภาโค ตุมหากัญญเวยว อนุจฉวโก วรรณโน ติญจิติ.
 อุเทโน ราชชา ตเมว มัคคคัทเทสกั กัตวา หัตถ์ถิ อภิรุยหิ สปริวาโร
 นิคชมิ. สัสสาคมนัน ญัตวา จรปุริสา คณ्हีตวา จันท์บรัชไชยส์ส

ฮาโรเจตุ. โส อาคันตีวา มัชฌิม ตุจัน กัตติวา อุกุส บัสสิสสุ
 พลนิกาย ปโยเชสิ. อุกเทโน ราชชา ตัสสาหมัน อชานันโต หักกี
 อนุพนธ์ิ. อนันโตฐิตมณัสสา เวเคน ปลาเปติ กัญจหัตถิ รัญโญ
 มันติ ปรีวัตเตตวา วิณิ วาเทนตัสส ตันวิสสิททิ ธตุนันติ วิทย
 ปลายติ เวย. ราชชา หักกีวาต ปาปุนิตุ อัสกั กณโต อัสสิ อัญพิ
 อนุพนธ์ิ. ตัสสิมิ เวเคน อนุพนธ์ิอันเต พลนิกาย โอบิยิ ราชชา
 เอกโกว อโหสิ. อถ น อุกุส บัสสิสสุ ปยุรทา จันพิชชี โสรัสสิ
 ปุริสา คณิหัตถิวา อตติโน รัญโญ อหสิ อถัสสิ พลนิกาย
 อมิตตวส คตทาว ญัตติวา พหิ ชันธาวาริ นิเวเสตวา ชังมิ.

จันพิชชี โสโตปิ อุกเทเน ชิวคาหเมว คทาเปตวา แกกัสมิ
 โจรกเคเท บักชบีตวา ทวาริ นีททาเปตวา โสโย ทิวเส ชเปปาน
 ยิว. อุกเทโน ตตยทิวเส อารักชเก ปุจันนิ " กหิโว ราชชา ตตติ.
 " บัจจามิตโต เม คหิโตภิ ชยปานิ บิวตติ " ทา นานเสสา มาตุคัมภัสสิ
 วิทย คุม์หากิ รัญโญ กิริยา นนุ ปฏิวาชานิ คเหตุวา วิสสิชเชตฺ
 วา มาเวตุ วา วัญญติ. อัมเห ทุกช นิสิตาเปตวา ชยปานิ กิริ
 บิวตติ. เต คันตีวา ตมตถิ รัญโญ กเถสิ. โส คันตีวา " อังจ
 กิริ ทวี เหว วเทสิติ ปุจันนิ. " อาม มหาราชาติ. " สากุ ต
 วิสสิชเชตฺสามิ. เหวรูปไป กิริ เต มันโต อตถิ. ต มัยหิ ทัสสิสิติ.
 " สากุ ทัสสิสามิ, คถนสมเย มิ วันนิตีวา ต คณิหาหิ. กิ ปน
 ตวี มิ วันนิตัสสิสิติ. " กัยาหิ ต วันนิตัสสิสิติ. " กิ น วันนิตัสสิสิติ.
 " น วันนิตัสสิสามิ. " อหปิ น ทัสสิสิติ. " เหว สันเต วชณ
 เต กวิสสามิ. " กโรหิ, สวีรัสสิ เม อิลลโร, น ปน จิตฺวิสสามิ.

“ราชา ตัสส สุวคฺชชิวํ สุทฺถวา “กถันนุโข อิมัสส มนฺตํ คณฺหิตสํมาติ
 จินฺนํตฺวา “อิมํ มนฺตํ อัญญญํ ชานาเปตุํ น สักกา, มม อิตฺร
 เอรฺสส สันตฺติเก อคฺคํเนหาเปตฺวา อหํ ตัสสา สันตฺติเก คณฺหิตสํมาติ
 จินฺนํเสสิ. ธถ นํ อาท “อัญญุตฺส วันฺนํทิตฺวา คณฺหิตสํมาติ ตัสสสิติ.
 “อาม มหาราชาติ. “เตน ทิ อมฺหากํ ขเว เอกา ชุชฺชา อคฺคิ,
 ตัสสา อํนํโตสานนฺยํ นิสินฺนายนํ ตํ พหิสานนฺยํ จิโตว มนฺตํ
 วาเจติ. “สาธ มหาราช, ชุชฺชา วา โหตุ บิรุสํบิยํ วา, วันนํทิตฺวา
 ทัสสาเมติ. ตโต ราชา คณฺหิตฺวา อิตฺรํ วาสุตทตฺตํ อาท “อิมํ
 เเอโก สํชกฺกฺขุ อคฺคํมํ มนฺตํ ชานาติ, ตํ อัญญญํ ชานาเปตุํ น
 สักกา, ตํ อํนํโตสานนฺยํ นิสิตฺติวา ตํ วันนํทิตฺวา มนฺตํ คณฺหิต,
 โง พหิสานนฺยํ ฐึวํวํ ตยํหํ วาเจสสิติ, ตว สันตฺติกา อหํ คณฺหิตสํมาติ.
 เหว โส เนส อญฺญลุมมญฺญํ สันถวกรณนฺเยน อิตฺรํ ชุชฺชํ อิตฺร
 สํชกฺกฺขุ กัถฺวา กถเอสสิ. โส ตัสสา อํนํโตสานนฺยํ วันนํทิตฺวา นิสินฺนายนํ
 พหุญฺจิว มนฺตํ วาเจสิ.

ธถ นํ เอกทิวสํ ปชฺชํปนํ วุจฺจมานมํบิยํ มนฺตํปทํ วัตถุํ อสํกํโกนํติ
 “ขเว ชุชฺเช อติพหโฏฏฐุโกปโล เต มุขํ, เหว นาม วเทหิติ อาท.
 ตา-กชฺชณฺทิวา “อเว ทญฺญฐุญฺญุํ ทิ วเทสิ, มาทิสสา ชุชฺชา นาม
 โหทฺติ สฺวานนํคณฺหิตํ อคฺคํบิยํวํ, “กาสิ ตํวันนํติ วุตฺเต, “รัญฺญโญ
 อิทา วาสุตทตฺตา นามหณฺทิติ อาท. “บิตา เต ตํ มยฺหํ กถณฺโต
 ‘ชุชฺชาติ กถเอสสิ. “มยฺหํ กถณฺโตบิยํ ตํ สํชกฺกฺขุ จิ กัถฺวา กถเอสสิ.
 เต อโอบิ “อิมํหํ สันถวกรณนฺเยน กถิตํ ภวิสสสิติ อํนํโตสานน-
 ยญฺญญเวย. สันถวํ กริสุ, ตโต บิฏฺฐาย มนฺตํคคฺคณฺนํ วา สิบํบิยํคคฺคณฺนํ ว

หน้าถิ. ราชามี ชีตรี นิจจี่ ปุจันติ “ ลีปี่ปี่ คณห์ลสิ อัมมาติ. “ คณห์ทามิ
 ทาธาติ. ขณ นั เอกทิวส์ อุเทโน อาท “ ภัทเท สามิเกน กัตตัพพันนาม
 เเนว มาดาบัตโร น ภาคิกกคินิโย กาทุ่ ลักโกณห์ติ; สเจ มัยหิ
 ชิวัก ทัสลสิ, บัญจ เต อัดถิตตานิ ปวีวาริ ทักวา อัดคิมเทศิฏฐาน
 ทัสสามิติ. “ ส:จ อิมัสมี วจนเ ปติฏฐาตุ ลักขิสสธ, ทัสสามิ ไว
 ชิวิตทานัมติ. “ ลักขิสสามิ ภัทเทติ. ส “ สาธุ สามิติ บัต
 สันตัก คันตักวา วันทิตักวา เอกมันต อฏฐาสิ. ขณ นั โส ปุจัน
 “ อัมม เต นิฏฐิตัง ลีปี่ปี่ติ. “ น นิฏฐิตัง ทาธาติ. “ ขณ
 ก็ อัมมาติ. “ อัมหากั เอกั ทิวาร์ญจ วาหนัญจ ลักขุ วัญญติ
 ทาธาติ. “ อิกั ก็ อัมมาติ. “ ทาท รัตติ กิร ทารกัลญญา
 มนัสลสิ อุปจารักถาย เอกั โสธนั คเหตุัพพ อัดถิ, ตัสมา อัมหากั
 เวลาย วา อเวลาย วา นิกัขมนกาเต เอกั ทิวาร์ญจ วาหนัญจ
 ลักขุ วัญญักกั. ราช “ สาธุติ สัมปญจัน. เต อัดคโน อภิจิต
 เอกั ทิวาร์ ทักลลคั กิรส.

รัญโย ปน บัญจ วาหนานิ อเหตุ: ภัททวตี นาม กณรรุทา
 เอกทิวส์ บัญญาสโยชานานิ คัจฉติ, กาโก นาม ทาโส สฏฐิโยชานานิ
 คัจฉติ, เวลกสิ จ มญฺชเกสิ จาคิ เทว อัสสา โยชนสคั คัจฉนฺติ,
 นาลาคริ หัตถิ วิสติโยชนสคัณติ. โส กิร ราช “ อนุปันเน
 พุทฺเธ เอกัสส อัสวรัสส อပ္ภุจาโก อโหสิ. ขณทิวส์ ตัสมี
 อัสสเว พหิณคร คันตักวา นหาตักวา อาคัจฉนฺเต เอกโก บัจเจกพุทฺโธ
 นคร บัณทาย ปวสิทักวา สกลนครวาสิน มาเรน อาวัญญิตักคา เอกั
 ธิกัณมปี อลภิกักวา ยลาโธเทเน บักเคน นิกัขมิ. ขณ นั นครทิวาร์

สัมปัตตกาเล มาโร อัญญาตกเวเลน อุตลังกมิตฺวา “ อปี โว ภาณเต
 กิญฺจิจิ ลัทธันติ ปุจฺฉิ. “ กิ ปณ เม ตวํ อถนากาวํ กวตี.
 “ เตน ทิ นีวตฺติตฺวา ปุณ ปวิสถ, อิทานิ น กรีสสามิติ. “ นาหํ
 ปุณ นีวตฺติลลามิติ. สเจ ทิ นีวตฺเตยฺย, ปุณ โส สกถนควาสินํ
 สวีเร อธิมุจฺจิตฺวา ปาณํ ปหริตฺวา หลนเกลสิ กรเยยฺย. บัจฺเจกพุทฺโธ
 อนิวตฺเต มาโร ตตฺถเว อเนตรธายิ. อถ โส อิลลโร ยถาโธเตน
 ปตฺเตนาคัจฉนฺตํ บัจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺสวา วันนํทิตฺวา “ อปี ภาณเต
 กิญฺจิจิ ลัทธันติ ปุจฺฉิ. “ จริตฺวา นิภันตมฺหาวุโสติ. โส จินฺเตสิ
 “ อัยโย มया ปุจฺฉิตํ อถเดตฺวา อัญฺญํ วทติ, น กิญฺจิจิ ลัทธํ
 ภาวีสลิตฺติ. อถลลํ ปตฺตํ โอลเณโต ตุจฺฉํ ปตฺตํ ทิสฺสวา เคเท
 ภาทลลํ อตฺตโน นิฐฺฐิตานิฐฺฐิตกาโร อชานนตยา ลูโร หุตฺวา ปตฺตํ
 คเหตุํ อวิสหนฺโต “ ภาณเต โลกํ อธิวาเสถาติ วัตฺวา เวเคน นร
 คณฺตีวา “ อมฺหากํ ภาทิตํ นิฐฺฐิตันติ ปุจฺฉิตฺวา, “ นิฐฺฐิตันติ
 วุตฺเต, ตํ อပ္ปฏฺฐากํ อหา “ ตาต อัญฺญโณ ตยา สัมบັນนเวคตโร
 นตฺถิ, ลีเขน ชเวน ตํ ภาทิตํ ปตฺตฺวา “ ปตฺตํ ภาณเต เทถาติ
 วัตฺวา ปตฺตํ คเหตุวา เวเคน เอหิติ. โส เขกวงเนเนว ปักขันทิตฺวา
 ปตฺตํ คเหตุวา อหริ. อิลลโรปิ อตฺตโน โภชนลลํ ปตฺตํ ปุเรตฺวา
 “ อิมํ ลีฆํ คณฺตีวา อัยยลลํ สัมปาทะเท, อหนฺเต อโต ปตฺตํ
 เทมีติ อหา. โส ตํ คเหตุวา ชเวน คณฺตีวา บัจฺเจกพุทฺธลลํ ปตฺตํ
 ทิตฺวา บัจฺจฺยปติฐฺฐิตเณ วันนํทิตฺวา “ ภาณเต เวลา อูปกฏฺฐา, อหํ
 อติลีเขน ชเวน คโต จ อากโต จ, เขตลลํ เม ชวลลํ ผลเณ

โยชณานิ บันณาสถัญญัฐิสทวิสทิสตคมนนสมัตถานิ บัญญัจ วาหนานิ
 นิพพิตตันตฺ; ข้าคัจฉันตัสส จ เม คัจฉันตัสส จ สรวี สุริยเตเชน
 ตตฺตํ, ตัสส เม ฆเลน นิพพิตทินิพพิตตัญญูราเน อาณา สุริยเตชสทิสลา
 โทตฺ; อิมัสสมี เม ยินฺทปาเต สามีนา บัตติ ทินฺนา, ตัสสา
 นิสฺสันเทเน ตุมฺเหติ ทิฏฐุอัมมัสส ภาสี โหเมติ อาห. บัจเจกพุทฺโธ
 “เอว โทตฺติ วตฺวา

“อิจฺฉิตํ บัตติตํ ตฺยํหํ	ขิปปเมว สมิซณตฺ;
สัพเพ ปุเรนฺตํ สังกขีปา,	จันโท บันณโรโย ยถา.
อิจฺฉิตํ บัตติตํ ตฺยํหํ	ขิปปเมว สมิซณตฺ;
สัพเพ ปุเรนฺตํ สังกขีปา,	มณิ โชติโรโย ยถาติ.

อนุโมทนํ อกาสิ. บัจเจกพุทฺธานํ กิร อิมาว เทวํ คาคา อนุโมทคาคา
 นาม โหนฺติ. ตตฺถ มณิ โชติโรโยติ สัพพะกามททํ มณิรตนํ วุจฺจติ.
 อิทนตัสส ปุพฺพจริตํ. โส เอตฺรหิ จันฺทบัสสโชโต อโหสิ. ตัสส จ
 กัมมัสส นิสฺสันเทเน อิมานิ บันญัจ วาหนานิ นิพพิตตัสสุ.

อถกทิวสํ ราชา อุชฺชยานกัฬาย นิกขมิ. อุเทโน “อัสซ ปลาโยคัพพนฺติ
 มหฺนตฺมหฺนเต จัมมปสิพฺเพเก หิรัณฺญสุวณฺณสฺส ปุเรตฺวา กณฺเฐปฏฺฐู
 จเปตฺวา วาสุถตตํ อาทาย ปลาโย. อันเตปุรฺปาถกา ปลาโยนฺติ
 ทิสฺวา คณฺฑีวา รัณฺโญ อาโมเจสฺ. ราชา “สีฆํ คัจฉถาติ พล
 ปหิณิ. อุเทโน พลสฺส บักขณฺตภาวํ ญัตฺวา กทาปนปสิพฺพุทฺก
 โมเจตฺวา ปาเตสิ. มนุสฺสา กทาปน อจฺจจินิตฺวา ปุณ บักขณฺตัสสุ.
 อิตโร สุวณฺณปสิพฺพุทฺก โมเจตฺวา ปาเตตฺวา, เตสํ สุวณฺณโลภเน
 ปบัญญัติทานัญญเฏว, พหิ นิวุตฺถํ อตฺตโน ชนฺธาวารํ ปาปุณิ.

อด นั อากัจฉันต์ ทิสวาว อัตตโน พลภาโย ปริวาเรตวา นครุ ปเวเสสิ-
โล คันตีวาว วาสลทัตตัง อภิสสิมัจจิตวา อัคคมहेสิญฺฐานเน ชุเปสิ.

อิทัง วาสลทัตตํตาย วัตถุ.

อปราบิ ปน มาคันตียา นาม รัญญโณ สันตिका อัคคมहेสิญฺฐานัง
ลภิ. สากิร กุรุรัญฺเจะ มาคันตียัสสัลล พิราร्हมณัสส อีตา, มาตาบัสสลา
มาคันตียาเตว นามัง. ชุพิยิตวาบัสสลา มาคันตีโยว. สากิรฺรปา
อโหสิ เทวัจฉรปฏิกากา. ปีตา ปนัสสลา อนุจฉวิกัง สามิกัง อลภันโต
มหนันเตหิ มหนันเตหิ กุเลหิ ยาจิตฺตํ “ตุเมหิ น มัย्हัง อีตุ
อนุจฉวิกาติ ตัสสเชตวา อญฺโยเชสิ. อเนกทิวลํ สัตถา บัจจตุสมเย
โลกัง โอลเณโต มาคันตียพิราร्हมณัสสัลล สปะชาปะติกัสสัลล อเนคามิ-
ผลุปะนิสสยํ ทิสวา อัตตโน บัตตัจจวมาทาย ตัสสัลล พหินิคเม
อิลลปิรจรณญฺฐานัง อคมาสิ. โส ตถาคตัสสัลล ระบุโสภักคัมบัตตัง อัตตภาว
โอลเณเตวา “อิมัสสิมิ โลเก อิมินา ปุริเสน สทิสโธ อญฺญโณ
ปุริโส นาม นัตถิ, อญ มัย्हัง อีตุ อนุจฉวิกัง, อิมัสสัลล ปุริสัสสัลล
โปสวณัตถาย มม อีตริ ทัสสัลลามีติ จินเตเตวา “สมณ เขกา เม
อีตา อัตถิ, อหัง เขตตัง กาลํ ตัสสลา อนุจฉวิกัง ปุริสํ น บัสสัลลามี,
ตุเมหิ ตัสสลา สากิรํ ตุมหากัญญเญว อนุจฉวิกา, ตุมหากัง ปาทปริจวาริกัง
ตัสสลา จ ภาตตารํ ลัทธัง วัญฺญติ, ตัง โว อหัง ทัสสัลลามี, ยาว มม
คมนน อีเชว ตัญฺญูตติ อาท. สัตถา กิญฺจิจิ อวตฺวา ตุน्हี อโหสิ.
พิราร्हมणेเน เวเคนะ นริ คันตีวา “โกติ โภติ อีตุ เม อนุจฉวิกัง
ทัญฺญูโร, ลีฆัง ลีฆัง ตัง อลลังกโรหิตี ตัง อลลังการาเปเตวา สัตถิ
พิราร्हมณียา อาทาย สัตถุ สันติกัง ปายาสิ. สกถนคฺริ ลัมภิ “อญ

๐๑๑๑ กาลิ 'มัยหิ อิตฺตฺ อณฺจฉวโก นคฺฉิตฺติ กัลลสฺสจฺ อทฺตฺวา
 'อชฺช เม อิตฺตฺ อณฺจฉวโก ทิฏฺฐโสรุติ กิร วทติ. กิทธิโส นุ โข
 โส, บัลลิสฺสตาม นันฺติ. มหาชน เตนเว สทฺธิ นิกฺขมิ. ตัสฺมิมิ
 อิตฺตฺ คเหตุวฺวา อาคจฺฉนฺเต สัตถา เตน วุตฺตัญฺจฺรานเ อฐิตฺวา จตฺถ
 ปทเจตยํ ทัสฺเสตฺวา คณฺตีวฺวา อญฺญุสฺสิมิ ฐานะ อญฺญุสฺสํ. พุทฺธานํ
 ทิ ปทเจตยํ อธิฏฺฐุหิตฺวา อกฺกนฺตัญฺจฺรานเ เยว บัญฺญาตฺติ, น
 อญฺญุสฺสํ; เยสฺสจฺ อตฺถาย อธิฏฺฐุสฺสํ โหติ, เตน น บัลลิสฺสํติ,
 เตน ปน อทลฺลนกรณคฺคํ ทิตฺถิยาทโย วา อกฺกมณฺตํ มหาเมโข วา
 วลฺลตฺตํ เวรมฺพิวาทา วา ปหฺรณฺตํ, น น โภจฺมิ มกฺกเขตฺตํ สกฺโกติ.
 ๐๒ พฺรหฺมมณฺเ พฺรหฺมมณฺเ อาท "กฺุทฺติ โส ปุริโสติ. "อิมสฺสิมิ
 ฐานะ ทิฏฺฐุสฺสํ น อวจฺ, กฺุทฺติ นุ โข โส คโตติ โอลเณนฺโต
 ปทเจตยํ ทิสฺวา "อยมสฺสํ ปทวญฺเโสติ อาท. พฺรหฺมมณฺเ
 สลฺกชณฺมณฺตํ คณฺณ เวทานํ ปคฺคณตฺถาย สกฺชณฺมณฺเต ปวิเวตฺเตว
 ปทลฺกชณฺ อปฺธาเวตฺวา "นยิตํ พฺรหฺมมณฺ บัญฺจกามคฺคณเสวโน
 ปทณฺตี วจฺตีว อิม คาคมาท

"วตฺตลฺลสฺส ทิ อุกฺกฏิกํ ปทํ ภเว, ทญฺญุสฺสํ โหติ สหสฺสนุบฺพิตํ,
 มุพฺพิทลฺลสฺส โหติ อวทฺตมิตํ ปทํ, วิวัญฺจจฺฉตฺลลสฺส อิทมฺทิสํ ปทณฺตี.

๐๓ น พฺรหฺมมณฺเ อาท "โภจฺมิ ตว" อุตทจฺจญฺยํ กุมฺพิเล วิย
 เคมมฺชเณ วสนฺโจเร วิย มณฺเต บัลลิสฺสํสฺสา, ตุนฺหิ ทิหิตฺติ. "พฺรหฺมมณฺเ

ยํ อจฺฉลฺ, ตํ วเทหิ; นยิตํ บัญฺจกามคฺคณเสวโน ปทณฺตี
 อโตจฺโตจ โอลเณนฺโต สลฺลนํ ทิสฺวา "อยม โส ปุริโสติ

๐๔ วจฺตีว พฺรหฺมมณฺเ คณฺตีว "สมณ อิตฺตฺ เตน โปสวณคฺคณตฺถาย

ทิมมีติ อาห. สัตถา “อิทธา เต มยฺหิ ชัตโต ชัตถิ วา นัตถิ
 วาติ อวตฺตวา “พฺรหฺมณฺเณ เอกนฺโต การณํ กถเมวติ วัตถวา, “กถเอหิ
 สมณนาติ วุตเต, มหาภิกขุขมฺนโต บัฏฺฐาย ยาว อชปาลนโคโรมฺมุลา
 มาเรณ อนุพฺนัธภาวํ อชปาลนโคโรมฺมุเล ฯ “อตีโตทานิ เม เสส วิสยฺนํติ
 ตัสส โสกาตุรํสส โสการุปลสมนํคํถิ อากคกหิ มารธิตาหิ กุมาริกวณฺณนาหิ-
 วเสน ปโยชิตปโลภณํ อาจิกขิตฺวา

“ทิสฺวาน ตณฺหํ อวตฺตมฺจ วาคํ นาโหสิ ฉนฺโต อปฺปี เมธุสํมมํ,
 อิมเวทํ มุตฺตกริสฺสฺปนฺณํ ปาพํ ยมํ สํมยฺสิคฺคํ น อิจฺเจตติ
 อิมํ คาคมาทํ. คาคาปรีโยสาเน พฺรหฺมณฺเณ จ พฺรหฺมณฺเณ จ
 อมาคามิมฺเส ปตฺติภฺรุษิสฺส; มาคณฺทียาปิ โช อิตา “สจฺจํสส สมณํสส
 มยา ชัตโต นัตถิ, อนัตถิกภาโว วัตถัพพะ; ชยํ ปน มํ
 มุตฺตกริสฺสฺปนฺณํ กโรตติ; โหตุ, ชัตถโน ชาตีกุตฺตํปเทสโกคยสว-
 สํมปัตตํ ชาคํมมํ ตถารุเป ภคฺตารํ ลภิตฺวา สมณํสส โคตมํสส
 กตฺตัพพะยุตฺตกํ ชานิสฺสํลามิตติ สัตถริ อาฆาตํ พนฺธิ. “กํ ปน สัตถา
 ตัสสา ชัตถนํ อาฆาตูปฺปัตตํ ชานาติ น ชานาตติ. “ชานาติ.”
 “ชานนฺโต กัสฺมา คาคมาท ?” “อิตเรสํ ทวีรณํ วเสน พุทฺธา นาม
 อาฆาตํ อคเณตฺวา มคฺคคฺมลาธคฺมารทานํ วเสน อมฺมํ เทเสณฺติ
 เยจ. ” มาตาปิตโร ตํ เนตฺวา จุฬิมาคณฺทียํ กนิฏฺฐํ ปตฺติจฺฉาเปตฺวา
 สัตถุ สนฺติกํ คณฺทฺวา อุกอปปิ ยัพพะชิตฺวา อวหตฺตํ ป-ปนฺนํ.
 จุฬิมาคณฺทียอบิ จินฺเตสิ “มม อิตา โยเมกสสฺตัสส นานุจฺฉวิกา,
 เอกสส รัณฺโณว อนุจฺฉวิกาติ ตํ อาทาย โกลลํพํ คณฺทฺวา

อภัยมาทวัคค์วณนา.

ลัฟพัลลังกาเวท อลังกริตวา " อิม อิตตนิรตนิ เทวัสส อญจณิกนัตติ
อุเทนัสส รัณโณ อทาสี โส ตํ ทิสฺวาว อุกฺขณฺณพลวลิเนโท
อภิเสกํ ทตฺวา บัญฺจิสฺสคมาตุคามมัสสสา ปริวารํ กตฺวา อคฺคิมहेสิญฺจฺจาเน
ฐเปสิ.

อิทํ มาคฺฉนฺทียาย วตฺถุ.

เอวมัสส ทียชฺชิตฺสทสฺสนาฏกิตฺติปริวารมา ติสฺส โส อคฺคิมहेสิโย
อเหตุ.

คัสสิ มํ โขปน สมเย โขลกเสฏฺฐํ ฐึ กุกฺกฏเสฏฺฐํ ฐึ ปาวาริกเสฏฺฐํ ฐึ
โกสิมพิยํ ตโย เสฏฺฐํ ฐึโน โหนติ. เต อุกฺกฏจาย วตฺถุสฺสูปนายิกาย
บัญญัติเต ตาปเส ทิมวันตโต อคฺฉนฺตฺวา นคเร ภิกฺขาย จรณฺเต
ทิสฺวา ปลีทิตฺวา นิสิตาเปตฺวา โภเชตฺวา ปญฺญญู คเหตุวา เต
จตฺตาโร มาเส อคฺคตโน สันตฺติเก วาสาเปตฺวา ปุณ วตฺถุสฺสวตฺเต
อาคมนตฺถาย ปญฺชานาเปตฺวา อุกฺโขเยเชตฺ. ตาปสาบี ตโต บัญฺจาย
อฏฺฐํ มาเส ทิมวันเต วตฺถุสฺสว จตฺตาโร มาเส เตสฺ สันตฺติเก
วตฺถุสฺส. เต อปรภาเค ทิมวันตโต อคฺฉนฺตฺวา อวฺญญาตเน เอกํ
มหานิกฺโขวธํ ทิสฺวา คัสสิ มุเล นิสิตฺ. เตสฺ เชฏฺฐํ ฐุกตาปโส จินฺเตสิ
" อิมัสสิ มํ รุกฺเข อธิวตฺถา เทวตา น โอรมตฺติกา ภวตฺถุสฺส,
มहेสิทฺทฺเชเนเวตฺถิ เทวราเชน ภวตฺถุสฺส. สาธุวตฺถุสฺส, สจจยํ อิลิคนตฺถุสฺส
ปานีเย ทเทยฺยาคิ. โส ปานีเย อทาสี. ตาปโส นทาเนทกํ จินฺเตสิ.
ตมฺปิ อทาสี. ตโต โภชนํ จินฺเตสิ. ตมฺปิ อทาสี. อตฺถัสส เขตทโหล
" อโย เทวราชา อิมฺหิ จินฺตติจินฺตติตํ สัพพํ เทติ, อโหวต น
มัสสเสยฺยามาคิ. โส รุกฺชกฺขันธํ ปทาเสตฺวา อคฺคทานํ ทสฺเสสิ.

อด นั “เพวราช มหตี เต สัมปัตติ: กิณฺนุโข กัตฺวา อပ္ สัทธาคิ
ปฺจฉิสฺสุ. “มา ปฺจฉน อัยยาคิ: “อาจิกข เพวราชาติ. โส
อิตฺตนา กตกัมมัสฺส ปรีตตกัตฺตา ลัชฺชมาโน กเถตุ น วิสหติ, เตหิ
ปฺนํปฺนํ นิยํปฺปิยมาโน ปน “เตนหิ สฺสุณาถาติ วักฺวา กเถสิ.

โส กิร เอโก ทุคฺคตมณฺสฺโส ทุคฺวา ภติ. ปรีเยสฺสํโต
อนาถบิณฺฑิกัสฺส สันตึเก กตกัมมํ ลภิตฺวา ตํ นิสฺสาย ชีวติ
กัปปิเยสิ. อเถกสฺมิ อฺโปสถทิวเส สัมปัตเต อนาถบิณฺฑิกโถ วิหารโต
ชาคันตีวา ปฺจฉิ “ตัสฺส ภติกัสฺส อชฺช อฺโปสถทิวสภาโว เกนจิ
กถิตฺติ. “น กถิตอ สามีเต. “เตนหิสฺส สายมาสํ ปจถาติ. อถัสฺส
บัตฺโตทณฺ ปจฺจิสฺสุ. โส ตํ ทิวสํ อรณฺญเญ กัมมํ กัตฺวา สายํ ชาคันตีวา
ภัตเต วักฺเตตฺวา ทินฺเน “ฉาโตสฺมิติ สหสา อภุญฺชิตฺวาว
“อญฺญเญสุ ทิวเสสุ อิมสฺมิ เเคเห ‘ภัตฺตํ เทถ ลุเป เทถ พัยณฺชนํ
เทถาติ มหาโกลาหลํ โหติ, อชฺช สัพเพ นิสฺสัทฺทา นิยํชฺชิสฺสุ,
มัยฺทมเวกัสฺส อาหารํ วักฺตมยิสฺสุ. กิณฺนุ โข เอตฺนํติ จินฺเตตีวา
ปฺจฉิ “อเวสสา ภุญฺชิสฺสุติ. “น ภุญฺชิสฺสุ ตาธาติ. “กัการณาติ.
“อิมสฺมิ เเคเห อฺโปสถทิวเสสุ สายมาสํ น ปจันติ, สัพเพ
อฺโปสถิกา โหนต์ิ, อนฺตมโล ธนปายินิปี ทารเก มุขํ วิกฺขาลเตีวา
จตุมธูรํ มุเข บักฺขิปาเปตีวา มหาเสฏฺฐี อฺโปสถิเก กาวเสสิ,
คณฺโถเตลฺลํปฺปทีเป ชาลันเต ชุทฺทกมทลฺลกทวารกา สยนคตา ทวักฺตึตฺถิสาการว
ลชฺชณายันฺติ; ตฺยํหิ ปน อฺโปสถทิวสการว กเถตุ สตี น กริมฺหา,
ตัสฺมา ตเวว ภัตฺตํ บักฺกํ, ภุญฺชิสฺสํ นันตี. “สเจ อิทานิ อฺโปสถิเกน
ภวตุ วักฺกฺกฺติ,อหํปี ภเวยฺยันตี อาห. “อิมํ เสฏฺฐี ชานาติ-

“เคนหิ นั ปัจฉณาติ. เต คันถ์วา เสฎฐี ฐี ปุจันสิ. โส เขวมาท
 “อิทานิ อภญฺชิตฺวา มุขํ วิภังขาเลตฺวา อูโปสถังคานิ อธิฐฺฐุหนฺโต
 อุกฺขมฺโปสถกัมมํ ลภิสฺสตีติ. อิตฺโร ตํ สุตฺวา ตถา ยภาสิ. ตัสฺส
 สกถทิวสํ กัมมํ กถฺวา ฆาตฺสส สวีเว วาตา กุปฺบีสฺสุ. โส โยคฺเคน
 อุกฺโร พมฺมํอิทฺวา โยคฺตโกฏฺวิยํ คเหตฺวา ปรีวตฺตติ. เสฎฐี ฐี ตํ ปวฺตฺติ
 สุตฺวา อุกฺกาหิ ธาวิยमानาหิ จตุมธฺรํ คาทาเปตฺวา ตัสฺส สันติกํ
 อาคณฺถ์วา “กั ตาตาติ ปุจันนิ. “สามิ วาตา เม กุปฺบีสฺสตาติ. “เคนหิ
 อญฺญูชฺชา ย อิทํ เกลฺลชฺชํ ขาทาหีติ. “ตุมฺเห ปี ขาทิตถ สามีติ. “อัมฺหากํ
 อมาสุกํ นนฺถติ. ตํว ขาทาหีติ. “สามิ อูโปสถกัมมํ กโรนฺโต สกถ
 กาคฺติ นาลกฺขี, อุกฺขมฺโปสถกัมมํมี เม วิภลฺล มาโหสิตี น อิจฺฉิ.
 “มา เขวํ กริ ตาตาติ วุจฺจมาโมปี อนิจฺฉิตฺวา อรุณเ อญฺญูหนฺโต
 มิลาตมาลา วิย กาลํ กถฺวา ตัสฺมี นิโคโรธฺรูกฺโข เทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.
 ตัสฺมา อิมมตฺถํ กเถตฺวา “โส เสฎฐี ฐี พุทฺธมามโก อัมมมามโก
 สัมมามโก, ตํ นิสฺสสาย กถฺสส อุกฺขมฺโปสถกัมมํสส นิสฺสสันเทเนว
 ตา สัมบตฺติ มยา ลทฺธาติ อาท.

“พุทฺโธติ วจนํ สุตฺวา ว บัลลจฺสตา ตาปสา อญฺญูชฺชา เทวตาย
 อญฺญูชฺลํ บคฺคยฺหิ “พุทฺโธติ วเทสฺสิติ, “พุทฺโธติ วทามิติ ติกขตฺติ
 ปญฺ्ञานาเปตฺวา, “โมโสปี โข เอลโส ทุสฺลโก โลกสฺส มินฺติ อุตานํ
 อุตานเตว, “เทเวเต อนเนถฺสุ กปฺบีสฺสทสฺสทสฺส อสฺสุคฺคฺพพิ ลทฺทํ
 ตยา สุนฺนาบิคมฺหาคิ อาทฺสุ. ธนฺนเตवासิกา อางวิยํ เขตฺทโวจฺ “เคนหิ
 ลตฺถํ, สันติกํ คจฺจนามาติ. “ตาธา ตโย เสฎฐี ฐีโน อัมฺหากํ พหุปกฺการา,
 เล้ว เตสํ นิเวสเน ภิกฺขุ คณฺหิตฺวา เตสํปี อางิจฺ ฉิตฺวา คนิสฺสาม,

อริวาเสถ คาตาคิ. เต อริवासยัสสุ. ปุณทิวเส เสฏฐิฐิโน ยาคุกัตติ
 สัมปาเทตฺวา ภาสนานิ บัณญเภาเตว “อัสซ โน อัยยานิ อาดมนทิวโสติ
 ญุตฺวา บัจจุลคฺคมนํ กัตฺวา เต อาทาย นิเวสนํ คันตีวา นิสิตาเปตฺวา
 ภิกขิ อทฺสุ. เต กตภักตฺตภิกขจา “มหาเสฏฐิฐิโน มยํ คมิสฺสสามาติ
 วทิสฺสุ. “นनु ภาณเต ตุมฺเหหิ จตฺตาโร วสฺสสิเก มาเส อัมมํหากํ
 คหิตา ปฏิจฺญานฺยา ? อิทานิ กุหิ คัจฉนฺนาติ. “โลเก ภิร พุทฺโธ
 อูပ္ปันโน, อัมโม อูပ္ปันโน, สฺโฆ อูပ္ปันโน; ตัสฺมา สตฺตํ
 สันตํ คมิสฺสสามาติ. “ถึ ปน ตัสฺส สตฺตํ สันตํ ตุมฺหากญฺเญว
 คันตํ วัฏฺฐิตฺติ. “อับญเฬัมปิ ขวาริตํ ขาวุโสติ. “เตนหิ ภาณเต
 อาคเมถ, มยํปิ ปริวัจฉํ กัตฺวา คัจฉามานาติ. “ตุมฺเหหฺสุ ปริวัจฉ
 กโรนฺเตสุ อัมมํหากํ ปบฺบญฺโใจ โหติ, มยํ ปุโรโต คัจฉาม, ตุมฺเห
 บัจฉโต อาคัจฉเยยฺยาถาติ วัตฺวา เต ปุเรตโร คันตีวา สัมมาสัมพุทฺธ
 ทิสฺวา อภิตถวตีวา วันทิตฺวา เขมณฺตี นิสิตฺตุ. อถ เนสฺ สตฺตา
 อญฺุပ္พพิภถํ กเถตฺวา อัมมํ เทเสสิ. เทสนาปฺริโยसानเ สัพเพ
 สหปฏฺฐิสฺสํภิทาหิ ขรหิตฺตํ บัดฺวา บัพฺพัสฺสํ ยาจิตฺวา “เขต ภิภขโวติ
 วจนฺถมนนฺตวเมว อิทํมยบัตตจิวรธา วสฺสสติกถเธา วีย อเหตุ.

เตปิ โข คโย เสฏฐิฐิโน บัณฺจหิ บัณฺจหิ สกฏฺฐเตหิ วัตถัจฉาถน-
 สัมปิ บัมธฺฆานิตาหิ นิ ทานูปกรณานิ อาทาย สาวตฺถิ บัดฺวา เขตวนํ
 ปวิสิตฺวา สตฺถารํ วันทิตฺวา อัมมกถํ สุตฺวา กถาปฺริโยसानเ
 โสตาบัตติเมเส ปติฏฺฐุราย อชฺฉตฺตมาสมตฺตํ ทานํ ททมานา สตฺตํ สันตํ เก
 วลิตฺวา โโกสฺมพิคมนนฺตถาย สตฺถารํ ยาจิตฺวา, สตฺถารา ปฏิจฺญานฺญ

ทศันเตน “ สุนฺญาคารเว โข คหปตโย ตถาคตา อภิรมันตติ วุตฺเต,
 “ อัญญาตํ ภาณเด : อเมหิ ปหิตสาลเนนาคณันตํ วัฏฏตติ วัตฺวา
 โกลัมพี คณันตฺวา โขสกลเสฏฺฐํ ไซสิตารามํ กุกฺกฏเสฏฺฐํ กุกฺกฏารามํ
 ปาวาริกเสฏฺฐํ ปาวาริการามันตติ ตโย มหาวิหาเร ภาเรตฺวา สัตถุอาคม-
 นัตถาย สาสณํ ปหิณฺสุ. สัตถา เตสํ สาสณํ สุตฺวา ตตฺถ อคมาสิ.
 เต ปัจจุคคณันตฺวา สัตถารํ วิหาเร ปเวเสตฺวา “ อิมํ วิหารํ จาคุทฺทิสฺส
 พุทฺธํ ปมุขสฺส ภิกขุสฺส เมตติ ติกขตฺตํ นิยยาเทตฺวา วาเรน
 วาเรน ปฏฺชิตคณันตติ. สัตถา เทวลิกํ เอเกสฺมี วิหาเร วสตี,
 ยสฺส วิหาเร วุตฺโต โหติ, ตสฺสเสว ชรทฺวารे ปันฺนทาย จรติ.

เตสํ ปน คณินฺนํ เสฏฺฐํ อปฺปฏฺฐาโก สุมโน นาม มาลาภาโร
 อโหสิ. โส เต เสฏฺฐํ โน เอว มาท “ อหํ ตุมฺหากํ ที่ชรตฺตํ
 อูปการโก, สัตถารํ โภเชตฺกามาเมหิ; มยฺหิ เอถิวสํ สัตถารํ
 เทถาติ. “ เตนหิ ภเว เสว โภเชหิติ. “ สาธุ ภาเมตติ โส สัตถารํ
 นิมนฺเตตฺวา สักการํ ปฏฺฐาเทสิ. ตทา ภาชา สามาวตฺยา เทวลิกํ
 ปุบฺบมฺมุเล อฏฺฐํ กทาปणे เทติ. ตสฺสา ชุชฺชตฺตรา นาม ทาสี
 สุมณมาลาการสฺส สันติกํ คณันตฺวา นิพฺพชฺชํ ปุบฺบานิ คณฺหาติ. อด นํ
 ตสฺมี ทิวเส อาคตํ มาลาภาโร อาท “ มยา สัตถา นิมนฺตติโต,
 อชฺช อคคปุบฺเบหิ สัตถารํ ปุเชสฺสามิ; ติวฏฺฐํ ทาว ตฺวิ, ปรีเวสนาย
 สหายิกา หุจฺวา อมฺมํ สุตฺวา อเวสฺสานิ ปุบฺบานิ คเหตฺวา คมิสฺสสิติ.
 सा “ สาธุติ อธิวาเสสิ. สุมโน พุทฺธํ ปมุขํ ภิกขุสฺส ปรีวสิตฺวา
 อนุโมทนกรณัตถาย ฆตฺตํ อคคฺहेสิ. สัตถา อนุโมทนอम्मฺเทสนํ อารภี.
 ชุชฺชตฺตราปิ สัตถุอम्मฺมถํ สุนันตฺเตเยว โสตาบตฺติเมเล ปติฏฺฐหิ.

สา อัมเบญสุ ทิวเสสุ จัตตาโร กหาปणे อัดตโน คเหตุวา จตุหิ
 ปุบฺเฌานิ คเหตุวา คัจฉติ, ตํ ทิวสํ อัญฺฐหิปี ปุบฺเฌานิ คเหตุวา
 คตา. อถ นํ สามาวตี อาท "กีนฺนุ โข อัมม อัมหากํ รัญฺญา
 ทิคฺคณํ ปุบฺเฌมุลํ ทินฺนํติ. "โน อัยฺเยติ. "อถ กัสฺมา พหุณี
 ปุบฺเฌานีติ. "อัมเบญสุ ทิวเสสุ อหํ จัตตาโร กหาปणे อัดตโน
 คเหตุวา จตุหิ ปุบฺเฌานิ อาทรมํติ. "อชฺช กัสฺมา น คณฺหสฺสิดิ.
 "สम्मํมาสम्मพฺพทํธัสฺส อัมมกถํ สุตฺวา อัมมัสฺส อธิคตฺตํคาคิ. อถ นํ
 "อเว ทญฺฺฐฐทาสี เอตตํ กาลํ ตया คหิตคหิตกหาปणे เม เทหิติ
 อตฺชเชตฺวา "อัมม ตया ปิตํ อมตํ อเมหิปี ปาเยหิติ วัตฺวา,
 "เคนหิ มํ นทาเปหิติ วุตฺเต, โสพิสหิ คณฺโธทกมญฺเฐหิ นทาเปตฺวา
 เทวํ มัญฺฐฐสาญฺเฆ ทาเปสิ. สา เอกํ นิวาเสตฺวา เอกสํ ปารุบฺตีวา
 อาสนํ ษัญฺญาเปตฺวา เอกํ วิชณํ อหฺรทาเปตฺวา อาสนเ นิสิตฺตีวา
 จิตฺตวิชณํ อาทาย ปุบฺเฌ ฆาตฺคามลตานิ อามันเตตฺวา ตาสํ สตฺถารว
 เทลิตนียาเมเนว อัมมํ เทเสสิ. ตัสฺสา อัมมกถํ สุตฺวา ตา สัพฺพายี
 โสคาปตฺติมเต ปติญฺฐฐหิตฺ. ตา สัพฺพายี ชุชฺชตฺตวํ วัณฺหิตฺวา "อัมม
 อชฺชโต ปญฺ्ञฐาย ตวํ กิลิญฺฐฐกम्मํ มากริ, อัมหากํ มาตญฺฐฐานเ จ
 อางวิษฺญฐฐานเ จ ฐิตฺวา สตฺถํ, สันตํ คณฺหตฺวา สตฺถารว เทลิตํ
 อัมมํ สุนิตฺวา อัมหากํ กเถหิติ วัตฺสุ. สา ตถา กโรนํตี อปรภาเค
 ทิปฺภูกถวา ซาตา. อถ นํ สตฺถา "เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สาวิกานํ
 อฺปาลิกานํ อัมมกถิกานํ, ยทิตํ ชุชฺชตฺตวาทิ เอตทคฺเค จเปสิ. ตายี
 โข ปญฺเญจ สตา อิตฺถิโย ตํ เขวมาหฺสุ "อัมม สตฺถารํ ปัสฺสิตฺตฺกามมฺหิ,
 ตํ โน ทสฺเสหิ, คณฺโธมาลาทีหิ นํ ปุเชลฺลสามาติ. "อัยฺเย ราชกถํ นาม

ภาริยฺ, ตุมฺเหทฺ คเหตุวฺวา พหิ คณฺฑํ น สักกาคิ. “อัมม มา โน นาเสหิ,
ทสฺเสเหว อัมมทาถํ สัตฺตถารณฺตี. “เตนหิ ตุมฺหากํ วสณคฺคฺพภานํ ภิตฺตีสฺสุ,
ยัตถคฺเคน โอโลเกตุํ สักกา โหติ, ตตฺตถํ นิทฺทํ กัตฺตฺวา คณฺธ-
มาลาทีนํ อาทราเปตฺวา สัตฺตถารํ ตินฺณณํ เสฏฺฐํสูณํ ขมรทวารํ คัจฉนฺตี
ตุมฺเหทฺ เตสุ เตสุ ฐานेषฺสุ ฐิตฺวา โอโลเกตฺว เจว ทตฺเถ ปสาเวตฺวา
วันฺตถ จ ปุเชตฺว จาคิ. ตา ตถา กัตฺวา สัตฺตถารํ คัจฉนฺตีญฺเจว
อากัจฉนฺตีญฺเจว โอโลเกตฺวา วันฺตฺสฺสุ เจว ปุเชตฺสฺสุ จ.

อถเอกทิวสํ มาคณฺฑํ ทิยา อตฺตโน ปาสาทตลโต นิภขมิตฺวา
จิงกมมานา ตาสํ วสณฺญฐานํ คณฺฑิตฺวา คัพฺพะเกสุ นิทฺทํ ทิสฺวา “อิทํ
ภินฺนํติ ปุจฺฉิตฺวา, ตาหิ ตสฺสสา สัตฺตถริ พนฺนํอาฆาตํ อชานนฺตีหิ “สัตฺตถา
อิมํ นครํ อากโต, มยํ เอกถ ฐิตฺวา สัตฺตถารํ วันฺตตาม เจว
ปุเชม จาคิ วุตฺเต, “อากโต นาม อิมํ นครํ สมโน โคตโม,
อิตานิสฺส กตฺตัพพํ ชานิสฺสสามิ. อิมายํ ตสฺส อุกฺกุฏฺฐายิกา, อิมายํ
กตฺตัพพํ ชานิสฺสสามีติ จินฺตเตว คณฺฑิตฺวา วัณฺโณ อารโจะสิ
“มหาราช สามาวติมิสฺสกาณํ บัญฺจิสฺสจานํ อิตถีนํ พหิทฺธา บัตถนา
อตฺถิ, กริปาเทเนว เต ชีวิตํ น ภวิสฺสตีติ. ราชา “น ตา เอรุปฺ
กริสฺสณฺตีติ น สทฺทหิ, อยู่น วุตฺเตยํ น สทฺทหิ เยว. อถ นํ
เอวปี ติกขตฺตํ วุตฺเตยํ อสทฺทหนฺตี “สเจ เม น สทฺทหสิ, ตาสํ
วสณฺญฐานํ คณฺฑิตฺวา อฺปะอาเรหิ, มหาราชาคิ อาท. ราชา คณฺฑิตฺวา
คัพฺพะเกสุ นิทฺทํ ทิสฺวา “อิทํ ภินฺนํติ ปุจฺฉิตฺวา ตสฺสมี อตฺเถ อารโจะเต, ตาสํ
อภฺขณฺตีวา ภินฺนํจิ อวตฺตวาว นิทฺทานิ บิทฺทาเปตฺวา สทฺทคัพฺพะเกสุ

ขุทฺทักขิณิกทกวาตปานานิ กาเรสิ. ขุทฺทักขิณิกทกวาตปานานิ กิร ตัสมี
กาเต อပ္ปันนานิ.

มาคัณทียา ตาส กิณจี กาคู อสักรุกุณตีวา “สมณัสส
โคตมัสเสว กัตตัพพะ กวิสสามิติ นาครานี ลัมจี ทตีวา “สมณ
โคตม อตตโน นครี ปวิสตีวา จรันตี ทาสกัมมกรโปริเสติ สตีอิ
อ็กโกสิตีวา ปริภาสิตีวา ปลาเปลาติ. มิจฉาติฏฐิจกา ตีสุ รตเนสสุ
อปัปสันนา อัมโตนครี ปวิฏฐู สัตถาร อณุปันอิตีวา “โจโรสิ
พาโลสิ มุพีโหลสิ โองฺฏโฐสิ โคเนสิ คัทรโภสิ เนรยโกสิ
ติรัจฉานนโตสิ, นัตติ ตุຍ်หิ สุกฺก, ทุคฺคตฺติเยว ตุຍ်หิ ปาฏิกงฺขาติ
ทสฺหิ อ็กโกสวักฺกหิ อ็กโกสัณตี ปริภาสัณตี. ตํ สุตฺวา อายัสมา
ชานันโท สัตถาร เอตทโวจ “ภันเต อิเม นาครา อัมเห
อ็กโกสัณตี ปริภาสัณตี, อโโต อัมเบวตฺต คัจฉามาติ. “กฺหิ ชานันทาติ.
“อัมเบว นครี ภันเต. “ตตฺต มนุสฺเสสุ อ็กโกสัณเตสุ ปุณ กัตต
คมิสฺสาม ชานันทาติ. “ตโตยิ อัญญู นครี ภันเต. “ตตฺต
มนุสฺเสสุ อ็กโกสัณเตสุ กฺหิ คมิสฺสามาติ. “ตโต อัมเบว นครี ภันเต.
“ชานันท น เหว กาคู วฏฺฐติ: ยตฺต อธิกรณ อပ္ปันนี, ตตฺถเว
ตัสมี วุปสันเต อัมเบวตฺต คันตุ วฏฺฐติ. เก ปน เต ชานันท
อ็กโกสัณตี. “ภันเต ทาสกัมมกร อูปาทาย สัพเพ อ็กโกสัณตี.
“อหิ ชานันท สังคาม โอตินณหัตถิสฺสโร: สังคาม โอตินณ-
หัตถิโน หิ จตุหิ ทิสฺสาหิ อาคเต สเว สหิตฺ ภาโร, ตเถว พหุหิ
ทุสฺสเสติ กถิตกถานํ สหนํ นาม มัยหิ ภาโรติ วตีวา อตฺตานํ ชารัพภ
ธัมมึ เทเสนโต อีมา นาควักเค ติสฺโส ตาธา ชภาสิ

อัมปิมาทวักคัณณนา.

“อหิ นาโคว สคามา	จาปาโต ปติคิ สร
อติวากยิ ตติคิขิสสิ,	ทูลสิโล หิ พหุชชโน.
ทันคิ นยนิติ สมิติ,	ทันคิ ราชากิริหติ,
ทันโต เสฏฺฐโร มนุสเสสสุ,	โยติวากยิ ตติคิขติ.
วรมัสสิศตรา ทันคา	อาชานเยยา จ สินฺธวา
กญฺชโร จ มหاناโค,	อตฺตทันโต ตโต วรฺณติ.

อัมมกถา สัมปิคิตฺตมหาชนัสสิ สาทฺติกา อโหสิ. เอว อัมมิ เทเสตฺวา

“มา จินตยิตฺถ อานันฺท, เอเต สัตฺตาทมัจฺจเมว อักโกสิลลันฺติ,
อัญฺฐูเม ทิวเส ตุนฺหิ ภวิสฺสณฺติ, พุทฺธานํ หิ อပ္ปັນฺนิ อธิกรณฺ
ลัตฺตาทโต อุตฺตรํ น คจฺจติติ.

มาคณฺธิยา สัตฺตารํ อักโกสาเปตฺวา ปลาเปตฺุ อล็กโกณฺตี

“กิณฺนโช กริสฺสามีติ จินฺเตตฺวา “อิมา เขตฺตัสสิ อပ္ปิตฺตัมภกฺกธา,
เขตฺทาลํ พฺยสนฺนิ กริสฺสามีติ เอกทิวลํ รัณฺโญ สุราปานญฺฐานเ
อูปฺปญฺฐานํ กโรณฺตี จุฬิปปิตฺตุ สาสณฺนิ ปหิณฺนิ “อตฺโถ เม กิร กุกฺกฏฺเฆหิ,
อัญฺฐู มตฺกุกฺกฏฺเฆ อัญฺฐู สชิวกุกฺกฏฺเฆ คเหตฺวา อาจฺจิตฺตุ, อาคณฺตีตฺวา
จ ปน โสปลาณมตฺถเก ฐิตฺวา อาคตภาวํ นิเวเทตฺวา ‘ปวิสฺตฺติ
วุตฺเตปิ อปฺวลิตฺวา ปฐมํ อัญฺฐู สชิวกุกฺกฏฺเฆ ปหิณฺนตุ บัจฺฉา
อิทฺเวติ, จุฬิปปฺปญฺฐากัสสิ จ “มม วณฺํ กเรยฺยาสีติ ลับฺบิจํ อทาสิ.
มาคณฺธิโย อาคณฺตีตฺวา รัณฺโญ นิเวทาเปตฺวา, “ปวิสฺตฺติ วุตฺเต,
“รัณฺโญ อาปานญฺมึ น ปวิสิลลันฺตี อาห. อิตฺรา จุฬิปปฺปญฺฐากํ ปหิณฺนิ
“คจฺจิตฺ คาท มม จุฬิปปิตฺตุ สันฺตีกณฺตี. โส คณฺตีตฺวา เตน ทินฺเน

อัญญู สชีวุกุกุญเฐ อาเนตฺวา “เทว ปุโรหิตเณ บันณากาโร
 ปหิโตติ อาห. “ราชา ภัทฺทโก วต โน อุตฺตริภังโค อุบฺบัน โน
 โก นุ โข ปเจยฺยาทิ อาห. มาคณฺธิยา “มหาราช สามาวดีปมุชา
 บัณฺจิสตา อิตฺถิโย นิกกัมฺมา วิจรณฺติ, ตํสฺ เปเสสิ, ตา ปจิตฺวา
 อาหริสฺสันตฺติ อาห. ราชา “คัจฉ ตาสฺ ทตฺตฺวา ‘อับบิสฺส กิร ทตฺเต
 อทฺตฺวา สยเมว มาเรตฺวา ปจันตฺตุติ เปเสสิ. จุฬิมัญ्ञุชาโก “สาธ
 เทวาติ คณฺตฺวา ตถา วัตฺตฺวา ตาหิ “มยฺ ปาณาติปาตํ น กโรมาติ
 ปฏิกฺขิตฺโต อาคณฺตฺวา ตมตฺถํ รัณฺโญ อาโรเจสิ. มาคณฺธิยา
 “ทิจฺฉู เต มหาราช, อิทานิ ตาสฺ ปาณาติปาตฺสฺส กรณํ วา
 อกรณํ วา ซาณิสฺสสิ, ‘สมณฺสฺส โคตมฺสฺส ปจิตฺวา เปเสนฺตฺตุติ
 วเทหิ เทวาติ อาห. ราชา ตถา วัตฺตฺวา เปเสสิ. อิตโร คเหตุว
 คัจฉนฺโต วิย หุตฺตฺวา คณฺตฺวา เต กุกุกุญเฐ ปุโรหิตฺสฺส ทตฺตฺวา
 มตกุกุกุญเฐ คเหตุว ตาสฺ สันติกํ เนตฺวา “อิมे กิร กุกุกุญเฐ
 ปจิตฺวา สัตถุ สันติกํ ปหิณณาติ อาห. “อาหฺร สามิ, อิทนฺนาม
 อมฺหากํ กิจจันตฺติ บัจจुकฺคณฺวา คณฺทิสฺ. โส รัณฺโญ สันติกํ
 อาคณฺตฺวา “กํ ตาตาติ ปุญ्ञุโฐ “สมณฺสฺส โคตมฺสฺส ปจิตฺวา เปเสถาติ
 วุตฺตมตฺเตเยว ปฏิมคฺคํ อาคณฺตฺวา คณฺทิสฺสุติ อาจิกฺขิ. มาคณฺธิยา “บัสฺส
 มหาราช, น ตา ตุมฺหาทิสานํ กโรณฺติ. ‘พหิตฺธา บัจฉนา ตาสฺ
 อิตฺถิสิ วุตฺเต น สทฺทิสฺสิ อาห. ราชา ตํ สุตฺตฺวาปิ อธิวาเสตฺตฺวา
 कुณฺธี เยว อโหสิ. มาคณฺธิยา “กิณฺนุ โข กวิสฺสามิติ จินฺเตสิ.

ตथा ปน ราชา สามาวดีया च वासुधत्तदाय च माकन्धियाय
 जाति विसल्लन्येनै वेदात्त पासात्तले वायेन वायेन सत्तद्वन्

วิชาเมติ. อถ “เส็ว วา ประเส็ว วา สามาวตिया ปาสาทคัล
 คมิสส์ตีติ ญัตติวา มาคันตียา จุฬิปัตตุ สาสัน ปิหิณิ “ชลคเทณ
 ธิร เม อักโก, ทาฐาอุทธรีตีวา เอก สัยปเป เปเสตติ. โส ตถา
 กัตติวา เปเสสิ. ราชา อัตตโน คมนัญญานัน หัตถิกนัตวีณัน ฉาทายเยว
 คัจฉติ. ตัสสา โปกัขเร เอก นิทท์ อัตติ. มาคันตียา เตน
 นิทเทณ สัยปเป ปเวเสตีวา นิทท์ มาลาคุเลน ธเกลสิ. สัยปเป
 ทวีหิตีหิ อนันโตวินายเมว อโหสิ. มาคันตียา รัญญู คมนทิวเส
 “อัสซ กตริสสา ปาสาท คมิสส์ลี เทวาติ ปุจันตีวา, “สามาวตियाติ
 วุคเต, “อัสซ มยา มหาราช มมนาไป สุขีโน ทิฏฐิสู, น
 สักกา ตัตถ คันตุ เทวาติ. “คัจฉาเมวาติ. ส่า ยาวตियัม วาเรตีวา
 “เอว สันเต อหัง ตูเมหิ สัทธี คมิสส์สามีติ วัตติวา นิวัตติยมานายี
 อนิวัตติตีวา “น ชานามิ ‘เก ภาวิสส์ติ เทวาติ รัญญู สัทธีญญู
 อคมาสิ. ราชา สามาวตีมิสส์สกาหิ ทินันนิ วัตตปุบ്പันธนาธารณานิ
 ธาเรตีวา สุกุชณิ ญญูชิตีวา วิณิ อุลลิสเสเก ฐูเปตีวา สยเน
 นิบัสซี. มาคันตียา ฆปราปร วิจรัณตี วิย หุตีวา วิณาฉิตทโต
 ปุบ്പันคูลิ ฆปนเสสิ. สัยปเป ทวีหิตีหิ นิราหาโร เตน นิทเทณ นิททิมีตีวา
 อัสสสันโต ฆณิ กัตติวา สยณปิฏฐิสู นิบัสซี. มาคันตียา ตํ ทิสวา
 “เทว สัยปเปติ มหาสัทท์ กัตติวา ราชานัญจ ตา จ อักโกสสันติ
 “อญ ทันธราชา อลักขโก มัย्हัง วจัน น สุนาติ, อิมายี
 นิสส์สิริกา ทุฬทิเนตา, กิณนาม รัญญู สันติกา น ลภันติ. กิ
 นุ ตูเมหิ อิมัสสมิ มเตเยว สุขี ชีวิสสธ, ชีวันเต ทุกขี ชีวธ
 อัสซ มยา ปาปสุขีโน ทิฏฐิสู, “สามาวตिया ปาสาท คันตุ

น วัฏฏคติ วิรวันตียาบี เม ตยา ลัทโท น สุโต เทวาคิ ขาท.
 ราชอาณาจักร ลัทโท มรณภยตซ์ชิตโต “เอวรูปยี่ นาม อิมมา
 กริสสันติ. อโห ปาปาหัง อิมาลัง ปาปการัง อัจจันตียาบี อิมิสสา
 วณัง น ลัททหี. ปฐุมัง อัตตโน คัพพะเกตุ นิททานิ กัตถวา นิสินนา,
 ปุณ มยา เปสึเต กุกกุงเฏ ปฏิปทินิสฺส, อัสซ สยเน ลัทปิ
 วิสสัชชีสุติ โภเณ ลัมมัชชีลิตโต วิย อโหสิ. สามาวดีบี บัญจันนัง
 อิตถีสถานัง โอวาทัง อทาสี “อัมมา อัมหากัง อัญญัง ปฏิสระณัง
 นัตถิ, นรินเท ๑ เทเวีย ๑ อัตตนิ ๑ สมนเว เมตตจิตตัง ปวัตเตถ,
 มา กัสสิจิกโกโป กริตถาคิ. ราชอาณาจักร สหัสสธามัง สิงคณัง อาทาย
 ชิง โปเจตถวา วิสขัตถิ สรวัง สันนัญหิตถวา สามาวดี ปุเว กัตถวา
 สัพพา ตา ปฏิปาติยา รูปาเปตถวา สามาวดียา อูเว สรวัง วิสสัชชีเสสิ.
 โส ตัสสา เมตตานุภาเวณ ปฏินิวัตตติถวา อากคมัตถคามิมุโขว หุตถวา
 วัณญญู หทยัง ปวิสสันโต วิย อัญญาสิ. ราชอาณาจักร จินเตสิ “มยา
 ชิตโต สโร สิลนัง วิชฌิตถวา คัจฉติ, อากาเส ปฏินนัญฐานันนัง
 นัตถิ, อถ ปเนส นีวัตตติถวา มม หทยาภิมุโข ชาโต. อยं ทิ
 นิจจิตโต นิสสัตโต นิชชีโว สโรบี เอตัสสา คุณัง ชานาติ, อหัง
 มนุสสภูโตบี น ชานามิติ. โส ธนัง ฉัทเทตถวา อัมชลัน บัคคัย्ह
 สามาวดียา ปาตมุเต อุกกุงเฏกั นิสิตถิวา อิมัง คาถ มาห

“ลัมมัย्हามิ ปมมย्हามิ, สัพพา มุย्हันนติ เม ทิสสา.

สามาวดี มัง ตายัสสิ, ตวัณัง เม สรณัง ภวาติ.

สา ตัสส วณัง สุตถวา “สาธู เทว มัง สรณัง คัจฉาติ อวตถวา

“ ยมห์ มหาราช สรณ คตา, ตเมว ตั้วมี ปี สรณ คัจฉาติ.
 อิทั วักวา สามาวตี สัมมาสัมพุทธสาวิกา
 “ มา มั ตั้ว สรณ คัจฉ; ยมห์ สรณ คตา,
 เฮส พุทโธ มหาราช, เฮส พุทโธ อนุตโตโร,
 สรณ คัจฉ ตั พุทธ; ตั้วปัจจ เม สรณ ภวาติ อาท.

ราชา ตัสสา วณั สุตวา อิทานาหัง คติเรกตโร ภายามิตติ วักวา อิมิ คาค มาท
 “ เฮส ภิกขุโย ปมุขัหามิ, สัพพา มุขัหังติ เม ทิสสา.
 สามาวตี มั ตายัสสุ, ตั้วปัจจ. เม สรณ ภวาติ.

ถถ นั สทา ปุริมนเยเนว ปุณ ปฏิกขิมัตวา, “ เตนหิ ตัญญุ
 สรณ คัจฉามิ สัตถารัญญุ, วรัญญุ เต ทัม มิตติ วุตเต, “ วโร คหิตโต ไทตุ
 มหาราชาคติ อาท. โส สัตถารุ อปลังกมิตวา สรณ คันตวา
 นิมนเตตวา ภิกขุสัชชีล สัตถาหัง ทานัง ทัตวา สามาวตี อามันเตตวา
 อญฺเฐหิ วร คณหาหิติ อาท. “ มหาราช มัยหัง หิรัณญาทิหิ อตฺ โถ
 นัตติ, อิทั ปน เม วร เทหิ: ตถา กโรหิ, ยถา สัตถา นิพทธี
 บัญฺหิ ภิกขุสเทหิ สทธี อชาคัจฉติ, อัมมิม สุนิลัสสามิติ, ราชา
 สัตถารุ วันตติตวา “ ภาเนเต บัญฺหิ ภิกขุสเทหิ สทธี นิพทธี
 อชาคัจฉต, สามาวติมิสสกา ‘ อัมมิม สุนิลัสสามาติ วทันตติ อาท.
 “ มหาราช พุทธานัน นาม เอกัสสิมึ ฐาเน นิพทธี คณตุน วรัญฺญติ,
 มหาชโน บัจจาสีตติ. “ เตนหิ ภาเนเต เอกัง ภิกขุ อาณาเปถาติ.
 “ สัตถา อานันตัตถเวโร อาณาเปสิ. โส ตโต บัญฺฐาย บัญฺหิ ภิกขุสทานิ
 อาทาย นิพทธี ราชกุล คัจฉติ. ตาปี เทวโย นิพทธี เถโร สปริวาร
 โภเชนตติ อัมมิม สุนันตติ.

คา เอกทิวส์ เกร็ลส์ อัมมกณิ สุตฺวา ปสฺสีทิตฺวา บัญฺจทิ
 อุตฺตวาลังคสฺสเทหิ อัมมปุชฺช อภิสฺสุ. เอกโก อุตฺตวาลังโค บัญฺจิสฺสทานิ
 อัครสมฺมิ. ทาสฺ เอกํ วัตถณฺมึ อทิสฺสวา ราชสา ปุจฺจนิ “กุหิ อุตฺตวาลังคาคิ.
 “อัยยัสฺส โน ทินฺนนาติ. “เตน ลัพฺพะ คหิตฺตาคิ. “อาม คหิตฺตาคิ.
 ราชสา เถว ออุปฺปลังกมิตฺวา ตาหิ อุตฺตวาลังคานํ ทินฺนภาวํ ปุจฺจนิทฺวา
 ตาหิ ทินฺนภาวัญฺจ เถเวเนน คหิตฺตภาวัญฺจ สุตฺวา “นनु ภาณฺเ
 อติพฺหุเน วัตถณานิ, เขตฺตคเกหิ กิ ภิวิสฺสณฺตาคิ ปุจฺจนิ. “อัมมทาภํ
 ปโทเนกานิ คณฺหิตฺวา เสสฺวานิ ชิณฺณจิวรณานํ ทัสฺสํสามิ มหาราชาคิ.
 “เต อตฺตโน ปฺรณจิวรณานิ กิ ภิวิสฺสณฺติตฺติ. “ชิณฺณจิวรณานํ
 ทัสฺสณฺติตฺติ. “เต อตฺตโน ชิณฺณจิวรณานิ กิ ภิวิสฺสณฺติตฺติ. “บัจฺจัตถณณานิ
 ภิวิสฺสณฺติตฺติ. “ปฺรณบัจฺจัตถณณานิ กิ ภิวิสฺสณฺติตฺติ. “ภุมฺมัตถณณานิ
 ภิวิสฺสณฺติตฺติ. “ปฺรณภุมฺมัตถณณานิ กิ ภิวิสฺสณฺติตฺติ. “ปาทปฺปญฺจนานิ
 ภิวิสฺสณฺติตฺติ มหาราชาคิ. “ปฺรณปาทปฺปญฺจนานิ กิ ภิวิสฺสณฺติตฺติ.
 “ชันฺนทาชณฺนทิกํ โภฏฺฏวฺวาทฺวา มตฺตคิกาย มตฺตทิตฺวา ภิตฺตํ วิสิมฺบิสฺสณฺติตฺติ.
 “ภาณฺเ เขตฺตคํ กิตฺวาปี อัยยานํ ทินฺนณานิ น นัสฺสณฺติตฺติ.
 “อาม มหาราชาคิ. ราชสา ปสฺสณฺโน อปฺรณานิ บัญฺจ วัตถณสถานิ
 อาทฺรพาเปตฺวา เกร็ลส์ ปาทมฺมุเล รุปาเปสิ. เถโว ภิร บัญฺจิสฺสคัคคณฺณิกานิ
 วัตถณานิ บัญฺจิสฺสคภาเคน ปาทมฺมุเล รุเปตฺวา ทินฺนณานิ บัญฺจิสฺสคกัชฺชคฺค
 ลภิ, สหัสฺสคัคคณฺณิกานิ วัตถณานิ สหัสฺสคภาเคน ปาทมฺมุเล รุเปตฺวา
 ทินฺนณานิ สหัสฺสคกัชฺชคฺค ลภิ, สหสฺสหัสฺสคัคคณฺณิกานิ วัตถณานิ สหสฺสหัสฺสคภาเคน
 ปาทมฺมุเล รุเปตฺวา ทินฺนณานิ สหสฺสหัสฺสคกัชฺชคฺค ลภิ. “เอกํ เทวํ ตินฺน
 จัตฺตาวิ บัญฺจํ ทลฺลาคิ อาทินฺนา นเยเน ลัทธานํ ปน คณฺณนา นาม

นัตถิ. ตถาคเต กิร ปรีนิพพุเต เถโร สกลชัมพูทีป วิจริตฺวา
สัพพะพินาเวสุ ภิกขุณฺโณ อตฺตโน สันตกาเนว บัตตจิวรานิ อทาสิ.

มาคณฺฑิยา “ขมทํ กโรมิ, ตํ ตถา อหุตฺวา อัญญาถา โทติ.
กีนฺนุ โข กริสฺสามิติ จินฺตเตตฺวา “อตฺเถ โส อุปายติ รัญญู
อุยฺยานกัปปิ คัจฉนฺเต จุฬิบัตฺตุ สาสนํ ปหิณฺนิ “สามาวตียา ปาสาทํ
คณฺฑิตฺวา ทุสฺสโกฏฐาการเตลโกฏฐาคารานิ วิวราเปตฺวา ทุสฺसानิ
เตลจาฐิสฺสุ เตเมตฺวา ถัมเภ เวฐุตฺวา ตา สัพพะวา เอกโต กตฺวา
ทวารํ นีทหิตฺวา พหิยฺนตํกํ ทตฺวา ทณฺฑทปกาหิ เคเห อตฺถิ
ททมาโน โอตริตฺวา คัจฉตฺติ. โส ปาสาทํ อภิรุษฺหิ โกฎฐารากานิ
วิวราเปตฺวา วัตถานิ เตลจาฐิสฺสุ เตเมตฺวา ถัมเภ เวฐุคฺคุมารภิ. อถ นํ
สามาวตูปมุขา อิตฺถิโย “ถิ เอตํ จุฬิบัตฺติ วทณฺฑิโย อุปสงฺกมฺิสฺ.
“อัมมา ราชา ทฬิที่กมฺิมตฺถาย อิมเ ถัมเภ เตลยฺโถตกาหิ. เวฐาเปติ.
ราชเคเห นาม สยฺยตฺตทยฺยตฺตํ ทุชฺชานํ, มา เม สันติกเ โทถ
อัมมาติ เหว วัตฺวา ตา อากตา คัพเพ ปเวเสตฺวา ทวารานิ นีทหิตฺวา
พหิยฺนตํกํ ทตฺวา อาทิตฺโต ปฏฺฐาย อตฺถิ ททณฺฑิตฺโต โอตริ. สามาวตฺติ
ทาสฺ โอวาทํ อทาสิ “อัมหากํ อนมตฺตเค สํสาเร วิจรณฺฑินํ เหว
อตฺถิณา ฉายมานานํ อตฺตภาวานํ พุทฺธญาเนนปฺปิ ปริจฺเจโต น
สฺกุโร, อัยยิปมตฺตา โทถาติ. ตา เคเห ฉายนฺเต เวทนาปริคคฺทณ-
กมฺิมภฺฐานํ มนสิกโรนฺฑิโย, กาจิ ทฺติยผลํ, กาจิ ตฺติยผลํ ปาปุณฺิสฺ;
เตน วุตฺตํ “อถโข สัมพทฺลา ภิกขุ บัจฉากตฺตํ นีณฺฑทปาทปฏฺิกกณฺฑา,
เยน ภควา, เตนอุปสงฺกมฺิสฺ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควณฺฑิตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมณฺฑิตํ นิสฺสิทฺสฺ; เอกมณฺฑิตํ นิสฺสินฺนา โข เค ภิกขุ ภควณฺฑิตํ อเขตทโวจฺ

‘อิทานิ ภันเต วัณฺโณ ญฺเอย อุกเทสฺส อุกฺขณคตฺส อั้นฺเตปฺรุ ทัชฺชํ,
บํบฺจ อิตฺถิสฺसानิ กาลมกฺสุ, ตานิ สามาวตีปฺมุขานิ. คาสฺ ภันเต
อุปาสิกานํ กา คติ, โภ อภิสฺมปฺราโยติ. ‘สันฺเตตฺถ ภิกฺขเว อุปาสิกาโย
โสตาบฺนํนา, สันฺติ สกทาคามินิโย, สันฺติ อนาคามินิโย; สัพฺพา ตา
ภิกฺขเว อุปาสิกาโย อนิยฺเมสสา กาลกตาติ. อถ โช ภควา เขตฺมตฺถ
วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทานํ อุทาเนสิ

‘โมหสฺมพฺนฺธโน โลโก ภัพฺพรุไปว ทิสฺสติ,
อุปฺพิพฺนฺธโน โลโก ตมสาปฺริวาริโต
สฺสฺสตี วิย ขายติ, บัลลโต นตฺถิ กิญฺจนฺนติ.

เอวํบฺจ ปน วัตฺวา “ภิกฺขเว สตฺตา นาม สํสารวฺจฺจเญ วิจฺรณฺตา
นิจฺจกาลํ อํบฺปมฺตฺตา หุตฺวา ปุณฺญกัมมเมว กโรนฺติ, ปมาทิโน
หุตฺวา ปาปกัมมมฺปิ กโรนฺติ; ตสฺมา วฺจฺจเญ วิจฺรณฺตา สุขฺมํ ทุกฺขมฺปิ
อนฺวณฺตีติ อมฺมํ เทเสสิ. ราชา “สามาวตฺติยา เคหํ กิร ฉายตฺติ
สุตฺวา เวเคนาคจฺฉนฺโตปิ อทัชฺชํ สมฺปายฺยุณฺตุ. นาสกฺขิ, อาคณฺตีวา
จปน เคหิ นิพฺพาเปตฺวา อุกฺขณฺนพลวโทมนสฺสโส อมฺจฺจคนปฺริวฺโต
นิสฺสิตฺวา สามาวตฺติยา คฺุณฺณ อนุสฺสรณฺโต “ภัสฺส นุโข อิทํ กัมมณฺตี
จินฺเตตฺวา “มาคณฺตียาย การิตํ ภวิสฺสตีติ ญฺตีวา “ตาเสตฺวา
ปุจฺฉนิยมาณา น ภเสสฺสตี, สณฺิกํ อุปาเยน ปุจฺฉนิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา
อมฺจฺเจ อาห “อัมมโภ อหํ อิตฺถ ปุพฺเพ อญฺจฺฐาย สมฺญฺจฺฐาย
อาสํจกิตปฺริสํจกิตว โหมิ, สามาวตี เม นิจฺจํ โอตารเมว คเวสตี,
สา กาลกตา; อิทานิ ปน เม จิตฺตํ นิพฺพุตํ ภวิสฺสตี, สุขเข
วสฺสํ อภิสฺสามีติ. “เกณ นุโข เทว อิทํ กัมมํ กตฺนฺตี. “มยิ

สินเนทน เกณจิ กตํ ภวิสสตีติ. มาคัณฺธิยา สมิเป รุจิธา ตํ สุตฺวา
 “อัญญโณ โภจิ กาคุํ น สักขิสสตี, มยา กตํ เทว, ะหํ รุพิตฺตํ
 อาณาเปตฺวา การเสนฺตี อาห. ราชา “ตํ รุเปตฺวา อัญญโณ มยิ
 สินเนทสฺสโต นาม นัตถิ, ปลันโนลฺลมิ, วรํ เต ทมฺมิ เทวิ, ตํ
 อตฺตโน ญาตึคณฺเณ บักรโกสาเปหีติ. สา ญาตกาณํ สาสนํ ปหิณิ
 “ราชา มม ปลันโน วรํ เทติ, สีนํ อาคัจฉตฺติ. ราชา อาคตาคตานํ
 มหันตํ สักการํ การเสสิ. ตํ ทิสฺวา ตสฺสา อญาตกาเป อัญญํ ุตฺวา
 “มยํ มาคัณฺธิยาย ญาตกาติ อาคัจฉิสฺสุ, ราชา เต สัพเพ คาหาเปตฺวา
 ราชังคเณ นาภิปฺปมาเณ อาวาเง ฆนาเปตฺวา เต ตตฺถ นิสิตาเปตฺวา
 ปสฺสุ ปุเรตฺวา อูปริปลาสิ วิจิราเปตฺวา อตฺตํ ทาเปสิ, จมฺมัสส
 ททฺธมกาเล อยนังคเลหิ กสาเปตฺวา ฆณฺฑาฆณฺฑํ ทิราหิรํ การเสสิ.
 มาคัณฺธิยาย สวีโรตฺปิ ตฺวิขเณเนว สัตฺเตเนว ฆนฆณฺฑฐาเนสุ มัส
 อပ္ปภาเวตฺวา เตเลน บักรํ อุตฺถนํ อโรเปตฺวา ปุเววีย ปจาเปตฺวา
 ตเมว ฆาทาเปสิ.

อถกทิวสํ อมฺมสภายํ ภิกขุ กถํ สมุญฺฐาเปสิ “อนนุจฉวิก
 วต อาวุโส เอวรูปาย สทฺธาสัมมัตฺตนาถ อูปาสิกาย เอวรูปํ มรณันตี.
 สัตฺถา อาคัณฺตีวา “กายนุตฺถ ภิภฺชเว เอตฺวา กถาย สันนิสินฺนาติ
 ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิภฺชเว อิมัสฺสมี อตฺตกาเว
 สามาเวตฺปุมานํ อิตฺถีนํ เอตํ อပ္ปคตํ, ปุพฺเพ กตกัมมัสส ปน
 ยุตฺตเมว เอตฺวา สทฺธันตี วตฺวา, “กํ ภันเต เอตฺวา ปุพฺเพ
 กตํ ? อจิกขถ โนติ เตหิ ยาจิตฺวา อตฺตํ อาหริ :

อติเต พาวราณสียํ พหฺมมทตฺเต รัชชํ กาวเนเต ราชเคเท นิตฺถิ

อัญญู บัจเจกพุทธา ภูมฺชัณฺติ. บัญฺจสตา อิตฺติโย เต อัญญูหฺนฺติ.
 เตสุ สัตฺต บัจเจกพุทธา ทิมวฺนํติ คัจฉนฺติ; เขโก, นทิตฺเว เอกิ
 ตินคหนฺ อิตฺติ, ตตฺถ ฉานํ สสมาชฺชิตฺวา นิสิตฺติ. ขลอกทิวสฺ ราชา
 บัจเจกพุทฺเธสุ คเตสุ ตา อิตฺติโย อาทาย นทियํ อุตถกํพํ กิพิตฺตุ
 คโต. ตตฺถ ตา อิตฺติโย ทิวสภาคํ อุตถกํ กิพิตฺวา อุตฺตริตฺวา
 สํบพิทาว อคฺคิ วิสิทฺเพตฺตมา “อัมหากํ อคฺคิกรณญฺฐานํ
 โยโลเกยฺยาคาติ อปรปรํ วิจรฺนํติโย ตํ ตินคหนฺ ทิสฺวา “ตินวราสตี
 สญฺญา ย ปริวาเรตฺวา จูตา อคฺคิ อหฺสิ. ตินฺเนสุ ฉายิตฺวา ปตฺนํเตสุ
 บัจเจกพุทฺธํ พิลฺลา “นญฺจํหิ นญฺจํหิ, วัลโย บัจเจกพุทฺธ โธ
 ฉายติ, ราชา เวตฺวา อเมหฺ นวเสสฺสตี, สทฺทฺตมํ นํ กริสฺสํมาติ
 สทฺทฺพา อโตจฺโตจ ทาญฺนิ อาหริตฺวา ตสฺส อฺปริ ราชิ
 กริสฺ. มหา ทารุราชิ อโหตี. อถ นํ อาลิมฺเปตฺวา “อิทานิ ฉายิสฺสตีติ
 สบญฺญา ย บักกมฺสิ. ตา ปฺรุมํ อสญฺเจตนิกา หุตฺวา อิทานิ กัมมฺนา
 พชฺฉมฺสิ. บัจเจกพุทฺธํ ปน อนํ โธสมาบตฺตियํ สกฏฺสทฺสสทฺทาญฺนิ อาหริตฺวา
 อาลิมฺเปตฺวา อสุมาการมตฺตบิ กาทุ น สกฺโกนฺติ, ตสฺมา โธ
 สตฺตเม ทิวเส อญฺญา ย ยถาสุขํ อคฺคมาสิ. ตา ตสฺส กัมมฺสฺส
 กตฺตทา พหุ นิ วัลลสฺสทสทฺสทฺทานิ นิรเย ปจิตฺวา ตสฺสเสว กัมมฺสฺส
 วิปาการเสเสน อคฺคทวารสเต อิมินาว นิยามเน เตเต ฉายมาเน
 ฉายสิ. อิทํ เขตาสํ ปุพฺพกัมมฺนฺติ.

เอวํ วุตฺเต ภิกฺขุ สัตฺถาริ ปุจฺฉสิ “ชุชฺชตฺตมา ปน ภูมฺเต
 เกน กัมมฺเนน ชุชฺชา ชาตา, เกน มหาบญฺญา, เกน
 โสตาบตฺตนิลล อธิคตา, เกน ปเรลฺ เปสฺนการิกา ชาตาติ. “ภิกฺขเว

ตัสสเสว รัญญโณ พาราณสียิ รัชชั กรณกาเล เตว ะจ็เจกพุทโธ
 โลกั ชุขชชาตุโก อโหสิ. อเนกา อุมัฏฐาณิกา อิตถิ กัมพลั
 ปารุบัตวา ลุฉันณสรกั .คเหตุวา “อัมหากั ะจ็เจกพุทโธ เอวณัจ
 เอวณัจ วิจรตติ ชุชชา หุตวา ตัสส วิจรณาการั ทัสเสสิ. ตัสส
 นิสสันเทเน ชุชชา ชาตา. เต ปน ะจ็เจกพุทโธ ปุรุหมทิวเส ราชา เคเท
 นิสีทาเปตวา บัตเต คาทาเปตวา ปายาสัสส ปุเรตวา ทาเปสิ,
 อุนหุปายาสัสส ปุเร บัตเต ะจ็เจกพุทธา ปริวัตเตตวา ปริวัตเตตวา
 คัณ्हันติ. สวา อิตถิ เต ตถา กโรนเต ทิสวา อัตตโน สันตทานิ
 อัมภูรุ ทันตวลยานิ ทัตวา “อิธ รุเปตวา คัณ्हณาทิ อาห. เต
 ตถา กัตวา ตั โอลเกลสุ. สวา เตสั อัมปิปายั ณะตวา “นัตถิ ะนัเต
 อัมหากั เอเตหิ อัตโธ, ตุมหากัณญเวย ตานิ ปริจัจจัตตานิ, คเหตุวา
 คัจฉณาทิ อาห. เต คเหตุวา นันทมูลกบัพการั อคมสุ. อัสชบี ตานิ
 วलयานิ อโรคาเนว. สวา ตัสส กัมมัสส นิสสันเทเน อิทานิ ทิยัญจนธา
 มหาบัณญา ชาตา. ะจ็เจกพุทธานั กตอุมัฏฐาณินิสสันเทเน โสตาบัตติผลั
 บัตตา. อิทัสสา พุทธานันตเร ปุพพิกัมมิ. กัสสปลันมาลัมพุทอัสส
 กาเล ปน เอกา พาราณสิสเฏฐุโน อีตา วัฑฒมานกัจฉายาย าทาสั
 คเหตุวา อัตตานั อลังกโรนตี นิสีติ. อถัสสา วิสสาสิกา เอกา
 ชินาสวา ภิกขุณี ตั ทัญญู, อคมาสิ. ภิกขุณิโย หิ ชินาสวาบี
 ลายัน्हสมเย อุมัฏฐากุลานิ ทัญญุกามา, โหนติ. ตัสสมิ ปน
 ชเนน เฏฐุฐุอิตาย สันติเก กาจิ เปสนนการิกา นัตถิ. ตา “วันทามิ
 อัยเย, เอตั ตาว เม ปสาธนเปพิกั คเหตุวา เทถาติ อาห. เถรี
 จินเตสิ “สจัสสา อิม คัณ्हิตวา ะน ทัสสามิ, มยิ อาฆาตั กัตวา

นิรเย นิพพัตตีสลตฺติ; สเจ ปน ทลฺลํสามิ, ปรัลลํ เปสณการิกา ทุตฺวา
นิพพัตตีสลตฺติ; นิรยลันตํปโต โข ปน ปรัลลํ เปสณกาโว เสยโยติ.
ธา อนุทฺทโย ปฏิจฺจํ ตํ คเหตฺวา ตลฺลํสา อทาลิ. ตลฺลํ กัมมํลล
นิลลันเตน ปเรลฺ เปสณการิกา ซาตาคิ.

ปุณฺเณทิวลฺลํ ภิกฺขุ อัมมสภายํ กถํ สมฺภูฏฺฐาเปลฺลํ “สามาวตีปมุข
บัณฺจสทา อิตฺถิโย เคเห อคฺคินา ฉายีลฺลํ, มาคณฺฑิยา ยญาตกา
อุปริ ปลาลลํคคิ ทตฺวา ยนํจลลสิ ภิณฺนา, มาคณฺฑิยา
บักฺกภูฏฺฐิตฺเตเลน บักฺกา. เก นุ โข เขตถ ชีวันฺติ นาม, เก มตา
นามาติ. สตฺถา อาคณฺฑิยา “กายนุตฺถํ ภิกฺขเว เขตรหิ กถาย
ลลันนิลลันนาคิ ปุจฺจิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “ภิกฺขเว เยเกจิ
ปมตฺตา, เต วลฺลํสลตํ ชีวันฺตํปมตฺตาเยว นาม; เย อัมมํปมตฺตา,
เต มตํปมตฺตาเยว; ตลฺลํมา มาคณฺฑิยา ชีวันฺตํปมตฺตาเยว นาม,
สามาวตีปมุข บัณฺจสทา อิตฺถิโย มตํปมตฺตาเยว นาม; น หิ
ภิกฺขเว อัมมํปมตฺตา มรณฺติ นามาติ วตฺวา อีมา คาลา อทาลิ

“อัมมํปมาโท อมตํ ปทํ,	ปมาโท มจฺจุโน ปทํ;
อัมมํปมตฺตา น มียนฺติ;	เย ปมตฺตา, ยถา มตา.
เขตํ วิเสสโต ฉนฺตีวา	อัมมํปมาทํมฺหิ บันฑิตฺตา
อัมมํปมาเต ปโมทณฺติ	อริยานํ โคจเว รตา.
เต ฉายิโน สาตติกา	นิจฺจํ ทฬิหปรักกมา
มุสฺสันติ อีวา นิพฺพานํ	โยคกฺโขเม อุนตฺตรณฺติ.
ตตฺถ อัมมํปมาโทติ ปทํ มหณฺติ	อิตฺถิ ทึเปติ มหณฺติ อิตฺถิ

คเหตฺวา ติฏฺฐติ. สกลปฺมฺหิ เตปฺภฺกํ พทฺธวณฺเณ ชาหริทฺวา กถียมานํ
 อภัยปมาทเมว โอตฺรติ, เตน วุตฺตํ “เสยฺยถาปํ ภิกฺขเว ยานี
 กานิจิ ชงฺคสถานํ ปาณานํ ปทชาตานิ, สัพฺพานิ ตานิ หัตฺตดิปเท
 สโมธานํ คจฺฉนฺตี, หัตฺตดิปทํ เตสํ อคฺคํมกฺกชายนฺติ, ยทิทํ, มหฺนคฺคตฺเตน;
 เอวเมว โข ภิกฺขเว เยเกจิ กุสลา อมฺมา, สัพฺเพเต อภัยปมาทมูลกา
 อภัยปมาทสโมสฺรณา, อภัยปมาโท เตสํ อมฺมานํ อคฺคํมกฺกชายนฺตี. โส
 ปเนส อคฺคโต สติยา อวิปฺวาโส นาม, นิจฺจํ อญฺญํฐิตาย สติยา
 เจตํ นามํ. อมตํ ปทฺนฺตติ: อมตํ วุจฺจติ นิพฺพานํ, ตญฺหิ
 อชาตคฺคตา น ชียติ น มียติ, ทสฺมา อมตฺนฺตติ วุจฺจติ; บัชฺชนฺตติ
 อมิตาติ ปทํ, “อมตํ ปาปฺณนฺตติ อคฺคโต; อมตสฺส ปทํ อมตํปทํ,
 “อมตสฺส อคฺคมฺปาโยติ วุตฺตํ โหติ.

ปมาโทติ: ปมฺชฺชุนภาโว. มุฏฺฐุสจฺจสชาตสฺส สติยา โวสสคฺคคฺสเสตํ
 นามํ. มจฺจโนติ: มรณสฺส. ปทฺนฺตติ: อฺปาโย มคฺโค. ปมตฺโตติ ทิ
 ชาตี นาทวคฺคตติ, ชาโตยํ ชียติ เจว มียติ จาติ ปมาโท. มจฺจโน
 ปทฺนฺตนาม โหติ มรณํ อฺปนฺเตติ.

อภัยปมตฺตา น มียนฺตติ: สติยา สมนฺนาคตา ทิ อภัยปมตฺตา
 สตฺตา “น มรณฺตติ อชฺรามวา โหนฺตติ น สลฺลลกฺกเชตฺทฺพา, น ทิ
 โกจิ สตฺโต อชฺรามโร นาม อคฺคิ; ปมตฺตสฺส ปน วุฏฺฐนฺนํ น
 ปริจฺฉินฺนํ; อภัยปมตฺตสฺส ปริจฺฉินฺนํ; ทสฺมา ปมตฺตา ชาติอาทิตฺติ
 อปริมุคฺคตฺตา ชีวนฺตายํ มตา เยว นาม, อภัยปมตฺตา ปน อภัยปมาทลกฺกชน
 วัตฺเตมคฺวา ชีปํ มคฺคผลานํ สจฺฉนิคฺคฺวา ทุคฺคิตตฺตยอคฺคภาเวสุ. น
 นิพฺพตฺตนฺตติ, ทสฺมา เต ชีวนฺตายํ มตฺตายํ น มียนฺตติ เยว นาม.

เย ปมัตตา ยถา มตาคิ: เย ปน ลิตฺตา ปมัตตา, เต
 ปมาทมรณน มตฺตคา, ยถา ชีวิตินฺท์ วิทยุจฺเจเตน มตา ทารุกฺขันธสฺสทิสฺสา
 อปคฺควัญญานา, ตเถว โทณฺติ. เตสฺสปี ทิ มตานํ วย อหฺตฺตานํ
 ทาว “ทานํ ทสฺสตาม ลิตฺ รกฺขิสฺสตาม อฺโปสฺสอภิมมํ กวิสฺสามาติ
 เอกจิตฺตํ น อပ္ปชฺชติ, บัพฺพชิตานํปี ” อจฺริยมุขฺชญาวัตฺตาทิทิ
 ปุเรสฺสตาม ชุตฺตคานิ สฺมาทยิสฺสตาม ภวานํ วัฑฺฒเนสฺสามาติ เอกจิตฺตํ น
 อပ္ปชฺชติ, มเตน เต กิณานาภรณาว โทณฺติ: เตน วุตฺตํ “เย
 ปมัตตา ยถา มตาคิ.

เอตํ วิเสสโต ญุตฺวาติ: ปมัตตลล วัฏฺฏโต นิสฺสรณํ นตฺติ,
 อပ္ปมัตตลล อตฺถติ เอตํ วิเสสโต ชานิตฺวา. “เก ปน เอตํ
 วิเสสํ ชานนฺตีติ. อပ္ปมาทํทิ บัณฺฑิตาคิ: เย บัณฺฑิตา เมธาวโน
 ลยฺยญฺญา อตฺถโน อပ္ปมาเท ฐิตฺวา อပ္ปมาทํ วัฑฺฒเนตฺติ, เต
 เอตํ วิเสสการณํ ชานนฺตีติ. อပ္ปมาเท ปโมทนฺตีติ: เต เอว ญุตฺวา
 ตสฺสมี อตฺถโน อပ္ปมาเท ปโมทนฺตีติ ปหฺลิตฺมฺชา ตุฏฺฐูปหฺฏฺฐา โทณฺติ.
 อริยานํ โจรเว รตาคิ: เต เอว อပ္ปมาเท ปโมทนฺตาคิ อပ္ปมาทํ
 วัฑฺฒิตฺวา อริยานํ พุทฺธบฺจฺเจกพุทฺธสวากานํ โจรสฺสชาเต จตุสฺส-
 บัญฺฐานาภิเษเต ลตฺตตฺตลลโหอบกฺกขยธมฺเม นวฺวเอ โลกคฺตรธมฺเม จ
 รตา อภิวทา โทณฺตีติ อตฺถโต.

เต ฉายิโนติ: เต อပ္ปมัตตา บัณฺฑิตา อัญฺจฺฐมาบตฺตลลชาเตน
 อารมฺมณฺุปนฺชฺฉนาเนน วิกฺขิสฺสนามคฺคผลลลชาเตน ลกฺกขณฺุปนฺชฺฉนาเนน
 จาคิ ทพฺพิเธนปี ฉาเนน ฉายิโน. สาคคิกาคิ: อภินิกฺขมนโต บัญฺชฺชาย
 ยาว อหฺตฺตํปมัตตา สคตํ ปวตฺตคายิกเจตสิกวิริยา นิจฺจํ ทพฺพิปรกฺกมาติ:

ยันตี ปุริสตัดาเมน ปุริสวริเยน ปุริสปรักกเมน บัตคัพพิ น ต
 ขปาปุนตีวา วิริยัสส สันฐานัน ภวิสสตีติ เฮอร์ุเปเน วิริเยน ชันตีวา
 อนโสถักกิต์วา นิจจัน ปวัตเตเน ทัพเพหน ปรักกเมน สมนันนาคทา.
 มุสสันตีติ เขตต์ท เทวั มุสสนา ฉฺยานมุสสนา วิปากมุสสนา. ตัตถ จัตตาโร
 มัคคคา ฉฺยานมุสสนา นาม. จัตตาริ ผลานิ วิปากมุสสนา นาม. เตสุ
 อธิ วิปากมุสสนา อธิปเปตา. อวิยผลเน นิพพานัน สัจฉิกโรนิตา อีธา
 บันตีตา วิปากมุสสนาย นิพพานัน สัจฉิกโรนิติ. โยคักเขม
 อนุตฺตวณตี: เย จัตตาโร โยคา มหาชนัน วิญญู อโสีทาเปณตี,
 เตหิ เขม นิพภยัน สัพเพหิ โลกียโลกุตฺตวณมเมหิ เสฏฺฐัจฉิตา
 อนุตฺตวณตี.

เทสนาปวิโยसाने พหุ โสคาบันนาคโย อเหตุ. เทสนา มหาชนันตัส
 สาทดีกา ซาธาติ.

สามาวตวิตถ.

กุมภภโฆลกวัตถ.

อัญฐานวโตติ อิมัน อัมมเทสนัน สัตตา เวฬุวเน วิหรัณโต
 กุมภภโฆลกเสฏฺฐัจฉิ อารพภ กเถสิ.

ราชคชนครัสมี หิ ราชคหเสฏฺฐัจฉิโน เคเห อหิวาคกโรโค อุมบัสซี.
 ตัสมี อุมบันเน มัคคิกัน อาทิ กัตวา ยาว คาโว ปฐุมิ ตีรจันนาคทา
 มรณตี, ตโต ทาสกัมมกรา, สัพพะบัจฉา เคหสามิกา; ตัสมา โส
 โรโค สัพพะบัจฉา เสฏฺฐัจฉิจญจ ภวิยฉจ คณ्हิ. เต โรคอญฺฐา
 ปุคตตี สันตีเก อุตฺต อโโสเกตวา อัสสุปุนเนหิ เนตเตหิ ค อาทสุ

“ตาท อิมัสมี กิร โวเค อุษันเน ภาตตี ภินทิตัว ปลายา ชีวิต
 ลภันติ, ตัว อเมท อโนโลเกตวา ยดา ตดา ปลายิจวา ชีวันโต
 ปุณาคันตวา, อัมหาก อสุกัฏฐานะ จัตตาพีสธนโกฏโย นิตทิตวา
 รุบีตา, ตา อุทธริตวา ชีวิต กัมเปยยาตี. โส เทส วณู สุตวา
 โรทมาโน มาตาปิตโร วันทิตวา มรณภยโกโต ภาตตี ภินทิตวา
 ปลายิตวา ปัพพคคหน คันตวา ทิวาส วัสทานิ ตัตถ วสิตวา
 มาตาปิตวสนัฏฐานัน ปัจจาจันนิ อถ นั ทนรกาละ คันตวา ปรุพีทเลสมัสสุ-
 กาละ อากตัตตา น โภจ สัมขานิ. โส มาตาปิตุหิ ทินนัสญญาวเสน
 ธนัฏฐานัน คันตวา ธนัสส อโรคาวั ญตวา จินเตสิ “มึ น
 โภจ สัมขานาติ; สจาทัง ธนั อุทธริตวา วลันชิสสามิ, “เอเกน
 ทุคคเตน นิธิ อุทธริตโตมิ มึ คเหตวา วิเทรุษยึ. ยันนุนาหัง ภาตี
 กัตวา ชีเวยันติ, อถกั ปัลโลจกั นิวาเสตวา “อัตถิ โภจ
 ภาติเกน อัตถิโกติ ปุจันโต ภาตทวตี ปาปุณิ. อถ นั ภาตกา ทิสวา
 “สเจ อัมหากัง เอกัง กัมมิ อวิสสสิ, ภาตทเวตมิ ทัสสามาติ อาหสุ.
 “กั กัมมิ นามาติ. “ปโปธนโจทนกัมมิ: สเจ อุสสทสิ, ปาโหว
 อฏฐาย ‘ตาทา อฏฐุทถ สกฏานิ สันนัยทถ โคธเน โยเซต,
 ทัตถิอัสสาทีนั ตินนัตถาย คมนเวลายัง, อัมมา ตุมเหปั อฏฐุทถ
 ยาคุ ปจถ ภาตตัง ปจถาติ วิจวิตวา อารอเจหิติ. โส “สาธูติ
 สัมปฏิจันนิ. อตัสส สันติเก วสนัตถาย เอกัง ชวร อทสุ. โส เทวสิก
 ตัง กัมมิ อกาสิ.

อตัสส เอกทิวส ราชา พิมพิสาโร สัททมัสสโสสิ. โส ปม
 สัพพรวัญญ, อโหสิ, ตัสมา “มหาธนัสส ปุริสสเสโส สทโทติ

อาท. อตัสส สันนิจเเก จูตา เอกา ปริจาริกา “ราชา ยัม วา ทัง
 วา น กถสสตี, อิมมึ มยา ญาคุ วัญญัตติ จินเตตฺวา “คัจฉ
 ทาท เอตฺ ชานาหิตี เอกํ ปุริสํ ปหิณิ. โส เวเคน คณฺฑีวา ทัง
 ทิสฺวา อคณฺฑีวา “เอโก ภตทามํ ภตทการโก กปณมนุสฺโส เอโสติ
 อาโรเจสิ. ราชา ตัสส วณํ สุตฺวา कुณฺฑี ทุตฺวา ทุคฺคิยทิวเสปิ
 ทคฺคิยทิวเสปิ ทัง ตัสส สทฺทํ สุตฺวา คถวาท. สามี ปริจาริกา ทถวา
 จินเตตฺวา ปุณฺณํ ปุณฺณํ เปเสตฺวา, “กปณมนุสฺโสติ วุตเต, จินเตสิ
 “ราชา “กปณมนุสฺโส เอโสติ วณํ สุตฺวา ยัน สทฺทททิตี, ปุณฺณํ ปุณฺณํ
 “มหาอนฺธสฺส ปุริสสฺสเสโส สทฺทโทติ วทตี; ภวักัพพะเมตฺถการณณ;
 ยถาสภาวโต เอตฺ ญาคุ วัญญัตติ. สว ราชานํ อาท “เทว อหํ
 สทฺทสฺส ลภมานา อีตฺร อาทาย คณฺฑีวา เอตฺ อนํ ราชกฺก
 ปเวเสสฺสสามิตี. ราชา ตัสสา สทฺทสฺส ทาเปสิ. สว ทัง คเหตุวา อีตฺร.
 เอกํ มลีนธาคุกํ วัตถํ นิวาเสตฺวา ตาย สทฺทํ ราชเคทโต
 นิกฺขมิตฺวา มคฺคา ปญฺญันนนา วิย ภตทวตี คณฺฑีวา เอกํ
 ชวรํ ปวสิตฺวา “อัมมึ มยํ มคฺคปญฺญันนนา เอกาททวีนํ อิช
 วิสมิตฺวา คมิสฺสสามาติ อาท. “อัมมึ พหุณี ชรमानุสทานิ; น
 สกฺกา อิช วสิตุ, เอตํ กุมภโฆสทสฺส เคหํ ตุจฉ, ตตฺถ
 คัจฉนาคี. สว ตตฺถ คณฺฑีวา “สามิ มยํ มคฺคิกกา เอกาททวีนํ
 อิช วสิสฺสสามาติ วัตฺวา เตน ปุณฺณํ ปุณฺณํ ปญฺญิขิตฺตายี “สามิ
 อชฺเชกทิวสมิตฺตํ วสิตฺวา ปาโถว คมิสฺสสามาติ. นิกฺขมิตฺถ น อิจฉิ. สว
 ตตฺถเว วสิตฺวา ปุณฺทิวเส ตัสส อวญฺญูญคมณเวลาย “สามิ ทว
 นิวาเป ทตฺวา ยาหิ, อหฺนฺเต ปจิสฺสสามิตี วัตฺวา, “อถ, กทเมว

ปจัตวา ภูณฺชิธสสามิติ วุคฺเต, ปุณฺนํปุณฺนํ นิพฺพันฺนํชิตฺวา, เตน ทินฺเนเน
 คหิตมัตตเก เยว กัตฺวา อํนฺตรปาณโต โภชณานิ เจว
 ปริสุทฺธคตฺตํทูลาทินิ จ อาหฺวาเปตฺวา ราชกุเล ปจณนิยาเมเน สุปริสุทฺธํ
 โอตฺถํ สาธุรสถานิ จ เทวํ ตินฺนํ สุปรุพฺพยัญฺชานานิ ปจัตฺวา ตัสฺส
 อวฺญญโต อาคตฺสส อทาสิ. อถ นํ ภูณฺชิธสวา มุทฺทิจิตฺตํ อายันฺนํ
 ญุตฺวา “สามิ กิสฺนํธมฺมา เหาททวีนํ อิวเ ทโฆมาติ อาท.
 โส “สาธุติ สัมปฏฺจนิ. อถสฺส สายมฺมํ ปุณฺทิวเสมฺมํ มธฺรภักตํ
 ปจัตฺวา อทาสิ. มุทฺทิจิตฺตญฺจัสฺส ญุตฺวา “สามิ กติปาหํ อิวเ
 วสิสฺสามาติ ตตฺถ วสमानา ทิชฺเชเนเน สตฺถเนเน ตสฺส มญฺญจฺวาหนํ เหาฐฺฐา
 อญฺญนิยํ ททํ ททํ ฉินฺนํท. มญฺญํโจ ตสฺสํมํ อาคณฺตีวา นิติณฺนํมตฺเตว
 เหาฐฺฐา โอลมฺพิ. โส “กัสฺมา อยํ มญฺญํโจ เหว ฉินฺนํทิตฺวา
 คฺุโทติ อาท. “สามิ ทททาทเรเก นิวาเรตุํ น สักโกมิ, อาคณฺตีวา
 เอตฺถเว สันนํปตฺนํตติ. “อम्मํ อิทํ เม ทุกฺขํ ตุมฺเหติ นิสฺสําย
 ชาตํ, อหฺลปฺทํ ปุพฺเพ กตฺถจि คจฺฉนฺนํโต ทวารํ ปิตฺทิตฺวา คจฺฉามิติ.
 “เก กโรมิ คาท, วาเรตุํ น สักโกมิติ. สา “อิมินาว นิยาเมเน
 เทวํ ทโย ทิวเส ฉินฺนํทิตฺวา เตน อุชฺฌายิตฺวา ชยิตฺวา วุจฺจมานายี
 ตเถว วตฺวา ปุณฺ เหาเทวฺวรัชฺชเก รุเปตฺวา เสเส ฉินฺนํท. ตํ ทิวส
 ตสฺสํมํ นิติณฺนํมตฺเตวเสว สัพฺพํ วาหนํ ภูมियํ ปติ. สิสฺสํ ชนฺนํเกติ
 สหฺเช เหาโตว อโทสิ. โส อญฺญฺราย “เก กโรมิ, อิทานิ กุทฺติ
 คมิสฺสามิ, นิพฺชชณมฺญจฺสสามิ ตุมฺเหติ อัสสามิโก กโตมฺมํทิติ อาท.
 “คาท เก กโรมิ, ปฏฺวิสฺสททาทเรเก วาเรตุํ น สักโกมิ, โทตุ, มา
 จินฺตยิ, อิมาย เวลาย กุทฺติ คมิสฺสสฺสิติ อีตฺร อามันฺเตตฺวา “อम्मํ

ทว ภาคักสัส นิบัสซโนกาล กโรหิติ อาท. ส่า เขกบัสเส สยัตวา
 “อิธาคัจฉ สามีติ อาท. อิตราบี นี “คัจฉ ตาต ภคินิยา สัทธี
 นิบัสซชาติ วเทติ. โส ตาย สัทธี เขกมัญเญ นิบัสซชิตวา ต
 ทิวสญญเญว สันถวมกาสี. กุมาริกา ปโรหิ. อถ นี มาตา ปุจฉิ
 “กั อัมม โรทสสิติ. “อัมม อิตันนาม ชาตนิติ. “โหตุ อัมม,
 กั สักกา กาคุ, ตยาบี เขก ภักตาริ, อิมินาบี เขก ปาทปริจาริก
 ลัทธู วัฏฏฐิติ ตัง ชามาตริ อกาสิ. เต สมัคคัลลวาล์ วสัส.
 ส่า กติปาหัจฉเยน รัญญเญว สาสนั เปเสสิ “ภตทวิธิยั ฉณ
 กโรนตุ. ยัสส ปน ชเว ฉโน น กรียติ, ตัสส เชตตโก นาม
 ทันโทติ โฆสนั กาวเรตุ เทวาติ. ราชา ตถา กาวเรสิ. อถ นี
 สัสส อาท “ตาต ภตทวิธิยั ราชานาย ฉโน กัตัพพะไพว ชาโต,
 กั กโรมาติ. “อัมม อหัง ภคิ กโรนโตบี ชีวิตุ. น สักโกมิ, กั
 กวิรสามีติ. “ตาต ชวาวาล์ วสันตา นาม อิมัน คันหันติ, รัญญเญว
 อาณา อกาตุ น สัพภา, อิมโต นาม เยนเคนจิ อูปาเยน มุจจิตุ
 สักกา, คัจฉ ตาต กุโตจิ เขก วา เทวี วา กหาปणे อาทราติ.
 โส อุชฌายันโต ชียันโต คณัตวา จัตตาพัสสโกฏฐอนัฏฐฐานโต เอกเมว
 กหาปณั อาทริ. ส่า ตัง กหาปณั รัญญเญว เปเสตวา อัตตโน
 เอกกหาปणेณ ฉณ กัตวา ปน กติปาหัจฉเยน ตถว สาสนั ปหิณิ.
 ปน ราชา “ฉณ กโรนตุ, อโรนทานัน เชตตโก ทันโทติ
 อาณาเปสิ. ปนบี โส ตาย ตถว วัตวา นิบัสซพियมาโน คณัตวา
 ตโย กหาปणे อาทริ. ส่า เตบี กหาปणे รัญญเญว เปเสตวา ปน
 กติปาหัจฉเยน สาสนั ปหิณิ “อิตานิ ปุริเส เปเสตวา อิม

มัทโกสาเปตฺติ. ราชา เปเสสิ. ปุริสา ตัตถ คณฺฐีวา
 “กุ่มภโฆสโก นาม กตโรติ ปุจฺฉิตฺวา ปรีเยสนฺตํ ตํ ทิสฺวา
 “เอหิ อัมภโ ราชา ตํ มัทโกสทิตฺติ อาหํสุ. โส ภิกฺขุ “น ม
 ราชา ชานาตีติ ยาทีนิ วตฺถวา คณฺฐํ น อิจฺฉิ. อถ นํ พลภกฺกาเวน
 หัตถํทิสฺสุ คเหตฺวา อาภทฺตมิสฺสุ. สฺวา อิตถิ เต ทิสฺวา “อเว ทุพฺพิเนตา
 ตุมฺเหห มม ชามาทรํ หัตถํทิสฺสุ คเหตุํ อนนฺจฺฉวิกาติ ตชฺชเชตฺวา
 “เอหิ ทฺวต, มา ภายิ, ราชานํ ทิสฺวา ทว หัตถํทิตฺวา ทานํ
 หัตถํเดเยว ฉินฺทาเปสฺสํสามิติ อิตฺรํ อาทาย ปุโรโต คณฺฐีวา ราชเคหํ
 มตฺถํ เวลํ ปรีเวตฺเตตฺวา สัพฺพพาลังการปฏิมันชิตฺวา เขมมณฺฑิ อัญฺฐาสฺ.
 อิตฺรมํปปี ปรีกชํตฺตํวา อานยิสฺสุ เยว. อถ นํ วันนํทิตฺวา อุตฺตํ ราช
 อาท “ตํว กุ่มภโฆสโก นามาคิ. “อาม เทวาคิ. “กึการณา
 มทธานํ วญฺญเจตฺวา ชาทิสฺสิติ. “กุโต เม เทว ธนํ, ภตฺติ กิตฺวา
 ชิวามิติ. “มา เอวํ กวิ, กิ อัมเหห วญฺญเจสฺสิติ. “น วญฺญเจมิ เทว,
 นตฺถิ เม ธนํนํติ. อถลลส ราชา เต กทาปณฺเน ทสฺสเสตฺวา “อิม
 กทาปณา กสฺสสาติ อาท. โส ลญฺญชานิตฺวา “อโห นญฺญโธรมํหิ:
 กถํ นุ โข อิม ญญโญ หัตถํ มตฺตาคิ อิตฺถิจิตฺวา โขโธเลนํโต
 ตา. เทวํปปี มณฺชิตฺตปสาธิตา คัพภทฺทวารมฺมุเต อุตฺตา ทิสฺวา “ภาวีย
 วตฺถํ กัมมํ, อิมาคิ ญญณา ปโยชิตาหิ ภวิตฺถัพพณฺตี จินฺเตสิ. อถ
 นํ ราช “วเทหิ โภ กสฺสมา เอวํ กโรสฺสิติ อาท. “นิสฺสโย เม
 นตฺถิ เทวาคิ. “มาทิสฺโส นิสฺสโย น วญฺญุสฺสิติ. “กสฺสยานํ เทว,
 สเจ เม เทโว นิสฺสโย โหตฺถิติ. “โหมมิ โภ, กิตฺตกํ เต ธนํนํติ.

“จัตตาฬีส โภฏโย เทวาติ. “ กัลลัทธิ วัฏฏัตติ. “ สกฏานิ เทวาติ.
 ราชา ธเนกสตามิ สกฏานิ โยชาเปตฺวา ปหิณฺตีวา ตํ อนํ
 อหฺราเปตฺวา ราชังคเน ราสี กเวตฺวา ราชคหฺวาสิโน สันนิปา-
 ตาเปตฺวา “ อตฺถิ กัลลจํ อิมัสสํ นคเว เขตฺตํ อนนฺติ ปุจฺฉิตฺวา
 “ นตฺถิ เทวาติ, “ กิ ปนัสส กาทุ วัฏฏัตติ, “ สักกาเร ตัสส
 เทวาติ วุคฺเต, มหั้นฺเตเน สักกาเรเน ตํ เสฏฺฐิฐิฐฺฐานเ รุเปตฺวา
 ตัสสา ชิตฺวา ตัสส ทตฺวา เตน สทฺธิ สัตฺถุ สันตํ คณฺตีวา
 วันนํ ทิตฺวา “ ภาณเเต บัสสณิมํ ปุริสํ, เขวรุโป ชิตฺมา นาม นตฺถิ,
 จัตตาฬีส โภฏโย โทนํ โดเป อุพฺพิลลาวิตากาเร วา อัสสิมานมตฺตํ
 วา น กโรติ, กปฺโณ เวย ยีโลตํ นิวาเสตฺวา ภคกวีถิยํ ภค
 กตฺวา ชีวันํ โตะ มยา อิมินา นาม อูปาเยเน ฉฺญาโต, ชานิตฺวา ๑
 ปน บักโกสาเปตฺวา สอนกาเร สัมปฏิจฺฉาเปตฺวา ตํ อนํ อหฺราเปตฺวา
 เสฏฺฐิฐิฐฺฐานเ รุเปโต, ชิตาบัลล มยา ทินฺนา. ภาณเเต มยา เขวรุโป
 ชิตฺมา น ทิฐฺฐรูปฺโพทิติ อห. ตํ สุตฺวา สตฺถา “ เขวํ ชีวันตฺสส
 ชีวิตํ อมฺมิกชีวิตํ นาม มหาราช, โจริกาทิกมฺมํ ปน อธิ โลก
 เจว ยีเพตติ ทิเสตติ, ปวโรโลก ๑ ตโตนิทานํ สุขํ นาม นตฺถิ;
 ปุริสัสส ทิ ธนปาริซุญฺญกาเล ภคิ วา กสิ วา กตฺวา ชีวิตเมว
 อมฺมิกชีวิตนฺนํ; เขวรุบัลล ทิ วิเวยสम्मํ นนฺตสส สติสम्मํ นนฺตสส
 กายวาจาทิติ ปุริสทฺธกมฺมัสส บัญฺญาเย นิสम्मํ กาวินเ กายาทิติ
 สญฺญตฺสส อมฺมชีวิตํ ชีวันตฺสส สติอวิปฺปวาเส รุตฺสส อัสสิริยา
 วัชฺถมฺมํติ เยวาติ วัชฺวา อิมํ คาถมาห

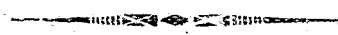
“ อัญฐานวโต สติมโต สุกัมมัสส นิสัมมการโน
สัญญตัสส ๑ อัมมชีวินो อัมปมัตตัสส ยโสภิวัทตมคิติ.

ตักก อัญฐานวโตติ: อัญฐานววิวิวันตัสส. สติมโตติ: สติสम्मป็นตัสส.

สุกัมมัสสลาติ: นิตไทเสหิ นีรปรทาเอหิ กายกัมมาทิติ สมนันนาคตัสส.
นิสम्मการโนติ: “เอวัญเญ ภาวิสสติ, เอว ภวิสสามิติ वा “อัมมัม
กัมเม เอว กเต อิตันนาม ภาวิสสคิติ वा เอว นิทานัน สัลลักกเขตฺวา
โรคคิกิจจนัน วิย สัพพกัมมานิ นิสამेतฺวา อูปธาวेतฺวา กโรนตัสส.
สัญญตัสสลาติ: กายาทิติ สัญญตัสส นิจจิททัสส. อัมมชีวินोติ:
อณาการิตัสส ตฺวากุญฺจาทีนိ วชฺสเขตฺวา กสิโควักขาทิติ อณาการิตัสส
เวชชกัมมทุกกัมมาทีนိ วชฺสเขตฺวา อัมเมเน สเมเน ภิกขาจวิยาเย ชีวิต
กัมเปเนตัสส. อัมปมัตตัสสลาติ: อัมปมัตตัสสคิตินอ. ยโสภิวัทตมคิติ:
อิตฺตริยโภคสम्मมานสฺขาโต เจว กิตฺติวณฺณณณนสฺขาโต ๑ ยโส
ภิวัทตมคิติ.

คาถาปริโยสานเน กุ่มภโฆสโก โสตาบัตติมเส ปตัญฺฐหิ. อัญญเญบี
พหุ โสตาบัตติมลาทีนินิ ปาปุณิสฺสุ. เอว มหาชนัสส ลาคคิกา
เทสสา ซาคาคิติ.

กุ่มภโฆสกวัดฤ. ทฺธิย.

จุฬินันต์กัศเดรวัตถุ.

อุฏฐาเนนบีปมาเตนาติ อิมิ อัมมเทสนิ สัตถา เวฬุเน วิหรัณโต
จุฬินันต์กัศเดรวิ อารพิก กเถสิ.

ราชคเห กิร ธนเสฏฐิฐิกุลัสส ธิดา วยบมัตตกาเล มาตานิคฺคหิ
สัทคกฺกมุภิกัสส ปาสาทัสส อุปริตเล อติวिय รกฺกขิมมานา โยพพนมหมัตตตาย
ปริสโลลา หุคฺควา อตฺตโน ทาเสเนว สทฺธิ สันถว กัตฺวา “อญฺญเอมิ
เม อิทํ กัมมํ ชานเยยฺยุนฺติ ภิดา เขวมาห “อเมหฺมิ อิมิสฺสมี ฐาเน
น สกฺกา วสิคฺ. สเจ มม มาตานิคฺโร อิมิ โทสฺส ชานิสฺสนฺติ, ชนฺททาชนฺทิก
มํ กิริสฺสนฺติ; วิเทสํ คณฺฑีควา วสิสฺสามาติ. เต-เบคเห หัตถสวาร
คเหตฺวา อุตฺตเรน ทฺวาเรน นิกฺกขมิตฺวา “ยตฺถ วา ตตฺถ วา อญฺญเอมิ
อชานนฺฏฐานํ คณฺฑีควา วสิสฺสามาติ อโภยิ อคมฺสฺ. เทสํ เขกฺสฺมี
ฐาเน วสนฺตานํ สฺวาสมันฺวาย ตสฺสา กุจฺฉิสฺสมี คพฺโภ ปติญฺฐาสฺ.
สา คพฺภปริปากมาคัมมํ เตน สทฺธิ มนฺเตสิ “คพฺโภ เม ปริปาก
คโต. ญาติพนฺธวริเท ฐาเน คพฺภวญฺฐานํ นาม อภินันฺธิ อัมหาก
ทุกฺขาวหํ, กุลเคหเมว คจฺฉามาติ. โส “สฺยาหํ ตตฺถ คมิสฺสามิ,
ชีวิทํ เม นตฺถิติ ภเยน “อชช คจฺฉาม เสว คจฺฉามาติ ทิวเส
อติกกามาเสสิ. สวา จินฺเตสิ. “อโย พาโล อตฺตโน โทสมหฺนตฺตาย
คณฺฑํ น อุลลสฺหติ, มาตานิคฺโร นาม เขกฺนคฺคิตฺตา, อโย คจฺฉตฺ วา
มา วา, อหํ คมิสฺสามิ. สวา ตสฺสมี เคหา นิกฺกชนฺเต เคหปริกฺขาร
ปฏฺฐาสเมตฺควา อตฺตโน กุลชฺรคฺมณภาวํ อนนฺตรเคหาสฺนํ อวโรเจตฺวา
มคฺคํ ปฏฺฐิขฺชช. โสยิ ชฺร อากณฺฑีควา ทํ อทิสฺวา ปฏฺฐิวิสฺสเค

ปุจฺฉิตฺวา “ กุลขริ คคาคิ สุตฺวา เวเคน อนุพฺพนํ อิตฺวา อันทฺรามคฺเค
 สัมปาปฺณิ. ตัสฺสาปฺย ตตฺถเว คัพภวฺภูฏานํ อโหสิ. โส “ ก็ อิท
 ภาทฺเทติ ปุจฺฉิ. “ สามี เอโก ปุตฺโต ชาโตติ. “ อิทานิ ก็
 กริสฺสามาติ. “ ยัสฺสสตฺถาย มยํ กุลขริ . คัจฺฉเณยฺยาม, ตํ กัมมํ
 อันทฺรามคฺเคเว นิยฺมณฺณ, ตตฺถ คณฺถิตฺวา ก็ กริสฺสาม, นิเวตฺตามาติ
 เทวฺ เอกจิตฺตา หุตฺวา. นิเวตฺติสฺส. ตัสฺสเว ทวารกัลลํ ยันฺเต ชาตตฺตา
 “ ยันฺตโกติ นามํ กริสฺ. ตัสฺสา นจิสฺสเว อปโรเป คัพภो ปติภฺวฺวฺหิ.
 สัพฺพํ ปุริมฺนเยเนว วิตฺถาเวตฺตัพฺพํ. ตัสฺสาปฺย ทวารกัลลํ ยันฺเต ชาตตฺตา
 ปฺรุมํ ชาตัสฺส “ มหายันฺตโกติ นามํ กิตฺวา บัจฺฉา ชาตัสฺส
 “ จุฬินันฺตโกติ นามํ กริสฺ. เต เทวฺยํ ทวารเก คคฺเคตฺวา อตฺตโน
 วสนฺภูฏานเมว คคา.

เตสํ ตตฺถ วสันฺตานิ มหายันฺตทวารโก อัญญเญ ทวารเก “ จุฬินิตา
 มหาปิตาติ “ อัยยโก อัยยิกาติ จ วทฺนฺเต สุตฺวา มาตฺรํ ปุจฺฉิ
 “ อัมมํ อัญญเญ ทวารกา “ อัยยโกติ วทฺนฺติ “ อัยยิกาติ วทฺนฺติ.
 กัจฺฉิ . อัมมํหากํ ญาคกา นัตถิติ. “ อาม ตาต อัมมํหากํ เขตฺถ
 ญาคกา นัตถิ, ราชคหนฺคเร ปน โว ธนฺตฺตฺวํ นาม อัยยโก, ตตฺถ
 อัมมํหากํ พหุ ญาคกาติ. “ กัสฺมา ตตฺถ น คัจฺฉามํ อัมมมาติ. ส
 อตฺตโน อากมฺนการณํ ปุตฺตัสฺส อคคฺเคตฺวา ปุตฺเตสฺส ปุณฺนํ ปุณฺนํ กณฺณคฺเตสฺ
 ปุตฺตัสฺส ปิตฺรํ อาท “ อิมํ มํ ทวารกา อติวฺย กิลเมนฺติ. ก็ โน
 มาตาปิตโร ทิสฺวา มํสํ ชาทิสฺสณฺติ? เอหิทานิ ทวารกานํ อัยยกฺกุต
 ทัสฺเสสฺสามาติ. “ อหํ สัมมฺชา ภวิตฺถํ น สกฺขิสฺสามิ, เต ปน
 นยิสฺสามิติ. “ สาธุ เยเนเกนจิ อฺปายเนน ทวารกานํ อัยยกฺกุตเมว

ทัญญุ วัญญุตติ. เทวียี ชนา ทารเก อาทาย อนุปฺพุเพน ราชคห
 บัตฺวา นครทวารเ อภิสฺสา สาถาย วสิสฺส. ทารกมาตา เทว ทารเก
 คเหตุวา อาคตทาว มาตานิ ตุนิ อาโรจาเปสิ. เต ตํ สํสาณํ สุตฺวา
 “ สํสาเร วิจรณํคานํ น ปุตฺโต น ธิตา อุตฺพุทฺธา นาม นตฺถิ; เต
 อัมมทกํ มหาปรายธิกา, น สลฺกกา เตหิ อัมมทกํ จักฺขุเปถ ฐาตุ,
 เอตฺตกนฺนํนาม ธนํ คเหตุวา เทวียี ชนา ฆาตุกัณฺฐานํ คณฺฐึวา
 ชีวันฺตุ, ทารเก ปน อธิ เปเสนฺตุติ. เต เตหิ เปสิตุ ธนํ คเหตุวา
 ทารเก อากตทานญฺเญว หตฺถเ อทฺตฺวา ปหิณฺสิ. ทารกา
 อัยยภกฺกุลเ วทฺตมฺมํติ.

เตสุ จุฬิบัณฺฑโก อคิตทโร, มหาบัณฺฑโก ปน อัยยเกน สทฺธิ
 ทสพลลิสฺส อัมมกถํ โสตุ คจฺจนฺติ. ตสฺส นิจฺจํ สทฺธํ สันติกํ
 คจฺจนฺตสฺส บัพฺพชฺชาบ จิตฺตํ นมิ. โส อัยยกํ อาท “ สเจ มํ
 อนุชาเนยฺยยาถ, ธนํ บัพฺพชฺเชยฺยณฺติ. “ กิ วเทสิ ตาต, สกถโลกสฺสาบิ
 เม บัพฺพชฺชิตโต ทว บัพฺพชฺชา ภาทฺทกา. สเจ สกฺโกสิ, บัพฺพชฺชิต
 ตํ สทฺธํ สันติกํ เนตฺวา, “ กิ คทฺเปติ ทารโก เต สทฺธิโรติ วุตฺเต,
 “ อาม ภาณฺเต อุม เม นตฺถา ตุมฺหากํ สันติกเ บัพฺพชฺชิตฺตาโมติ
 อาท. สทฺธา อญฺญุตโร บิณฺฑทวาริกํ ภาทฺชํ “ อิมํ ทารกํ บัพฺพชฺชิต
 อาณาเปสิ. เถโร ตสฺส ตจฺจญฺจกถมฺมัญฺฐานํ อาจิกฺขิตฺวา บัพฺพชฺชิต.
 โส พหุ พทฺธวณฺนิ อุกคฺคณฺทิตฺวา ปริปุณฺณวสฺโส อุลลัมปท
 ลภิตฺวา โยนิโสมนสสิกาเร กัมมํ กโรนฺโต อรทฺจิตํ ปาปุณฺนิ.

โส ฉานสฺเซน ผลสฺเซน วิติเมณฺโต จินฺเตสิ “ สกฺกา นุ โข
 อิมํ สฺชํ จุฬิบัณฺฑกสฺส ทาตฺตณฺติ, คโต อัยยภเสฏฺฐิสฺส สันติกํ

คันทว่า เควมาท “มหาเสฏฐิ สเจ ชนุชานเณยยาถ, อหิ จุฬินันต์กั
 บัพพะชาเชยยันตี. “บัพพะชาเชถ นั กัณเฑก. เสฏฐิ กิร สาสเน
 สขุเปสสันโน “กตริชทาย โว เอเต ปุตตะตติ ปุญฺณิยาโม จ
 “ปลาตธิทายาติ วัตรุ ลัชชติ, ตัสมา สุชเนเว เตสึ บัพพะชช
 ชนุชานาติ. เถโร จุฬินันต์กั บัพพะชาเชตฺวา สึเรสฺส ปติฏฐิฐาเปสิ. โสยิ
 บัพพะชชิตฺวา ทนฺโธ อโหสิ. เถโร ตํ ชนุสิกขันตี อิมํ คาถมาท
 “บัพทิมํ ยถา โภกนุทํ สุกันธํ ปาโต สียา มุลลิมวิตคณฺธํ,
 อังคิรลํ บัลลํ วิโรจมานํ, ตบฺบันตมาทิจจิมวันตลิกฺเขติ.

อิมํ เอกํ คาถุํ จตุทฺธิ มาเสทฺธิ อุกคฺคณฺทิตุํ นาสกฺขิ. “กัลฺลมาติ. โส
 กิร กัลลสปลัมมาสम्मัพพทถกาเล บัพพะชชิตฺวา บัณฺณวา หุตฺวา อัญญตรัสส
 ทนฺธอภิกขุโน อุตฺเทสคคณฺณกาเล ปวิทจสเถพฺปี อกาสิ. โส ภิกขุ
 เตน ปวิทาเสน ลัชชิตฺวา เเนว อุตฺเทสํ คณฺเฑน น ลัชชณายมกาสิ.
 เตน กัมเมเน อยํ บัพพะชชิตฺวา ทนฺโธ ชาโต, คหิตคหิตปทํ
 อปุรูปฺริปทํ อุกคฺคณฺทิตฺตัสส นัสสติ. ตัสส อิมเมว คาถุํ อุกคฺคเหตุ
 วายมณฺตัสส จัตตะวาโร มาสา อติกกัณฺเฑตา. อถ นํ มหาบัพฺนโก
 “จุฬินันต์กั ตฺวํ อิมัสสึมี สาสเน อภัพฺไพ, จตุทฺธิ มาเสทฺธิ เอก
 คาถุํ คเหตุ น ลักโกสิ, บัพพะชชิตถิจจํ ปน กถํ มัตถก
 ปาเปสสสสิ, นิกขม อโตะติ วิหารา นิกกัฑฺฒิ. จุฬินันต์กั พุทฺธสาสเน
 สึเนเนน คหิทาวํ น บัพเฑติ.

ตัสสิมัญจ กาลे มหาบัพฺนโก กัตฺตุทฺเทสโก โทติ. ชิวโก
 โภมารภัจโจ พหุ มาลาคณฺเฑวิเลปนมาทาย อัมพวนํ คันทว่า สัตถาว
 ปุเชตฺวา อัมมํ สุตฺวา อฏฐายาสนา ทสพลํ วันนํ ทิตฺวา มหาบัพฺนก

อุปลังกมิต์วา " กิตตกา ภันเต สัตถุ สันตโก ภาภุติ ปุจฺฉิ.
 " บัญจมัตตานิ ภาภุสฺสทานิติ. " แล้ว ภันเต พุทฺธิอัมปิมาขานิ บัญจ ภาภุสฺสทานิ
 อาทาย อัมหากัง นิเวสเน ภาภุชํ คณฺหฺนาคติ. " อุปลาสก จุฬิบบันถโก
 นาม ทนฺโธ ภาภุชํ อวิรุฬฺหิธมฺโม, ตํ จูเปตฺวา เสสถานํ นิมนฺตณฺิ
 สัมปฏฺจจามิติ เถโร อาท. ตํ สุตฺวา จุฬิบบันถโก จินฺตสสิ " เถโร
 เขตฺตกาณํ ภาภุชุนํ นิมนฺตณฺิ สัมปฏฺจจณฺิโต มํ พาทิรํ กิตฺวา
 สัมปฏฺจจณฺิ. นิสฺสสย มยฺหิ ภาตีกัสส มยิ จิตฺตํ ภาณนํ ภวิสฺสติ.
 กิ อิทานิ มยฺหิ อิมินา สาสเนน, คิหิ หุตฺวา ทานาตนิ ปุญฺญานิ
 กโรนฺโต ชิวีสฺสจามิติ. โส ปุณฺทิวเส ปาโถว วิพฺคมิตุํ ปายาสิ.
 สัตถา บัจจุสฺสกาเส เยว โลกํ โวโลเกนฺโต อิมํ การณํ ทิสฺวา
 ปจฺจุมตฺรํ คณฺิถฺวา จุฬิบบันถกัสส คมนมคฺเค ทวารโกฏฺฐูเก จงฺกมณฺฺโต
 อฏฺฐฺฐาสสิ. จุฬิบบันถโก คจฺฉณฺิโต สัตถารํ ทิสฺวา อุปลังกมิตฺวา วันนฺติ.
 ขถ นํ สัตถา " กหิ ปน ทิว จุฬิบบันถก อิมาย เวลยาย คจฺฉสฺสิติ
 อาท. " ภาตา มํ ภันเต นิกกัถตฺมตติ, เตเนาหิ วิพภมิตุํ คจฺฉจามิติ.
 " จุฬิบบันถก ทว บัพพชชชา นาม มม สันตโก, ภาตรา นิกกัถตฺมโตยิ
 กัสฺมา มม สันติกํ นาคจฺฉิ; เขท, ภานเต คิทิภาเวณ, มม สันตโก
 ภวิสฺสสฺสิติ จักกวจิตตคตเตน ปาณินา ตํ ลิสฺสิ ปรามสฺสิตฺวา อาทาย
 คณฺิถฺวา คณฺิถกฺกุปฺมุเข นิสฺสทาเปตฺวา " จุฬิบบันถก ปุรตฺถภาภุชอ หุตฺวา
 อิมํ ยีโลติกํ " รโชหรณํ รโชหรณนฺนติ ปริมชชชณฺิโต อีเชว โหหิติ
 อิทฺธิยา อภิสชตํ ปริสุทฺธํ ยีโลติกํ ทตฺวา, กาสเ อาโรจเต,
 ภาภุชฺสชปวิวุโต ชิวีกัสส เคหิ คณฺิถฺวา บัญฺญจฺตาสเน นิสฺสิติ.
 จุฬิบบันถโกยิ สุริยํ โอลโลเกนฺโต ตํ ยีโลติกํ " รโชหรณํ รโชหรณนฺนติ

ปริมัชชัณโธ นิสสิทฺติ. คัสสิ คํ ปัลลิตกัณณัง ปริมัชชัณตัสส กิลิฏฺฐุ
 อโหสิ. ตโต จินฺตสิ “ อิทํ ปัลลิตกัณณัง อทิวปิ ปริสุทฺธํ, อิมํ
 ปณ อตฺตกาวิ นิสฺสาย ปุริมปกตฺติ ชหิตฺวา เอวํ กิลิฏฺฐุ ชาตํ,
 อนิจฺจา วต สํขาราติ ขยวณํ บัญฺฐุเปเนโต วิยัสฺสนํ วัฑฺฒเนสิ.
 สัตถา “ จุฬินันตัสส จิตฺตํ วิยัสฺสนํ อารุพฺพินฺนํติ ญฺติวา “ จุฬินันต
 ตฺวํ เอตํ ปัลลิตกัณณังเมว “ สจฺจกิลิฏฺฐุ ฆรณฺญชิตฺนํติ มา สญฺญ
 กริ; อพฺพันฺตเร ปณ เค ภาควาทยโย อตฺถิ, เค ทราหิติ วัฑฺฒวา
 โยภาสํ วิสฺสัชฺชเชตฺวา ปุโรโต นิสฺสินโน วิย บัญฺญายมานุโรไป
 หุตฺวา อีมา คาลา อภาสิ

“ราโค รโฆ, น จ ปณ เรณู วุจฺจติ;	ราคัสสเสตํ อธิวณํ ‘รโฆติ;
เอตํ รชํ วิยปชหิตฺวํ ภาทฺชโว	วิหรนฺนํติ เค วิคตฺรชัสส สาสเน.
โทโส รโฆ, น จ ปณ เรณู วุจฺจติ;	โทสัสสเสตํ อธิวณํ ‘รโฆติ;
เอตํ รชํ วิยปชหิตฺวํ ภาทฺชโว	วิหรนฺนํติ เค วิคตฺรชัสส สาสเน.
โมโท รโฆ, น จ ปณ เรณู วุจฺจติ;	โมทัสสเสตํ อธิวณํ ‘รโฆติ;
เอตํ รชํ วิยปชหิตฺวํ ภาทฺชโว	วิหรนฺนํติ เค วิคตฺรชัสส สาสเนติ.

คาลาปริโยसानเน จุฬินันตโก สห ปฏฺฐิสฺมํภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.
 สห ปฏฺฐิสฺมํภิทาหิ เขวัสส ตินฺนํ ปิฏฺฐกานํ อากมฺมัส. โส กิรํ ปุพฺเพ
 ราชา หุตฺวา นครปทกฺกชิวํ กโรนฺโต นลาฏฺโต เสเท มุญฺญจันเต
 ปริสุทฺธเณ สลาฏฺเณ นลาฏฺนํตํ ปุญฺญํ. สลาฏฺโก กิลิฏฺฐุโฆ อโหสิ.
 โส “ อิมํ สรวิ นิสฺสาย เอวรุไป ปริสุทฺธโธ สลาฏฺโก ปกตฺติ
 ชหิตฺวา กิลิฏฺฐุโฆ ชาโต, อนิจฺจา วต สํขาราติ อนิจฺจสญฺญ

ปฏิสนธิ, เตน การณณ์ส์ส วิชิตรณเมว มัจโจโย ชาโต.

ชีวโคปิ โข โกมารภังโจ ทสพลล์ส ทักชีโนทก อุนาเมสิ.
สัจจา "นุ ชิวก วิหาระ ภิกขุ อตฺถิติ หัตถเณ มัจโจ ปิทธิ.
มหาบ้นถโก "นุ ภันเต วิหาระ นัตถิ ภิกขุติ อาท. สัจจา
"อตฺถิ ชิวกาติ อาท. ชิวโก "เตน ทิ ภณเ คัจฉ วิหาระ
ภิกขุณิ อตฺถิภาวํ วา นัตถิภาวํ วา ชานทิติ ปุริสํ เป.สสิ.
คัสสิม ชเน จุฬิขณถโก "มัจฉิ ภานถโก วิหาระ ภิกขุ นัตถิติ
ภณนิ. วิหาระ ภิกขุณิ อตฺถิภาวณํสส ปาเสสสามิติ สท. อัมพวนํ
ภิกขุณญญิว ปุริส: เอกัจเจ ภิกขุ จิวรณมิม กโรนติ, เอกัจเจ
รชนกมิม กโรนติ, เอกัจเจ สัจฉานํ กโรนติ, เขว อญญญญญญ ชลทิส
ภิกขุสทสสิ มาเปสิ. โส ปุริโส วิหาระ พหุภิกขุ ทิสวา นิวัตติจิว. อัมย
สกลอัมพวนํ ภิกขุติ ปริปุณณันติ ชิวกสสิ อารเจสิ. เตโรปิ โข ตตฺถเว.

สทสสิทักขัตตมัตตทานิ นิรมินิตฺวานน บันถโก

นิสิทอ อัมพวนน รมเม ยาว กาลปีเปเวทนาติ.

อด สัจจา ตํ ปุริสํ อาท "วิหารํ คณันวา 'สัจจา จุฬิขณถก
นาม. บก โกลจิตติ วเททิต. เตน คณันวา ตถา วุตเต "อห จุฬิขณถโก
อห จุฬิขณถโกติ มุขสทสสิ อญฺฐุท. โส ปุริโส ปุน คณันวา
"สัพเพปิ ทิว ภันเต จุฬิขณถกา เขว นามาติ อาท. "เตน ทิ
คณันวา, โย ปจฺจิม 'อห จุฬิขณถโกติ วเท, ตํ หัตถเณ คณัน.
อวเสสา อันตรธายิสสันตติ. โส ตถา ธกาลิ. ตาวเทว สทสสิมัตตา
ภิกขุ อันตรธายิส. เตโร เตน ปุริเสน สทธี อคมาสิ. สัจจา
คตฺถกัจโจปฺริโยสานะ ชิวกํ อามันเตสิ "ชีวก จุฬิขณถกสสิ มัตต

คณฺห, อยันเต อนุโมทนา กริสฺสจิติ. ชิวโก ททา อภาสิ. เถโร
สิหนาทํ นทฺนํโต ตรณสิโท วย ตินิ ปัญจกานิ สฺโขเกตฺวา
อนุโมทนา อภาสิ. สํตฺตา อญฺฐายาสนา ภิกฺขุสํฆปริวฺโต วิชาโร คณฺหฺวา,
ภิกฺขุหิ จตฺเต ทสฺสสิเต, อญฺฐายาสนา คณฺธกฺกุปฺมเช ฐฺหฺวา ภิกฺขุสํฆสฺส
สุคโตวาทํ ทตฺวา กัมมัญฺฐานํ กเถตฺวา ภิกฺขุสํฆํ อပ္โยเชตฺวา
สุรภิกคณฺโหวาสิตํ คณฺธกฺกุ ปวิสิตฺวา ทกฺขิณณ มัสฺเสน สฺหเสยฺยํ อฺปคฺโต.

อต สาธณฺโหลสมเย ภิกฺขุ อโศจโต จ สโมสโรทฺวา รัตตกัมพลสาณิยา
ปริกฺขิตตา วิม นิสิตทฺวา สทฺธํ คุณฺถกณฺ อารภิสฺสุ “ชาวุโส
มหาบัณฑิตโก จุฬินันต์กัณฺส อชฺฉมาสยํ อชานนฺโต จตฺุหิ มาเสหิ
เอกํ ควณฺ อคฺคณฺโหวาเปตํ น สกฺโกติ, ‘ทณฺโโฮ อยันติ วิชาโร
นิถนํทณฺ สัมมาสัมพุทฺโธ ปณ อตฺตโน อนุตฺตรธมฺมํวาชตาย
เอกสฺมิญฺญญว อเนตฺวาทตฺต สห ปฏฺฐิสฺสมภิทาหิ อรทตฺตํ อทาสิ.
คินิ ปัญจกานิ สห ปฏฺฐิสฺสมภิทาหิ เวย อาศตานิ. อโท พุทฺธานํ
พลันฺนาม เมทณฺนํติ. อต ภควา ธมฺมสํภายํ อิมํ กถาปวฺตตี ฐฺหฺวา
“อชฺช มยา คณฺเต วัฏฏจิติ พุทฺธเสยฺยาย อญฺฐาเย สุรตฺตทฺขุญฺญ
อิวาเสตฺวา วิชฺชนตํ วย กายพนฺธณํ พนฺธิตฺวา รัตตกัมพลเสทิสฺ
สุรสมทวปสฺสกุจฺจิวํ ปารุปีตฺวา สุรภิกคณฺธกฺกุโต นิกขมฺม มัตตววารณ-
สิทฺวิกกัณเฑวลาเสน. อยันฺนํกาย พุทฺธสิฬิทาย ธมฺมสภํ คณฺหฺวา
อตํกตมณฺโหลสมาลมชฺฉเณ สฺขุญฺญญตฺกปวพฺุทฺธานนํ ชาวุยฺหิ นพฺพนฺนา
พฺุทฺธโรสโย วิสฺสชฺเชนฺโต อณฺณวกรฺจํนิ โขกายมาโน วย มุคฺโธวมัตตเก
พฺุทฺธโรโย วย อาสนมชฺฉเณ นิสิติ. สัมมาสัมพุทฺโธ ปณ อาคณฺตฺเต
ภิกฺขุสฺโข กถํ นัจฺฉินฺทิตฺวา คุณฺหํ อโศสิ. สํตฺตา มุทฺถณณ จิตฺเตน

ปริส โอโลเกตฺวา “อัย ปริธา อติวีย โสภติ, เขกฺลฺลํยํ
 หัตถกุกฺกัจจํ วา ปาทกุกฺกัจจํ วา อุกฺกาสิตลฺลํทโ ไท วา ชีปิตลฺลํทโ
 วา นัตถิ, ลฺลํเพยฺเม พุทฺธคารเวณ สคารวา พุทฺธเตเชน ตฺชชิตา,
 มยิ อายุกฺกัษฺมํยํ อกเดตฺวา นิสินฺเน, เกจ ปรุหมํ กถํ สมุญฺจฺฐาเปตฺวา
 น กเดสฺสํนติ, กถาสมุญฺจฺฐาปนวัตตํนํนาม มยา ชานิตฺัพพํ, อทเมว
 ปรุหมํ กเดสฺสํยํติ มธฺเรน พฺรหฺมมฺสเรน ภิกฺขุ อามันเตตฺวา “กายน
 นุตถิ ภิกฺขเว เตตฺริ กถาย สันนินฺนํนา, กา จ ปน โว อนฺตฺวา
 กถา วิปฺปกตฺวาติ ปุจฺฉิตฺวา, “อิมาย นามาติ วุตฺเต, “น ภิกฺขเว
 จุฬิมนฺโด อิทาเนว ทนฺโธ, ปุฬฺเพยฺมิ ทนฺโธว; น เกวลฺลญฺจิสฺสํทา
 อิทาเนว อวฺลลโย ชาโต, ปุฬฺเพยฺมิ อวฺลลโย อโหสฺสเยว; ปุฬฺเพ
 ปนาทํ อิมํ โลกียกฺกวมฺพัสส สามิกํ อกาลิ, อิทานิ โลกุตฺตรกฺกวมฺพัสสํทา
 วัตฺวา, ตมตฺถิ วิตฺถารโต โสตุกาเมหิ ภิกฺขุหิ ยาจโต อจฺฉิ อหริ:
 อตีเต พารานลฺยํ นครวาสิ เอโก มาณโว ตกฺกสิลํ คณฺตีว
 ลฺยํปฺคฺคณฺตีถาย ทิสวาปโมกฺขลฺลํวาริยลฺลํ อมฺมมฺนํเตวาสิโก หุตฺวา
 บัญฺจันนํ มาณวกลฺลํชานํ อนฺตฺเร อติวีย อจฺฉริยลฺลํ อปฺการโก อโหสิ,
 ปาทปริกฺกมฺมาทินิ ลฺลํพกิจฺจํนิ กโรติ; ทนฺธตฺตาย ปน กิณฺญจ
 อุคฺคคณฺตีหิตุํ น ลกฺกโกติ. อจฺฉริโย “อัย มม พหุปกฺกาโร,
 ลิกฺขาเปสฺสํยํ นันตี วายมฺนํโตยํ กิณฺญจ ลิกฺขาเปตฺตุํ น ลกฺกโกติ.
 โส จิรํ วลิตฺวา เอกํ คาถํยํ อุกฺคคณฺตีหิตุํ อลฺกโกณฺโต อุกฺกณฺตีว
 “คมิสฺสํยํติ อจฺฉริยํ อายุจฺฉิ. อจฺฉริโย จินฺเตสิ “อัย มยฺหิ
 อปฺการโก, บณฺนํทิตฺถาวมฺลลํ บัจฺจาลฺลํยํ, น จ นํ กาทุํ ลกฺกโกมิ;
 อวฺลลํ มยา อิมลฺลํ บัจฺจูปฺกาโร กาทฺัพพะ, เอกมฺลลํ มนฺตี

พณั ธิดีวา ทัสลามีติ. โส ตํ อรญญัญ เนตฺวา “ขมฺภฺเฏสิ ขมฺภฺเฏสิ,
 กัการณา ขมฺภฺเฏสิ? อหํปี้ ชานามิ ชานามิติ อิมิ มนฺตํ พณั ธิดีวา
 อุกคฺคณฺหาเปณํ โโต อเนกสทฺทกัซตฺตํ ปรีวตฺตาเปตฺวา “บญฺญายติ เตติ
 ปุจฺฉิตฺวา, “ อาม บญฺญายตฺติ วุตฺเต, “ ทนฺเอน นาม วายามิ
 กตฺวา ปุคฺคณฺ กตํ สิบฺบิ น ปลายตฺติ อจิจฺฉิตฺวา มคฺคปรีทพฺย
 ทตฺวา “ คจฺฉน อิมิ มนฺตํ นิสฺสาย ชีวิสฺสส, อปลายนฺตํถาย ปยิสฺส
 นิจฺจํ สจฺฉณายํ กเวยฺยาสีติ วตฺวา ตํ อญฺ โยเชสิ. อกสฺส
 พารานสฺสํมบัตฺตกาเล “ ปุคฺโต เม สิบฺบิ สิกฺขิตฺวา อากโตติ
 มาตา มหาสทฺทการสฺมํมานมกาสิ.

ตทา พารานสฺสราชา “ อตฺถิ นุ โข เม กายกมฺมาทิสฺสุ โภจ
 โทโสติ บัจจเวกฺขณฺโต อตฺถโน อรฺจฺจนกํ กิณฺญจิจิ กมฺมิ อทิสฺวา
 “ อตฺถโน วชฺชณฺนาม อตฺถโน น บญฺญายติ, -ปเรสํ บญฺญายติ,
 นาครานํ ปรีคคณฺหิสฺลามีติ จินฺเตตฺวา สายํ อญฺญาตกเวเสน
 นิกรขมิตฺวา “ สยามาสํ ภุญฺจิตฺวา นิสฺสนมฺมุสฺสานํ กถาสลฺลสาไป
 นาม นานบฺบิการโก โทติ; สจฺหา อธมฺเมเน วชฺช กาวเมมิ, ‘ปฺยาเปณ
 อธมฺมิกรญฺญา ทนฺทพลีชานาที่หิ ทตฺมฺหาติ วักขณฺติ, สจฺ อธมฺเมเน
 กาวเมมิ, ‘ที่มายุโก โน โทตุ ราชาคิ อาทินิ วตฺวา มม คฺคณฺ
 กเดสฺสณฺ ตติ เตสํ เตสํ เคหานํ ภิตฺติอนุสวเรน วิจฺวิ. ตสฺมี ขณ
 อุมมจฺจโจรา ทวีณฺนิ เคหานํ อนฺตเว อุมมจฺจคํ ภินฺทณฺติ เอกอุมมจฺจเคเนว
 เทว เคหานิ ปวีสณฺตํถาย. ราชาน เต ทิสฺวา เคหจฺฉายาย อญฺฐาสฺสิ.
 เตสํ อุมมจฺจคํ ภินฺทิตฺวา เคหํ ปวีสิตฺวา ภณฺททานํ โอโลกนกาเล
 มาณโว ปพฺพุชฺฉิตฺวา ตํ มนฺตํ สจฺฉณายณฺโต “ ขมฺภฺเฏสิ ขมฺภฺเฏสิ, กัการณา

ขณฺเฏสิ ? อหํปึ คํ ชานามิ ชานามิติ อห. เเต คํ สุตฺวา “อิมินา
 กิรมํหิ ญฺญาตา, อิทานิ โน นาสสฺสตีติ นิวัตฺถวตฺถานิปี ฉทฺท. ททฺวา
 กิตา สัมมุขสฺสํมุขํชฺฐุญฺเณน ปรายสฺสุ ราชา เเต ปรายันฺเต ทิสฺวา
 อิตฺรฺสฺสํ ฆ มํนํคํ สฺสชฺฌายันฺตัสฺส สทฺทํ สุตฺวา นาครานํ ปริคฺคณฺหิตฺวา
 นิเวณฺมํ ปาวสิ; วิภาทาย ปน วัตฺติยา ปาโทว เอกํ ปุริสํ
 บกฺกโกลสิทฺวา อห “คัจฉ ภาณ ฆสฺสุกฺวิณฺยํ ฆสฺสุกฺสํมี นาม เเต
 อุมํมํงโค ภาณฺ โน, ตตฺถ ตกฺกสฺสโต สิบฺเป อคฺคณฺหิตฺวา ฆคฺคมาณโว
 ฆตฺถิ. คํ อานหิตฺติ. โส คณฺถวํ “ราชา คํ บกฺกโกลสิทฺติ วัตฺวา
 มาณวํ ฆาเสสิ. ฆน นํ ราชา อห “คํว ตาต ตกฺกสฺสโต
 สิบฺเป อคฺคณฺหิตฺวา ฆคฺคมาณโวติ. “อาม เทวาทิ. “อัมหากํปึ
 สฺสํสิบฺเป เทหิตฺติ. “สาธฺ เทว สมาสเน นิสิตฺวา คณฺทาทิ. ฆน นํ ราชา
 ฆน วัตฺวา คํ มํนํคํ คเนทฺวา “อายนฺเต ฆางวียภาโคติ สทฺสฺสํ ฆทาสฺ.
 ตทา เสนาปติ วัณฺญโณ กํปํบํกํ อห “กทา วัณฺญโณ มัสฺสํ
 กวิสฺสํวติ. “เสว วา ปนเสว วาติ. โส ตสฺส สทฺสฺสํ ททฺวา
 “กัจจ โน ฆตฺถิตฺติ วัตฺวา, “กึ สามีติ วุตฺเต, “วัณฺญโณ
 มัสฺสํกมฺมํ กโรนฺโต วีย ทฺวํวา ชุร ฆตฺวีย ปทฺทสิทฺวา คลนาพี
 ฉินฺทิตฺวา เสนาปติ ภาวิสฺสสิ, อหํ ราชาทิ. โส “สาธฺติ
 สัมปฺปฺยจฺฉิตฺวา วัณฺญโณ มัสฺสํกวนทิวเส คณฺโธทเกณ มัสฺสํ เตเมทฺวา
 ชุร ปทฺทสิทฺวา นลาญฺนฺเต คเนทฺวา “ชฺโร โลกํ กุณฺรธาโร,
 เอกํปึพาเวเนว คลนาพี ฉินฺทิตฺติ วัณฺญสิทฺติ ปน เอกมํนํคํ ฐิตฺวา
 ชุร ปทฺทสิ. ตสฺสํมี ฆเน ราชา ฆตฺถโน มํนํคํ สริทฺวา สฺสชฺฌายํ
 กโรนฺโต “ขณฺเฏสิ ขณฺเฏสิ, กิการณา ขณฺเฏสิ ? อหํปึ คํ ชานามิ

ชานาวิตี อห. นหาบีภัสส นตาฏโต เสทา มุจจีสุ โส "ชานาวิตี
 การณ ราชาคี ภิโต ชุริ ภูมียิ ขิปิตวา ปาทมุเล อเรน นิษชชี
 ราชานอ นาม เฉกา โหนติ, เตน นั เหวมาท "เอเว ทุฏฐุหาโต
 'น มั ราชา ชานาคีติ สัญญู กโรสตี.' "เอภย เม เทหิ เทวาคี.
 "โทตุ, มา ภายิ, กเถหิตี. "เสนาปติ เม เทเว สหัสส ตังวา
 'รัญโญ มัสส กโรนโต วิย คลนาฟี ฉินต; สัสมิ มต. เอ
 ราชา หุคฺวา- ตัง. เสนาปติ กโรสสาวิตี อหาคี. ราชาคี ตังวา
 "อาจวิย เม นิสส ย ชีวตี ลัทธันตี เสนาปติ ปักโกธา เปตฺวา
 "อัมโภ เสนาปติ กิ นาม ตยา มม สันตีกา น ลัทธ. อิทานิ
 คัง ทุฏฐุ น ลักโกมิ, มม รัญญา นิกขมาตตีต รัญญา ปัพพะเสหฺวา
 อาจวิย ปักโกธาเปตฺวา "อาจวิย ตัง นิสส ย มยา ชีวตี ลัทธันตี
 วัตฺวา มหันตี ลักการี กโรตฺวา ตัสส เสนาปติรฺญานํ อหาคี. โส
 ตทา จุฬินันตโก อโหสิ, สักดา ทังสาปโมกข์ชาจวิโยติ.

๑ สักดา. อิมิ ชาติต อหวิตฺวา "เอเว ภิกขเว ปุฬเพหิ จุฬินันตโก
 ทันโธว อโหสิ, ตทาปัสส ยหิ วัสสโย หุคฺวา ตัง โลกียกฺกวมเพ
 ปติรฺญาเปสินตี วัตฺวา, ปุณฺเณวส "อโห สักดา จุฬินันตกัสส อวสสโย
 ชาโคติ กถาย สมุญฺฐึคาย, จุฬินฺเตญฺฐึช ค.ก. อตฺตวตฺถุ กเถตฺวา

"อปัเปเนหิ เมธาวี ปากฏเณ วิจักขโณ
 สมุญฺฐาเปติ อตฺตคานํ อนน อคคิวั สันธมฺมนตี

คากั วัตฺวา "น ภิกขเว อิทาเนวาท อิมัสส อวสสโย ชาโค,
 ปุฬเพหิ อวสสโย อโหสิเมว; ปุฬเพ ปนาหิ อิมิ โลกียกฺกวมัสส
 สามีกั อกาสิ, อิทานิ โลกุตฺตวกฺกวมัสสาคี วัตฺวา "ตทา

จุพิกันเคววสโก จุพิบ้นัดโก อโหสิ, จุพิกเสฏฐิจิ ปณ บันฑติโต
พัยคโต นักชัตตโกวิทอ อหเมวติ ชาตโก สโมธานล.

ปุนเนทิวส อัมมสภาย ภิกขุ กถ สมญฺฐาเปสฺ “ อวฺโส
จุพิบ้นัดโก จตุหิ มาเสหิ จตุบ്പทํ คากํ คเหตุํ อสํโกนํโตยิ
วิริยํ อโนสสํชชิตํวาว อรหัตเต ปติญฺจโต, อิทานิ โลกุตตรอัมม-
กุญฺหมพัลลส สามโก ชาโตติ. สัตถา อากนฺตีวา “ กาย นุตถ ภิกขเว
เอตโรหิ กถาย สันนิสิณฺณาคิ ปุจฺฉิตฺวา, “ อิมาย นามาติ วุตเต
“ ภิกขเว มม สาสเน อารทอวิโรย ภิกขุ โลกุตตรอัมมพัลลส สามโก
โทติ เยวาทิ วตฺวา อิมํ คากมาห

“ อญฺฐาเนนอัปมาเทน สญฺญูญฺเมเน ทเมเน ฯ
ทีปํ กยฺวราถ เมธาวิ, ยํ โอโฆ นากิกริตฺติ.

ตตถ ทีป กยฺวราถ: วิริยสฺชาเตน อญฺฐาเนน สติยา
อวิอัปวาสสฺชาเตน อัปมาเทน จตุปาริสฺสฺ อสิสสฺชาเตน สญฺญูญฺเมเน
อินทํ รียทมเนน จาคิ อิเมหิ การณญฺเทหิ จตุหิ อัมเมหิ อัมโมชบฺญูญฺยา
สมันฺนาคโต เมธาวิ อิมัสสิมิ อติทลลภปติญฺฐุทาย อติคัมภีเร
สํสารสาคร อตฺตโน ปติญฺฐานุกฺตํ อรหัตตผลทีปํ กยฺวราถ กเรยฺย
กาคํ สกฺกญฺเณยฺยาคิ อตฺโต. กิทิสฺ ๑ ยํ โอโฆ นากิกริตฺติ: ยํ
จตุพพิโอบิ กิลลโสโฆ อภิกิกริตฺตุ วิทธฺเสคฺ น สกฺโกติ. น หิ
สกฺกกา อรหัตตํ โอเขน วิกิริคฺนฺติ.

คากาวสานे พหุ โสตาบํนํมาทโย อहेสฺ. เอว เทสฺนา
สम्मัตตปริสาย สาคฺฉิกา ชาตาคิ.

จุพิบ้นัดกัถเวรวตฺถ.

พาลนักชดตวัตถุ

ปมาทมนุญญชัณตีติ อิมิ ธัมมเทสนิ สัตถา เขตวเน วิหรันิโต
พาลนักชดตถิ อารัพภ กเถสิ.

เอกัสมี ทิ ทิร สมเย สววัตถิยิ พาลนักชดตถิ นาม ลัญญุ.
ตัสมี นักชดเต พาลา ทุมเมธิโน ชนา ฉาริกาย เจว โคมเยเน จ
สวริ มกเขตวา สัตถาหิ อลัพภิวาจิ ภณันตา วิหรันิติ, กัญจิ
ญาคี วา สหัชชิวา บัพพิชิตวา ทิสวา ลัชชันตา นาม นัตถิ,
ทวาเร ทวาเร จูตวา อลัพภิ ภณันติ. มนุสสา เตสึ อลัพภิ
โสตุ อลัทธโกณฑา ยถาพลล ชัตถมว วา ปาทว วา กหาปนว วา
เปเสนติ, เตสึ เตสึ มรทวาเร ลัทธิ ลัทธิ คเหตุวา บักกมณติ.
ตทา ปน สววัตถิยิ บัจจโกฏิมัตตา อริยสาวกา โหนติ. เต
สัตถุ สาธนุ เปสยัสสุ “ภควา ภันเต สัตถาหิ ภิกขุสฆเม สัทธิ
นคริ อปวิสิตวา วิหาระเยว โหตุติ, ตัจจ ปน สัตถาหิ
ภิกขุสฆัสส วิหาระเยว ยาคุกัตตาทีนึ สัมปาเทตวา สยัมปิ
เคทา น นิกขมัสสุ. นักชดเต ปน ปริโยสิเต อัญญูเม ทิวเส พุทฺธบิปปมุขิ
ภิกขุสฆนิ นิมันเตตวา นคริ ปเวเสตวา มหาทานิ ทตฺวา
เอกมณติ นิสินฺนา “ภันเต อติทุกฺขเณ โน สัตถ
ทิวสา อคิกกัณฺธา, พาลานิ อลัพภิ สุนันฺตานิ กณฺณา
ภิชชนาการบิปัตตา วิย โหนติ, โกจิ กัลลจิ น ลัชชติ, เตน
มยิ ตุมหากิ ธันฺโตนคริ ปวิสิตุ น ทมฺหา, มยปิ เคทโต น

นิกขมิมีทาคิ อาหังสุ. สัตถา เตสํ ถถํ สุตฺวา “ พาลานํ ทุมฺเมชานํ
 กิริยา เอวรุปา โทติ, เมธาวินอ ปน ธนสารํ วิย อภัยสมาทํ
 รักขิตฺวา อมตมทานิพฺพานสํปัตตํ ปาปุณฺณํ ตีติ วักฺวา อิมา
 คาคา อภาลํ

“ ปมาทมนุยุณฺชนํ ตี พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา,
 อภัยสมาทํวิจ เมธาวี ธนํ เสฏฺฐํวิจ รักขิต.
 มา ปมาทมนุยุณฺเชต, มา กามรตีสันถว;
 อภัยสมาทํโต หิ ฉายันํ โต บัฏฺโฐ วิปุลํ สุขันตี.

ตัดถ พาลาคิ พาลเณน สมนํนาคคา อโธโลกปรโลกกตถ อชานันตคา.
 ทุมเมธิโนติ นิบับญญา. เต ปมาเท อาทินว อภัยสันตคา ปมาทํ
 อนุยุณฺชนํติ ปมาเทน กาลํ วิตนาเมนตี. เมธาวีติ: ธมฺโมชบับญญา
 สมนํนาคโต ปน บันชิตโต. กุลวสานุคตํ เสฏฺฐํ อุตตมํ สัตถวตถนธนํ วิย
 อภัยสมาทํ รักขิต: ยถา. หิ “ อุตตมํ ธนํ นิสสํสา ย กามคณสํปัตตํ
 ปาปุณฺณํสตาม ปรโลกคณนํคตํ โสเธสํสามาติ ธเน อานิสํสํ บัฏฺฐันตํ
 ตํ รักขันตี, เอวํ บันชิตโตยํ “ อภัยสมาทํโต ปฐมํชฌามาทีน
 ปฏฺฐลภติ มัคคผลสาทีนํ ปาปุณฺณํติ ติสฺโส วิชชา ฉ อภิญญา
 สัมปาทเตตีติ. อภัยสมาเท อานิสํสํ บัฏฺฐันโต ธนํ เสฏฺฐํ วิย
 อภัยสมาทํ รักขิตติ อตฺโถ. มา ปมาทนต์ิ: ตัสฺมา ตุมฺเหต มา
 ปมาทมนุยุณฺเชต มา ปมาเทน กาลํ วิตนาเมยิตถ. มา กามรตีสันถวณฺตี:
 วตฺถุกามกิลเสถกาเมสุ วตฺถิสํชาตํ ตันหาสํถวณฺตี มา อนุยุณฺเชต มา
 จินตยิตถ มา ปฏฺฐลภิตถ. อภัยสมาทํโตหิติ: อပ္ภุจฺจ
 ฉายันํโต ปุคฺคโธ วิปุลํ โธฬารํ นิพฺพานํ ปาปุณฺณํติ.

คณาปริโยสานเน พุทฺโธ โสตามันนํนาคโย อเทสิ. มหาชนัสส
สชาติกกา เทสณา ชาตาคิ.

พาลนํกัชัตถวาทิตฺถ.

มหากัณฐิกบัตถะวาทิตฺถ.

ปมาทํ อํปปีมาเทนาคิ อิมํ อํมมฺเทสนํ สัตถํ เขตวเน วิหรัณํโต
มหากัณฐิกบัตถะวาทิตฺถ. อารพํก กเถสิ.

เอถัสสิมํ หิ ทิวเส เถโร ปิยํผลิคุหาบํ วิหรัณํโต ราชคเ
ษิณํทาย จริตฺวา ปัจฉํภักตํ ปิณฺชปาทปฏิกกัณฺโธ ชาโลกํ วัฑฒเนตฺวา
ปมัตเต จ อํปปีมัตเต จ อุตฺกปจฺจูวิบัพฺพตาทีสุ จวนเก อํปปีชชํชเน
สत्เต ทิพฺเพเน จักขุณา โยโลเกนํโต นิสิตฺติ. สัตถํ เขตวเน
นิสิณฺณโกว “เกน นุ โข วิหารเน อชชํ มม ปุตฺโต กัสสไป
วิหรัตติ ทิพฺเพเน จักขุณา อุตฺถาเรนํโต “สत्ถํชานํ จตุปฺปาทํ
โยโลเกนํโต วิหรัตติ ญัตฺวา “สत्ถํชานํ จตุปฺปาทโต นาม พุทฺโธญาเนนาปิ
อปริจจฺฉินฺโน, มาตุกฺขจฺฉิยํ ปฏฺฐิสฺสํชิตฺติ คเหตฺวา มาตาบัตถโร อชานาเปตฺวา
จวนกสत्ถํชานํ ปริจจฺฉเนทํ กาทุ น สักกา, เต ชานิตุํ ทว อวิสโย,
อํปปีมัตตโก ทว วิสโย, สัพฺพโส ปน จวันเต จ อํปปีชชํชเน
จ ชานิตุํ บัลลิสิตุํ พุทฺธชานเมว วิสโยติ วัตฺวา โยภาสํ ฌริตฺวา
สํมมฺเช นิสินฺโน วิย หุตฺวา อิมํ คณมาท

“ปมาทํ อํปปีมาเทน ยทา นุทฺติ ปิณฺชํโต,
ปิณฺชญาปาสาทมารุญฺหิ อโสโก โสกีนํ ปชํ
บัพฺพตฺถุํ ฐฺว ภูมมฺภูญฺเช อีโร พาลเ อเวกชิตฺติ,

ตัดถ นุทคิติ: ยถา นาม โปกัชเรน ปวิสันติ นไวทกั ปราโณทกั
 สโฆเกทวา ตัสสโสกาส อทักวา อตฺตโน มัตถเกน ปลาณันติ นุทคิ
 นีหริติ, เขวเมว บันฑิตโต อภัยมาทลักขณั พรุหันโต ปมาทัสสโสกาส
 อทักวา ยทา อภัยมาทเวเคน ตัง นุทคิ นีหริติ, ธถ โส
 ปนุณณปมาโท อัจจุคคเวถเณน ปวิสุทธี ทิพพจักขุสสาตัม บัญญาปาสาท
 ตัสส อญฺจนวิกั ปฏูปทัง ปุเรนโต . ตาย ปฏูปทาย นิสเสณียา
 ปาสาท วิย อารุญท ปหีนโสถลลิตตาย อโลโก อภัยหีนโสถลลิตตาย
 โสถินี ปช สัตถนิกาย จวมานัญจ อပ္ปชชมานัญจ ทิพพจักขุนา
 อเวกขติ มัสสติ. ยถา กิ? บัพพตัญญูโชรุ ภูมิมัญญูเชติ: บัพพตมุตฺตนิญฺจโต
 ภูมิมัญญูเชติ อပ္ปิปาสาทเท วา จูโต ปาสาทปวิเวเน จิตฺเต อภิจฺเฌน
 อเวกขติ, ตถา โสปี อโร บันฑิตโต มหาชเณนสโว อลฺมฺจฺฉินฺนวัญญูพิเช
 พาลเ ฉวันเต จ อပ္ปชชฉนฺเต จ อภิจฺเฌน อเวกขตีติ.

คาคาปริโยสานเ พหุ โสตาบัตติผลาทีนิ สัจฉิกิริสูติ.

มหาทลลิตบักเธรวัตถุ.

เทวีสหายกภิกขุวัตถุ.

อภัยปมัตโต ปมัตเตสุติ อิมิ อัมมเทสนิ สัตถา เซทวเน วิหรัณโต
 เทวีสหายเก ภิกขุ อารพิก กเถสิ.

เต กิร สัตถุ สันติเก กัมมัญฺฐานิ คเหตุวา อัญญูญกวิหาร
 ปวิสสิ. เตสุ เอโก สกาลัสเสว ทารุณี อาทริทวา อังคารกบัลลิต
 สชเชทวา วิสิพเพทวา ทหรสามเณเรหิ สทธี สลลิตันโต ปฐมยาม
 นิสิตติ. เอโค อภัยปมัตโต สมนอัมมิ กโรนโต อิตริ โอวทติ

“อาวุโส มา เหว่ กริ, ปมัตตัสสึ หิ จัตตาโร อปายา สยณขมรสทิสสา,
 พุทฺธา นาม สานะเยน อาราเชตุ น สักกาคิ. โส ตัสส โสวาที น
 สุนาติ. อิตโร “นายั วจนักขโมติ ตัง ขบัตถเดววา อัมปมัตโต
 สมณธัมมัม อทาสิ. อลลัตถเดวโรปี ปฐุมยามะ วิสิพฺพทวา อิตรัสส
 จงกมิตวา คัพภัง ปวิญฺฐกาเล ปวิสิตวา “มหากุสิต นิบัชชิตวา.
 สยนัตถาย ธรรมัญญุ ปวิญฺฐโฐสิ. ที พุทฺธานัง สันตึเก กัมมัญฺฐานัง
 คเหตวา อญฺฐาย รัตติเนทิว สมณธัมมัม กาคุ น วญฺญุตติ วัตวา
 อตฺตโน วสนัญฺฐานัง ปวิสิตวา นิบัชชิตวา สุปติ. อิตโหมปี มัชฌิมายาเม
 วิสสมิตวา บัจฉิมายาเม บัจจัญฺฐาย สมณธัมมัม กโรติ. โส เหว่
 อัมปมัตโต วิหรัณโต นจรัสเสว สห ปญฺฐิสัมภิทาหิ อรหัตตัง
 ปาปุนิ. อิตโร ปมาเทเนว วิดีนาเมติ. เต วุตถวัสสา สัตถุ
 กุณฺตีเก คันตวา สัตถาวัง วันทิตวา เอกมณตัง นิสิติสฺสุ. สัตถา
 เตหิ สัทถัง ปญฺฐิสันถารัง กัตวา “กัจจิงิ ภิกขเว อัมปมัตตา
 สมณธัมมัม กุริตถ, กัจจิงิ โว บัพฺพชิตกัจจิงิ มัตถกั บัตถันตึ ปุจฺฉิ.
 ปมัตโต ภิกขุ อหา “กฺโต ภันเต เอตัสส อัมปมาโท, คคกาลโต
 บัญฺฐาย นิบัชชิตวา นิตฺถายันโต วิดีนาเมสสิติ. “ตวั ปน ภิกขุติ.
 “อหัง ภันเต สกาลัสเสว ทารุณี อหาวิตวา อังคารกบัสสั สัชเชตวา
 ปฐุมยามัง วิสิพฺพันโต นิสิติตวา อนิตฺถายันโตว วิดีนาเมสสินฺติ. อถ
 นัง สัตถา “ตวั ปมัตโต กาลัง วิดีนาเมตวา “อัมปมัตโตมฺหิทีติ
 วทสิ, อัมปมัตตัง ปน ปมัตตัง กโรสิ; ตวั มม ปุตตัสส สันตึเก
 ขวัจฉินฺโน ทพฺพลัสโส วิย, เอต ปน ตว สันตึเก สิมขวัสโส
 วียาติ วัตวา อิม คากมาหัง

“ อับปมัตโต ปมัตเตสุ สุตเตสุ พุชชาโคร
 อพลลัสสว สิมัสโส หิตฺวา ยาทิ สุมะโสติ.

ตัดถ อับปมัตโตติ: สติเวปลลมัตตคทาย อับปมาทสมันโน
 ชีนาสโว. ปมัตเตสุติ: สติโวลลัคโค จูเตสุ สัตเตสุ. สุตเตสุติ:
 สติชาคริยาภาเวน สัพพิริยาเปเส นิตฺทายนันเตสุเยว. พุชชาโครติ:
 มหันเต สติเวปลลชาคริเย จูโต. อพลลัสสวาติ: กุณฺฐปาทฉินฺนชว
 ทพฺพลลัสส สิมชโว สินฺชวาชานโย วีย. สุมะโสติ: อุตฺตมบญฺญ
 ตถารูปปี ปุคฺคัล อากเมนปี อธิคเมนปี หิตฺวา ยาทิ: มนฺทบญฺญ
 เอกํ สุตฺตํ คเหตุ วายมนฺเตเยว สุมะโส เอกํ วัตฺตํ คณฺโหนติ,
 เหว ตาว อากเมน หิตฺวา ยาทิ; มนฺทบญฺญ ปน รัตติญฺจ
 กาคู วายมนฺเตเยว กัมมญฺจ อุตฺตคเหตุวา สิมชวายนฺเตเยว ๑
 สุมะโส ปุพฺพภาเคมี ปเรน กต รัตติญฺจ วา ทิวาญฺจ วา
 ปวิสิตฺวา กัมมญฺจ สิมมสันโต สัพพิเกเส เขเปตีวา นว
 โลกคฺตรธมฺเม หัตถคเต กโรติ, เหว อธิคเมน หิตฺวา ยาทิ; วัฏฏ
 ปน ตํ มนฺทบญฺญ หิตฺวา ฉัทฺเตตีวา วัฏฏโต นิสฺสรณฺตา
 ยาทิเยวาติ.

คากาปริโยสานะ พุ โสตาบัตติผลาทีน ปาปุณีสฺสูติ.

เทิวสทหายกิกขุวัตถ.

ลี้กักรัตถุ.

อัยปมาเทน มชวาติ อิมิ อัมมเทสนิ สัตถา เวสาลี นิสสัยาย
กุกกาครสาลาเย วิหรันโต สักกั เทวราชานิ อารพภ กเถสิ.

เวสาลีเย ทิ มหาสิ นาม ลิจฉวี วสตี. โส ตถาคคัสส
สักรักขัญหิสุตตันตเทสนิ สุตถวา " สัมมาสัมพุทโธ สักกัสส สัมปัตติ
มหตี กัตถวา กเถติ. ทิสฺวา นุ โข กเถติ อุกาหุ อทิสฺวา, ชานาติ
นุ โข สักกั อุกาหุ โน; ปุจฺฉิสฺสามิ นันตี จินฺเตสิ. อถ โข
มหาสิ ลิจฉวี, เยเน ภควา, เตนุปลังกมิ; อุลปลังกมิตฺวา ภควันตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตี นิสฺสิ; เอกมณฺตี นิสฺสินฺโน โข มหาสิ
ลิจฉวี ภควันตํ เอตทวโง " ทิฏฺฐโง โข ภันเต ภควตา สักโก
เทวานมินฺโตติ. " ทิฏฺฐโง โข เม มหาสิ สักโก เทวานมินฺโตติ.
" โส ทิ นุเน ภันเต สักกัปฏิรูปโก ภวิสฺสตี. ทุฑฺฒโส ทิ ภันเต
สักโก เทวานมินฺโตติ. " สักกัญฺจํหํ มหาสิ ปชานามิ สักกักรณ
จ อัมเม; เยสญฺจ อัมมานิ สมาทินฺนัตถา สักโก สักกัตถ
อชฺฉมคา, เต จ ปชานามิ. สักโก มหาสิ เทวานมินฺโต ปุพฺเพ
มนุสฺสกุโต สมานิ มโย นาม มาณโว อโหสิ, ตัสฺมา 'มชวาติ
วุจฺจติ. สักโก มหาสิ เทวานมินฺโต ปุพฺเพ มนุสฺสกุโต สมานิ
ปุเร ทานํ อทาสิ, ตัสฺมา 'ปุรินฺทโตติ วุจฺจติ. สักโก มหาสิ
เทวานมินฺโต ปุพฺเพ มนุสฺสกุโต สมานิ สักกัจฺจํ ทานํ อทาสิ,
ตัสฺมา 'สักโกติ วุจฺจติ. สักโก มหาสิ เทวานมินฺโต ปุพฺเพ
มนุสฺสกุโต สมานิ อวสณฺโณ อทาสิ, ตัสฺมา 'วาสโวติ วุจฺจติ.

อภัยมาทวักควันณนา.

ลักโก มหาสิ เทวานมินโท สหัลลบี อัดถิ มหุตเตน จินเตสิ,
ตัสมา ' สหัลลโก โขภิกิ วุจจติ. ลักกัลล มหาสิ เทวานมินทัสล

สุชาคา นาม อสุรภัญญา ปชาปติ, ตัสมา ' สุขัมเปตติ. วุจจติ.

ลักโก มหาสิ เทวานมินโท เทวานิ ตาวทิลานิ อัสสิริยาธิบัจจ
รัชชิ กาวเรสิ, ตัสมา ' เทวานมินโทติ วุจจติ. ลักกัลล มหาสิ

เทวานมินทัสล ปุพเพ มนุสฺสภุตัสล สมานัสล สัตต วัตตปทานิ

สมัตตานิ สมาทินนานิ อเหตุ, เยสฺ สมาทินนัตตา ลักโก ลักกัตติ

อชฌคา. กตมานิ สัตต? ยาวชีว มาตาเปตภิโว อัสสิ, ยาวชีว

กุเลเชฏฐาปจายี อัสสิ, ยาวชีว สลฺลทวาโจ อัสสิ, ยาวชีว

อภิสฺสนวาโจ อัสสิ, ยาวชีว วิคคผลมัจฉเวรณ เจตสา อคาริ

อชฌาวเสยฺย มุคฺตจาโค ปยตปานิ โวสฺสัลลคฺคะโต ยาจโยโค

ทานลวภาครโต, ยาวชีว สัจจวาโจ อัสสิ, ยาวชีว อโกธโน

อัสสิ, สเจ เม โกโธ อุกฺกัชเชยฺย, ขิปปเมว นํ ปฏฺวิเนยฺยนฺติ.

ลักกัลล มหาสิ เทวานมินทัสล ปุพเพ มนุสฺสภุตัสล สมานัสล

อิมานิ สัตต วัตตปทานิ สมัตตานิ สมาทินนานิ อเหตุ, เยสฺ สมาทินนัตตา

ลักโก ลักกัตติ อชฌคาติ.

“ มาตาเปตภิวั ชันติ
สันนํ สขิลลัมภาส
มัจฉเวรณเย ยุตติ
ตเว เทวา ตาวทิสสา

กุเล เชฏฐาปจายินิ
เปสฺสนเนยฺยบฺปทายินิ
สัจจ โภธานิกุ นร
อาหุ. สบฺปวิโส อิตติ.

“ อิทํ มหาสิ ลักกณ มชฺชมาณวกาเล กตํ กम्मมฺนํติ วัตถวา
ปฺน เคน “ กถํ ภาณเต มชฺชมาณโว ปฏฺยบฺชชิตฺติ ตัสส ปฏฺยบฺชชิตฺติ

วิคคารโต โสตุกาเมเน ปุญฺญโง “เตเน ทิ มหาติ สุนาเทตี
วัตถวา อคฺคิ อาหริ:

อติเต มคธวัฏโง ของลคาเม มโฆ นาม มาณโว คามกัมมกรณวัฏฺฐานิ
คณฺฑีวา อคฺคิโน จิตฺตฺฐาเน ปาทนฺเตเน ปุํสิ วิยฺหิตฺวา รัมมณีย
กัฏฺวา อัญฺฐาสึ. อปโร ตํ พาทุณา ปหริฏฺวา ตโต อปเนตฺวา
สยํ คตฺถ อัญฺฐาสึ. โส ตสฺส อักกัชฌิตฺวา อัญฺญู ฐานํ รัมมณีย
กัฏฺวา อัญฺฐาสึ. ตโตปิ นํ อัญฺญู พาทุณา ปหริฏฺวา อปเนตฺวา
สยํ คตฺถ อัญฺฐาสึ. โส ตสฺสปี อักกัชฌิตฺวา อัญฺญู ฐานํ รัมมณีย
กัฏฺวา อุตฺ. อติ ตํ เคหโต นิกัชฌิตา นิกัชฌิตา ปุริสา
พาทุณา ปหริฏฺวา โสธิตโสธิตวัฏฺฐานโต อปเนตฺ. โส “สัพเพปิ
เต สฺขิตา ซาตา, อิมินา กัมมเนน มยฺหิ สฺขทายเกเน ปุญฺญกัมมเน
ลวิคตฺพนฺตี จินฺเตตฺวา ปุณฺ ทิวเส กุทฺทาลมาทาย ซลมณฺฑลมคฺค
ฐานํ รัมมณีย อภาสิ. สัพเพ คณฺฑีวา ตตฺถเว อัญฺฐิสฺ. ธนฺ เนส
สิตฺสเมเย อคฺคิ กัฏฺวา อทาสึ, คิมฺทกาเส อุกกํ. ตโต “รัมมณีย
ฐานํ นาม สัพเพสํ ปียํ, กัสฺสจ อปฺปียํ นาม นตฺถิ. อโต
ปญฺญูราย มยา มคฺคิ สมนํ กโรเนเตน วิจฺจิตฺุ วัฏฺฏิตฺติ จินฺเตตฺวา
ปฺกโต นิกัชฌิตฺวา มคฺคิ สมนํ กโรเนโต ฉินฺทิตฺวา หริตฺทพฺพคฺคกา
รูกฺขลาชา หรณฺโต วิจฺจติ. ธนฺ นํ อปโร ทิสฺวา อาห “สम्मํ กิ
กโรสีติ. “มยฺหิ สคฺคคามินิ มคฺคิ กโรมิ สम्मํวาติ. “เตเน ทิ อหฺปิ
เต สทาโย โหมีติ. “โหติ สम्मํ, สคฺโค นาม พทฺธุนํ ปโย
มณาไปติ. ตโต ปญฺญูราย เทวํ ชนา อเทสฺ. เต ทิสฺวา ตเถว

ปรุจฉิต์วา สุต์วาอว - อปโรบี เตส สหาโย ชาโต, เหว อปโรบี
 อปโรบีติ สัพพะเพยิ เตคตัสส ชนา ชาตา. เต สัพพะเพยิ กถ์ททาติหัตถ์ดา
 มัตถ์ค สมิ กโรนทา เอกโยชนทวิโยชนมัตถ์ค ฐาน คัจฉันนติ.
 เต ทิส์วา ความโกชโก - จินเตสิ "อิม มนุสส์สา อโยเค ยุตทา;
 สญเจมเ อรัญญโต มัจฉมสทาทีนิ วา อาทเรยย์ สุริ วา กัตถ์วา
 บิเวยย์ อัญญ วา ตาทิส กัมม กเรยย์, อหปี กิญจิจิ ลเภยย์นติ.
 อถ เน บักโกธาเปตว ปรุจฉิ "กั กโรนทา วิจรภาติ. "สัคคัมคค
 สามีติ. "ขรราวาส วสันเตติ นาม เหว กาคิ น วัญญติ,
 อรัญญโต มัจฉมสทาทีนิ อาทริต สุริ กัตถ์วา ปาค
 นวนนปกาเร จ กัมมันเต กาคิ วัญญติติ. เต ตัสส วณ
 ปฏิกขิมส, ปุณปีปุณ วุจจมานาบี ปฏิกขิมสสุยว. โส กุชฉิต์วา
 "นาเสสส์สามิ เนติ รัญญโย สันตนิ คันตวา "โจเร เทว วัตถคัพพะเน
 วิจรันเต บัสส์สามิติ- วัตถวา, "คัจฉ เต คเหตุวา อานะหิติ วุตเต,
 ตถา กัตถ์วา รัญญโย ทัสเสสิ. ราชา อวิมสึตวาว "หัตถ์นินา
 มัททาเปถาติ อานาเปสิ. มโย เสสาน โอวาท อทาสี "สम्म
 ฐเปตวา. เมตถ์ อัญญโย อัมหาก อวิสสโย นัตถิ, ตเมหิ กัตถ์จ
 โภปี อกัตถ์วา รัญญโย จ ความโกชเก จ มัทททนหัตถ์นิมิตถิ จ อตถ์ค
 จ เมตถ์จิจิตเทน สมจิต์ตาว โทถาติ. เต ตถา กวิส. อถ เนส
 เมตถ์ตานุภาเวเน หัตถ์ถิ. อุลลังกมิตถ์บี น วิสสิ. ราชา ตมัตถ์ถิ สุต์วา
 "พหู มนุสส์เส ทิส์วา มัทททิตถ์ น วิสทิสส์สติ. คัจฉถ กฏสาเรน
 ปฏิจฉาเทตว มัททาเปถาติ อาท. เต กฏสาเรน ปฏิจฉาเทตว
 มัทททิตถ์ เปสิยมาโน หัตถ์ถิ ทูระโตว ปฏิกกมิ. ราชา ตं ปวตถ์ติ

สุตฺวา “การณเนตฺถ ภวตฺตัพพนฺติ เต มํกั โกลสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “ตาตา
 มํ นิสฺสาย ตุมฺเหท กิ น ลภตฺวาติ. “กิเมตฺ ทเววติ. “ตุมฺเหท กิ
 วัตตัพพเนน โจรา หุตฺวา อวญฺญู วิจรตฺวาติ. “โก เอวมาห
 ทเววติ. “คามโกชโก ตาตาติ. “น มยํ ทเว โจรา. มยํ ปน
 อตฺตโน สํคคฺมคคฺ สโรเธนฺโต อิทฺถญฺจิทฺถญฺจ กโรม. คามโกชโก
 อเมท อภสฺสทวิยาย นิโยเชตฺวา อตฺตโน วจนํ อภโรนฺเต
 นาสเสตฺถกาโม กุชฺฉิตฺวา เอวมาหตฺวาติ. อถ ราชา เตสํ กถํ สุตฺวา
 สโตมนิสฺสํมํปตฺโต หุตฺวา “ตาตา อยํ ทิรฺจฺฉานโน คุมฺหากํ คุณ
 ชานาติ, อหํ มนุสฺสทฺวาโต ชานิตุํ นาสํกัชฺชํ, ขมถ เมติ, เอวญฺจ
 ปน วัตฺวา สปรตฺตทวารํ คามโกชกํ เตสํ ทาสํ ตํ ทตฺถิ อวโรหนิย
 ตฺถญฺจ คามํ ยถาสุชฺชํ ปริโรคฺ กตฺวา อทาสิ. เต “อิเธว โน
 ปุญฺญุสฺสํธานิสฺสํโต ทิฏฺฐาโรติ ภิยโยสฺส มตฺตตาย ปสฺสนนฺนมนสา
 หุตฺวา ตํ ทตฺถิ วาเวเน วาเวเน อารุญฺหิ คจฺฉนฺตํ มนฺตยิสฺส “อิทานิ
 อเมทหิ อติเรกตฺวํ ปุญฺญุํ กตฺตัพพนฺติ. “กิ กโรมาติ. “จาคุมฺมทาปเล
 ทาวรํ กตฺวา มหาชนิสฺสํ วิสฺสम्मณสาถํ กวิสฺสํมาติ. เต วัตตมกั
 มํกั โกลสาเปตฺวา สาลํ มํกั รุเปสฺส, มาตฺตคาเมสฺส ปน วิคตจฺฉนฺตตาย
 ตสฺสํสา สาลาย มาตฺตคา-มานํ มตฺตํ นาทิสฺส.

มขลิสฺส ปน เตเห สุนฺนํทา สจฺจิตฺตา สจฺจิมฺมา สจฺจาทาติ จตฺถสฺส
 อิตฺถิโย โหนฺติ. ทาสุ สจฺจิมฺมา วัตตมกันา สทฺธิ อเอกโต หุตฺวา
 “ภาติก อิมิสฺสํสา สาลาย มํ เชฏฺฐกํ กโรหิติ วัตฺวา ลลฺลญฺจ อทาสิ.
 สโต “สาอฺตติ สมฺปญฺจิจิตฺวา ปจฺจุมเมว กถณฺนิกกรุชฺชํ สจฺจสาเปตฺวา
 ตจฺฉเนตฺวา วิชฺฉิตฺวา กถณฺนิกํ นิฏฺฐาเปตฺวา “สจฺจิมฺมา นาม อยํ

สาธาคิ อักขรานิ ฉินฺทิตฺวา วัตฺโตน ปฺลิวฺเชฐฺวํ รุเปสิ. ขณฺ เณ
 วัตฺตมฺกึ สาถํ นิฏฺฐาเปตฺวา กัณฺณิกาโรปนทิวเส. “อโห อัยฺยา
 เอกํ กวณฺเณ น สรฺมิตฺวาติ ขาท. “ก็ นาม โภติ. “กัณฺณิกนฺติ.
 “โหตุ, ตํ อาทวิสฺสามาติ. “อิตานิ ฉินฺนรฺกฺเชน กาทํ น สักกา,
 ปุทฺทเพเยว ฉินฺทิตฺวา ตัจฺเจตฺวา วิชฺฉิตฺวา รุปีตกัณฺณิกํ ลักฺขุ
 วัฏฺฏสฺสิตฺติ. “อิตานิ ก็ กาทัพฺพันฺติ. “สเจ กัลลฺลจฺจิ เคเห นิฏฺฐาเปตฺวา
 รุปีตา วิกฺกายิกกัณฺณิกา อตฺถิ, สา ปฺริเยสิตฺตฺพพาติ. เต ปฺริเยสฺสํตา
 สฺสธมฺมาย เคเห ทิสฺวา สหฺลลฺลํ ทิตฺวา มุเลนฺน น ลภฺสฺ. “สเจ มํ
 สาธาย บตฺตํ กโรต, ทิสฺสามิติ วุตฺเต. “มยํ มาตฺตุคามานํ
 บตฺตํ น ทมฺมิตฺวาติ ขาทฺสฺ. ขณฺ เณ วัตฺตมฺกึ ขาท “อัยฺยา ตุมฺเห
 ก็ กโรต, รุเปตฺวา พหฺมโลกํ อัญญํ มาตฺตุคามรฺทิตฺตฺฐานํ นาม
 นตฺถิ, คณฺโณทถ กัณฺณิกํ, เขวฺ สันเต อมฺมิตํ กมฺมํ นิฏฺฐุ
 คมิสฺสิตฺติ. เต “สาธฺตฺติ กัณฺณิกํ คเหตุวํ สาถํ นิฏฺฐาเปตฺวา ทิสฺวา
 วิกฺขิตฺตํ เอกํ สมิ โภฏฺฐาเส อิสฺสรวานํ วสฺนฺฐฺฐานํ กวฺสฺ, เขอฺสฺมี
 ทุคฺคตฺตานํ, เอกํ สมิ คิลานานํ. เตตฺตํ ชนา เตตฺตํ ผลกานิ
 บัญญาเปตฺวา หตฺถิ สญฺญํ อทฺสฺ. “อาคณฺคฺโก อาคณฺคฺวา,
 ยสฺส อตฺถตฺตมฺลเก นิสฺสิตฺติ, ตํ คเหตุวํ ผลกฺสามิกัลลฺเสว เคเห
 ปฺติฏฺฐาเปติ, ตสฺส ปาทปฺริกมฺมํ บัญฺฐุปริกมฺมํ ขาทนฺยโภชนฺยสยฺนานิ
 สฺตฺพพานิ ผลกฺสามิกัลลฺเสว ภาโร ภวิสฺสิตฺติ. หตฺถิ อากฺคาตํ
 คเหตุวํ ผลกฺสามิกัลลฺเสว ขริ เนติ. โส ตสฺส ตํ ทิวสํ กตฺตัพฺพิ
 กโรติ. มโฆ สาธาย อวิทฺุเร เอกํ โภวฺลารรฺกฺชํ โรเปตฺวา ตสฺส
 มฺเต ปาธาณผลกํ อตฺถวิ. สาถํ ปวิฏฺฐุปวิฏฺฐา กัณฺณิกํ โยโลเกตฺวา

ชัศวีรณิ วาเจต์วา “ สุธัมมา นาม สาลาคิ วทันตี. เตตตัสชานา
 นามิ น บัญญาติ. สุนันทา จินฺเตสิ “ อิม สาล กโรนทา
 อโมหิ อปตติกั กริสฺ. สุธัมมา ปน อตฺตโน พยัตตตาย กัณฺณิก
 กัตวา ปตติกา ซาตา. มยาปิ กิณฺจิ กาคุ วัญฺญติ. ที นุ โข
 กริสฺสามิติ. อตฺถัสสา เขตทโหสิ “ สาล อาคทานิ ปน ปานียันฺเจว
 นทาโนทกัณฺจ ลทฺธิ วัญฺญติ. โปกัษรณิ ชนาเปสฺสามิติ. ส
 โปกัษรณิ การเสสิ. สจิตฺตา จินฺเตสิ “ สุธัมมา ย กัณฺณิกา ทินฺนา,
 สุนันทาย . โปกัษรณิ การิตา. มยาปิ กิณฺจิ กาคุ วัญฺญติ.
 ที นุ โข กริสฺสามิติ. อตฺถัสสา เขตทโหสิ “ สาล อาคทาเคเท
 ปานียิ ปิวิตฺวา นทาเจวา คมนกาเต มาล ปิลันนิตฺวา คันตี
 วัญฺญติ. ปุบฺบารามิ การเสสามิติ. ส รัมมณียิ ปุบฺบารามิ การเส.
 “ เขภุยฺเยน ตัสสิ อารามे อสุโก นาม ปุบฺบผลลฺุครุกโข นาม
 นัตถติ นาโหสิ. สซาทา ปน “ อหิ มขัสส มาตุลลิตา เจว
 ปาทปริจาริกา จ, เขเตน กต กัมมิ มยฺหเมว, มยา กต กัมมิ เขตตัสเสวาติ
 จินฺเตตฺวา กิณฺจิ อกัตวา อตฺทกาเวว มณฺฑลยมาณา วิดีนาเมสิ.

มโฆปิ มาตุบฺบฐานิ ปิตฺบฺบฐานิ กุเล เซฏฐาปจายิกกัมมิ สัจจวาจ
 อมรสวาจ อปิตฺตมวาจ มัจฺเจรวินยิ อักโกชนันตี อิมานิ สัตต
 วัตตปทานิ ปุเรตฺวา

“ มาตาเปตฺกโร ชันตี	กุเลเซฏฐาปจายินิ
สัณฺหิ สขิลสัมภาส	เปสฺสณมยฺยิปฺปทายินิ
มัจฺเจรวินเย ยุตติ	สัจจ โทธากิภู นริ
ค เว เทวา ตาวคัสสา	อากุ ‘ สยฺปิโร อิตติ

อภัยปมาตจักริกัจฉนา.

เอว ปัสสิยกาว อายชชิตวา ชิวิตปริโยสทาเน ทาวตีสภวเน
ลักโก เทวราชา หุตฺวา นิพพัตติ. เตยัสส สหายกา ตตฺถเว
นิพพตฺติสฺ. วทตฺถกั วิสฺสูกัมมเทวปุตฺโต หุตฺวา นิพพัตติ.

ตทา ทาวตีสภวเน อสุรา วสันติ เต "อภินวา เทวปุตฺตา นิพพตฺตาติ
ทิพฺฟปานํ สชชยฺสฺ. ลักโก อตฺตโน ปริสาย กัสสจ อปฺปนตฺถาย
สญฺญํ อทาสิ. อสุรา ทิพฺฟปานํ ยิวิตฺวา ปมชชิสฺ. ลักโก "ก
เม อเมทิ สาธารเนน รัชเชนาติ อตฺตโน ปริสาย สญฺญํ ทตฺวา
เตสฺ อสุรานํ ปาเทสฺ คาทาเปตฺวา มหาสมุทฺเต ยเว ชิปาเปสิ.
เต อวสิรา สมุทฺเต ปตฺติสฺ. อถ เนสฺ ปญฺญาณภาเวเน สเนรฺโน เทวฺจฺจิมเต
อสุวิมานนํนาม นิพพตฺติ. จิตฺตปาตฺติ นาม รุกฺโข ตตฺถ นิพพตฺติ.
เทवासฺสรังคาเม ปน อสุเรสฺ ปราชิตฺสฺ ทสโยชนลหัสฺส ทาวตีสเทวนคร
นาม นิพพตฺติ. ตสฺส ปน นครสฺส ปาจินยจฺจิมทวารานํ อนฺติว
ทสโยชนลหัสฺส โทติ, ตถา ทกฺกชฺฉินตฺตวาทานํ. ตํ ปน นคร
ทวารลหัสฺสยุตฺตํ อโหสิ อารามโปกฺขรณิปฺปมณฺฑิตํ. ตสฺส มชฺชเ
สาทาย นิสฺสันเทเน ติโยชนลคฺคฺฟเพเอหิ อเชหิ. ปฺปมณฺฑิตไ
สฺตฺตฺตฺรตนมโย โยชนลหัสฺสคฺคฺฟเพโอ เวชยนฺโต นาม ปาสาโท
ชุกฺคจฺฉนิ. สฺวณฺณยญฺจ
ปวาลยญฺจ
สฺตฺตฺตฺรตนยญฺจ
สฺตฺตฺตฺรตนยญฺจ
สาทาย นิสฺสันเทเน โยชนลหัสฺสคฺคฺฟเพโอ ปาสาโท สฺตฺตฺตฺรตนมโย
หุตฺวา นิพพตฺติ. โกวิลารุกฺกชฺส นิสฺสันเทเน สมณฺฑิตาโยชนลคฺคฺฟ
ปาริจฉตฺตโก นิพพตฺติ. ปาสาณผลกสฺส นิสฺสันเทเน ปาริจฉตฺตกมุเต

ทิมโต สักกัฐิโยชนา วิตถารโต บัญญาสโยชนา พทลโต
 บัณเฑาะฐโยชนา ชยสุมนาลัตถกปาฏฐวณัณณา บัณทุกัมพลลิตา
 นิพพัตติ, ยัตถ นิสินนกาเล อุชัฒกาโย ปวิสติ, อัญฐิตกาเล
 อุณนเมติ ปุณ ปรีปุเรติ. หัตถิ ปุณ เอราวโณ นาม เทวปุตโต
 หุคัวา นิพพัตติ. เทวโลกัสมี หิ ตีรัจฉานคตา น โหนติ, ตัสมา
 โส อัยยานกัฟาย นิกัฆมนกาเล อัตถภาว วิชหิตวา ทิยัฒโยชนลติโก
 เอราวโณ นาม หัตถิ โหติ. โส เตตตัสชานัน อัตถาย เตตตัสกัมภ
 มาเปสิ. อารัญเณน ติวาวัตตัมปเปมาโน อายามโต อัทฒโยชนัมปเปมาโน.
 สัพพะเส มัชเช สักกัสส อัตถาย สุกัสสนัน นาม ตัสโยชนิกั กุมภ
 มาเปสิ. ตัสส อปุริ ทิวาทสโยชนิโก วตนมัตถไป โหติ. ตัตถ
 อันตรันตวา สัตถวตนมया โยชนัพพะธา ธชา อัญฐุหนันติ. ตัสส
 ปุริยันเต. กิกนิกาชลา โอลัมพนันติ, ยัสส มันทวาเทวิตัสส
 บัญจังกคกรियสัททสทิสो ทิพพิคิตสัทโท วิย สโร นิจจวติ.
 มณัชูปมัชเช สักกัสส โยชนิโก มณบัลลังโก สุปัญญุตโต โหติ,
 ตัตถ สักโก นิสิตติ. เตตตัสเทวปุตตา อัตถโน กุมภเวรตณบัลลังเก
 นิสิตัส. เตตตัสาย กุมภานัน เอเกกัสมี กุมภเส สัตต สัตต ทันเต
 มาเปสิ, เตส เอเกโก บัณณาสโยชนายาโม, เอเกกัสมี ทันเต
 สัตต สัตต ปอกัชรณโย โหนติ, เอเกกาย ปอกัชรณिया สัตต
 สัตต ปทุมนิคัจฉานิ โหนติ, เอเกกัสมี คัจฉเส สัตต สัตต ปุณณานิ
 โหนติ, เอเกกัสมี ปุณเเส สัตต สัตต บัตถานิ โหนติ, เอเกกัสมี
 บัตเต สัตต สัตต เทวธัตโร นัจจันติ. เอว สมันตา บัญญาส-
 โยชนัญฐาเนส หัตถิทันเตส เอว นัจจสมัชชา โหนติ. เอว มหันติ

ขณฺโฏ อญฺญวณฺโฏ โสกโก เทวราชา วิจรวติ.

สุขมฺมีมาบี กาลํ กัตถวา คณฺโฑวํ ตตฺถเว นิพฺพตฺติ. ตสฺสลา
สุขมฺมีมา นาม * บัญฺจโยชนสติกกา เทวสกา นิพฺพตฺติ. คโต
รมฺมณียตโร กิร อญฺญวณฺโฏ นาม นตฺถิ. มาสฺสสฺส อญฺญูรมฺมทิวเส
อัมมสฺสลาณํ ตตฺถเว ไทติ. ยาวชชตฺตนา อญฺญูญตโร รรมฺมณียํ ฐานํ
ทิสฺสวา "สุขมฺมีมา เทวสกา วิยาติ วทณฺติ. สุนฺณํทามบี กาลํ กัตถวา
คณฺโฑวํ ตตฺถเว นิพฺพตฺติ. ตสฺสลา บัญฺจโยชนสติกกา นันฺทา นาม
ไปกัขรณิ นิพฺพตฺติ. สุจิตฺตทามบี กาลํ กัตถวา คณฺโฑวํ ตตฺถเว
นิพฺพตฺติ. ตสฺสลาบี บัญฺจโยชนสติกกํ จิตฺตลทวารณํ นาม นิพฺพตฺติ,
ยตฺถอ อัมปิณฺณปฺพพณิมิตฺเต เทวปฺคโต เนตฺถวา โมหยมานา วิจรวณฺติ.

สุชาตาบี กาลํ กัตถวา เขกิสฺสลาบี คิริกณฺทวราย พกสกุกนิกา
หุทฺธวา นิพฺพตฺติ. สกโก อตฺถคโณ ปริจวารกาโย โอโลเกณฺโต
"สุขมฺมีมา อีเชว นิพฺพตฺตา, คตา สุนฺณํทา จ สุจิตฺตา จาติ ฌตฺถวา
"สุชาตา นุโช กุหิ นิพฺพตฺตาติ จินฺเตนฺโต ตํ ตตฺถอ. นิพฺพตฺติ
ทิสฺสวา "อญฺ พาลา กิณฺญจ ปุณฺญญํ อกตฺถวา อิทานิ ติวจฺจนาโยนีย
นิพฺพตฺตา, อิทานี นํ ปุณฺณํ กวราเปตฺถวา อิทาเนตฺถ วฏฺฐตฺติ
อตฺถคทาว วิชิตฺถวา อญฺญูญาตกเวเสณ ตสฺสลา สันฺติกํ คณฺโฑวํ "ก
กโรนฺตี อีช วิจรวสฺสตี ปุจฺจนิ. "โก ปน ตฺวี สามีติ. "อหํ เต
สามีโก มโฆติ. "กุหิ นิพฺพตฺโตสิ สามีติ. "อหํ ทาวตฺสเทวโลเก
นิพฺพตฺโตมฺหิ. ทว สหายิกานํ ปน นิพฺพตฺตัญฺฐานํ ชานาสฺติ "น
ชานามิ สามีติ. "ตทามบี มเมว สันฺติเก นิพฺพตฺตา. บสฺสสิสฺสสิ เต
สหายิกาคี? "กถาหํ ตตฺถอ คมิลฺลสามีติ. สกโก "อหํ ตํ ตตฺถอ

เนลล์สามิติ วัต์วา เทวโลกิ เนตฺวา นันทาย โปกัชรณิยา ติเร
 วิลล์ชเชตฺวา อิตราสฺ ติลล์ลันนิ อาโรเจสิ “คฺมฺหากํ สหายิกํ
 สุขาคํ บัลล์ลิลล์ลธาติ. “กฺหิ สา เทวาติ. “นันทาย โปกัชรณิยา
 ติเร อูตฺวาติ อาห. ตา ติลล์โลบิ ตัตถ คันตฺวา “อโห อัยยาย
 รูปิ, อโห อตฺตภาวมนันทิลล์ล ผลิ: อิทานิลล์ลา ตุนฺทํ บัลล์ลธ,
 ชังฆา บัลล์ลธ, ปาทะ บัลล์ลธ, โสภติ วัตล์ลลา อตฺตภาโวติ เกล
 กัตฺวา บักกมิล्ल. ปุณ ลักโก ตลล์ลา สันติกํ คันตฺวา “ทิฏฐฺฐา
 เท สหายิกาติ วัต์วา, “ทิฏฐฺฐา มํ อุมฺมณฺเฑตฺวา คทา, ตตฺถเว
 มํ เนหิติ วุคฺเต, ตํ ตตฺถเว เนตฺวา อุตฺเท วิลล์ชเชตฺวา “ทิฏฐฺฐา
 เท ตาสํ สัมบัตฺตติ ปุจฺฉิ. “ทิฏฐฺฐา เม เทวาติ. “ตยาบิ ตตฺถ
 นิพพิตฺตณฺุปายํ กาทํ วัญญุติติ. “กิ กโรมิ เทวาติ. “มยา ทินัน
 โอวาทํ รักขิลล์ลสิติ. “รักขิลล์ลสํมิ เทวาติ. อถิลล์ลา บัญฺจํ ลีลาณิ
 ทตฺวา “อับบมัตฺตา รักขาหิติ วัต์วา บักกามิ. สา ตโต บัญฺจฺฐาย
 สยมตมฺจันฺุเก เยว ปริเยลิตฺวา ขาหติ. ลักโก กคิปาหัจฺจเยน
 ตลล์ลา วิมฺลนฺตํถาย คันตฺวา วาลุกฺขัญฺฐู มตมฺจันฺุโก วิย หุตฺวา
 อุตฺตาโน นิบฺบชฺชิ. สา ตํ ทิลล์วา “มตมฺจันฺุโกติ ลัญฺญาเย อคฺคฺเทสิ.
 มจฺฉิโน คิลนกาเล นังคฺญฺฐู จาเลสิ. สา “ชีวมจฺฉิโนติ อุตฺเท
 วิลล์ชเชสิ. โส โลกํ วิดีนาเมตฺวา ปุณ ตลล์ลา ปุโรโต อุตฺตาโน
 หุตฺวา นิบฺบชฺชิ. ปุณ สา “มตมฺจันฺุโกติ ลัญฺญาเย คเหตุวา คิลนกาเล
 อคฺคฺนังคฺญฺจํ จาเลนตํ ทิลล์วา “ชีวมจฺฉิโนติ วิลล์ชเชสิ. เหว
 ติกขัตฺตํ วิมฺลิตฺวา “สาธกํ ลิลล์ลักขิตฺติ อคฺคฺคานํ ชานาเปตฺวา

“อหิ ทว วิมสณัตถาย ชาคโต, ลากุกิ สิลล รักษิ, เหว รักษิมานา
 น จีรัสเสว มม สันติเก นิพพัตถิสลลสิ. อภัยมัตตา โทหิติ วัตถา
 บักกามิ. ตา ตโต บัญญาเย สยมตมัจฉิ. ลกคิ วา โน วา,
 อลภมานา กตปาหัจเจเนว สลลสิตวา กาลิ กัตวา ตัสส สิลลล
 ฝเลน พาวานลยิ กุมภการัสส อิตา หุตวา นิพพัตติ.

อภัสสา บัณณรสโสฬสวัสสสุทลิกกาเด สักโก “กุกิ นุ โข
 ตา นิพพัตถาคติ อวชเชนโต ทิสวา “อิตานิ มยา ตัตถ คันถิ
 วัฏฏิตติ เอลาพุกัณณเนน บัญญาเยมาเนหิ สัตถิหิ รตเทหิ ยานกั
 ปุเรตวา ปาเชนโต พาวานลยิ ปวิสิตวา “เอลาพุกานิ คันถุถาคติ
 อุกโฆเสนโต วิถิ ปญฺชชช; มุคคมาสาทีนึ คเหตวา ชาคเต ปน
 “มูเลน น เทหิติ วัตถา, “กถิ เทลลิติ วุคเต, “อหิ สิลลรักษิกาย
 อิตถิยา ทम्मิมิติ อาท. “สิลล นาม สามี กิทิส: กิ กافي อูทา,
 นีลาทวิณณนติ. “ตเมหิ สิลล กิทิสนติ น ชานาถ, กิเมว น
 รักษิรสถ, สิลลรักษิกาย ปน ทัสสามิติ. “สามิ เอลา กุมภการัสส
 อิตา ‘สิลล รักษิมิติ วิจจติ, เอลิสสา เทหิติ. สามี ต “เตเนหิ มย्ह
 เทหิ สามิติ อาท. “กาลิ ตวันนติ. “อหิ อวิชทิตบญฺจิสลลาคติ
 อาท. “ตย्हเมว ตานิ มยา อานตานิติ. สักโก ยานกั ปาเชนโต
 ตัสสา นว คันถวา อัญญเอหิ อลหารियิ กัตวา เอลาพุกัณณเนน
 เทวทัตถิตยธนํ ทัตถวา อิตตานํ ชานาเปตวา “อหิ เต ชีวิตวุตถิยา
 ธนํ, บัญฺจ สีสานิ อชณฺชานิ กัตวา รักษิหิติ วัตถา บักกามิ.

สามิ ตโต จวัตถวา อลฺภวาเน อลฺภเชฏฺฐกัสส อิตา หุตวา
 สักกัสส- เวริชเว นิพพัตติ. ทวิสฺ ปน อิตถาเวสฺ สิลลล

สุกฺขิขัตตทา อภิรุปา อโหสิ สุวณฺณวณฺณนา อสทาธรรมา ย ฐปฺสวียา
 สมฺมึนฺนาคทา เวปจิตฺติ อสุริเนโท ชาตตาคทานิ “ตุมเหท มม อิตฺต
 อนุจฺฉวิกา น โทณาคิ ตํ กัสสจจิ อทฺตฺวา “มม อิตา ชัตตนา
 ชัตตโน อนุจฺฉวิกํ สามิกํ อูปาเรสฺสตีติ อสุรพลํ สันนิปาตทาเปตฺวา
 “คฺคฺยํ อนุจฺฉวิกํ สามิกํ คณฺหาหิตี ตัสสา หัตถे ปุบฺเบตามิ
 อทาสิ. ตัสสิ มฺเ ชเน สักโก ทัสสา นิพฺพตฺตจฺญฺฐานิ โอลเณนฺโต
 ตํ ปวฺกตํ ญฺทฺวา “อิทานิ มยา คณฺตฺวา ตํ อานตฺตํ วัฏฺฏกิตฺติ
 มหตฺถกอสฺสุจฺฉณฺนิ นิมนฺนิตฺวา คณฺตฺวา ปริสฺสปรียันเต จฺญฺฐาสิ.
 สาปฺปิ อโตะจโตะ โอลเณนฺตี ตทฺธิจฺจุมตฺตาว ปุพฺพสันฺนิวาสนวเสน
 อธิษฺณเนน เปเมเน มโหเชนเว ชฺชโลคตฺตวิทททยา หุตฺวา “เอโส
 เม สามิโกตี ตัสส อูปริ ปุบฺเบตามิ ชปิ. อสุรา “อัมหากํ ราชา
 เชตฺตกํ กาลํ อิตฺต อนุจฺฉวิกํ อตฺถิตฺวา อิทานิ สภา, อยเมวสฺส อิตฺต
 ปิตามหโต มหตฺถโก อนุจฺฉวโกตี สชฺชมานา ปักกมฺสฺ. สักโกปิ
 ตํ หัตถे คุเหตุว “สักโกหมฺสฺสิตี นทิตฺวา อากาเส ปักขณฺ ติ.
 อสุรา “วัฏฺฏจิตฺตมฺหา ชวลกฺเณนาตี ตํ อนุพฺนํ อัสสุ. มาตสิ สงฺคาหโก
 เวชยณฺตฺรณํ อาทริตฺวา อนุตฺรามคฺเค ฐเปสิ. สักโก ตํ ตตฺต
 อานโเปตฺวา เทวนตฺรภิกฺขุโย ปายาสิ. อตฺถสฺส สิมฺพลินฺนํ สัมปัตตกาเส
 รตสฺสทํ สุตฺวา ภิตา ครุฬิโปตกา วิรวุสฺ. เตสฺส สทฺทํ สุตฺวา
 สักโก มาตสิ ปจฺฉนฺ. “เก เขตเต วิวณฺตีตี. “ครุฬิโปตกา เทวาตี.
 “กิการณาคิ. “รตสฺสทํ สุตฺวา มรณญเยนาตี. “มํ เอกํ นิสฺสํสาຍ
 เชตฺตโก ติชฺช รตเวเคน วิจฺฉณฺนิตฺ, มา วินสฺสสิ, นินฺวตฺเตหิ รณฺตี.
 โส อณฺโองทสฺสสฺส หณฺนทเณ สจฺญญฺ หนฺตฺวา รณํ นินฺวตฺเตสิ. ตํ

ทิสฺวา อสุรา “ ชรล็กโก อสุรปุโรโต บัญฺฐาย ปลาณันโต อิทานิ
 วนํ นิวัตฺเตสฺสิ. อัทธานเนน อุมฺคัลลํโก ลักโธ ภวีสฺสตีติ นิวัตฺติคฺควา
 อาคตมคฺเคเนว อสุรปุรํ • ปวิสิคฺควา ปุณ ลีสํ น • อุกฺขินิสฺสุ. ลักโกบี
 ลุชฺชํ อสุรภญฺญู เทวเนว เนคฺวา อัทธมเตยฺยานํ อัจฉนาโกฏฺฐินํ
 เชฏฺฐภุคฺคฺชานเน ชูเปสิ. ตา ลักกํ วรํ ยาจิ “ มหาราช มม อิมัสมิ
 เทวโลเก มาตาปิตโร วา ภาคิกภคินิโย วา นัตถิ; ยัตถ ยัตถ
 คัจฉสิ, ตัตถ ตัตถ มํ คเหตุวํ คัจฉเยยฺยาสีติ. โส “ สาธูติ
 คัสฺสตา ปฏฺฐญฺญู อทาสิ.

คโต บัญฺฐาย ๑ จิตฺตปาตลียา ปุบฺบิณฺฑาย อสุรา “ อัมพิทาภํ
 ทิพฺพปาริจฉตฺตักฺกสฺส ปุบฺบิณฺฑาโลติ สญฺญาย ยุทฺธัตถาย ลักกํ
 อภิชฺชณฺนิคฺคามา อภิวทิสฺสุ. ลักโก เทฏฺฐาสุมุทฺเท นาคานํ อารักขิ
 อทาสิ, คโต สุบฺบิณฺณานํ, คโต กุมภิณฺณานํ, คโต ยักขานํ, คโต
 จคฺคณํ มหาราชานํ, ลัพฺพปรี ปน เทวเนวทวเรสุ วชิรหัตถา อินฺทปฏฺฐมา
 ชูเปสิ อสุรา นาคาทโย ชินิตฺวา อาคตานิ อินฺทปฏฺฐมา หุโรโต
 ทิสฺวา “ ลักโก นิภินฺโตติ ปลาณันติ.

“ เหว มหาสิ มโย มาณโว อัมปิมาทปฏฺฐปทํ ปฏฺฐบฺบิชิ. เหว
 อัมปิมาทโต จปเนส เหวรูปํ อิสฺสริยํ ยัตถวํ ทวีสุ เทวโลเกสุ
 รัชฺชํ กาเรสิ. อัมปิมาโท นามเอส พุทฺธาทีหิ ปลัสฺสโธ, อัมปิมาทํ
 หิ นิสฺสทาย ลัพฺพเพสฺสิ โลภียโลภุทฺตรานํ วิเสสานํ อธิคโม โทตีติ
 วตฺวา อิมํ สาธมาท

“ อัมปิมาเทน มชวา เทวานํ เสฏฺฐุตํ คโต.
 อัมปิมาทํ ปลัสฺสันติ, ปมาโท ครหิตो สทาทิ.

คัตถ อัยปมาเทนาติ: อจลคาเม ภูมิมิเปเทเส โสธนี ชาติ กัตถวา
 กเคน อัยปมาเทน. มชวาติ อิทานิ "มชวาติ บัญญาโต มช
 มาณโว ทวีณนี เทวโลกานี ราชภาเวน เทวานี เสฏฐิรุต คโต.
 ปลัสสันตติ: พุทธาทโย บันชิตา อัยปมาทเมว โธเมตติ วัณณนัตติ.
 กิการณา? สัพเพส โลเกยโลกุตฺตรานี วิเสธานี ปฏิสากการณัตถ.
 ปมาโท ครหิโต สทาติ: ปมาโท ปนฺ เตหิ อริเยหิ นิจฺจํ ครหิโต
 นินฺทิตโต. กิการณา? สัพพวิปัตตานิ มุลภาวโต. มนุสฺสโทภคฺคิยํ วา
 หิ อปายปปัตตติ วา สัพพา ปมาทมูลิกาเยวาติ.

คากาปริโยธานะ มหาสิ ลิจฺฉวี โสตาบัตติมเส ปติฏฐหิ.
 สัมปัตตปริสาयी พุฑุ โสตามันนํทโย ซาธาติ.

ล็กกวัตถุ.

อัญญาทรภิกขุวัตถุ.

•อัยปมาทรโต ภิกขุติ อิมํ อัมมเทสนํ ลักถา เขตวเน วิหรัณโต
 อัญญาทร ภิกขุ อารพภ กเถสิ.

โส กิร ลักถุ สันติเก ยาว อหัตตทา กัมมฏฐานํ กถาเปตฺวา
 อัญญา ปวิสิตฺวา มชฺเฐนโต วายมณโต อหัตตติ มัตตํ นาสักข.
 โส "วิเสเสตฺวา กัมมฏฐานํ กถาเปสฺสามีติ ตโต นิกขมิตฺวา
 ลักถุ สันติกา อคจฺฉณโต อันตวามัคเค มหันตํ ทาวลคฺคิ อฏฐุรุต
 ทิสฺวา เวเคน เขกํ มุณฺชบพพตมัตถกํ กกรุຍ්တํ นิสฺสันโน อัญญา
 ทยฺยิทมานํ อคฺคิ ทิสฺวา อารมฺมณํ คณฺหิ "ยถา อโย อคฺคิ
 มหันตานิ ๑ ขุทฺทกานิ ๑ อูปาทานานิ ๗ ทฬฺหฺนโตว คจฺฉติ, เขว

อวิมวักควณินคินาบี มหันตานิ จ ชุททกานิ จ สัจญโฆชนานิ
 ทหันทเน คณัตัพพิ ภวิสสจิตติ. สัตถา คณอกุญฺญิ นิสินโนว ตัสส
 จิตตวารี ญัตติวา "เฮวเมว ภิกขุ มหันตานิบี ชุททกานิบี อูปาทานานิ
 วีย อิมสฺส สัตถานํ อพฺภันตเว อุมฺปิซชมานานิ อนุตฺตานิ สัจญโฆชนานิ
 ทานิ ญาณวักคินา ณาเปตฺวา อภัพฺพมฺปิยัตติกาณิ กาทุ วักฺขฺยติ
 วักฺขา โฆภาสฺ วิสสฺซเสตฺวา. ตัสส ภิกขุโน อภิมุเช นิสินโน วีย
 มฺปิญาณาโน อิมํ คาถมาท

"อัมปิมาทโรโต ภิกขุ ปมาเท ภยทสฺส วา
 สัจญโฆชนํ อนุตฺตํ ทหํ อคฺคิวิ คัจฉตติ.

ตตฺถ อัมปิมาทโรตติ: อัมปิมาเท รโต อภิวโต อัมปิมาเท
 วิคินาเมเนโตติ อคฺคโ. ปมาเท ภยทสฺส วาติ: นิเวยฺยัตติอาทิกํ
 ปมาเท ภยํ มัสสสันโต. ทาสฺ วา อูยฺยทฺจิมํ มุลตฺตา ปมาทํ ภยโต
 มัสสสันโต. สัจญโฆชนนํติ: สํสารวักฺขฺยทุกฺเขน สทฺธิ โยชนํ
 พันธนํ วักฺขฺเย โอสฺทาปนสมจฺฉติ ทลวธิ สัจญโฆชนํ. อนุตฺตนํติ:
 มหันทญฺจ ชุททกญฺจ. ทหํ อคฺคิวิ คัจฉตติ: ยถา อยํ อคฺคิ ทํ
 มหันทญฺจ ชุททกญฺจ อูปาทานํ ทหันทฺวํ คัจฉตติ, เฮวเมว โส
 อัมปิมาทโรโต ภิกขุ อัมปิมาทาทิคเตน ญาณวักคินา เอคํ สัจญโฆชนํ
 ทหํโต อภัพฺพมฺปิยัตติกํ กโรเนโต คัจฉตติ อคฺคโ.

คาถาปริโยสาเน โส ภิกขุ ยถา นิสินโนว สัพฺพสัจญโฆชนานิ
 ณาเปตฺวา สท ปรุจฺฉิมภิทาหิ อหทคฺคิ มคฺควา อากาเสนาคณัตติวา ทวาจสฺส
 สจฺจวณวณฺณํ สวีโร โดเมตฺวา วณฺเณตฺวา วณฺฑมาโน มคฺกามีติ.

อัญญาทวภิกขุวัตถุ.

นิคมวาสิทีลัทธเดรวัตถุ.

อับปมาทรโคติ อิมิ อุมม์เทสนัน สัตถดา เขตวเน วิหรัณโค
นิคมคิสส์ลัธเดรวี อารัพภ กณเส.

เอกัสมี หิ สวักถิโต อวิทุเร นิคมคามे चात्त्वत्थोमे เอโก
กุดปุตโต สัตถุ สาสเน บัพพิชริวรา ลัทธอุปสัมปโต "นิคมคิสส์ลัธเด
นาม อัมบีจีโย สันตญฺโฐ ปวิวัตโต อารัพภวิโรยติ บัญญาย.
โส นิพพัชฺฐิ ญายิกामे เบว ปันนทาย จเรติ; อนาคตินิพพัชฺฐิ
มหาทานานิ กโรนเตสุปิ, ปเสนทิโกสเล อสทิสทานํ กโรนเตปิ,
สวักถิ นาคัจฉติ. ภิกขุ "อโย นิคมคิสส์ลัธ อญฺญาย สมนฺญาย
ญายิสส์ลัธฺโฐ วิหเรติ; อนาคตินิพพัชฺฐิ มหาทานานิ กโรนเตสุปิ,
ปเสนทิโกสเล อสทิสทานํ กโรนเตปิ, เเนว อนาคตินิพพัชฺฐิ กณ
สมนฺญายเปตฺวา สัตถุ อารอจยิสฺสุ. สัตถดา ตํ บักโกสลาเปตฺวา "สัจจ
กิริ ติวฺว ภิกขุ เเนว กโรสสิติ ปจฺฉินติวฺวา "นัตถิ กันเต มัยหิ
ญายิสส์ลัธฺโค, อหิ เขตเว มนุสฺเส นิสฺสาय อชฺฉโณหเรณियมัตถํ ธมฺมา,
"ลฺล
นาคัจฉามิ, ญายิกหิ ปน เม สลลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
วุดเต, ปกตियามิ สลลฺล
สาธุการิ ทักฺวา "อนัจฉริยํ โข ปเนตํ ภิกขุ, ยํ ติวฺว มาทิส
วารियํ ลภิจฺวา อัมบีจีโย อโหสิ; อยฺฉมิหิ อัมบีจียฉดา นาม มม
กณฺตี มม ปเวณฺตี วตฺวา ภิกขุหิ ยาจิตอ อตฺตํ อหาริ:

อติเต หิมวันเต คังคาภิเว เอกัสมี อุมม์พรวเน อเนกสหัสสา

นิคมคามวาสิตัสสัลลิส มาทิส อางริย ลภิตวา อัยยัจฉตา. ภิกษุ
นาม นิคมคามคิสเสเนว อัยยัจฉเนน ภวัตัพพ, เอวรुไปติ ภิกษุ
อภัพโพ มัคคผลเทสิ ปริทานาย, อัญญาทตถุ นิพพานัสเสว สันติเก
โหตีถิ วตฺวา อิมิ คากมาท

“ อัยยปมาทรโต ภิกษุ ปมาเท ภยทสสิ วา
อภัพโพ ปริทานาย นิพพานัสเสว สันติเกติ.

ตตถ อภัพโพ ปริทานายาติ: โส เอวรुไปติ ภิกษุ สมถวิยัสสนาธัมเมติ
วา มัคคผลเทสิ วา ปริทานาย อภัพโพ, นายิ บัตเตติ ปริทายติ
น อัยยัจฉตานิ น ปาปุนาติ. นิพพานัสเสว สันติเกติ: กิเลส-
ปรีนิพพานัสสาบี ออนุปาทาปรีนิพพานัสสาบี สันติเก เอวาติ.

คากาปรีโยธานะ นิคมคิสสัลลิตโร สท ปฏิสัมภิทาหิ อรหัตต
ปาปุนิ. อัญญาญะบี พหุ โสคาบันนาคโย อเทสิ. มหาชนัสส
มทชัยลลา เทสสา ซาตาติ.

นิคมวาสิตัสสัลลิตเรวัตถุ.

อัยยปมาทวคฺควณณนา นิฏฐริตา.

ทุกฺติโย วคฺโค.

จิตตวิคควิถินณา

เมฆียัตถะเรวัตถุ.

ผันทณิ จปลัง จิตตัมคิ อิมิ อัมมเทสนิ สัตถา จาลิกาย บัพพะเต
 วิหรันโต อายัสสมันติ เมฆียิ อารัพภ กเถสิ. ตัสสิ วัตถุ อาริฆานัตถิ
 สัพพะ เมฆียสัจจติ วิจลาเวตัพพะ. สัตถา ปน ตีหิ วิตักเกหิ
 อัมมวาสัตถตตาย ตัสสิ อัมมพวเน ปธานมมณฺญุณฺชิตุ อลัทธิกุกุณฺตีวา
 อาคคิ เมฆียัตถะเร อามันเตตฺวา “อติการियิ เต เมฆีย กคิ
 ‘อากเมหิ คาว เมฆีย, เอกโกมฺหิ ยาว อัญญโญปิ โภจิ ภิกฺขุ
 ทิสฺสตีติ มํ ยาจันติ เอกกํ ปทาย คัจฉันเตน ภิกฺขุณา นาม เหว
 จิตตวสิเณ ภาวิตุ น วัญญุติ. จิตตํ นามेतํ ลหุกํ, ตํ อคฺคโต
 วเส จตฺเตตฺถ วัญญุตฺติ วัตถวา อีมา เทว คาคา อภาสิ

“ผันทณิ จปลัง จิตตํ	ทุรฺกัชฺชิ ทุณฺนิวารยิ
อุชฺชํ กโรติ เมธาวี,	อุสุกาโรว เตชนุ:
วาริไซว ฤเล ชิตฺโต	โฆกโมกตอุพฺพภาโต
ปริมันติทํ จิตตํ.	มารเธยฺยิ ปทาคเวติ.

ตตถ ผันทณฺนํติ: รูปาทิสฺสุ อารัมมเณสุ วิยผันทมานิ. จปลันตฺติ:
 เอกอริยาปเณน อลลันรูหฺนํโต คามทารโก วิย เอกัสสิมํ อารัมมเณ
 อลลันรูหฺนํโต จปลัง. จิตตณฺนํติ วิญญูญาณํ. ภูมิจตฺถุอารัมมณกิริยาติ-
 วิจิตตตตาย ปเนตํ จิตตณฺนํติ วุตตํ. ทุรฺกัชฺชนํติ: กิญฺฐุสฺสมํพาเช
 กิญฺฐุชาทกโคณิ วิย เอกัสสิมํ สปีปายารัมมเณ เหว ทุญฺฐุปนโต
 ทุรฺกัชฺชิ. ทุณฺนิวารยณฺนํติ: วิสภาคารัมมณิ คัจฉณฺนํติ ปฏฺฐิสฺเสตฺถุ

ทฺรูกัชัตตา ทฺนุณิวารยํ. อุตฺตกาไวว เตชนันฺตี: ยถา นาม อุตฺตกาไว
 อรฺญญฺโต เอกํ ทนฺนํ อหริตฺวา นิตฺตํ กัตฺวา กัมมิชฺชิตฺเตน
 มกฺกัชัตฺวา อังคารกมฺมัลเล ตาเปตฺวา รุกฺขาพีเถ อุมฺมึเปตฺวา นีวังกํ
 อุตฺตํ วาลวิชฺฌนโยคํ กโรติ, กัตฺวา จ ปน ราชราชสมทามตฺตานํ สิมฺบิ
 ทสฺสเสตฺวา มหฺนติ สกฺกการสम्मํมานํ ลภติ, เหวเมว เมธาวี มฺนฺชิตฺโต
 วิณฺญํ ปุริโส ฌนฺตนาทิสภาวเมตํ จิตฺตํ อุตฺตการฺญญฺวาลวเสน นิตฺตํ
 อปคฺคโอฟาริกกิเลสํ กัตฺวา สทฺทาสินเนเห เตเมตฺวา กายิกเจตฺตสิกฺกวิเยน
 ตาเปตฺวา สมถวิปัสสนาพีเถ อุมฺมึเปตฺวา อุตฺตํ อภฺภูตํ นิพฺพิเสวนํ
 กโรติ, กัตฺวา จ ปน สํฆาเร สम्मิลิตฺวา มหฺนติ อวิชฺชาทกฺกัชัตฺตํ
 ปทาเสตฺวา ทิสฺโส วิชฺชา ฉ อภิญญา นว โลกุตฺตรธมฺเมติ อิมํ
 วิเสสํ ทตฺถคตฺตเมว กัตฺวา อตฺตทกฺกัชเณยฺยภาวํ ลภติ.

วาริโชวาทิ: มจฺจโธ วิย. ๓๓๓. ชิตฺโตติ: ทตฺถเณ วา
 ปาเทน วา ซาลาทินํ วา อัมมฺญุตเรน ๓๓๓. ฌนฺตํชิตฺโต. โยโกโมกคอุพฺภโตติ:
 “โธคปฺปณฺเณหิ จิวเวหิตฺติ เอตฺถ อุตฺตํ โยกํ, “โยกํ ปทาเย ฌนฺเตตฺตาริตฺติ
 เอตฺถ อาลโย, อิตฺ อุกฺกมฺมึ สัพฺพลคฺติ. โยโกโมกคโตติ เอตฺถ โยโกโมกคโต
 อุตฺตกสฺซาทา อาลยาติ อยมตฺตโธ. อุพฺภโตติ: อุทฺธโต. ปริณฺตติทํ
 จิตฺตํนฺตี: ยถา โส อุตฺตกอลยโต อุพฺภโต ๓๓๓. ชิตฺโต มจฺจโธ
 อุตฺตํ อลภันฺโต ปริณฺตติ, เหวมิตํ มฺนฺชิจกามคฺคณาตยาภิรตํ จิตฺตํ
 ตโต อุทฺธริตฺวา มารเชยฺยสํฆาตํ วฏฺฏํ ปทาตุ วิปัสสนากมฺมมฺนฺชิจฺจฺจฺจาเน
 ชิตฺตํ กายิกเจตฺตสิกฺกวิเยน สนฺตคายิมมานํ ปริณฺตติ ตตฺถ สนฺตฺตฺวาติ น
 สกฺกโกติ, เหว สนฺเตยฺยํ กุริ อนิกฺกัชิตฺวา เมธาวี ปุคฺคโล ตํ
 วุตฺถนเยเนว อุตฺตํ กัมมณฺเณ กโรตฺติ อตฺตโธ.

ขปโร นโย. อิท มारเชยมิ กิเลตวัญญุ อวิชหิต์วา จิต์ จิต์
โส วารโซ วिय ปริณันตติ, ตัสมา มारเชยมิ ปทาตเว, เยน
กิเลตวัญญุสชาเตน มारเชยเยเนตฺ ปริณันตติ, ตํ ปทาตัพพันตติ.

คากาปริโยसानเ เมขียตฺเถโร โสตาบัตฺติเมเต ปจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
พหุ โสตาบันนํทโย ซาตาคิ.

เมขียตฺเถรวัตถุ.

อัญญุตฺรภิกขุวัตถุ.

ทุนํนิคคหัสส ลหุโนติ อิมิ ธम्मเทสนํ สัตถา เซตวนเ
วิหรัณโต อัญญุตฺร ภิกขุ อารพก กเถสิ.

โกสตรญฺญ โญ กิร วิชิตเ ยัพพตปาเท มาตีกคาโม นามะโก ขนวาโส
คาโม อโหสิ. อเถกทิวสํ สจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อรหัตตา กัมมัญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปิ่นทาย ปวิสิสฺสุ, อถ เเน โย ตัสส คามัสส สามิโก มหิโก
นาม ตัสส มาตา ทิสฺวา เคเห-นิสิทาเปตฺวา นานคฺคิรเสน ยาคุภตฺเตน
ปริวิสิตฺวา “ภันเต กัตถ คณฺฑกามตฺถาคิ ปจฺจฺจฺจ. “ยถาฆาตฺกัญฺจฺจฺจ
มหาอุปาสิเกติ. สว “วสิสฺวาตฺกัญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ณตฺวา ปาทุมฺเเล นิยชชิตฺวา “สเจ อัยยา อิมิ เทมาส อิช
วสิสฺสณฺตี, อหํ ตินิ สรณานิ ปญฺจ สีสานิ คเหตุวา อุโปสถกัมม
กวิสสามิติ อาท. ภิกขุ “มย อิมิ นิสฺสาช ภิกขาย อภิลันตา
ภวนิสสรณํ กาคุ สักขิสฺสามาคิ อธิวาลยิสฺสุ. ตา เถล วสนัญฺจฺจ
วิหารํ ปฏฺชชิตฺวา อทาสิ. เเต ตตถ วสนิตา อเถกทิวสํ สณฺนปิตฺวา

อัญญาอัญญา โขวทีสุ “อาวุโส อัมเหติ ปมาทจารัง จริตุ น
 วัฏฏติ, อัมหากัง ทิ สกเคหัง วิบ อัญญา มหานิรยา วิวฏทังวรา
 เยาว; อรมาณกพทังสัส โข ปน สันตติเก กัมมัฏฐานัง คเหตังวา
 มยั อาคตา, พุทธา จ นาม ปทานุเปตัง วิจันเตนเม สเรณ อวาทเตตุ
 น สักกา, ยถาสยามายเนว อวาทเตตุ สักกา; อัมปมัตตา โทธ,
 ทังวิทติ เอกัญฐานเ น ฐาตัพพิ น นิสิติตัพพิ, สายัง โข ปน
 เถรัญฐานกาเล ปาโทว ภิกขุชาจวรากาเล เอกโต ภวิสสาม, เสสกาเล
 เทว เอกโต น ภวิสสาม; ยะ จ โข ปน ยมาสุเกน ภิกขุณา
 อากันตังวา มัชฌเ วิหารเ (วิหารมัชฌเ?) คณันทียา ปหตาย
 คณันทิกอัญญาเย อากันตังวา ตัสส เภลันชัง ภวิสสามาติ.

เตสุ เหว กตัง กัตวา วิหรันเตสุ เอกทิวส สวา ออุปาสิกา
 สยัมปิฆาณิตาทีนิ คาทาเปตังวา ทาสกัมมกวัตติทติ ปริวคา สยัมณีสสมเย
 ตัง วิหารัง คณันตังวา วิหารมัชฌเ ภิกขุ ทิสังวา “กหัง นุ โข อัยยา
 คตาคิ ปุริเส ปุจันตังวา, “ยัตตโน รัตติญฐานทิวาญฐานเสุ นิสินนา
 ภวิสสันติ อัยเยติ วุตเต “กั นุ โข กัตวา ทัญจุ สักขิสสามีติ
 อาท. ขณ นัง ภิกขุสสัมสัส กตีกวัตตชานนมนุสสา อากันตัง “คณันทียา
 ปหตาย สันนิเปตัสสันติ อัยเยติ. สวา คณันทัง ปหราวเปสิ. ภิกขุ
 คณันทิสทัง ทุตังวา “กัสสจ อมาสกัง ภวิสสตีติ สกสกันญฐานเท
 นีกัมมิตังวา วิหารมัชฌเ สันนิเปตัส. เทวีย ชนา เอกมคังเคนาคตา
 นาม นัตถิ. ออุปาสิกา เอกกัญฐานโต เอกเมกเมว อากันตัง
 ทิสังวา “มม ปุตเตทติ อัญญาอัญญา กลโท. กโต ภวิสสตีติ จินเตตังวา
 ภิกขุสสัม วันทิตังวา ปุจันติ “กลทัง นุ โข กันเต กวิตถาติ.

“น กโรม มหาอุปาสติเกติ. “สเจ โว ภาณเต กลโท นัตถิ, อถ กัสสิมา,
 ยถ อัมหากัง เคหิ ชาคัจฉันตวา สัพเพ เขกโต ชาคัจฉถ, เหว
 อนาคันตีวา, เขกเกฏฐานโต เขกกาเว ชาคคาติ. “มหาอุปาสติเก
 เขกกัสสิมี ฐาเน นิสิตีติวา สมณธัมมิ กวิมหาคิ. “โก เอส ตาตา
 สมณธัมโม นามาติ. “ทวิคคิตสาการสัชฌายิ กโรม อตตภาเว
 ขयरยิ ภูฏฐูปเม มหาอุปาสติเกติ. “เก ปน ภาณเต ทวิคคิตสาการ
 สัชฌายิ กาคุ อตตภาเว จ ขयरยิ ภูฏฐูปेतุ คุมหากเมว วัฏฐุติ
 อูทาหุ อัมหากัมปิติ. “กัสสิจ ภาควตา ขวาริตโต เอส ธัมโม
 มหาอุปาสติเกติ. “เตนหิ มย्हัมปิ ทวิคคิตสาการิ เทถ อตตภาเว จ
 ขयरยิ ภูฏฐูปนุ อากังขวาติ. “เตนหิ อุกคณ्हน มหาอุปาสติเกติ สัพพิ
 อุกคณ्हนทาเปตุ. ตา ตโต ภูฏฐูาย ทวิคคิตสาการิ สัชฌายิ กัตวา
 อตตนิ ขयरยิ ภูฏฐูปेतวา เตหิ ภาคชุหิ ปุเวตวเมว ตโย มัคเค
 ตินิ จ ผลานิ ปาปุณิ. มัคเคเนว จัสสิสา จตัสสิโล ปฏฐิมภิตา
 โลกียอภิญญา จ อากมัส. ตา มัคคผลสขโต อฏฐาย ทัพพจักษุณา
 โอโลเกตวา “กทา นุโข มม ปุตเตหิ อยิ ธัมโม อธิคโตติ
 อูปาเรนตี “สัพเพยเม สวคา สโตสา สโมหา, ฉานวิบัสสิณา-
 มัตตเตส นัตถิ. กินนุ โข มย्हัมปิ ปุตตานิ อวทตัสสิ อุนิสสิโย
 อตถิ นัตถิติ อวชเชตวา “อตถิติ ทิสวา “เสนาสนสัปปายิ
 นุโข อตถิ นัตถิติ อวชเชตวา เสนาสนสัปปายิ ทิสวา “ปุกคิลสัปปายิ
 นุโข น ลภันตีติ อวชเชตวา ปุกคิลสัปปายิ ทิสวา “อาหารสัปปายิ
 นุโข น ลภันตีติ อูปาเรนตี “อาหารสัปปายิ เสน นัตถิติ
 ทิสวา ตโต ภูฏฐูาย นานาวิธิ ยาคุ อเนกัมปิการิ ชุชชกั นานัตครัญญิ

โกชนิ สัมปาเทตฺวา เคเต ภิกขุ นิสิตาเปตฺวา ทักขิโนทกํ ทตฺวา
 “ภันเต คุมฺหากํ ยํ ยํ รุจฺจติ, ตํ ตํ คเหตฺวา ปริภุญฺชถาคิ
 นิยฺยาเทสิ. เต ยถารุจฺยา ยาคฺคาทินิ คเหตฺวา ปริภุญฺชนฺติ. เสด
 สัมปายาหารํ ลภันตานิ จิตฺตํ เขกคฺคํ อโหสิ. เต เขกคฺเคน จิตฺเตน
 วิบัสฺสนิ วัตฺตเหตฺวา นจิรฺสเสว สห ปฏิสम्मํภิทาหิ อหตฺตํ ปรตฺวา
 จินฺตยิสฺสุ “อโห มหาอุปาสิกา อัมหากํ ปตฺวิจฺฐา ชาตา. สเจ
 มยํ สัมปายาหารํ น ลภิมฺหา, น โน มตฺตคผลปฏิเวธฺ อภวิสฺส.
 อิทานิ วุทฺถวสฺสวา ปวาเรตฺวา สจฺจํ สันติกํ คมิสฺสํมาตฺติ. เต
 “สคฺคถาริ ทฺวิจฺฐามมฺหาติ มหาอุปาสิกํ อปรฺจฺฉิสฺสุ. มหาอุปาสิกา
 “สาธุ อัยยาคิ เต อนุคณฺโณว “ปุนนํ ภันเต อัมเห โอโธเกยฺยาถาคิ
 พหุณี ปียวจนานิ วัตฺวา ปฏินิวัตฺติ. เตปิ โข ภิกขุ สวตฺถํ
 คณฺโณว สคฺคถาริ วัตฺตวาทฺวา เขกมณฺโณ นิสินฺนา “กจฺจจิ ภิกขเว
 ชมนนฺย, กจฺจจิ ยาปนนฺย, น จ ปินฺนทฺเคน กิลมิตฺถาคิ วัตฺตา
 “ชมนนฺย ภันเต, ยาปนนฺย ภันเต, ปินฺนทฺเคน ปน (จ ?) เนว กิลมิมฺหา,
 อัมหากํ ทิ มาตฺกมาตา นามเกกา อุปาสิกา จิตฺตวารี ปรตฺวา ‘อโ
 วัต โน เขวรฺพินฺนาม ออาหารํ ปฏิยาเทยฺยาคิ จินฺตฺเต ยถาจินฺติตํ
 ออาหารํ ปฏิยาเทตฺวา อทาสิติ ตสฺสสา คุณกถํ กถยิสฺสุ.
 อัญญาตโร ภิกขุ ตสฺสสา คุณกถํ สุตฺวา ตตฺถ คณฺโณกาโม หตฺวา
 สจฺจํ สันตฺเก กम्मํจฺฐานํ คเหตฺวา “ภันเต ตํ ความํ คมิสฺสํมาตฺติ
 สคฺคถาริ อปรฺจฺฉินฺตฺวา เซตวนา นิกขมิตฺวา อนุปฺพุทฺเพน ตํ ความํ
 ปรตฺวา วิหารํ ปวฺวิจฺฐทิวเส จินฺตฺเตสิ “อโย กิร อุปาสิกา จินฺตฺติจินฺติตํ
 ชานาคิ, อหฺตฺถจ มตฺตค กิลนฺโต วิหารํ สัมมชฺชชิตฺตํ น สจฺจํชิตฺตํ

อโห วต เม วิหารปฏิชัคคกั มนุสส์ เปเสยยาติ. อุปาสิกา
 เคเท นิสินฺนาว อวรัชฺเชนตี ตมตฺถํ ญัตฺวา “คัจฉน วิหารปฏิชัคคิควา
 เขหิติ มนุสส์ เปเสสิ. อิตโรมี ปานียํ ปวีตฺกามา “อโห วต เม
 สักขรปานกั กัตฺวา เปเสยยาติ จินฺเตสิ. อุปาสิกา ตํ เปเสสิ.
 “ปฺนทิวเส ปาโตร สินิทธยาคุ เม สอตุตฺตริภังคิ เปเสตุติ
 จินฺเตสิ. อุปาสิกา ตถว อกาลิ. โส ยาคุ ปวีตฺวา “อโห วต
 เม เขวรุปํ ชัชชกั เปเสยยาติ จินฺเตสิ. อุปาสิกา ตมฺปิ เปเสสิ.
 โส จินฺเตสิ “อภํ อุปาสิกา มยา สัพพะ จินฺติตฺตจินฺติตํ เปเสสิ; อหํ
 เอตํ ทฎฺฐจฺกามา, อโห วต เม นานคฺครสโกชนํ คาหาเปตฺวา
 สยเมว อาศจฺเจยยาติ. อุปาสิกา “มม ปุตฺโต มํ ทฎฺฐจฺกามา
 คมนํ เม บัจจาสีลคฺคิโกชนํ คาหาเปตฺวา วิหารคฺคินฺตฺวา ตสฺส
 อทาลิ โส กตถกตฺติกจฺโจ “มาติกมาตา นาม ตฺวี มหาอุปาสิเกติ
 ปุจฺฉิ. “อาม ตาตาคิ. “อุปาสิเก ตฺวี ปรจิตฺตํ ชานาสีติ. “กํ
 มํ ปุจฺฉสิ ตาตาคิ. “มยา จินฺติตฺตจินฺติตํ สัพพะมกาสิ, เตนํ ตํ
 ปุจฺฉามิติ. “ปรจิตฺตชานนภิกฺขุ พหุ ตาตาคิ. “นาหํ อญฺญเญ ปุจฺฉามิ,
 ตุมฺเหทํ ปุจฺฉามิ อุปาสิเกติ. เหวํ สันโตเปยํ อุปาสิกา “ปรจิตฺตํ
 ชานามิติ อวตฺวา “ปรจิตฺตํ ชานันตฺตา นาม เหวํ กโรนฺติ ปุตฺตาคิ
 อาท. โส “ภาริยํ วติทํ กम्मิมํ; ปุณฺณชฺชนา นาม โสภณฺปิ อโสภณฺปิ
 จินฺเตนฺติ; สจาทํ อยุตฺตํ จินฺตยิสฺสามิ, สท ภาณฺชทเกน โจโร จุฬาย
 คณฺณหฺนตี วิย มํ วิญฺญการํ ปาเปยฺย; มยา ปน อโโต ปลายิตฺตุ
 วฏฺฏิตฺติ จินฺเตตฺวา “อุปาสิเก อหํ คมิสฺสามิติ อาท. “กหํ อัยยาติ.
 “ตคฺคิ สันติกํ อุปาสิเกติ. “วสถ ตาว ภาณฺเต อีธาติ. “น วสิสฺสาม

อุปราสีเก คมิลส์สามวาติ นิกขมิต์วา สัตถุ สันติกั อคมาสิ. ขณ นั
 สัตถา “ กั ภิกขุ น ต์วั ตัตถ วสสิติ ปุจฺฉิ. “ อาม ภันเต,
 น สักกา ตัตถ วสสันติ. “ กัการณา ภิกขุติ. “ ภันเต *๓๔
 อุปาสิกา จินติตจินติตัง สัพพะ ชานาติ; ‘ปฺปุชชนา จ นาม โสภณมี
 อโสภณมี จินโคณติ; สจาทิ ภิกฺขุ จิ อຍုคฺคิ จินโคณสามิ, สหณันทเทณ
 โจริ จุฬาย คณ्हันตี วิย มํ วิมฺปิการํ ปาเปสฺสตีติ จินโคณวา
 ชาโคทมํหิติ. “ ภิกขุ ตัตถเว ตยา วสิตุ วุจฺจตีติ. “ น สักโกมิ
 ภันเต, นาทิ ตัตถ วสิสสามิติ. “ เตน ทิ ต์วั ภิกขุ เอกเมว
 รกฺขิตุ สักขิสฺสตีติ. “ กั ภันเตติ. “ ตว จิตฺตเมว รกฺข, จิตฺต
 นามेतํ ทุรกฺข, ต์วั อคฺคโน จิตฺตเมว นิคคณ्ह, มา อัญญา ภิกฺขุ จิ
 จินตยิ, จิตฺต นามेतํ ทุนนิคคณ्हตี วัตฺวา อิมิ คาถมาท

“ ทุนนิคคหัสส ลหุโน ยัตถกามนิปาติโน
 จิตฺตัสส ทมโถ สาธุ, จิตฺต ทนฺตํ สุชาวณ्हตี.

ตัตถ จิตฺต นามेतํ ทุกฺเขน นิคคยฺหิตติ นุนนิคคณ्ह, ลหุ
 อุมฺปิชชติ จ นิรุชฺชติ จาติ ลหุ, ตัสส ทุนนิคคหัสส ลหุโน.
 ยัตถ กามนิปาติโนติ: ยัตถกัตถจเทว นิปาตคนสิลลัสส. เอกํ ทิ
 ลภิตัพพัญญูฐานํ वा อลภิตัพพัญญูฐานํ वा ยุตฺตัญญูฐานํ वा อຍုคฺคัญญูฐานํ वा
 น ชานาติ, เนว ชาตี โยโลเกติ น โคคฺคิ น วยํ, ยัตถ ยัตถเว
 อิจฺฉติ, ตัตถ ตัตถเว นิปตตีติ ยัตถกามนิปาตีติ วุจฺจติ, ตัสส
 เขวรุบฺบัสส จิตฺตัสส ทมโถ สาธุ จตุหิ อริยมัคเคหิ ทนฺตภาโว
 ยถา นิพพิเสวนํ โทติ ตถา กถภาโว สาธุ, กัการณา? อิทํ ทิ

จิตต์ ทันต์ สุขาวที ทันต์ นิพพิเสวนัน กติ มัคคผลสุชั
ปรมัตตนิพพานสุชัญจ ขาวหัตติ.

เทศนาปริโยธานะ สัมปัตตปริสา พุญ โสตาบันนาทโย ขเหล็ก.
มหาชนัสส สัตตติกา เทสนา ซาตา.

สัตตา ตัสส ภิกขุโน อิม โอวาที ทัตถวา “คัจฉ ภิกขุ
อัญญู กิณจิ อจินตยิตถวา ตัตถเว วสาหิติ ปทีณิ. โส ภิกขุ
สัตถุ สันติกา โอวาที สภิตถวา ตัตถ อคมาสิ. กิณจิ พหิทธา จินตนิ
นาม น จินเตสิ. มหาอุปาสิกายี ทิพเพน จักขุณา โอลเณนตี เถ
ทิสวา “อทานิ โอวาททายกั อจริยั สภิตถวา ปุณาคโต มม ปุคโตติ อตติโน
ญานเนนเว ปริจฉินทิตถวา ตัสส สัมปายาทารุ ปฎิยาเทตถวา อทาสิ.
โส สัมปายโกชนั สภิตถวา กอปาเทเนน อรหัตติ บัตถวา มัคคผลสุเชน
วิตินาเมนโต “อโห มหาอุปาสิกา มัยหิ ปติฎฐา ซาตา, อหิ อิม
นิสสาเย ภวนิสสรณั บัตโตมิตถิ จินเตตถวา “อิมัสสิ มเ ตาว เม อตถภาเว
ปติฎฐา ซาตา, สสาเว ปน เม สสรันตัสส อัญญเญสุยิ อตติภาเวสุ อย
ปติฎฐา กุคบุพพา โน วาติ อุปาเวเนโต เอกุณอตติภาเวสตั อนุสสร
สายิ เอกุณอตติภาเวสเต ตัสส ปาทปริวาริกา หุตถวา อัญญเญสุ
ปฎิพทอจิตตา หุตถวา กั ซิวตา โวโรปาเปสิ. เถโร ตัสสา เขตติก
อคุณิ ทิสวา “อโห อย มหาอุปาสิกา ภาริยั กัมมิ อกาลิติ
จินเตสิ. “มหาอุปาสิกายี เถเต นิสินนาว “กิมนุ โซ มัยหิ
ปุคตัสส บัพพิชตกิจจัน มัตตัก บัตติ โนติ อุปารยมานา ตัสส
อรหัตตัมปัตติ บัตถวา อุตติริ อุปารยมานา “มม ปุคโต อรหัตติ
บัตถวา ‘อโห วค เม อย อุปาสิกา มหตี ปติฎฐา ซาตา

จินต์เตว่า “อติเทบี นุ โข เม อญ ปติฏฐา ภูตปฺพพา โนติ
 อฺปะอาเวเนโต เอกุณธัตถภาวสคฺ ฆนุสฺสริ. อหํ โข ปน เอกุณธัตถภาวสเค
 ธัญญฺเญหิ สทฺธิ เอกโต หุคฺว่า เอกํ ชีวิตา ไวโรเปสฺสิ. อญ เม
 เอกคกํ อคฺคณํ ทิสฺว่า ‘อโห ภาวียํ - กัมมํ กตํ อฺปะาสิกายาติ
 จินต์เตสฺสิ ธัญญฺญาสิ. ตายี อุตฺตริ จินต์เตสิ “นตฺถิ เหว นุ โข
 สํสาเว สํสรัณํติยา มया มม ปุคฺคตฺสส อฺปะกาโร กตปฺพฺโพติ.
 ตา อฺปะอาเวมาณา ตโต อุตฺตริ สติมํ ธัตถภาวํ ฆนุสฺสริตฺว่า “สจฺเม
 ธัตถภาเว. มया เอตฺสส ปาทปริจาริกาย หุคฺว่า เอกสฺมํ ชีวิตา
 ไวโรปนํฏฐาเน ชีวิตานํ ทินนํ. อโห มया มม ปุคฺคตฺสส มหาอฺปะกาโร
 กโตติ ญุตฺว่า เคเห นิสินฺนาว “อุตฺตริ วิเสเสตฺว่า อฺปะอาเวณาติ
 ขาท. โส ทิพฺพาย โสตธาตฺยา สทฺทํ สุตฺว่า วิเสเสตฺว่า สติมํ
 ธัตถภาวํ ฆนุสฺสริตฺว่า ตตฺถ ตาย ธัตถโน ชีวิตสฺส ทินนภาวํ
 ทิสฺว่า “อโห มม อิมาย มหาอฺปะาสิกาย อฺปะกาโร กตปฺพฺโพติ
 จินต์เตว่า ธัตถมโน หุคฺว่า ตสฺสา ตกฺถเว จตุสฺส มคฺคผลสฺส ปณฺหิ
 กเถตฺว่า อฺปะาทิเสสาย นิพฺพานธาตฺยา ปรีนิพฺพายิ.

ธัญญฺตฺรภิกขุวัตถุ.

อุกัณณ์ ฐิตภิกขุวัตถุ.

สุทฺททสฺสันติ อิมํ อัมมเทสนํ สัตถา สาวตฺถิยํ วิหรณํโต
 ธัญญฺตฺริ อุกัณณ์ ฐิตภิกขุ ขารพฺก กเถสิ.
 สัตถริ กิร สาวตฺถิยํ วิหรณํโต เอโก เสฏฺฐิปุคฺโต ธัตถโน
 กุคฺคปกเถว อฺปะสจฺกมิตฺว่า “ภันเต อหํ ทฺกฺขา มจฺจิจฺจกาโม, เอกํ

เม ทุกฺขโต มุจฺจนากาโร กถเณติ อาท. “สาธาวุโส. สเจสิ ทุกฺขา
 มุจฺจิตฺตกาโม, สลาภกัตฺติ เทหิ บัณฑิตฺตํ เทหิ. วัธฺสวาสิโก เทหิ
 จิวราทโย มุจฺจเย เทหิ อັตฺตโน สาลฺเพยโย ตโย โภจฺจฺฐาเส กัตฺวา
 เขเณน กัมมํนํตํ ปโยเชหิ. เขเณน ปุตฺตทวารํ โปเสหิ. เขกํ พุทฺธสาลเน
 เทหิติ อาท. โส “สาธุ. ภาณํเตติ. วุตฺตปฏฺวิปายฺยา สัพฺพํ กัตฺวา
 ปฺน เณรํ ปุจฺฉิ. “อโธ อุตฺตโร อัญฺญํ กิํ กโรมิ. ภาณํเตติ. “ธาวุโส
 คินนิ สรณานิ บัณฺจํ สีสานิ คณฺโหมหิติ. ตานิมี. คเหตุวํ. ตโต
 อุตฺตโร ปุจฺฉิ. “เตนหิ ทสฺ สีสานิ คณฺโหมหิติ. โส “สาธุ. ภาณํเตติ
 คณฺโหม. โส. เหว อณฺุพฺพเพน ปุญฺญกัมมํสฺส กตฺตคา “อณฺุพฺพเสฏฺฐิ. ฐิปฺตํ โศ
 นาม ชาโต. “อโธ อุตฺตโรมี. กาทฺพฺพํ ปุญฺญํ. อັตฺถิ. ภาณํเตติ
 ปฺน ปุจฺฉิตฺวา, “เตนหิ. บัพฺพชาหิติ. วุตฺเต, นิภมมิตฺวา. บัพฺพชฺ.
 ตัสฺเสโก อภิสสมิโก. ภาณํชฺ. อวาริโย. อโหสิ, “เอโก. วินยธโร
 อับบํชมาโย. ตัสฺส. สทฺธุปลํมํปทฺสฺส. อวาริโย. อັตฺตโน. สันนํตํ
 อาคคกาเล. อภิสสมิ. บัญฺหิ. กเถสิ. “พุทฺธสาลเน. นาม. อิทํ. กาทฺ.
 วัญฺญติ, อิทํ. กาทฺ. น. วัญฺญติ. อับบํชมาโย. สทฺธุ. อັตฺตโน. สันนํตํ
 อาคคกาเล. วินเย. บัญฺหิ. กเถสิ. “พุทฺธสาลเน. นาม. อิทํ. กาทฺ.
 วัญฺญติ, อิทํ. กาทฺ. น. วัญฺญติ; อิทํ. กัปปติ, อิทํ. น. กัปปติ.
 โส. จินฺเตสิ. “อโธ. ภาณํ. อิทํ. กัมมํ. อิทํ. ทุกฺขา. มุจฺจิตฺตกาโม.
 บัพฺพชฺโต, อธิ. จ. เม. หิตฺถํ. บัปฺสารณํ. ฐฺฐานเมว. น. บัญฺญาตติ, เค. เ
 จิตฺวา. วัญฺญ. ทุกฺขา. มุจฺจิตฺ. สกฺกา, มยา. คินฺนา. ภาวติ. วัญฺญติ.
 โส. ตโต. บัญฺญา. อุกกณฺฺจฺจฺโต. อณฺฺโร. ทํ. วัธฺสวาสิกาเร. สชฺชมา. ยํ.
 น. กโรติ, อุกฺเทส. น. คณฺโหม. ทิ. โส. ลุ. โช. อณฺฺนํ. สันนํ. ตคฺคํ. ตโต.

ชาลลียาภิกุโต กัจฉุปริกัณโณ อโหสิ. ขณ นั ทฬรสามณเว
 “อาวโส กิ ตวั ฐิตัญฐานเ ฐิตเว นิสินันญฐานเ นิสินโนว โหสิ
 บันฑโรคาภิกุโต กิโส ลุโข ธมมัสสันตคคตโต ชาลลียาภิกุโต
 กัจฉุปริกัณโณ. กิณเต กคันตี ปจันสิ. “อุกกัณฐิโตมทิ อาวโสติ.
 “กัการณาติ. โส ตั ปวตตี ตาโรเจสิ. เต ตัสส อารวิบุชฌณยานัน
 อจิกขสิ. อารวิบุชฌณายา ตั อาทาย สัตถุ สันติกั อคมสิ.
 สัตถา “กิ ภิกขเว อากคตถาติ อาท. “กัณเต ขย ภิกขุ ตุมหากั
 สาสเน อุกกัณฐิโตติ. “เขว กิร ภิกขุติ. “อาม กัณเตติ.
 “กัการณาติ. “อหิ กัณเต ทุกขา มุจจิตุกาโม บันฑุชิตโต, ตัสส
 เม อารวิโย อภิธัมมกถ กเถสิ, อပ္พะณายो วินยถถ, สิวาหิ อธิ
 เม ทัตถปิปลารณญฐานเมว นัตถิ. คิณินา หุตวา สักกา ทุกขา
 มุจจิตุ, คิหิ กวีสสามิติ สันนิญฐานมกาสี กัณเตติ. “เตว ตวั
 ภิกขุ เอกเมว รกขิตุ สักขิสสสิ, อวเสสถานัน รกขณกัจจัน นัตถิ.
 “กิ กัณเตติ. “ตว จิตตเมว รกขิตุ สักขิสสสิติ. “สักขิสสามิ
 กัณเตติ. “เตนหิ อตตโน จิตตเมว รกขาหิ, สักกา ทุกขา
 มุจจิตุนตี อิม โยวาหิ ทัตถวา อถมาห

“สุทททส สุนปฺพนัน ยัตถกามนิปาตินัน
 จิตตัม รกขเถ เมธาวี, จิตตัม คคตัม สุขาวหันตี.

ตัตถ สุกททสสันติ: สุกฺขัง ทุกทส. สุนปฺพนันตี: สุกฺขัง นินฺนุนัน
 ปรมลันหิ. ยัตถกามนิปาตินันตี: ชาภิกขาหิ อโนโลเกตวา อภิตัพพา-
 อภิตัพพยตุตถายัตถัญฐานเสุ ยัตถกคตจัน นิปตมสสิ. จิตตัม รกขเถ
 เมธาวีตี: อณฺธพาลอ ทุมเมโธ อตตโน จิตตัม รกขิตุ สขัตถิโด

ภาคเนยยสังขรค์ชิตต์เดรวัตถุ.

นาม นัตถิ, จิตตวสโก หุตฺวา อนนพยสนฺ ปาปุณนติ, เมธาวี ปน
บมฺชิตฺโตว จิตฺตํ รัคฺชิตฺตํ สกฺโกตฺติ, ตัสฺมา คฺวํปิ จิตฺตเมว โคเปหิ,
อิตํ หิ จิตฺตํ คุตฺตํ สฺขาวทํ มคฺคผลนนิพฺพานสฺขานิ อวาทตฺติ.

เทศนาปริโยสานเน . โส ภิกฺขุ โสตาบัตฺติมถํ ปาปุณฺนิ. อัญญเญปิ
พหุ โสตาบมฺนํนาทโย อเหตุ. เทศนา มหาชนัสสํ สาคฺคิกา อโหสิตฺติ.

อุกกัณฺฐิตภิกฺขุวัตถุ.

ภาคเนยยสังขรค์ชิตต์เดรวัตถุ.

ทฺรุงฺคมํ เอกจรัณฺตี อิมํ อมฺมเทสนํ สกฺคตา เซตวนเน วิหรัณฺตีโต
สังขรค์ชิตฺตํ นาม ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ.

สวาวตฺถิยํ กิเรโก กุลปฺตฺโต สกฺคตฺตํ อมฺมเทสนํ สุตฺวา นิกฺขมิตฺวา
บมฺชิตฺโต สทฺธอุปลมฺปิโต สังขรค์ชิตฺตเดโว นาม หุตฺวา กติปาเทเนว
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ. ตัสส กนิฏฺฐโธ ปุคฺคํ สมิทฺวา เดวสฺส นาม
อภาสี. โส ภาคเนยยสังขรค์ชิตฺโต นาม หุตฺวา วยบมฺปิโต . เดวสฺส
สนฺตฺติเก บมฺชิตฺตฺวา สทฺธอุปลมฺปิโต อัญญญตฺรสมิ คามการาเม วสฺส
อุปลนฺตฺวา เอกํ สกฺคตฺตํ เอกํ อัญญุทฺตณฺตี เทวํ วสฺสวาตฺถิสาญฺญเก
ลภิตฺวา “ อัญญุทฺตณฺตี อุมฺชฌายสฺส เม ภวิสฺสคฺติ สกฺคตฺกฺเขตฺวา
“ สกฺคตฺตํ มยฺหิ ภวิสฺสคฺติ จินฺเตตฺวา วุตฺถวสฺสโต “ อุมฺชฌาย
บมฺชิตฺตสํมิตฺติ อากัจฉณฺตีโต อเนตรามคฺเค ปณฺชทาย จรัณฺตีโต อากณฺตฺวา
เดวสฺส วสณฺฐฐานํ ปฺรุมตฺรํ บมฺชิตฺวา เถเว วิหารํ อนาคเคเยว
วิหารํ ปวสิตฺวา เดวสฺส ทิวาญฺฐานํ สมฺมมฺชชิตฺวา ปาโททกํ
อุมฺภุจฺจาเปตฺวา อาสนํ อัญญาเปตฺวา อากมณมคฺคํ โอโลเกณฺโต

คเหตฺวา ‘อหิ เนสฺสามิ นันฺติ สันฺธาวะตุ อลฺลิก โกณฺตี จักฺกปาเท
 ฉทฺทเทสฺสติ. อถลฺล สวีริ อารุหิตฺวา จักฺกิ คมิสฺสติ. อถ นํ “ตฺวี
 มม ปุตฺตํ เนาเว มยฺหิ อทาลิ, นํ สันฺธาวะตุ นาสฺกัชฺช, นาสฺโตสิ
 ตยจติ วักฺวา ปโตทยฺยฺฐิยา ปญฺญู ปรหิสฺสามิตฺติ. โส เหว
 จินฺตณฺโต รุติว วิชาสมาโนว เถวสฺส สีสฺ ตาลวณฺเฏน ปรหิ.
 เถโร “กีนฺนุไซ อหิ สํขรํกัชฺเชน ลีเส ปทโตติ อูปาเรนฺโต
 เตน จินฺตติจินฺตติ สัพฺพิ นตฺวา “สํขรํกัชฺชิต มาตุคามลฺลส ปหาริ ทาตุ
 นาสฺกัชฺช, เขตฺถ มหฺลลิกทฺถเธรสฺส โภ โทโสติ อาห. โส “อโ
 นฺญูโรมฺหิ. ญาตํ กิร เม อပ္ปชฺชมาเยน จินฺตติจินฺตติ, กิเม สมนภาเวนาติ
 ตาลวณฺญุ ฉทฺทเทสฺวา ปลาปิตุ อวทฺโธ. อถ นํ ทพรสามเนวรา
 อนพฺนํธิตฺวา อาทาย สตฺถุ สันฺติกํ ชาคมิสฺ. สตฺถา เต ภิกฺขุ
 ทิสฺวา “กิ ภิกฺขเว ชาคตฺถถ, เอโก โว ภิกฺขุ สทฺโธติ ปุจฺฉิ.
 “อาม ภันฺเต: อิมิ ทพร อุกกัณฺฐิตฺวา ปลาณนฺตํ คเหตฺวา คุมฺหากํ
 สันฺติกํ ชาคตฺมฺหาติ. “เอวํ กิร ภิกฺขุติ. “อาม ภันฺเตติ. “กิมฺหิ
 เต ภิกฺขุ เหว ภาริยํ กัมมํ กตฺ? นนุ ตฺวี อวทฺธววิยลฺล
 เอกลฺล พุทฺธลฺล ปุตฺโต? มาทิลลล นาม พุทฺธลฺล สาสเน
 บัพฺพิชิตฺวา อตฺตคามํ ‘โสคาบฺบํ โนติ วา ‘สทฺทาคามิตฺติ วา ‘อนาคามิตฺติ วา
 ‘อรทาติ วา วทาเปตุ นาสฺกัชฺช. กิมฺหิ เหว ภาริยํ กัมมํมกาสิติ.
 “อุกกัณฺฐิตฺโส มิ ภันฺเตติ. “กิทารณา อุกกัณฺฐิตฺโสติ. โส วสฺสวาสิก-
 สากฺกานํ ลทฺธทิวสโต ปญฺญูราย ยาว เถวสฺส ตาลวณฺเฏน ปหารา
 สัพฺพิ ตํ ปวตฺตติ สตฺถุ อาโรเจตฺวา “อิมินา การเนน ปลาโตสฺมิ
 ภันฺเตติ อาห. อถ นํ สตฺถา “เอหิ ภิกฺขุ มา จินฺตย. จิตฺติ

จิตตหัตถัตถ์เดรวัดฤ.

อนวัฏฐิตจิตตัสสาติ อิมิ อัมมเทสนิ สัตถา เซตวเน วิหรัณโต
จิตตหัตถัตถ์เดรว นาม อารพภ กเถสิ.

เอโก กิร สวตถ์วาลิ กุสปุตโต นวัฏฐโคณิ ปรีเยสนโต
อรัณณิ ปวสิตวา มัชฌันนํ ติกกาเล โคนิ ทิสวา ยฺยูเด วิสัสซเซตวา
“อวสสํ อัยยานํ สันติกเก ออาหารมัตถิ ลภิสสามีติ ขุบฺบิปาสาบิพิโต
วิหารํ ปวสิตวา ภิกขุณํ สันติกํ คันตวา วันนํทิตวา เขมณันตํ
อวัฐฐาสิ. ตัสสมี โข ปน สมเย ภิกขุณํ อวักการปาณฺณิํ กุตฺตาว-
เสสกํ ภักคิ โทติ. เต ตํ นาทกบิพิตํ ทิสวา “อิงฆ ภาคคิ
คเหตุวา ภญฺญาชาติ วทิสฺสุ. พุทฺธกาเล . ๑ นาม อนนฺกสฺสปิยัณฺณิชนํ
อุมฺบิขัชติ. โส ตโต ยาปนมัตถิ คเหตุวา ภุณฺชิติวา ปาณิยํ
นวิตวา หตฺถเ อเวตวา ภิกขุํ วันนํทิตวา “กิ ภาณเ อชช อัยยา
นิมฺนันตํนวัฏฐานํ อคมฺสฺสุติ. “นัตถิ อุปลาถ, ภิกขุ อิมินาว - นีหฺวเรน
นิพฺพทํ ลภันตติ. โส “มย อวัฐฐาย สมนวัฐฐาย รัตติณํทิว
นิพฺพทํ กัมมิ กโรนฺตายิ เหว มอรุพิยัณฺณิชนภักคิ น ลภามิ, อิเม
กิร นิพฺพทํ ภุณฺชันตติ, กิ เม คิหิภาเวณ, ภิกขุ ภวิสสามีติ
จินฺเตตวา ภิกขุํ อุตฺตังกมิตวา บัพฺพชช ยาจิ. ธน นํ ภิกขุ “สาธ
อุปลาถกาติ นัพฺพชาเสสฺ. โส สทฺธอุปลมฺบิโต สัพฺพพการํ วัตถุปฺปฏิวัตติ
อกาลิ. โส พุทฺธานํ อุมฺบิณฺเนน ลภาสกฺกการเณ กติปาทิจฺเจเน
อฺลลทวิโร อโหสิ. ตโต จินฺเตสิ “กิ เม ภิกขาย จริตวา ชีวเตน,
คิหิ ภวิสสามีติ. โส วิพฺภมิตวา เหน ปาวสิ. ตัสส เหน กัมมิ

กโรนัตถัสส กติปาเทเนว สรวิ มิดายิ. ตโต "ก็ เม อิมินา
 ทุกฺกเขน, สมโน ภวีสสามิติ จินเดตฺวา ปุณาคันตฺวา บัพฺพชช.
 โส กติปาหํ วิตินาเมตฺวา ปุณ อุกกัณฺฐิตฺวา วิพฺภมิ. บัพฺพชชิตกาเด
 ปณ ภิกฺขุณํ อูปการโก อโหสิ. โส ปุณมํ กติปาเทเนว อุกกัณฺฐิตฺวา
 "ก็ เม คิทธิกาเวณ, บัพฺพชชิตสามิติ คันตฺวา ภิกฺขุ วันทิตฺวา
 บัพฺพชชํ ยาจิ. อถ นํ ภิกฺขุ อูปการวเสน ปุณ บัพฺพชชยัสสุ. เหว
 โส นกฺกชชตฺถุ บัพฺพชชิตฺวา อุมํบัพฺพชชิตอ. ตัสส ภิกฺขุ "เชต
 จิตฺตวสโก หุตฺวา วิจรตฺติ "จิตตหัตถัตถ์เดวโรติ นามํ ภวิสฺส. ตัสสเสว
 อปรายปริ วิจรนํตัสสเสว ภริยา คัพภินี อโหสิ. โส สัตตเม วาเว
 อวฺญญโต กสิภณฺฑํ อาทาย เคนํ คันตฺวา ภณฺฑํทกํ รุเปตฺวา
 "อตฺตโน กาสาวํ คณฺโหมสสามิติ คัพภํ ปาวิสฺสิ. ตัสสมี ชเนน ตัสส
 ภริยา นิบฺบชชิตฺวา นิตฺทายติ. ตัสสา นินวตฺตสาฎโก อปกโต,
 มุขโต ตาธา บัคฺขวันตฺติ, นาสาย ชุรฺรชฺชรายติ, มุขํ วิวฏฺฏํ, ทนฺทํ
 ชนฺตติ, ทา ตัสส อุกฺกมาตถสรวิ วิย อุมํฐฺฐาสฺสิ. โส "อนิจฺจ
 ทุกฺกํ อิทํ, อหํ เอตฺตทกํ กาลํ บัพฺพชชิตฺวา อิมํ นิสฺสาย ภิกฺขุภาเว
 สฺสณฺฐาคุ นาสกฺกชชิติ กาสาวโกฏฺฐิํ คเหตฺวา อุตฺเว พนฺธิณฺโหว
 เคนา นิกฺกชมิ. อตฺถัสส อนนฺตฺเรเคเห ฐิตา สฺสัสสุ ทํ ตธา คัจฉมานํ
 ทิสฺวา "อโย ปฏฺฐิกกัณฺโโต อิทาเนว อวฺญญโต อากัจฉนฺโหว
 กาสาวํ อุตฺเว พนฺธิตฺวา นิกฺกชนฺโโต วิหาราภิมุโข คัจฉติ. กิณฺนุชิติ
 เคนํ ปวิสิตฺวา นิตฺทายมานํ อิตฺริ มัลลิสิตฺวา "โส อิมํ ทิสฺวา
 วิบฺบปฏฺฐาสฺริ หุตฺวา คโตติ นตฺวา อิตฺริ ปทฺริตฺวา "อฏฺฐเรหิ
 กวาฬิกกัณฺณิ, สามิโก เคนํ นิตฺทายมานํ ทิสฺวา วิบฺบปฏฺฐาสฺริ หุตฺวา

วย กุสราสีมฺหิ โภฏิตชานุกุ วย ชัลลิตาสีเส กมฺมฺพปฺยฺมึ วย
 กัตถจิ น สันฐาติ, กทาจิ เสวโก โหติ กทาจิ อาชีวโก กทาจิ
 นิคฺคฺมฺโฐ กทาจิ ตาปโส, เอรุโป ปุคฺคโล อนวฺฐฺจิจจิตฺโต นาม.
 ทัสส อนวฺฐฺจิจจิตฺตัสส สัตถัตถ์ ตัสส โโพธิบักฺกชฺยธมฺมเกทํ อิมํ สัตถธมฺมํ
 อชานนฺตัสส ปริตตัสสทฺธทาย วา อุลลวณฺตัสสทฺธทาย วา ปรีปฺลวปฺสาทัสส
 กามาวจรายํ รุปราวจราภิเกทายํ ปญฺญญา น ปรีปฺรติ, กามาวจรายํ
 อปรีปฺรยมานาย กุโตว รุปราวจรรุปราวจรโลกุตฺตรปญฺญญา ปรีปฺริสฺสตีติ
 ทิเปติ. อนวฺธัสสจิจจิตฺตัสสชาติ: วาเคน อตฺถนฺตจิจจิตฺตัสส. อนนฺนฺวาทเจตโสติ:
 “อาทจิจฺโต ชิลชาโตติ อาคตฺฐฺฐานเ โทเสน จิตฺตัสส ปหตภาโว
 วุตฺโต, อธิ ปน “ โทเสน อธิปฺปฏิหตจิจจิตฺตัสสชาติ อตฺถโก. ปุญฺญญาปฺป-
 ปทีนฺตัสสชาติ: จตฺตถมฺคฺเคน ปทีนปฺณวฺลลฺล เจว ปทีนปฺายลลฺล จ
 ชีณาตวฺลลฺล. นตฺถิ ชาควโตภยฺนฺติ: ชีณาตวฺลลฺล ชาควนฺตลลฺลเสว
 ภยภาวา กถิตอ วย, โส ปน สทฺธาทิหิ ชาควธมฺเมหิ สมนฺนาคตฺตคา
 ชาควโร ญาม, ตลฺลมา ชาควนฺตลลฺลํ อชาควนฺตลลฺลํ กิเลสภย
 นตฺถิ กิเลสานํ อปฺจิจาวตฺตณฺโต, น ทิ ตํ กิเลสา อนพฺนฺนํ
 เคน เคน มคฺคเคน ปทีนํ ปน อนฺปฺลมนฺโต, เตนาท “ โสตาบตฺติมคฺคเคน
 เข กิเลสา ปทีนา, เค กิเลสเ น ปฺเนติ น. ปฺจิจาคจฺจตฺติ,
 สกทาคามิอนาคามิอรหตฺตมคฺคเคน เข กิเลสา ปทีนา, เค กิเลสเ น
 ปฺเนติ น. ปฺจิจาคจฺจตฺติ.

เทสนา มหาชนลลฺล สาทฺถิกา สผลา อโหสิ.

อถกทิวลฺล ภิกฺขุ กถิ สมฺภฺฐาเปลฺล “ ภาริยา วติเม อาวุโส
 กิเลสา นาม, เอรุบสฺส นาม อรหตฺตลลฺล อปฺนีสลยลลฺลมนฺโน

กุดปุตโต กิลเสเท อาลุพีโต สัตต วาเร คีหี หุตฺวา สัตต วาเร
 บัพฺพิชิตโต. สัตตา เทลล กถาปวตฺตํ สุตฺวา ตํ ชณานุรูปเณ คมเนน
 ธम्मัสสํ คันตีวา พุทฺธาสเน นิสินฺโน “ กาย นุตถ ภิกฺขเว
 เอตหิ กถาย สันนิสินฺนาคิ ปุจฺฉิตฺวา, “ อิมาย นามาคิ วุตฺเต,
 “ เหวเมว ภิกฺขเว กิลเสสา นาม ภาริยา; สเจ เอเต รุပ္ปีโน หุตฺวา
 กัตถจि บักฺกขีตฺถํ สักกา ภเวยฺย, จักฺกวาฬิ อติสम्मฺพารํ, พหฺมโลโก
 อติเนจโก, โอกาโส เนลล น ภเวยฺย; มาทิสฺสปี นามเอเต บัญฺญาตम्मํบັນนํ
 ปุริสาชาเนยฺย อาลอเพนฺตี, อวเสเสสุ กา กถา; อหฺมฺหิ อหฺมฺมาพิมตฺตํ
 วรโกปฺรอกํ กุณฺฐกุกฺกาทลปฺจ นิสฺสาय น วาเร บัพฺพิชิตฺวา อပ္ฺบบัพฺพิชิต-
 ปุพฺ โปติ. “ กทา ภันเตติ. “ สุนิสฺสธ ภิกฺขเวติ. “ อาม ภันเตติ.
 “ เตน หิ สุนาถาคิ อตฺตํ อหริ:

อติเต พาราณสียํ พหฺมํทตฺเต รัชฺชํ กาเรนเต กุกฺกาทลกบฺบณฺตีโต
 นาม พาทรวกบัพฺพิชฺชํ บัพฺพิชิตฺวา อจฺฉฺฐ มาเส ทิมวันเต วลิตฺวา
 วัลลวาทฺตสมเย ภูมียา ตินฺทาย “ เคเต เม อหฺมฺมาพิมตฺโต
 วรโกปฺรโก กุณฺฐกุกฺกาทลโก จ อตฺถิ, วรโกปฺรอกพิชฺชํ มา นลฺล สตี
 อပ္ฺบบัพฺพิชิตฺวา เอกจฺฉฺฐานํ กุกฺกาทเลน กสิตฺวา ตตฺถ ตํ พิชฺชํ วบฺบิตฺวา
 วตฺถิ กตฺวา บักฺกกาเล อหฺมฺมริตฺวา นามพิมตฺตํ พิชฺชํ รุเปตฺวา เสลล
 ชาติ. โส “ อี เมทานิ เคเหณ, ปุณ อจฺฉฺฐ มาเส บัพฺพิชิตฺตลลามีติ
 นิกฺกขมิตฺวา บัพฺพิชิต. อิมินา นีหาเรน นามพิมตฺตํ วรโกปฺรอกํ กุณฺฐกุกฺกาท-
 ลกฺกญฺจ นิสฺสาय สัตต วาเร คีหี หุตฺวา บัพฺพิชิตฺวา สัตตเม ปน
 วาเร จินฺเตสิ “ อหํ สัตต วาเร อิมํ กุกฺกาทลํ นิสฺสาय คีหี
 หุตฺวา บัพฺพิชิตโต, กัตถจิทเว นํ นหฺมํเทลลลลลลลลลล. โส คจฺจคคิวิ

คณัตถ์ว่า “ปติตถุฐานัน บัลลันโต โอตริตถ์ว่า คณัตถ์ยัย; ยถาสถ
 ปติตถุฐานัน น บัลลามี, ตถา นั ฉัทเทสสามีติ จินตัตถ์ว่า
 นามิมัตถ์ พิช บั โลติกาย พนัธิตถ์ว่า บั โลติกั กุททาลตเล พนัธิตถ์ว่า
 กุททาลกั ฉคคัทถ์นทเท คเหตุว่า คังคาคีเว จูโต อักขินิ นิมีมีเลตถ์ว่า
 อูปริสเส ติกขัตถ์ อวชัชิตถ์ว่า คังคาย ชิมัตถ์ว่า นิวัตถ์ติถ์ว่า
 โอโลเกนโต ปติตถุฐานัน อทิสถ์ว่า “ชิตถ์ เม ชิตถ์ เมติ ติกขัตถ์
 สัทถ์มกาลิ. ตัสมี ชเน พารานสิ ราชา บัจจันตถ์ วุปลเมตถ์ว่า
 อากณัตถ์ว่า นทิตเว ชันธาวาริ นวาเสตถ์ว่า นทานัตถ์ถาย นทึ โอตินโน
 ค สัททัง อัสโสสิ. ราชุนญัจ นาม “ชิตถ์ เม ชิตถ์ เมติ สัททโท
 อมณาไป โหติ. โส ตัสส สันติกั คณัตถ์ว่า “อหิ อิทานิ
 อมิตถ์มัทถ์นถ์ กัตถ์ว่า ‘ชิตถ์ เมติ อากโต, ตถ์ว ปน ‘ชิตถ์ เม ชิตถ์
 เมติ วิรวสิ. กิ นามेतถ์นติ ปุจฉิ. กุททาลกบัณชิตโต “ตถ์ว
 พาทริกโจเว ชินิ, ตยา ชิตถ์ ปน อชิตเมว โหติ; มยา ปน
 อชัตถ์มัตถ์โค โลกโจเว ชิตโต, โส ปน มัง น ชินิสสติ; ตัสเสว
 ชโย สาธุติ วัตถ์ว่า อิม คากมาห

“น ตถ์ ชิตถ์ สาธุ ชิตถ์, ยัง ชิตถ์ อวชัชยติ.

ตถ์ โช ชิตถ์ สาธุ ชิตถ์, ยัง ชิตถ์ นาวชัชยตีติ.

ตถ์ชนเยว คังคัง โอโลเกนโต อากโปกลฉน. นิพพัตถ์เตตถ์ว่า
 อชิตถ์วเสโส อากาเส บัลลังเกน นิสสิ. ราชา มหาปริสัสส อัมมกถ์
 สุตถ์ว่า วันนทิตถ์ว่า บัพพชัชชิ ยาจิตถ์ว่า สัททัง พลกาเยน บัพพชั.
 โยชนมัตถ์คา. ปริสา อโหสิ. อปโรมี สามันตราชา ตัสส บัพพชิตถ์ภาว
 สุตถ์ว่า “ตัสส รัชชัง คณัตถ์สสามีติ อากณัตถ์ว่า ตถา สมิทถ์ถ์ นคร

บุญญา ทิศวา “เอวรูป นคร ขัณฑ์เทศว่า บัพพชัญโต ราชาน โฆรกะ จาเน บัพพชัลลิต, มยามิ บัพพชัคุ วัฏฏิตติ จินเตตวา ตัตถ คันถวา มหาปริส อปลังกมิตวา บัพพชช ยาจิตวา สปริโส บัพพช. เอเตเนว นินทาเรณ สัตต ราชานो บัพพชิล. ตัสส โยชนโก อัสสโม อโหสิ. สัตต ราชานो โภเค ขัณฑ์เทศว่า เขตตักขนิ คเหตุวา บัพพชิล. มหาปริโส พหัมจริยวาส วลิตวา พหัมโลกุปโค อโหสิ.

สัตตา อิมิ ธัมมเทสนิ อารักขา “อหิ ภิกขเว ตทา กุททาลกบญชโต อโหสิ. กิเลสา นามเต เหว ภரியาคิ อห.

จิตตทัตถัตถเธรวตถ.

อารักขาบัลลังก์ขัณฑ์

กุมภุปมณติ อิมิ ธัมมเทสนิ สัตตา สาวตถิย วิหรัโต อารักขาบัลลังเก ภิกขุ อารักขา กเถสิ.

สาวตถิย กิร บัญจस्ता ภิกขุ สัตถุ สันติเก ยาว อหัตตทา กัมมัญฐานิ คเหตุวา “สมณธัมมิ กริสสามาติ โยชนสตมคค คันถวา เอกิ महकामิ อคมิล. อถ เเน มนัสสา ทิศวา บุญญาตตาสเนสุ นิสิตาเปตวา ปุณเเตหิ ยาคุอาทีหิ ปริวสิตวา “กัตถ ภันเต คัจฉถาคิ ปุจฉิตวา, “ยถา ผาสุกัญฐานันติ วุตเต, “ภันเต อิมิ เตมาลลอิเชว วสถ, มยปี ตุมหากัง สันติเก สวเนสุ ปติฏฐาย สิตานิ รักขิสสามาติ ยาจิตวา เตส อธิวาสนิ วิทิตวา “อวิทุเร ฐาเน มหันโตว วนสันนิโท อตถิ, เขตถ วสถ ภันเตติ วัตวา อญโยเชสุ.

คัณตีวา วันนั ทิตัวา เขกมันต์ นิสีทิสฺ. อถ เน ลัตตา อาท “ กิ
 ภิกัชเว คัสสิ มึ ชฺวานเน วสิทฺ น ลักขิสัสสาติ. “ อาม ภาณเต:
 อัมหากั คัสสิ มึ ชฺวานเน วสันตานิ เอรุปรานิ เภรวารัมมณานิ
 อุมฺภุชฺหณัติ, เตน เอรุปรึ อมาลุกั โทติ, เตน มยั ‘ วชฺเชตัพพยุดตกมิตํ
 ชฺวานนัติ ตั นัททเทตฺวา ตุมหากั สันติกั อาคตาติ. “ ภิกัชเว
 ตตฺถเว ตุมหากั คันตํ วฏฺฐิตฺติ. “ น ลักกา ภาณเตติ. “ ภิกัชเว
 ตุมเหท อาวุณฺ อคเหตฺวา คตา, อิทานิ อาวุณฺ คเหตฺวา คัจฉนาติ.
 “ กตราวุณฺ ภาณเตติ. ลัตตา “ อหํ โว อาวุณฺ ทลลัสสิมิ, มยา
 ทินนาวุณฺ คเหตฺวา คัจฉนาติ วตฺวา

“ กรณียมัจฉกกลเลน, ยันตํ สันตํ ปทํ อภิสเมจฺจ;

ลักโก อชฺช จ สหชฺช จ สฺวโจ จัสสิ มุทฺ อนติมานนิติ

ลกลล เมตตลลตฺตํ กเถตฺวา “ ภิกัชเว อิมํ ตุมเหท พหิ วิหารัสสิ
 วนลลนัทโท บัฏฺฐิชฺวา สชฺชฌายันตานิ อันโตวิหารํ ปวิเสยยาถาติ
 อญโยเชสิ. เต ลัตตารํ วันนั ทิตัวา นิกขมิตฺวา อนนุप्พิเพน ตํ
 วนลลนัททํ บัตฺวา พทวิหาเร คนลลชฺชฌายํ สชฺชฌายมานาว วนลลนัท
 ปวิสสิ. ลกลลวนลลนัทเท เทวตา เมตตจิตตํ ปฏฺฐิตฺวา เตสิ
 บัจจคคฺคมนิ กตฺวา บัตตจิวรปฏฺฐิตคคฺคณิ อาปฺจจิสฺ, ตตตลลัมพานน
 อาปฺจจิสฺ, เตสิ ตตตถ อวารกขิ สลลวิทฺทิตํ กริสฺ, จักกธุปนํ วิย
 ลลนินลลนินนา อเหตุ; กตฺถจि อมนลลลลลลทโท นาม นาโทธิ. เตสิ
 ภิกัชฺชนํ จิตตํ เขกคคคํ โทติ. เต วัคคิตฺติชฺชวานทิวาชฺชวานเนสุ นิสินนา
 วิบัสสิสฺสฌาย จิตตํ โธตาเรตฺวา อตฺตนิ ชยวณฺ บัฏฺฐิเชตฺวา “ อญ
 อตฺตภาโว นาม ภิกัชชนตฺถเณน อถาวรตฺถเณน กุลาตภาชนลลทโธติ

วิบัติสนัน วัชฌยัสสุ. สัมมาสัมพุทธโธ คณฺหกุญฺญิมํ นิสินฺโนว เตสํ
วิบัติสนาย อวาทภาวํ ญุตฺวา เต ภิกฺขุ อามันเตตฺวา “เชวเมว
ภิกฺขเว อหํ อตฺตภาโว นาม ภิกฺษณฺตีเดณ อถาวรตฺตีเดณ กุลาถภาชนสทิสฺโส
เอวาทิ วตฺวา โยภาสํ ฝริตฺวา โยชนสเท จูโตยฺย เตสํ - อภิมุเข
นิสินฺโน วิย ทัพฺพฉนฺนรํสํมิโย วิสฺสัชฺเชตฺวา ทิสฺสมาเนน รุเปณ
อิมํ คาคมาท

“กุมฺภูปมํ กายมิมํ วิทิตฺวา นครูปมํ จิตฺตมิตํ ฌเกตฺวา
โยธเถ มารํ ฅญฺญาเวน ชิตฺตํจ รกฺโข อนิเวสโน สียาติ.

ตตฺถ กุมฺภูปมํนํติ: อพฺลทฺทฺพพฺลตฺตีเดณ อนํทอนิยตยา ตาวภาลิกตฺตีเดณ
อิมํ เกสาทิสฺสมุหฺสฺสาตํ กายํ กุมฺภูปมํ กุลาถภาชนสทิสฺสํ วิทิตฺวา.
นครูปมํ จิตฺตมิตํ ฌเกตฺวาติ: นครํ นาม พหิทฺธา ติริ โทติ
คฺมํภีรปฺริชํ ปาการปฺริกฺชิตฺตํ ทวารัญฺจฺฉาลกยตฺตํ, อํนํโต สฺสูวักตฺตํ
วิจจฺจกฺกสฺสชาฏกสฺสํบํนํนํ อํนํตราปณฺ; ตํ “วิคฺขมํบิถิสฺสมาติ พหิทฺธา
โจรํ. อาศินฺตฺวา ปวสิตฺตุ อสฺสํโกนฺธตา ฅัพฺพตํ ฅาลสฺสช ปฏฺฐิตา
วีย คจฺจณฺตี: เอวเมว ฅณฺฑิตฺโต กุลปฺตฺโต อตฺตโน วิบัติสนาจิตฺตํ
ติริ นครสทิสฺสํ กตฺวา ฌเกตฺวา นครเ จูโต เอกโตธาวาทินา
นายนํปฺปกาเรน ฅาเวน โจรคณํ วิย วิบัติสนามเยน จ อริยมคฺคคฺมเยน จ
ฅญฺญาเวน ตตฺตมคฺควชฺฉณํ ภิลลํ ปฏฺฐิทาหฺนํโต ตํ ภิลลมารํ
โยธเถ ปทเรยฺยาติ อตฺโต. ชิตฺตํจ รกฺโขติ: ชิตํ อุนํปาทิตํ
ตรุนวิบัติสนัน อวาสลํบิพายอตุสฺสํบิพายโกชนลํบิพายปฺคคฺลลํบิพาย-
อํมํลลวณลํบิพายาทินิ ฅาเสวันโต อํนํตรนํตรา สฺมาบตฺตี สฺมาบชฺชิตฺวา
ทโต วุญฺจฺจราย สฺสูทจิตฺตเดณ ลฺลวเร สฺมํมลฺลนํโต รกฺโขเยยฺย. อนิเวสโน

สียาติ: อนาคตโย ภเวยฺย. “ ยถา นาม โยโธ สังคามสีเส
 พลโกฏฐุภัง กัตถวา อมิตเตหิ สัทธี ยุชฉนฺโต ฉาโต वा ปีปาสีโต वा
 หุत्ถวา สันนาเห ลินฺนิตฺเต อวฺวเห वा ปติเต พลโกฏฐุภัง ปวิสิตฺถวา
 วิสฺสมิตฺถวา ภูณฺชิตฺถวา ปีวิตฺถวา สันนํยฺหิตฺถวา อวฺวณฺ คเหตฺถวา ปุณ
 นิกขมิตฺถวา ยุชฉนฺโต ปฺรเสณํ มัททคฺคิ อชิตํ ชินาติ ชิตํ รักขติ,
 โส หิ สเจ พลโกฏฐุเก เหวํ วิสฺสมนฺโต ตํ อัสสาเทนฺโต
 อัจฉะยฺย, รัชชํ ปฺรหัตถคคฺคํ ภเวยฺย: เหวเมว ภิกขุ ปฏฺฐิตฺถ
 ทรุณวิปัสสณํ ปุณฺนํปุณฺนํ สสมาปัตติ สสมาชฺชชิตฺถวา ตโต วุฏฺฐาย
 สุกฺกจิตฺเตน สํชาเว สัมมสันโต รักขิตฺถํ สักโกติ อุตฺตริมัคคปฏฺฐิตาภเน
 กิเลสमारุ ชินาติ, สเจ ปน โส สสมาปัตติเมว อัสสาเทติ สุกฺกจิตฺเตน
 ปุณฺนํปุณฺนํ สํชาเว น สัมมสติ, มัคคผลปฏฺฐิเวธํ กาคุ น สักโกติ,
 ตัสมา รักขิตฺถัพพยุตฺตํ รักขนฺโต อนิเวสเน สียา สสมาปัตติ
 นิเวสณํ กัตถวา ตตฺถ น นิเวเสยฺย อาลยํ น ภเวยฺยาตุ- อัสโก.
 ตุเมเห เหวํ กโรถาติ. เหวํ สัตถา เทส ภิกขุณฺ ธิมฺมํ-เทเสติ.

เทสนาวสาเน บัญฺจิสฺสา ภิกขุ นินฺนํญฺฐานเ นินฺนํว สห
 ปฏฺฐิสัมภิทาหิ อรหัตตํ บัตถวา ตถาคคฺคัสส ลุควันณวณฺณํ สวี
 วัณฺณเณนตา โธเมนตา วันนํทณฺฑาว อากัจฉิสฺสติ.

อวาทธวิปัสสภิกขุวักถ.

ปฐักัตตติลลิตถเธรวัตถุ.

อจิระ วยน กายคติ อิมม อัมมเทสนม สัตถา สววัตถิย วิหรัณโต
ปฐักัตตติลลิตถเธร อารพภ กเถสิ.

เอโก กิร สววัตถิวาสี กุลปุตโต สัตถุ สันติเก อัมมกน
สุควา สาสเน อูริ ทักวา บัพพชิตโต สัทธุปัสสัมปะโต ติสสิตถเธร
นาม อโหสิ. คัจฉันเต คัจฉันเต กาลे ตัสส สรีเร โรโค อุตปาติ.
สาสปะมัตติโย ปีฬิกา อัญจหีส. ตา อนุปเพเพน มุคคัมมัตตา
กาฬายมัตตา โกลัญจิมัตตา อามลกมัตตา เวลูมัตตา ปภิชชิส.
สกลสรวิระ นิททาวนิทท อโหสิ. ปฐักัตตติลลิตถเธร นาม อุตปาติ.
อถัสส อปรภาเค อัญจหิ ภิชชิส. โส อปัปฺปชัคคิโย อโหสิ.
นิวาสนปรูปเน ปุพฺพโลहितมกฺกชิตฺ ขาลปฺวสทิส อโหสิ. สัทธิวิหาริกาทโย
ปฏิชัคคิตฺ อล็กโกณตฺตา ฉชชยีส. โส อนาโถ หุควา นิบฺบชช.

พฺพชช. ๑ นาม เทว วาเร โลกโวโลกน วิชทิตฺ ไทติ:
บัจจุสกาลเอ โลก โวโลกเนตฺตา จักกวาฬิมุชวัญญโต บัญญา ยาว
คณฺธกฺกุญฺยา อภิมุชฺ ญานชาลํ กัตถวา โยโลกเนตฺติ, สายํ โยโลกเนตฺตา
คณฺธกฺกุญฺโต บัญญา ย พาทิมภิมุชฺ กัตถวา โยโลกเนตฺติ. ตัสสิ มํ ปน
สมเย ภควโต ญานชาลัสส อนฺโต ปฐักัตตติลลิตถเธร บัญญา ย.
สत्ถา ติสสิตถล ภิกขุโน อรหตฺตัสส อุนิสสยํ ทิสฺวา “อ
สัทธิวิหาริกาทิหิ ฉชชชิตโต, อิทานิสส มํ รุเปตฺวา อัญญํ ปฏิสรณ
นัตถิติ คณฺธกฺกุญฺโต นิภมิตฺวา วิหารจาริกํ จรมาโน วิย อคคิสาล
คณฺธวา อุกขลํ โธวิตฺวา อุกกํ ทักวา อุกฺกนํ อโรเปตฺวา อุกกัสส

ตัตตภาวํ อามมมาโน อัคคิตาลายเมว อัญญาสิ, ตัตตภาวํ ชานิตฺวา
 คณฺหิตฺวา ทิสฺสภิกฺขุโน นินฺนํมณฺจกโกฏฺยิ คณฺหิ. ตทา ภิกฺขุ
 “อเปถ ภาณฺเต, มยํ คณฺหิตฺสํมาติ มัญญํกํ คเหตฺวา อัคคิตาลํ
 อานยฺสิ. สัตฺตา อัมพณฺกํ ออาหารเปตฺวา อุนฺโหนทกํ อาสิญฺจิตฺวา
 เตหิ ภิกฺขุหิ ตัสฺส ปารุปนํ คาทาเปตฺวา อุนฺโหนทเกณ มัทฺทาเปตฺวา
 อาตเป วิสฺสัชฺชาเปสิ. อถัสฺส สันตฺติเก จิตฺวา ตํ สรฺริํ อุนฺโหนทเกณ
 เตเมตฺวา ตัสฺส สรฺริํ ขณฺตีตฺวา นหาเปสิ. ตัสฺส นทานปฺริโยสานเ
 ปารุปนํ สุกฺขิ. อถ นํ ตํ นินฺวาสาเปตฺวา นินฺวตฺถกาสาवं อุตฺเทณ
 มัทฺทาเปตฺวา อาตเป วิสฺสัชฺชาเปสิ. อถัสฺส คตฺเต อุตฺเท นินฺนํมตฺเต
 ตมฺปิ สุกฺขิ. โส เอกํ กาสาवं นินฺวาเสตฺวา เอกํ ปารุปัตฺวา สัตฺสทฺทุกฺสรฺโร
 เอกคฺคจิตฺโต หุตฺวา มัญญํเก นินฺชชฺช. สัตฺตา ตัสฺส อุตฺสึสฺสเก
 ฐิตฺวา “ภิกฺขุ ขยํ ทว กาโย อเปตฺวิญฺญาโน นินฺรฺปการโ หุตฺวา
 กลิงฺครํ วิย ปฺรฺววิยํ สยิสฺสตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาท

“อจิรํ วตฺยํ กาโย ปฺรฺววิ อธิเสสฺสตีติ •
 อุตฺทโท อเปตฺวิญฺญาโน, นินฺรฺตถิว กลิงฺครนฺตีติ.

ตตฺถ อจิรํ วตฺยาคิ: ภิกฺขุ น จิรฺสเสวามํ กาโย ปฺรฺววิ อธิเสสฺสตีติ
 อิมิสฺสา ปกคฺติสยเนน สยิตาย ปฺรฺววิยา อปฺริ สยิสฺสตีติ. อุตฺทโทติ:
 อปฺวิทฺโต อมคฺตวิญฺญาณตาย ตฺจฺโจ หุตฺวา เสสฺสตีติ ทัสฺเสติ.
 ยถาคี? นินฺรฺตถิว กลิงฺครนฺตีติ: นินฺรฺปการํ นินฺรฺตถกํ กัญฺฐชฺชนฺทํ วิย.
 ทัพฺพลมฺภารตฺติกา หิ มนุสฺสตา อรณฺญํ ปวีสิตฺวา อชฺชกํ อชฺชกสฺสณฺฐาเนน
 วังกํ วังกสฺสณฺฐาเนน นินฺทิตฺวา ทัพฺพลมฺภารํ คณฺหณฺตีติ, อวเสสฺ
 ปน สฺสึรณฺญํ ปุคฺคิณฺญํ อสวารณฺญํ คณฺหณฺนิกชาตณฺญํ นินฺทิตฺวา

อุปัชฌ์ น สักโกณติ, ตถา เตสั ชัมภุจิ นิ จ บักชัมภุจิ นิ จ
 ภิณทิตัว ราสี กัตัว รุเปสิ. เต ปุนทิวเส วิกัณนาติ, อติพหุ
 ลัทธกาเด อัตตโน อัตถาย ปจาเปสิ. ตัสส เอกทิวลั รตโกชเน
 บักเก เอโก ชินาสโว ปันชาย จรันโต ตัสส เคทัวเว
 อัญฐาสิ. โส เถร ทิสัว จิต्तํ ปสาเทคัว “มยา พุ พานา
 มาริตา, อัยโย จ เม เคทัวเว จโต, อันโตเคเท จ รตโกชนั
 ลวัชชติ, ปันชปาตมัสส ทัสสามิติ ตัสส บัตติ อาทาย
 ปุเรตัว รตปันชปาตํ ทัตัว เถร บันชปติญฐิตเน วันทิตัว
 “กัณเต ตุมเหหิ ทิญฐอัมมัสส มัตถกํ ปาปุญญันติ อาท. เถโร
 “เอว โหตุติ อนุโมทนํ อกาสิ.

ภิกขเว ตถา ติสัสสั กตกัมมวเสเนว เขตํ ติสัสสั นิชันนั
 สกุกานัน อัญฐิเกทนิสสันเทน ติสัสสั คัตติ ปุติกา ชาค, อัญฐิ
 จ ภิณนานิ; ชินาสวัสส รตปันชปาตทานนิสสันเทน อรหัตติ บัตติโตติ.

ปุติคัตติตัสสัเตโรวัตถุ.

นันทโคपालกวัตถุ.

ทีโส ทิสันติ อิมํ ธम्मเทสนํ สัตถา โกลลชนปะเท วิหรันโต
 นันทโคपालกํ อารพัก กเถสิ.

ธาวัตถิมิ กิร อนาถปันชทิกัสส คหปติโน นันโต นาม โคपालโก
 โดยุตํ วัชชติ อัทโธ มหัทธโน มหาโกโค. โส กิร ยถา
 เถณโย ชญโล บัพพชิตเวเสน เอว โคपालกัตเตน ราชบัพ

ปรีหรณ์โต อัตตโน กฐมัพ รัทชติ. โส กาลานุกาล บัญจโครเส
 อาทาย ขนาดบัญญัติกัลล สันตภิ อคันตีวา สัตถาริ บัลลติ อัมมิ
 สุนาติ อัตตโน วสนัญฐานิ อคมนัตถาย สัตถาริ ยาจติ. สัตถา
 ตัลล ญาณปริปากิ อคมยมาโน อคันตีวา ตัลล ปริบักกถาว
 ญตีวา เอกทิวส มหาภิกขุสขปริวโต จาริกิ จرنโต มัคคา โภกัมม
 ตัลล วสนัญฐานาสันเน อญญูตวิรมิ รัทชมุเล นิสิติ. นันโต
 สัตถุ สันตภิ คันตีวา วันทิตีวา ปฏิสันถาริ กัตวา สัตถาริ
 นิมนเตตีวา สัตถาทิ พุทธันเปมชัลล ภิกขุสขัลล ปณิติ บัญจโครสทานิ
 อทาสิ. สัตถเม ทิวเส สัตถา อนุโมทนนิ กัตวา ทานกถาทิเกท
 อนุப்புพิถถ กเถสิ. กถาปริโยसानเน นันทโคपालโก โสตาบัตติเมเล
 ปติญญาย สัตถุ ปัตติ. คเหตุวา สัตถาริ อนุคัจฉันโต ทูริ คันตีวา
 “ติญญู อูปาสกาทิ นีวคตियมาโน วันทิตีวา นีวคตติ. อถ นเ อโก
 ลุทชโก วัชฉิตีวา มาเวสิ. บัจฉโต อคัจฉันตา ภิกขุ ทิสวา
 คันตีวา สัตถาริ อาหสิ. “นันโต ภันเต โคपालโก ตุมหาก
 อชาคตักคา มหาทานิ ทัตติวา อนุคันตีวา นีวคตันโต มารีโต. สเจ
 ตุมเหท นาคัจฉิสสถ, นาลล มรณิ อภวิสสาติ. สัตถา “ภิกขเว
 มยิ อาคเตยิ อนาคเตยิ ตัลล จตลโล ทิสวา จตลโล อนุทิสวา
 คัจฉันตัลลปิ มรณโต มุจจุนุปาโย นาม นัตติ. ยํ หิ เนว โจรา
 น เวริโน กโรนติ, ตํ อิมลล สัตถานิ อนโต ปวัตติ มิจฉาปนทิต
 จิตติเมว กโรตติ วตีวา อิมิ คากมาท

“ทีโล ทิลล์ ยันต์ กยรา เเวี วา ปน เเวริน,

มิจฉาปณิหิตัง จิตต์ ปายีโย นัง คโต กเรติ.

ตักถ ทิโล ทิลล์นติ: โจโร โจโร. ทิลล์วาติ ปาฐเสโส. ยันต์

กยราติ: ยันต์ ตัลล์ อนนพยัสสนัง กเรยยะ. ทุติยปะเทบิ์ เเฮเสว นโย.

อิทัง วุคค์ท โหติ “เอโก เอกัลล์ มิตต์ทุพพิโจโร ปุคค์ตทวารเขตต์วิคค์-

โคมทิสาทิสฺสู อปรชีฉันน์โต, ยัลล์ ปรัชฉนติ, คบิ์ คเวว อคค์ตนิ

อปรชีฉันน์ติ โจโร ทิลล์วา, เเวี วา ปน เกนจิเทว. การณน

พนัธเวเวี เเวี ทิลล์วา, อคค์ตโน กักขพิตทาย ทารุณตทาย, ยัง ตัลล์

อนนพยัสสนัง กเรยยะ ปุคค์ตทวาร วา ตัลล์ นันเทยยะ เขตต์คาทีนิ วา

นาเสยยะ ชีวิตา วา ปน นัง โวโรเปยยะ, ทลฺสุ อกุสลกัมมปะถลฺสุ

มิจฉารูปักคคา มิจฉาปณิหิตัง จิตต์ ปายีโย นัง คโต กเร ต.

ปริสฺ คโต การณโต ปาปตรัง กเรยยะ; วุคค์ตนิ์ปะกาโร ทิ ทิโล วา

เวเวี วา ทิลล์ลิลล์ วา เเวีโน วา อิมัลล์มี เเฮว อคค์ตภคเวี ทุคค์ชิ

วา อุบิ์ปะเทยยะ ชีวิตักคชยั วา กเรยยะ, อิทัง ปน อกุสลกัมมปะถลฺสุ

มิจฉารูปักค จิตต์ ทิฏฺฐิโรูปิ์ ธัมเม อนนพยัสสนัง ปาเปติ อคค์ตทวารลล์ลลฺสุ

จตุลฺสุ อปาเยลฺสุ ชิบิ์คิ์วา ลิลล์ อุกคิ์ชิบิ์คิ์ น เทตติ.

เทสนาวสานเ พทฺ โสคาบักคิมลาคีนิ บักคคา. มหาชนัลล์

ลาคักคิกา เทสนา ชาตา. อุปาสเคน ปน ภวณันตเว กถัง กัมมิ

ภักคชุทิ น ปุจฺฉิตัง, ตัลล์มา ลักคการา น กถิตันนติ.

นันทโคปาลวักค.

โสเวรียตเถรวัตถุ.

น ตํ มาตา บิดา กยวาทิ อิมํ อัมมเทสนํ สัตถา โสเวรียนคเร
สมญฺเจติ สวตฺถิณิ นินฺญาเปสสิ.

สัมมาสัมพุทธโธ สวตฺถิณิ วิหวันเต โสเวรียนคเร โสเวรียเสฏฺฐิรูปฺโต
เอเคน สหายเคน สัทธี สุขยานเก นิสิตฺติวา มหฺนฺเตน ปวิวาเรน
นทานตฺถาย นลวรา นิกขมิ. ตัสสิ มํ ขณเ มหากัจจายนตฺเตโร
โสเวรียนคเร ปิณฺหาเย ปวสิตฺถกาโม พหิณคเร สฆาญฺญิ ปารุปฺติ.
เถวสฺส ๑ สฺวณฺณวันฺณนิ สวีโร. โสเวรียเสฏฺฐิรูปฺโต ตํ ทิสฺวา
จินฺเตสิ “อโห วต ธนํ เถโร มม ภริยา ภเวยฺย, มม วา
ภริยาย สวีรวณฺโณ เถวสฺส สวีรวณฺโณ วีย ภเวยฺยาคิ. ตัสสิ
จินฺติตมตฺเต เยาว ปุริสลิงคํ อณฺดรธายิ, อิตฺถิลิงคํ ปาตุโรหสิ.
โส สชฺชมาโน ยานกา โอรุยฺห ปลาโย ปวิชนो ตํ ธสฺสญฺชานนฺโต
“กิเมตํ กิเมตฺถนฺติ อาท. ตาปิ ตักกสิลลํคํ ปญฺญาบฺบชฺชิ. สหายโกปฺปิสฺสา
อโตะอโตะ วิจฺจิตฺวาปิ นวทฺทิสฺส. สัพฺพ. พ นทายิตฺวา เหน อคฺคํสุ,
“กหํ เสฏฺฐิรูปฺโตภิ วุตฺเต, “นทาทฺวา อาทโตะ ภวิสฺสตีติ มญฺญญิมฺหาติ
วทิสฺส. อตฺถสฺส มาตาบิโร ตตฺถ ตตฺถ ปวิเยลิตฺวา อปฺปิสฺสํตา โรทิตฺวา
ปวิเทวิตฺวา “มโต ภวิสฺสตีติ มตถกตฺติ อทฺสุ. ตา เอภํ ตักกสิลลคามิ-
สํตฺถวาทํ ทิสฺวา ยานกํ บัจจโต บัจจโต อณฺพณฺนิ. อต นํ มนุสฺสํสา ทิสฺวา
“อัมหากํ ยานกสฺส บัจจโต บัจจโต อากัจฉสิ, มยํ ‘กสฺเสสา ทาริกาทิ
ตํ น ชานามาทิ วทิสฺส. “ตานิ ตุมฺहे อตฺถโน ยานกํ ปาเชถ, กหํ ปทสา
คมิสฺสํสามิติ คัจฉนฺตี คัจฉนฺตี อังคฺคิมุทฺทิกํ ทิตฺวา เอภสฺสิ ยานเก

โสภาส กาวลิต. มนุสสา จินตยีสุ “ตักกสิถนคเว อัมมัททัง
 เสฏฐิฐิปุคคัสส ภริยา นัตติ, มย ตัสส อาจิกขิสสาม, มหาบัพณณาภาโร
 โน ภวิสสตีติ. เต คณ्हีวา “สามิ อัมเมหิ ตุมมัททัง อิตถิวตถัน
 อาเนคันติ. โส สุตฺวา ทํ บักโกสาเปตฺวา อัตตโน วยานุรูปุ อภิรุป
 ปาสาทิกํ ทิสฺวา อุပ္ปันนินเนโท อัตตโน เคเท อภาสิ.

ปริสา หิ อิตถิโย อิตถิโย วา ปริสา อภุคฺคัพพา นาม
 นัตติ. ปริสา หิ ปรัสส ทาเวสุ อติจริตฺวา กาลํ กัตฺวา พหุณี
 วัสสตสทสทสฺสามิ นิรये ปจิตฺวา มนุสฺสชาติ อาคัจฉันตฺวา อัตตภาวเต
 อิตถิภาวํ อาชชชฺฉนฺติ. อานันทตฺถโรปิ กัมเปตสทสทสฺสปุริตปารมิ
 อริยสวโก สํสาเว สํสวณฺโต เอกัสมิ อัตตภาเว กัมมวารุเต
 นิพพตฺโต ปวทารกัมมํ กัตฺวา นิรये ปจิตฺวา บักกาวเสเสน จุททสสุ
 ชัตตภาเวสุ ปุริสัสส ปาทปริจวาริกา อิตถิ อโหสิ สัตตสุ ชัตตภาเวสุ.
 วิชุตฺถรณํ ปาปุณฺนิ. อิตถิโย ปน ทานาทินิ ปุญฺญานิ กัตฺวา
 อิตถิภาเว นันทํ วิมาเชตฺวา “อิตํ โน ปุญฺญํ ปุริสัตถิภาวํ
 ปฏฺฐิตาภาย สวตฺตตฺตติ จิตฺตํ อธิฐฺฐุหิตฺวา กาลํ กัตฺวา ปุริสัตถิภาวํ
 ปฏฺฐิตนฺติ. ปติเทวตา หุตฺวา สามิเก สัมมาปฏฺฐิตฺวาเสนาปิ ปุริสัตถิภาวํ
 ปฏฺฐิตนฺเตว. อยฺนัง เสฏฐิฐิปุคฺโต เตเว อโยนิโส จิตฺตํ อุပ္ปาเทตฺวา
 อิมัสสมิเยว ชัตตภาเว อิตถิภาวํ ปฏฺฐิตถิ.

ตักกสิถายํ เสฏฐิฐิปุคฺเตน สทฺธิ สํวาสมันนํวาย ปนัสสา กุจฺฉนฺย
 คัพโภา ปติฐฺฐุราสิ. ตา ทสมาสจฺจเยน ปุคฺคํ ธมฺมิกฺวา ตัสส ปทสา
 คมนกาเต อปรียํ ปุคฺคํ ปฏฺฐิตถิ. เขวมัสสจ กุจฺฉนฺย วุคฺคา เทวํ ปุคฺคา อเหตุ,
 โสเวยฺยนคเว ทํ ปฏฺฐิจฺจ นิพพตฺตา เทวติ จิตฺตาโร ปุคฺคา อเหตุ.

คัสมี กาลเ สโเรย์ยัคเดรวักตุ โย คัสสา สหายโก เสฎฐิจิปุคโต
 โส บัญญัติ สกฏฐเทติ ตักกิลลั คันตีวา สุขยานเก นิลินโน นคร
 ปาวลี. อถ นั สว อปริปาสาทตเต วาตปานั จิวริตวา ชันตรวดี
 โอโลกยมานา ฐิตา ทิสวา ตั สญฺชานิตฺวา ทาสี เปเสตฺวา ตั
 บักโกสาเปตฺวา มหาตเต นิลิตาเปตฺวา มหันตึ สักการสัมมานั ธคาสี.
 อถ นั โส อาท "ภักเท ตวั อโต ปุพเพ อัมเหติ น ทิฏฐุปุพฺพา,
 อถ จ ปน โน มหันตึ สักการึ กโรสี. ชานาสี ตวั อัมเหติ.
 " อาม สามิ ชานามิ. นนุ ตุมเหติ สโเรย์ยัคเดรวักตุโนติ. " อาม
 ภักเทติ. สว มาตบัตตุนฺญจ ภริยาย จ ปุคฺตานฺญจ อโรคาวั
 ปุจฺฉิ. อิตโร " อาม ภักเท อโรคาติ วักฺวา " อัมม ชานาสี
 ตวั เอเตติ อาท. " อาม สามิ ชานามิ. เตสฺ เอโก ปุคฺโต
 อคฺติ, โส กหฺนติ. " ภักเท เอคํ มา กเถสี. มยฺ เตน สคฺธิ
 เอกทิวลฺ สุขยานเก นิลิติตฺวา นหายิตุํ นิกขันตวา เนวักลล คคฺ
 นาคคฺ ชานาม, อโตจโตจ จวิตฺวา ตั อทิสฺวา มาตบัตตุนฺ อวโรยิมฺหา,
 เตปฺปัสส โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา เปตฺกัจจํ กรีสฺสูติ. " อหํ โส สามิติ.
 " อเปหิ ภักเท, ที กเถสี, มยฺหิ สหายโก เทวุกฺมาจฺร วีย
 โสภติ, เอโส ปุริโสติ. " โทตุ สามิ, อหํ โสติ. อถ นั อหํ
 ที นามาคิ. " ตํทิวลฺนเต อัยโย มหาทจฺจายนคฺเดโร ทิฏฐุโฐติ.
 " อาม ทิฏฐุโฐติ. " อหํ มม อัยยํ มหาทจฺจายนคฺเดโร โอโลเกตฺวา
 " อโห วต ชยํ วา เถโร มม ภริยา ภเวยฺย, -เอตลล วา
 สวีรวณฺโณ วีย มม ภริยาย สวีรวณฺโณ ภเวยฺยาคิ จินเคสฺ,
 จินคิตฺกขณเยว ปุริสลิงคํ ชันตฺรชฺยา, อิตฺถิลิงคํ ปาสุภาวึ, อถาหิ

ลัษชา ย กัสสิจ วัตติ ๑ สักกณิควา ตโต ปถายิตฺวา อชาคคา
 สามิตี. "อโห เต ภาริยํ กัมมํ กตฺ. กัสสิมา มยฺหิ นาจิจฺจ ?
 อปี จ ปนฺ เต เถโร ชมามิโตติ. "น ชมามิโต สามิ. ชานาสี
 ปนฺ ตฺวี: กหํ เถโรติ. "อิมเมว นนฺรํ อุนิสฺสาย วิทวตฺติ. "สเจ
 ปินฺนทาย จรณฺโต อชาคจฺเจยฺย, อหํ มม อัยยัสฺส ภิกขาหารํ
 ทเทยฺยามิตี. "เตน ทิ ลินฺนํ สักกาโร กโรหิ, อมฺหากํ อัยยํ
 ชมาเปสฺสามาติ. โส เถรสฺส วสนฺนํฐฺฐานํ คณฺถฺวา วันทิตฺวา เอกมฺนัตถิ
 นิสฺสินฺโน "ภันเต เตว มยฺหิ ภิกฺขุ คณฺถนาติ อาท. "นนฺ ตฺวี
 เสฏฺฐิรูปุคฺคํ อชานฺตฺโกสฺสิตี. "ภันเต มา อมฺหากํ อชานฺตฺกถาว
 ปุจฺจถ, เตว เม ภิกฺขุ คณฺถนาติ. เถโร อชฺวาเสสิ. เคเหปิ
 เถรสฺส มหาสักกาโร ปญฺญัตถโต. เถโร ปุนทิวเส ตํเคทฺทวํ
 อคมลฺลิตี. อว นํ นิสิตาเปทฺวา ปณฺเฑน อาทาเรน ปรีวิสิตฺวา
 เสฏฺฐิรูปุคฺคโต ตํ อชฺฉิตฺวา คเหทฺวา เถรสฺส ปาทมฺมุเล นิบฺบรฺชาเปทฺวา
 "ภันเต มยฺหิ สหายิกาย ชมาลาติ อาท. "กิเมตฺมิตี. "อปี
 ภันเต ปุทฺเพ มยฺหิ นียสหายโก หุทฺวา ตุมฺเหท โยโสเกตฺวา เหว
 นาม จินฺเตสิ, อถัสฺส ปุริสลิงคํ อณฺตรธาปิ, อิตฺถิลิงคํ ปาตฺกวิ;
 ชมถ ภันเตติ. "เตน ทิ อญฺฐุทถ, ชมามิโว อหฺนฺติ. เถเรน
 "ชمامิตี วุตฺตมตฺเต เหว อิตฺถิลิงคํ อณฺตรธาปิ. ปุริสลิงคํ ปาตฺกวิ.
 ปุริสลิงเค ปาตฺกมตฺเตเต เหว ตักฺกิลาย เสฏฺฐิรูปุคฺคโต อาท
 "สम्मํ สหายกํ อิมเ ทเว ทารกา ตว กุจฺฉิยํ วุคฺคตฺตา มํ
 ปญฺจจฺจ นิพฺพตฺตตฺตา อุกฺกณฺนํปี โน ปุคฺคาเอว, อิวา วสิสฺสสาม,
 มา อุกฺกณฺนํ ฐิตี. "สम्मํ อหํ เถเกน อิตฺตภาเวน ปญฺมํ ปุริโส หุทฺวา

ปุณ อัดฉี ภาว บัตวา ปุณ ปุริโส ชาโตติ วิษัปกาวบัตโต,
 ปฐุม ม ปฏิจจ เทว ปุตตา นิพพัตตา, อิทานิ เม กุจฉโต
 เทว นิถันตยา; 'สวาหิ เอนัตถ์กาเวเน วิษัปกาว บัตวา ปุณ
 เคเห วลิสสามิติ สญญู มา กวิ; อหิ มม อัยยัสส สันติเก
 บัพพิชัสสามิ; อิเม เทว ทารกา ทว ภาวา โหนตุ, อิเมสุ มา
 ปมัสซชิตี วักวา ปุตเต ปริจุมพิทวา ปริมัสซชิตวา บัตติ นิยยาเทตวา
 นิกกมิตวา เณรสส สันติเก บัพพิช. เเดโรยิ ติ บัพพิพาเซตวา
 อุปลัมปาเทตวา คณ्हิตีวาว จาริกญูจมาโน อนุกกเมน สววัตติ
 อคมาสิ. ทัสส "โสเวยัตถ์เดโรติ นามิ อโหสิ.

ชนปะทวาสิโน ติ ปวตตี ญูตวา สชุกิตวา โทตุลชาตา
 อุลังกมิทวา ปุจฉิตสุ "เอเว กิร กันเต "อามาอุโสติ. "กันเต
 เอวรูปยิ การณิ นาม โหติ: ตุมหากิ กิร กุจฉยิ เทว ปุตตา
 นิพพัตตา, ตุมเห ปฏิจจ เทว ชาตา เณสิโว กตเรสุ พลวาสิเนโ
 โหติสิ. "กุจฉยิ วุคฺถเณสุ อวาอุโสติ. อาคทาคตา นิพพิชิตเตว ปุจฉนิตติ.
 เเดโร "กุจฉยิ วุคฺถเณสุ เอเว สิเนโ พลวาติ ปุณบิปุณิ กเณโต
 ทวายมาโน เอโกว นิสิตติ เอโกว ติฏฐุติ. โส เอเว เณกัตถุคฺคโต
 อัตถกาเว ขวายิ บัญฐูเปตวา สห ปฏิสัมภิตาติ อหัตถิติ ปาปุณิ.
 อต นึ อาคทาคตา ปุจฉนิตติ "กันเต เอเว กิร นามาโหสิติ. "อาม
 อวาอุโสติ. "กตเรสุ โว สิเนโ พลวาติ. "มัยหิ กัตถิจิ สิเนโ นาม
 นัตถิตติ. ภิกขุ "อัย อภุต. กเถติ: ปริมทิวเสสุ 'กุจฉยิ วุคฺถปุตเตสุ
 สิเนโ พลวาติ วัตวา อิทานิ 'มัยหิ กัตถิจิ สิเนโ นัตถิตติ วทติ,
 อัยณิ พักวาโรติ กันเตติ. สัตถาวา อหตุ. สัตถา "น ภิกขเว มัยหิ

ปฏโต อธิณัน พียงากโรติ, มม ปุคฺคิสฺส สัมมาปณฺธิเตน จิตฺเตน
มคฺคทสฺสเน ทิฏฐุภาสโต ปฏฺฐุชฺชาน น กตฺถจฺจ สีเนโท ซาโต. ยํ สัมบัตฺตํ
เนว มาตา น ปิตา กาคํ ลักโกติ, ตํ อิมสฺส ลักฺคานํ อธิณันฺตเร ปวตฺตํ
จิตฺตเมว เทตฺติ วคฺฉวา อิมํ คาถมาท

“น ตํ มาตา ปิตา กยิมา อัญญเญ วาบีจ ญาตกา,
สัมมาปณฺธิตํ จิตฺตํ เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ.

คตฺถน น ตฺนฺตติ: ตํ การณํ เนว มาตา กเรยฺย น ปิตา น อัญญเญ ญาตกา.
สัมมาปณฺธิตฺนฺตติ: ทสฺสุ กุสลกมฺมปฺเปลฺลํ สัมมารูปิตฺตํ สัมมาปณฺธิตํ.
เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ: ตโต การณํ ตโต เสยฺยโส นํ วรฺตํ อตฺตวิตรํ
กเรยฺย กโรตฺติ อตฺถโ. มาตาปิตโรปิ ปุคฺคานํ อนํ ททมานา เอกสฺมิ ยเว
อตฺตกาเว กมฺมํ อคฺฉวา สฺเชน ชีวิตปวตฺตนํ อนํ ทาคํ ลักโกนฺติ,
วิสาขายี มาตาปิตโรปิ ตาวมทฺทอนา มหาโกคา อุตฺตสา เอกสฺมิ ยเว
อตฺตกาเว สฺเชน ชีวิตกมฺมปฺปนํ อนํ อทฺสฺ, จตุสฺ, ปน ทิปฺเปสฺ, จักกวัตฺตสิริ ทาคํ
สมตฺถา มาตาปิตโร นาม ปุคฺคานํ นตฺถิ, ปฺเคว ทิพฺพสฺมฺมํ อตฺตํ ว่า
ปฐฺมชฺฌมานาติสัมบัตฺตํ ว่า, โลกคตฺตวธมฺมํ สัมบัตฺตํ ติทาเน กถา จ นตฺถิ.
สัมมาปณฺธิตํ ปน จิตฺตํ สัพฺพมฺเปตํ สัมบัตฺตํ ทาคํ ลักโกติ, เตน
วคฺฉติ “เสยฺยโส นํ ตโต กเรติ.

เทสฺนาวสาเน พหุ โสตาบตฺตนิลาทีนํ บัตฺตา. เทสฺนา มหาชนํ สฺส
สาตฺถิกา ซาตาคิ.

โสเรยฺยตฺถเวววคฺฉ:

จิตตวิคิตวณฺณนา นิฏฐุชฺชาน

วคฺโค คตฺติเย.

